

A1-FINSKA I DEN SVENSKSPRÅKIGA GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN I ÅRSKURSERNA 1–2

Elevernas, lärarnas och vårdnadshavarnas perspektiv

A1-FINSKA RUOTSINKIELISEN PERUSOPETUKSEN VUOSILUOKILLA 1–2

Oppilaiden, opettajien ja huoltajien näkökulmia

Annika Peltoniemi
Katri Hansell

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Rapporter och utredningar 2021:14

Publikationens innehåll / Julkaisun sisältö

A1-FINSKA I DEN SVENSKSPRÅKIGA GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN I	
ÅRSKURSERNA 1-2: Elevernas, lärarnas och vårdnadshavarnas perspektiv	3
A1-FINSKA RUOTSINKIELISEN PERUSOPETUKSEN VUOSILUOKILLA 1-2:	
Oppilaiden, opettajien ja huoltajien näkökulmia	79

© Utbildningsstyrelsen

Rapporter och utredningar 2021:14

ISBN 978-952-13-6772-4 (pdf)

ISSN-L 1798-8918

ISSN 1798-8926 (pdf)

Tryck: Grano Oy

Översättning till finska: Lingsoft Language Services Oy

www.utbildningsstyrelsen.fi

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

A1-FINSKA I DEN SVENSKSPRÅKIGA GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN I ÅRSKURSERNA 1-2

Elevernas, lärarnas och vårdnadshavarnas perspektiv

Annika Peltoniemi
Katri Hansell

INNEHÅLL

FÖRORD	6
SAMMANFATTNING.....	7
1 INLEDNING	8
2 MATERIALINSAMLING.....	15
2.1 Lärare	15
2.2 Elever	16
2.2.1 Intervju.....	16
2.2.2 Språkliga uppgifter.....	17
2.3 Vårdnadshavare.....	19
3 LÄRARNAS ERFARENHETER AV UNDERVISNING I A1-FINSKA I ÅRSKURS 1	20
3.1 Bakgrundsuppgifter om lärarna.....	20
3.2 Språkutbudet i årskurserna 1–2	22
3.3 De lokala läroplanerna och målen för undervisningen i A1-finska i årskurserna 1–2	23
3.4 Lärarnas erfarenheter av undervisning i A1-finska i årskurs 1	24
3.4.1 Undervisningsarrangemangen	24
3.4.2 Arbetssätt och undervisningsmaterial.....	25
3.4.3 Uppfattningar om undervisningen i A1-finska i årskurs 1	31
3.4.4 Erfarenheter av distansundervisning.....	35
3.5 Fortbildning	36
3.6 Sammandrag av lärarnas erfarenheter	37
4 ELEVERNAS ERFARENHETER AV FINSKUNDERVISNINGEN OCH DERAS KUNSKAPER I FINSKA	38
4.1 Elevernas uppfattningar om och erfarenheter av A1-finska	38
4.1.1 Språklig bakgrund.....	39
4.1.2 Självvärdering av kunskaperna i och förmåga att lära sig finska	39
4.1.3 Inställningen till finska språket och finskundervisningen	41
4.1.4 Språkmedvetenhet	43
4.1.5 Nervositet vid användning av finska	45
4.1.6 Användningen av finska på fritiden.....	46
4.1.7 Stöd av föräldrar och kompisar	46
4.2 Elevernas kunskaper i finska.....	47
4.2.1 Muntliga kunskaper och förståelse	48
4.2.2 Ordförråd	51
4.3 Sammandrag av elevernas erfarenheter och kunskaper	53

5	VÅRDNADSHAVARNAS UPPFATTNINGAR OM OCH ERFARENHETER AV SPRÅKUNDERVISNINGEN I ÅRSKURS 1	55
5.1	Vårdnadshavarnas språkliga bakgrund och språkanvändningen i hemmen	56
5.2	Erfarenheter av och uppfattningar om finskundervisning i årskurs 1	57
5.3	Uppfattningar om att lära sig finska i skolan och på fritiden	61
5.4	Uppfattningar om språk och språkundervisning	62
5.5	Önskemål om inledningen av A1-finska i årskurs 1	64
5.6	Sammandrag av vårdnadshavarnas erfarenheter	64
6	SAMMANFATTANDE SLUTDISKUSSION	66
	REFERENSER	71
	BILAGOR	73
	Bilaga 1: Bild av klassrumssituation för den muntliga uppgiften	73
	Bilaga 2: Instruktioner för ordtest i finska	74
	Bilaga 3: Bedömningskriterier för den muntliga uppgiften	76
	Bilaga 4: Analytiska kriterier för bedömning av muntliga färdigheter	78

FÖRORD

Åbo Akademi och Jyväskylän universitet gjorde i slutet av 2019 en överenskommelse med Utbildningsstyrelsen om att med finansiering av Utbildningsstyrelsen undersöka tidig undervisning i A1-språk (avtal nr OPH-2122-2019). Projektet kallades en *uppföljande undersökning av A1-finska och A1-engelska 2020* och såsom namnet säger fokuserar undersökningen på A1-finska i svenskspråkiga skolor (Åbo Akademis delstudie) och A1-engelska i finskspråkiga skolor (Jyväskylän universitets delstudie). I undersökningen deltog elever från olika årskurser i den grundläggande utbildningen. Finskans delstudie fokuserade på elever som inlett sin skolgång läsåret 2019–20. Också i delstudien gällande engelska hade en stor del av eleverna inlett sin skolgång 2019–20, men den omfattade även äldre elever upp till årskurs 6 i den grundläggande utbildningen. Ursprungligen var denna rapport avsedd att färdigställas våren 2020, men på grund av covid-19-pandemin behövde materialinsamlingen bland eleverna flyttas fram till hösten 2020.

I denna rapport redovisas för resultaten i undersökningen om A1-finskan ur lärarnas, elevernas och deras vårdnadshavares perspektiv. Resultaten gällande undersökningen om A1-engelskan i finskspråkiga skolor rapporteras separat, men jämförelser görs mellan de två delstudierna och A1-språken.

Gällande A1-engelskan i finskspråkiga skolor är studien en uppföljning som omfattar även elever som deltagit i en motsvarande studie 2018 (Huhta & Leontjev, 2019). Samtidigt ses undersökningen av de elever som inlett sin skolgång 2019–20 som utgångspunkt för en framtida uppföljning gällande både A1-engelskan och A1-finskan.

Denna studie skulle inte ha varit möjlig utan insatser från flera olika organisationer och aktörer. Vi vill rikta ett speciellt tack till de elever, lärare och vårdnadshavare som deltog i undersökningen samt de skolor och kommuner där undersökningen genomfördes. Vi tackar Utbildningsstyrelsen för finansiering och projektets styrgruppsmedlemmar för stödet och råden vi fått av dem i olika skeden av studien. I styrgruppen ingick från Utbildningsstyrelsen Annamari Kajasto (ordf.), Yvonne Nummela, Marjo Rissanen och Karoliina Inha (t.o.m. 6.2.2020) och från olika universitet Michaela Pörn (Åbo Akademi), Riikka Alanen (Jyväskylän universitet) (t.o.m. 14.9.2020) och Ritva Kantelinen (Östra Finlands universitet) (fr.o.m. 15.9.2020). I planeringen av delstudien gällande A1-finska deltog förutom författarna av denna rapport också professor Michaela Pörn och i materialinsamlingen och -bearbetningen forskningsbiträde Jenny Nygård. Deras arbete har bidragit till de resultat vi rapporterar i denna rapport och i andra framtida publikationer.

Författarna

SAMMANFATTNING

Syftet med denna undersökning har varit att kartlägga lärares, elevers och vårdnadshavares uppfattningar om och erfarenheter av undervisningen i finska som A1-språk i årskurs 1 i den svenskspråkiga grundläggande utbildningen. Dessutom har elevers kunskaper i finska kartlagts hos sådana elever som har inlett sina språkstudier i finska under läsåret 2019–2020 då de gick i årskurs 1. Bakgrunden till undersökningen är att undervisningen i A1-språk fr.o.m. 1.1.2020 tidigarelades att börja för alla elever i årskurs 1 i Finland. Parallellt med denna undersökning gjordes därför också vid Jyväskylä universitet en motsvarande undersökning om engelska som A1-språk i finskspråkiga skolor.

Av lärarna och vårdnadshavarna samlades materialet in genom elektroniska enkäter medan eleverna intervjuades och deras språkkunskaper testades antingen genom fysiska möten eller som distansmöten med forskarna. All materialinsamling skedde under år 2020. Sammanlagt deltog 94 lärare, 86 elever och 50 vårdnadshavare från olika håll i Svenskfinland i undersökningen. I materialet representerades både A1-lärokursen i finska (A-finska) och A1-lärokursen i modersmålsinriktad finska (mofi), som till vissa delar behandlas separat i resultatredovisningen.

Resultaten visar att såväl lärare, elever som vårdnadshavare över lag är positivt inställda till finska språket och till att inleda undervisningen i finska i årskurs 1. En tidig start anses erbjuda bra möjligheter till en positiv inledning på språkinläringen genom lekfulla undervisningsmetoder. Bland alla tre informantgrupper blir det tydligt att eleverna är mycket heterogena gällande förkunskaperna i finska och kontakterna till finska språket utanför skolan. Detta tar sig uttryck i lärarnas arbete som variationer i undervisningen och utmaningar i att få undervisningen att passa alla, speciellt i de fall där en indelning i de två olika lärokurserna inte är möjlig. Kartläggningen av elevernas språkkunskaper visade att eleverna i A-finska främst lärt sig en del grundläggande ord och fraser på finska under det första året de deltagit i finskundervisningen, medan de flesta mofi-eleverna var relativt flytande i finska.

Undersökningen visar därmed att tidigareläggningen av A1-språket ses som en positiv förändring, men att det finns behov av stödformer för undervisningen i A1-finska i årskurserna 1–2. Dessa kunde vara möjligheter till grupper enligt lärokurs där de inte för tillfället finns samt fortbildningar och läromedel eller andra färdiga undervisningsmaterial som stöder åldersanpassad undervisning och differentiering.

1 INLEDNING

Temat för denna undersökning är A1-språksundervisning i de första årskurserna i den grundläggande utbildningen. Bakgrunden till detta är den förordning om ändring i timfördelningen i den grundläggande utbildningen som statsrådet (793/2018) tog beslut om 20.9.2018. Enligt denna utökades antalet årsveckotimmar för A1-språket med två i årskurserna 1 och 2 från och med 1.1.2020, så att alla elever i årskurs 1 senast under vårterminen inleder studierna i A1-språket med minst 0,5 årsveckotimme (Utbildningsstyrelsen, 2019a; Undervisnings- och kulturministeriet, 2018). Beslutet bygger på en tidigare utredning om språkreserven i Finland (Pyykkö, 2017) samt på målet att utnyttja den sensitiva perioden för språklärande och på den positiva inverkan som tidig inledning av språkstudierna kan ha på elevernas motivation (European Commission, 2011; Skinnari, 2018, Skinnari & Sjöberg, 2018). En grund för förändringen byggdes också inom ramen för regeringens spetsprojekt, genom vilket statsunderstöd för tidigareläggning av språkundervisning delades ut till 95 olika projekt redan år 2017 (Utbildningsstyrelsen, 2018). För att stödja utbildningsanordnarna i anordnandet av A1-språksundervisning i årskurserna 1–2 delade Utbildningsstyrelsen dessutom år 2019 ut statsunderstöd för tutorlärarverksamhet i språk samt arrangerade fortbildning i anknytning till denna (Utbildningsstyrelsen, 2021b).

Det vanligaste A1-språket i svenskspråkiga skolor i Finland är finska, år 2018 valde 94 % av eleverna i årskurs 3 på fastlandet (Åland ej medräknat) finska som A1-språk (Nummela & Westerholm, 2020). Syftet med denna undersökning är därför att kartlägga lärares, elevers och vårdnadshavares uppfattningar om finska språket och erfarenheter av finskundervisningen i årskurs 1. Dessutom kartläggs elevers kunskaper i finska hos sådana elever som har inlett sina språkstudier i finska under läsåret 2019–2020 då de gick i årskurs 1. Målet är att undersökningen ska öka förståelsen för finskundervisningens utgångsläge samt för hur starttidpunkten för språkundervisningen inverkar på utvecklingen av språkkunskaperna och motivationen för språklärande. Undersökningen har gjorts i samarbete med Jyväskylä universitet, som gjort en motsvarande undersökning med fokus på det vanligaste A1-språket, engelska, i finskspråkiga skolor (Mård-Miettinen m.fl., 2021). Materialinsamlingen inom de båda undersökningarna har planerats i samråd, och i den avslutande diskussionen i denna rapport (kapitel 6) görs en del jämförelser mellan resultaten i de två undersökningarna.

Undervisningen i finska har i många skolor inletts i årskurs 1 redan innan revideringen i förordningen om den grundläggande utbildningen och timfördelningen gjordes, särskilt under 2000-talet. År 2015 inledde ca 20 % av eleverna studierna i A1-finska i årskurs 1, år 2016 var denna andel 41 % och år 2018 var den 65 %. (Nummela & Westerholm, 2020). Förutom A1-lärokursen i finska, dvs. den så kallade nybörjarfinskan (i denna rapport kallad A-finska), erbjuds i en del svenskspråkiga skolor också en modersmålsinriktad lärokurs i A1-finska (i denna rapport kallad mofi). Mofi-undervisningen är avsedd för elever från tvåspråkiga hemmiljöer som kommit i kontakt med den finska kulturen i tidig ålder (Utbildningsstyrelsen, 2014). I praktiken varierar dock den språkliga bakgrunden och kunskaperna i finska hos de elever som deltar i mofi-undervisningen (Nummela, 2017), och det är svårt att få tillgång till information om omfattningen och de regionala skillnaderna eftersom mofi-undervisningen ingår i A-språksundervisningen (Nummela & Westerholm, 2020).

I samband med att antalet årsveckotimmar i A1-språket ökade i årskurserna 1–2 gjordes ändringar och kompletteringar som berör undervisningen i A1-språket i årskurserna 1–2 i -grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014 (se Utbildningsstyrelsen, 2019b). I de uppdaterade grunderna finns beskrivningar av läroämnets uppdrag, mål för undervisningen och lärandet samt innehåll som anknyter till målen. Därtill beskrivs mål för lärmiljöer och arbetssätt, handledning, differentiering och stöd samt bedömning av elevens lärande. Enligt läroplansgrunderna är **uppgiften** i undervisningen i det andra inhemska språket i årskurserna 1–2 framför allt att väcka intresset för språket och få en positiv inställning till det:

Det särskilda uppdraget i undervisningen i det andra inhemska språket i årskurserna 1–2 är att hos eleverna väcka en positiv attityd till att lära sig finska eller svenska samt att stärka elevernas tro på sin egen förmåga att lära sig språk och att modigt använda även det lilla de kan på det andra språket. Undervisningen ska väcka elevernas nyfikenhet för språk och stödja deras förmåga att iaktta och använda sig av de språkliga och kulturella intryck som de får från omgivningen. Undervisningen ska ge eleverna mångsidiga upplevelser av finska eller svenska och kulturerna som har anknytning till det finska eller svenska språket. (Utbildningsstyrelsen 2019b: 7).

I den modersmålsinriktade undervisningen finns det möjlighet till en mer fördjupad undervisning:

I undervisningen i modersmålsinriktad finska eller svenska får eleverna möjlighet att reflektera över och fördjupa sina kunskaper i finska eller svenska och sin kännedom om särdragen i finsk- eller svenskspråkig kultur. I undervisningen ska man betona glädje i lärandet, varierande och aktiverande arbetssätt samt muntlig kommunikation i vardagliga situationer. Teman som behandlas i undervisningen väljs tillsammans med eleverna utgående från deras egna intressen och de behandlas på ett mångsidigt sätt. (Utbildningsstyrelsen 2019b: 7).

I läroplansgrunderna finns såväl mål för undervisningen, mål för lärandet samt innehåll som anknyter till målen beskrivna enligt fem olika delområden. Dessutom finns separata mål och innehåll för undervisningen i A1-lärokursen i finska och A1-lärokursen i modersmålsinriktad finska, se tabell 1 nedan.

TABELL 1. MÅL FÖR UNDERVISNINGEN, MÅL FÖR LÄRANDET OCH INNEHÅLLET SOM ANKNYTER TILL MÅLEN I LÄROKURSEN I A1-LÄROKURSEN I FINSKA I ÅRSKURSERNA 1–2 (UTBILDNINGSTYRELSEN 2019b: 8–10).

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen
Kulturell mångfald och språklig medvetenhet		
M1 Eleven bekantar sig med olika språk och kulturer i skolan, närmiljön samt i Norden. Eleven handleds att förstå finskans och svenskans ställning som nationalspråk. Eleven handleds att känna igen finska och kunna skilja det från andra språk.	Eleven lär sig iaktta olika språk och kulturer i sin vardag samt lär sig känna igen finska och skilja det från andra språk hen kan. (används inte som bedömningsgrund)	I1 I undervisningen reflekterar man tillsammans över vilka språk som talas i skolan, den närmaste omgivningen samt i Finland och Norden och man bekantar sig med de olika kulturerna. Eleven diskuterar vilka likheter och olikheter det finns mellan olika språk.
M2 Handleda eleven att värdesätta sin egen språkliga bakgrund samt språklig och kulturell mångfald.	Eleven lär sig värdesätta sin egen språkliga bakgrund och olika språk och kulturer. (används inte som bedömningsgrund)	I1 Eleven funderar tillsammans på den språkliga och kulturella mångfaldens betydelse och värde för olika gemenskaper.
Färdigheter för språkstudier		
M3 Erbjud eleven möjligheter att samarbeta med andra och fungera i grupp.	Eleven lär sig samarbeta och fungera i grupp med andra.	I2 Eleven övar att samarbeta och arbeta parvis och i grupper.
M4 Handleda eleven att göra iakttagelser om språket och språkbruket samt att gissa sig till och härleda enskilda ords och uttrycks betydelser.	Eleven lär sig gissa och härleda ords och uttrycks betydelser samt att göra iakttagelser om språket och språkbruket. (används inte som bedömningsgrund)	I2 I undervisningen iakttar man huvudsakligen talat språk. Eleven övar på att härleda ords betydelse utifrån kontexten, allmänbildningen eller andra språkkunskaper.
M5 Eleven bekantar sig med olika sätt att lära sig språk och prövar vilka sätt att lära sig som passar hen själv bäst. Eleven övar tillsammans att ställa upp mål för sina språkstudier.	Eleven lär sig känna igen, pröva på och öva samt använda olika färdigheter för språkstudier.	I2 Eleven diskuterar och funderar hur och på vilka olika sätt man kan lära sig språk. Eleven övar olika sätt att lära sig språk. Eleven övar på att utvärdera både sina egna och sina klasskamraters språkkunskaper med hjälp av till exempel Den europeiska språkportfolien.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera		
M6 Uppmuntra eleven att använda språket på ett mångsidigt sätt i olika kommunikationssituationer.	Eleven lär sig använda språket i ett antal ofta återkommande, rutinemässiga kommunikationssituationer med stöd av sin samtalspartner.	I3 Innehållet väljs utgående från elevernas vardag och intressen. Innehållet väljs tillsammans med eleven. En central del av innehållet i undervisningen är att använda språket för olika syften, till exempel för att hälsa, säga adjö, berätta om sig själv samt för olika situationer i vardagen. Eleven tränar ett artigt språkbruk i olika kommunikations-situationer. Som en del av kommunikationen tränar eleven ordförråd samt strukturer och fraser med hjälp av sång, lek, drama och spelifiering.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera		
M7 Handleda eleven att använda olika non-verbala tillvägagångssätt samt olika sätt för att härleda ords betydelse. Uppmuntra eleven att uttrycka sina egna iakttagelser och sina svårigheter att förstå budskapet.	Eleven lär sig använda non-verbala hjälpmedel, till exempel gester, miner, ordförråd och digitala färdigheter för att klara av kommunikations-situationer. Eleven lär sig gissa eller härleda enskilda ords betydelse. Eleven lär sig uttrycka att hen har förstått budskapet. Eleven lär sig framföra sina egna iakttagelser.	I3 I undervisningen diskuterar och funderar man över hur man ska agera om man endast har ringa kunskaper i ett språk. Eleverna övar att använda olika hjälpmedel för att kommunicera, till exempel att använda gester och att rita. Eleverna övar att härleda ords betydelse utifrån kontexten, allmänbildningen eller andra språkkunskaper. Eleverna lär sig uttryck som behövs då det uppstår svårigheter med att förstå budskapet.
M8 Uppmuntra eleven att använda det finska språket på ett för kommunikationssituationen och kulturen lämpligt sätt.	Eleven lär sig använda ett antal för språket och kulturen vanliga artighetsfraser.	I3 Eleven får vänja sig vid att använda de för språket och kulturen vanligaste artighetsfraserna i vardagliga kommunikationssituationer, till exempel för att hälsa, säga adjö, tacka och be om hjälp. Eleverna övar olika naturliga sätt att reagera i kommunikationssituationer.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter		
M9 Handleda eleven att förstå målspråkets vanligaste ord och uttryck i kommunikationssituationer som är bekanta för eleven.	Eleven lär sig förstå ett antal ord och uttryck som hen hör och ser.	I3 Innehållet väljs utgående från elevernas vardag och egna intressen. Innehållet väljs tillsammans med eleverna. Eleverna får i första hand ta del av talade texter och så småningom även skrivna texter samt språket som hörs och syns i vardagen. Eleverna övar att iaktta uttalet och betoningen av ord på finska. Eleverna övar att förstå språket med hjälp av sång, lek, ramsor, berättelser och bilder.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter		
M10 Handleda eleven att i olika situationer som är bekanta för eleven använda de vanligaste orden och uttrycken på finska, särskilt i tal, samt att träna uttalet.	Eleven lär sig använda de vanligaste orden och uttrycken samt att uttala dem förståeligt.	I3 Innehållet väljs utgående från elevernas vardag och egna intressen. Innehållet väljs tillsammans med eleverna. Eleverna övar mycket och på ett mångsidigt sätt att uttala och betona ord på finska. Eleverna övar ord och satsstrukturer som en del av kommunikationen i situationer som är bekanta för eleverna med hjälp av till exempel bilder, sång, lek, ramsor, berättelser, drama och spelifiering. Eleverna ges så småningom möjlighet att öva sig att skriva.

TABELL 2. MÅL FÖR UNDERVISNINGEN, MÅL FÖR LÄRANDET SAMT INNEHÅLL SOM ANKNYTER TILL MÅLEN I I A1-LÄROKURSEN I MODERSMÅLSINRIKTAD FINSKA I ÅRSKURSERNA 1-2 (UTBILDNINGSTYRELSEN 2019b: 12-14).

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen
Kulturell mångfald och språklig medvetenhet		
M1 Eleven bekantar sig med olika språk och kulturer i skolan, närmiljön samt i Finland och Norden. Handleda eleven att förstå finskans och svenskans ställning som nationalspråk. Handleda eleven att lägga märke till kännetecknande och kulturella särdrag i finska.	Eleven lär sig göra iakttagelser om olika språk och kulturer i sin vardag samt inser nyttan av de språkkunskaper som hen redan har. (används inte som bedömningsgrund)	I1 I undervisningen reflekterar man tillsammans över vilka språk som talas i skolan, närmiljön samt i Finland och Norden, och man bekantar sig med de olika kulturerna. Eleven iakttar vilka likheter och olikheter det finns mellan olika språk. Eleven reflekterar över och diskuterar den egna tvåspråkiga bakgrunden och kulturidentiteten.
M2 Handleda eleven att värdesätta sin egen tvåspråkiga bakgrund och dubbla kulturidentitet samt språklig och kulturell mångfald.	Eleven lär sig värdesätta sin egen språkliga bakgrund och olika språk och kulturer. (används inte som bedömningsgrund)	I1 Elevena funderar tillsammans på den språkliga och kulturella mångfaldens betydelse för olika gemenskaper.
Färdigheter för språkstudier		
M3 Erbjud eleven möjlighet att samarbeta med andra och fungera i grupp med andra samt att använda båda sina språk.	Eleven lär sig samarbeta och fungera i grupp med andra.	I2 Elevena övar att samarbeta och arbeta parvis och i grupper.
M4 Uppmuntra eleven att göra iakttagelser om olika språk och språkbruket i både finska och svenska samt att härleda nya ords och uttrycks betydelser och att aktivt använda dem.	Eleven lär sig härleda nya ords och uttrycks betydelser samt att göra iakttagelser om språket och språkbruket. (används inte som bedömningsgrund)	I2 I undervisningen iakttar man i huvudsak talat språk. Elevena övar på att härleda nya ords och uttrycks betydelse utifrån kontexten, allmänbildningen och den egna tvåspråkiga bakgrunden och dubbla kulturidentiteten.
M5 Eleven bekantar sig med olika sätt att lära sig språk och prövar vilka sätt att lära sig som passar hen själv bäst. Elevena övar tillsammans att ställa upp mål för sina språkstudier.	Eleven lär sig känna igen, pröva, öva samt använda olika färdigheter för språkstudier.	I2 Elevena diskuterar och funderar hur och på vilka olika sätt man kan lära sig språk. Elevena övar olika sätt att lära sig språk. Elevena övar på att utvärdera både sina egna och sina klasskamraters språkkunskaper med hjälp av till exempel den europeiska språkportfolion.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera		
M6 Uppmuntra eleven att aktivt använda språket på ett mångsidigt sätt och utveckla sina uttrycks- och kommunikationsfärdigheter i olika kommunikationssituationer.	Eleven lär sig använda språket i olika kommunikationssituationer.	I3 Innehållet väljs utgående från elevernas vardag och intressen. Innehållet väljs tillsammans med elevena med beaktande av deras tvåspråkiga bakgrund. En central del av innehållet är att använda språket för olika syften och att öva ett artigt språkbruk i olika kommunikationssituationer. Elevena ges möjlighet att använda språket i olika situationer som främjar elevernas språkliga utveckling och ger lämpliga utmaningar med beaktande av elevernas tvåspråkiga bakgrund. Som en del av kommunikationen utvidgar elevena ordförråd och strukturer med hjälp av sång, lek, drama och spelifiering.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera		
M7 Handleda eleven att använda olika non-verbala tillvägagångssätt och olika sätt för att härleda ords betydelse. Uppmuntra eleven att uttrycka sina egna iakttagelser och sina svårigheter att förstå budskapet.	Eleven lär sig använda nonverbala hjälpmedel till exempel gester, miner, ordförråd och digitala färdigheter för att hantera kommunikationssituationer. Eleven lär sig framföra sina egna iakttagelser.	I3 Eleverna övar att använda olika hjälpmedel för att kommunicera, till exempel att använda gester och att rita samt övar sig på att härleda nya ords och uttrycks betydelse utifrån kontexten, allmänbildningen och den egna tvåspråkiga bakgrunden och den dubbla kulturidentiteten. Eleverna lär sig utnyttja sin tvåspråkiga bakgrund i olika situationer.
M8 Uppmuntra eleven att använda finska språket på ett för kommunikationssituationen lämpligt sätt samt känna igen kulturella drag i interaktionen på finska och svenska.	Eleverna lär sig fungera naturligt i olika kommunikationssituationer.	I3 Eleverna övar på olika naturliga sätt att uttrycka sig och reagera i olika vardagliga kommunikationssituationer.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter		
M9 Handleda eleven att utveckla sina kunskaper i finska språket i olika slags situationer samt att bekanta sig med muntliga och skriftliga åldersenliga texter.	Eleven lär sig att beskriva och återge företeelser muntligt och med hjälp av olika typer av texter	I3 Innehållen väljs utgående från elevernas vardag och egna intressen. Innehållet väljs tillsammans med eleverna och med beaktande av elevernas tvåspråkiga bakgrund. Eleven får i första hand ta del av talade texter och så småningom även skriva texter samt bekanta sig med de språkliga dragen i dessa. Eleverna övar att utnyttja finskspråkigt material och utvecklar sina färdigheter i finska med hjälp av sång, lek, ramsor, berättelser och bilder. Eleverna övar tillsammans att lyssna, tala och så småningom läsa och skriva på finska utifrån de teman som behandlas i undervisningen.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter		
M10 Erbjud eleven rikliga möjligheter att använda finska, särskilt i tal, i många olika situationer.	Eleven lär sig att använda finska mångsidigt i olika situationer.	I3 Innehållet väljs utgående från elevernas vardag och egna intressen. Innehållet väljs tillsammans med eleverna och med beaktande av elevernas tvåspråkiga bakgrund och dubbla språkidentitet. Eleverna utvidgar sitt ordförråd och övar på ett mångsidigt sätt ord och strukturer som en del av kommunikationen i olika situationer med hjälp av aktiverande arbetssätt, digitala hjälpmedel och till exempel sång, lek, ramsor, berättelser, drama och spelifiering. Eleverna får så småningom öva sig på att skriva.

I undervisningen av A1-lärokursen i finska i årskurserna 1–2 ska konkreta, mångsidiga, elevorienterade och engagerade arbetssätt användas (Hahl m.fl., 2020; Utbildningsstyrelsen, 2019b). Enligt de **mål för lärmiljöer och arbetssätt** som finns i läroplansgrunderna ska arbetssätt som kombinerar musik, lek, drama, spel, rörelse och olika sinnen användas. På detta sätt ska eleverna kunna kommunicera på många olika sätt, och förutom muntlig kommunikation ska de också få möjlighet att bekanta sig med skriftspråket, även om inga läs- eller skrivkunskaper enligt läroämnets uppdrag förutsätts. Undervisningen i finska kan också integreras i andra läroämnen (Utbildningsstyrelsen, 2019b).

Enligt beskrivningen av **handledning, differentiering och stöd** i A1-lärokursen i finska i årskurserna 1–2 ska eleverna erbjudas gott om kommunikativa övningar, och aktiverande

arbetssätt som främjar kreativiteten. Undervisningen ska ta i beaktande elevernas olika utgångslägen och eleverna har rätt att vid behov få stöd för sitt lärande, samtidigt som undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar också för elever som kan finska från tidigare eller avancerar snabbare (Utbildningsstyrelsen, 2019b).

Bedömningen av elevens lärande i A1-lärokursen i finska i årskurserna 1–2 ska i första hand handleda lärandet med hjälp av uppmuntrande respons, så att eleverna blir medvetna om sina egna kunskaper och hur de kan utvecklas. I slutet av läsåret ges en verbal bedömning eller ett siffervitsord (Utbildningsstyrelsen, 2019b).

2 MATERIALINSAMLING

I undersökningen samlades material av lärare, elever och vårdnadshavare. Till lärarna och vårdnadshavarna sändes en elektronisk enkät våren 2020, och enkäterna sändes ut på nytt ännu hösten 2020. Med eleverna gjordes en intervju och språkliga test på tu man hand med varje elev under deras skoldagar hösten 2020. Alla materialinsamlingsinstrument planerades i samarbete med undersökningen om A1-engelska vid Jyväskylän universitet, för att instrumenten i de båda undersökningarna skulle vara så likadana som möjligt. Vid Jyväskylän universitet har tidigare också gjorts en pilotundersökning om tidigarelagd språkundervisning (Huhta & Leontjev, 2019), som använts som grund vid planeringen av materialinsamlingsinstrumenten i de nu aktuella undersökningarna.

2.1 Lärare

För att få reda på lärarnas uppfattningar om och erfarenheter av undervisningen i finska som A1-språk i årskurs 1 samlades material genom en elektronisk enkät ([se länk på webben](#)). Som grund för enkäten fungerade den enkät som använts i pilotundersökningen om tidigarelagd språkundervisning (se Huhta & Leontjev, 2019). Enkäten omarbetades och utökades med ytterligare frågor och översattes till svenska. Därtill tillsattes några frågor som riktade sig specifikt till lärare som undervisar A1-finska i de svenskspråkiga skolorna.

Länken till enkäten sändes per e-post till alla rektorer i skolor som erbjuder undervisning i årskurserna 1–6 i den svenskspråkiga grundläggande utbildningen på fastlandet, sammanlagt 184 skolor i 47 olika kommuner. Listan med skolor sammanställdes utgående från den information som fanns på webbportalen [svenskskola.fi](#). Rektorerna ombads vidarebefordra enkäten till de lärare som undervisar finska som A1-språk i årskurs 1, både A1-lärokursen i finska (A-finska) och A1-lärokursen i modersmålsinriktad finska (mofi). Därtill sändes enkäten direkt till de lärare, vars elever deltog i undersökningen, se avsnitt 2.2. Länken till enkäten postades också i Facebook-grupperna *Södra Finlands svenska språklärare*, *Österbottens svenska språklärförening*, *Suomenopettajat* och *Suomen opettajien ja kasvattajien foorumi* samt sändes ut via Kieliverkostos e-postlista.

Enkäten sändes ut i april 2020 med drygt fyra veckors svarstid, som ytterligare förlängdes med drygt två veckor. Då svarstiden hade gått ut fanns svar från sammanlagt 58 lärare i 21 olika kommuner. Mängden svar har högst sannolikt påverkats av undantagstillståndet orsakat av covid-19-pandemin. Då enkäten sändes ut pågick distansundervisning i skolorna, vilket innebar en ny och annorlunda situation med stor arbetsbelastning för såväl lärare som vårdnadshavare. I mitten av maj återgick skolorna till närundervisning, vilket ytterligare innebar en omorientering i lärarnas arbete. En del lärare hade också kommenterat i enkäten att tidpunkten för insamlingen av enkätaterialet var olämplig, även om största delen av de som svarat tyckte att temat är viktigt. Därför sändes enkäten ut på nytt via Utbildningsstyrelsen i september 2020 med ungefär fyra veckors svarstid. Enkäten riktades då till lärare, som läsåren 2019–2020 och 2020–2021 hade undervisat/undervisade finska som A1-språk i årskurs 1. Detta resulterade i 36 svar till och det totala antalet svar blev således 94.

2.2 Elever

För elevundersökningen valdes ursprungligen tre olika orter: en i Egentliga Finland, en i Nyland och en i Österbotten för att få en regional spridning. På alla tre orter kontaktades först alla rektorer i de svenskspråkiga skolor som erbjuder undervisning i årskurserna 1–6 gällande undersökningen. I Egentliga Finland var en skola (två klasser) intresserad av att delta, i Nyland två skolor (två respektive tre klasser), och i Österbotten två skolor (två respektive tre klasser). Sammanlagt meddelade alltså fem skolor och 12 klasser i årskurs 1 intresse att delta i undersökningen. Det sammanlagda antalet elever i dessa klasser var 220. Av dessa elevers vårdnadshavare frågades om skriftligt samtycke till barnets deltagande i materialinsamlingen. Vårdnadshavare till sammanlagt 152 elever (30 i Egentliga Finland, 65 i Nyland och 57 i Österbotten) gav sitt samtycke. Materialinsamlingen i skolorna var ursprungligen planerad att genomföras med dessa elever i mars–april 2020. På grund av det nationella undantagstillståndet orsakat av covid-19-pandemin övergick dock skolorna till distansundervisning vid tidpunkten för materialinsamlingen, som således sköts upp till höstterminen 2020.

Insamlingen genomfördes därmed under höstterminen i årskurs 2 (september–november), och med en något mindre mängd elever än det som ursprungligen planerats. I Österbotten genomfördes undersökningen enligt planerna så att en forskare gjorde materialinsamlingen på plats i de två skolorna. Eftersom covid-19-pandemin fortfarande medförde restriktioner gällande resande under höstterminen, så föreslogs att materialinsamlingen med eleverna i skolorna på de två andra orterna skulle genomföras på distans via Teams. Skolan i Egentliga Finland hade inte möjlighet att ställa upp på materialinsamlingen på distans, och en av skolorna i Nyland drog sig av andra orsaker ur undersökningen i detta skede. I den andra skolan i Nyland kunde materialinsamlingen däremot genomföras på distans. Slutligen deltog alltså sammanlagt två skolor i Österbotten och en skola i Nyland, och det slutliga antalet deltagande elever var 86.

På grund av covid-19-pandemin iaktogs särskilda säkerhetsåtgärder vid den fysiska materialinsamlingen, inklusive rengöring av ytor och speciell fokus på handhygien. Forskaren och eleven satt mitt emot varandra vid ett bord med ett plexiglas mellan sig. Forskaren hade dessutom visir. Målsättningen var att ha så effektiva säkerhetsåtgärder som möjligt med så liten inverkan på interaktionen mellan forskaren och eleverna som möjligt.

Elevernas testpaket bestod av tre delar: en intervju, ett ordtest och en muntlig uppgift utgående från tre bilder. Alla uppgifter genomfördes muntligt på tu man hand med forskaren i ovan nämnda ordning. Genomförandet dokumenterades med ljudinspelning och forskarens anteckningar. De tre olika delarna var beräknade att ta sammanlagt ungefär en halvtimme per elev. Även om genomförandet i praktiken varierade mellan 20 och 50 minuter per elev så var den genomsnittliga längden 31 minuter per elev, och den sammanlagda mängden ljudinspelningar uppgick till 44 timmar och 32 minuter. De tre delarna i testpaketet beskrivs noggrannare i de följande avsnitten och i kapitel 4.

2.2.1 Intervju

Syftet med intervjun ([se länk på webben](#)) var att ta reda på elevernas egna uppfattningar om finskundervisningen, sina kunskaper i finska och sin användning av finska. Intervjun baserades på den muntliga enkäten från pilotundersökningen (Huhta & Leontjev, 2019), som kompletterades med nya frågor och översattes till svenska.

Intervjufrågorna fanns på laminerade papper så att eleverna kunde se frågorna också i skrift, och om de ville så kunde de peka på rätt svarsalternativ. I distansgenomförandet såg eleverna intervjufrågorna genom forskarens skärmdelning. Intervjun på distans förkortades något genom att ta bort några enstaka frågor eftersom distansgenomförandet bedömdes vara mer krävande både tidsmässigt och för elevernas koncentration.

2.2.2 Språkliga uppgifter

Det finns begränsat med forskning om utvecklingen av elevernas kunskaper i A1-finska i den grundläggande utbildningens lägre årskurser, speciellt gällande prestationer i test eller motsvarande uppgifter. De språkliga uppgifterna i denna undersökning fokuserar på två av språkets delområden: a) ordförrådet och b) muntlig språkproduktion, närmare bestämt interaktion eller muntliga färdigheter som helhet. Även om en mer omfattande testning skulle ha gett en mångsidigare bild av elevernas språkkunskaper bedömdes dessa två delområden vara de viktigaste och övriga delområden (exempelvis textförståelse, skrivande och behärskande av strukturer) utelämnades. En mer omfattande testning skulle ha krävt mer tid och koncentration av eleverna och varit utmanande med så här unga elever. De båda uppgifterna och motiveringarna till valet av dem som fokusområden i testandet beskrivs noggrannare i de två följande avsnitten.

MUNTIG UPPGIFT

Uppdraget för läroämnet finska som det andra inhemska språket i årskurserna 1–2 är enligt läroplansgrunderna att i undervisningen betona muntlig kommunikation i vardagliga situationer (Utbildningsstyrelsen, 2019b). Därmed var detta i fokus också vid testandet av elevernas språkkunskaper i denna undersökning. Målsättningen med den muntliga uppgiften var att skapa en situation som har en koppling till elevernas skoldag och språklektioner i praktiken och som ger möjlighet till diskussion om konkreta teman.

Den muntliga uppgiften byggde på tre tecknade, färggranna bilder på miljöer som är bekanta för barnen: ett klassrum (se bilaga 1), skolgården och hemmet, och forskaren diskuterade med eleverna om bilderna. På bilderna figurerar två barn medan de andra figurerna består av olika djur. På bilderna finns förutom djur även andra typiska teman för språkundervisning i de lägre årskurserna såsom färger, siffror, vanliga föremål i skolan och hemma (exempelvis mat och möbler) samt typiska aktiviteter för skol- och vardagen. Uppgiften möjliggör både att nämna enskilda ord på finska och att berätta om händelserna på bilderna. Genom att forskaren ställde frågor om bilden var det också möjligt att skapa en uppfattning om elevernas förståelse av finska och speciellt av frågor. På detta sätt testade uppgiften både elevens förståelse och muntlig språkproduktion i finska. Frågorna ställdes först på en mer allmän nivå och vid behov mer preciserat, först på finska och ifall eleven visade att hen inte förstår frågan på finska ställdes den på svenska. Uppgifter som baserar sig på bilder används allmänt i utvärdering av språkfärdigheterna i början av språklärandet och speciellt med yngre barn (t.ex. Huhta & Suontausta, 1993; Luoma, 2004).

Genomförandet av denna uppgift varierade lite mellan olika elever. Med en del behandlades alla tre bilder, och med en del endast en eller två bilder, beroende på elevens språkkunskaper och forskarens möjligheter att bedöma kunskaperna, samt tidsåtgången. I distansgenomförandet förkortades uppgiften så att endast den första bilden (klassrumssituationen) diskuterades med alla elever, och eleverna fick se bilden genom forskarens skärmdelning.

ORDTEST

Ordförrådet är en central del av språket, och därmed kan omfattningen av individers ordförråd relateras även till deras andra kunskaper i språket i fråga (Schmitt, Cobb, Horst & Schmitt, 2017). Ordförrådet har visat sig ha ett samband både med läsandet (t.ex. Nation, 2006; Alderson, Haapakangas, Huhta, Nieminen & Ullakonoja, 2015) och med den muntliga språkproduktionen (t.ex. Koizumi & In'nami, 2013). Till exempel Milton och Alexiou (2009) bedömer att en språkinlärare borde kunna ca 1500–2500 lemmor, alltså grund- och böjningsformer av ett ord, för att vara på nivå A2 enligt den Europeiska referensramen (till exempel i muntliga kunskaper eller textförståelse). Hos yngre elever är läs- och skrivfärdigheterna även i det egna modersmålet under utveckling, så skriftliga ordtest kan inte användas som direkta indikatorer av deras förmåga att använda språket i tal, vilket i denna undersökning mättes även med den muntliga uppgiften. Den typ av ordtest som användes i denna undersökning valdes eftersom det ofta använts i tidigare undersökningar, bland annat på grund av att det går snabbt att besvara och därmed möjliggör en relativt omfattande testning. Olika ordtest är också lättare att jämföra sinsemellan än exempelvis olika test i text- och hörförståelse.

Syftet med ordtestet var att mäta omfattningen av elevernas ordförråd i finska. Testet bestod av svenskspråkiga ord, som eleverna skulle hitta finska motsvarigheter till från färdiga alternativ (se närmare instruktioner i bilaga 2). Sammanlagt fanns 42 finskspråkiga ord och svenska motsvarigheter till 21 ord. Tre block bestod av substantiv, två block av verb och två block av adjektiv, i enlighet med de olika ordklassernas förekomst i finska språket. Eleverna kunde se orden på laminerat papper samtidigt som forskaren läste upp dem. I distansgenomförandet kunde eleverna se orden genom forskarens skärmdelning. I materialinsamlingen på distans förkortades testet så att endast de fem första blocken med ord frågades (två block med substantiv, två block med adjektiv och ett block med verb – sammanlagt 30 finskspråkiga ord och svenska översättningar av 15 ord).

Vid utformningen av ordtestet utgick vi från tre kategorier av ord: 1) ord från engelskundersökningens ordtest, 2) de 1000 vanligaste orden i finskans ordfrekvenslista (Parole 5000-taajuuslista) och 3) ord ur finskans lärobok *Tassu* (Friman, 2014) som vid undersökningstillfället var ett av de få läromedlen i finska för årskurs 1. Orden valdes med hänsyn till att de är relevanta med tanke på målgruppens ålder. I ordfrekvenslistan förekom ofta olika böjningsformer av samma ord, men vi valde att endast ta med grundformen av varje ord till ordtestet. Utgångspunkten var att orden som valdes till ordtestet helst skulle ingå i minst två av de ovan nämnda kategorierna, och detta kriterium uppfylldes också av så gott som alla ord, och 6 ord ingick i alla tre kategorier.

Först valdes sådana ord som fanns i engelskundersökningens ordtest och hittas bland de 1000 vanligaste finska orden (25 ord). Därefter valdes sådana ord som fanns både i engelskundersökningens ordtest och i *Tassu*-boken (4 ord). Av de övriga orden är 10 sådana som både finns bland finskans 1000 vanligaste ord och i *Tassu*-boken. Av de resterande orden finns två endast i *Tassu*-boken, och ett endast i ordfrekvenslistan. Av de 42 utvalda orden finns alltså sammanlagt 29 ord också i engelskundersökningens ordtest, 36 ord bland finskans 1000 vanligaste ord, och 22 ord i läroboken *Tassu*.

2.3 Vårdnadshavare

Även vårdnadshavarna till eleverna i de klasser som medverkade i insamlingen av elevmaterial fick möjlighet att svara på en elektronisk enkät ([se länk på webben](#)). Som grund för enkäten fungerade pilotundersökningens enkät (se Huhta & Leontjev, 2019). Enkäten omarbetades och utökades med ytterligare frågor, samt översattes till svenska. Därtill tillsattes några frågor som riktade sig specifikt till vårdnadshavare som har barn som deltar i undervisningen av A1-finska i de svenskspråkiga skolorna, gällande exempelvis indelningen i lärokurserna A-finska (nybörjarfinska) och modersmålsinriktad finska.

Enkäten distribuerades till alla vårdnadshavare i de klasser som ursprungligen skulle delta i undersökningen (sammanlagt 220 elevers vårdnadshavare) via barnens lärare. Det var alltså möjligt att svara även om ens barn inte deltog i undersökningen. Enkäten sändes ut i april 2020 med fyra veckors svarstid, som ytterligare förlängdes med knappt två veckor. Då svarstiden hade gått ut fanns svar från 40 vårdnadshavare. Även vårdnadshavarnas svarsaktivitet påverkades sannolikt av undantagssituationen orsakat av covid-19-pandemin (se avsnitt 2.1). Därför sändes enkäten också ut på nytt hösten 2020, men då endast till vårdnadshavarna i de klasser, som under höstterminen deltog i undersökningen. Detta resulterade i 10 svar till. Det slutliga antalet svar från vårdnadshavarna blev alltså 50 stycken, vilket betyder en svarsprocent på 23 %.

3 LÄRARNAS ERFARENHETER AV UNDERVISNING I A1-FINSKA I ÅRSKURS 1

I detta kapitel redogörs för lärares uppfattningar om och erfarenheter av undervisningen i A1-finska i årskurs 1 utgående från svar på en elektronisk enkät, som riktade sig till alla lärare som läsåret 2019–2020 och/eller läsåret 2020–2021 undervisade finska som A1-språk i årskurs 1 i svenskspråkiga skolor. Enkäten innehöll både öppna frågor och frågor med färdiga svarsalternativ. Det sammanlagda antalet frågor var 68, varav 28 frågor var obligatoriska. Frågorna var indelade i följande teman: 1) utbildningsbakgrund, 2) undervisningserfarenhet, 3) språklig bakgrund, 4) undervisning i A1-finska i ifrågavarande skola, 5) läroplanen och målen för A1-finska i årskurserna 1–2, 6) egna erfarenheter av undervisning i A1-finska som inleds i årskurs 1, 7) arbetssätt och material, samt 8) fortbildning. De lärare som undervisade både A1-lärokursen i finska och A1-lärokursen i modersmålsinriktad finska fick möjlighet att antingen svara ur den ena lärokursens synvinkel eller separat ur båda synvinklarna. Av frågorna var således 26 sådana, som lärarna kunde svara på två gånger, om de önskade svara ur båda synvinklarna. Svaren på de öppna frågorna har analyserats innehållsligt och kategoriserats induktivt enligt teman som steg fram ur materialet. I resultatredovisningen presenteras de olika kategorierna enligt frekvens. Också de slutna frågorna har analyserats och presenteras enligt frekvens.

3.1 Bakgrundsuppgifter om lärarna

Sammanlagt svarade 94 lärare på enkäten. Av dessa var 10 % från Egentliga Finland, 43 % från Nyland, och 48 % från Österbotten. En lärare angav inte kommun. Svar erhöles från sammanlagt 55 % av de kommuner som fått enkäten (26 av 47 kommuner), vilket betyder att det också inom landskapen fanns en regional spridning, se tabell 3:

TABELL 3. ÖVERSIKT ÖVER REGIONAL SPRIDNING BLAND LÄRARNÄ.

	Antal lärare som svarat	Antal kommuner där informanterna arbetar	Totala antalet kommuner i landskapen	Andelen kommuner representerade i svaren	Andelen informanter per landskap
Egentliga Finland	8	4	5	80 %	10 %
Nyland	40	10	19	53 %	43 %
Österbotten	45	12	14	86 %	48 %
Övriga Finland	-	-	9	-	-
Sammanlagt	94	26	47	55 %	100 %

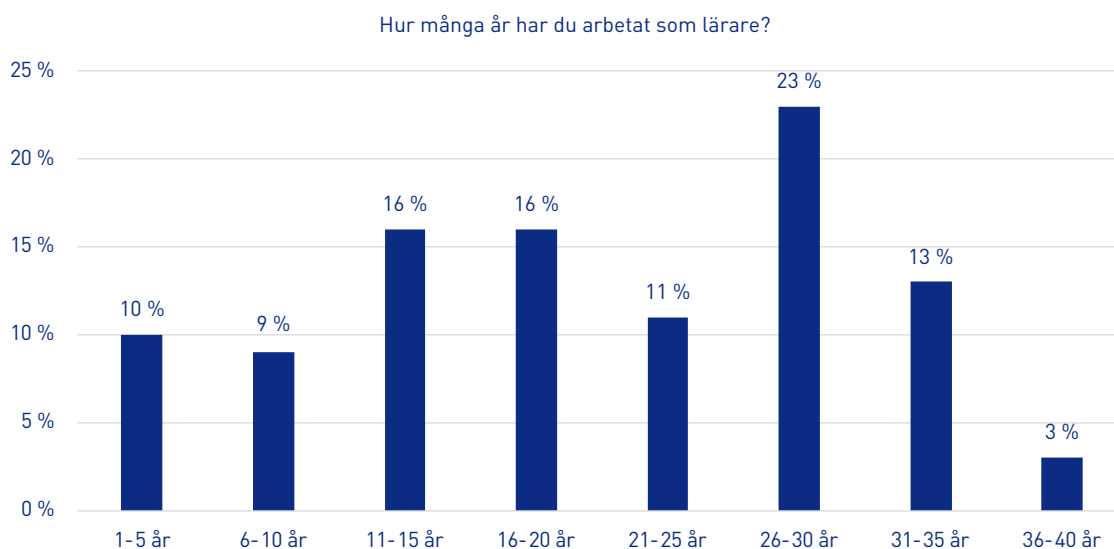
Majoriteten (90 %) av dem som svarade hade behörighet som klasslärare. Av dessa hade 6 % också ämneslärarbehörighet i finska (dubbelbehörighet), och 20 % studier i finska eller något annat språk. Endast en lärare hade enbart ämneslärarbehörighet i finska (se tabell 4). Sammanlagt hade alltså 27 % av lärarna biämnesstudier i finska eller annat språk, medan majoriteten endast hade avlagt de obligatoriska språk- och/eller kommunikationsstudier som ingick i deras examen.

TABELL 4. LÄRARNAS BEHÖRIGHET (N=94).

Behörighet	Antal
Enbart klasslärare	46 (49 %)
Enbart ämneslärare i finska	1 (1 %)
Klasslärare + ämneslärare i finska	6 (6 %)
Klasslärare + studier i finska eller annat språk	19 (20 %)
Klasslärare + annan lärarbehörighet	14 (15 %)
Ingen lärarbehörighet för grundläggande utbildning	8 (9 %)

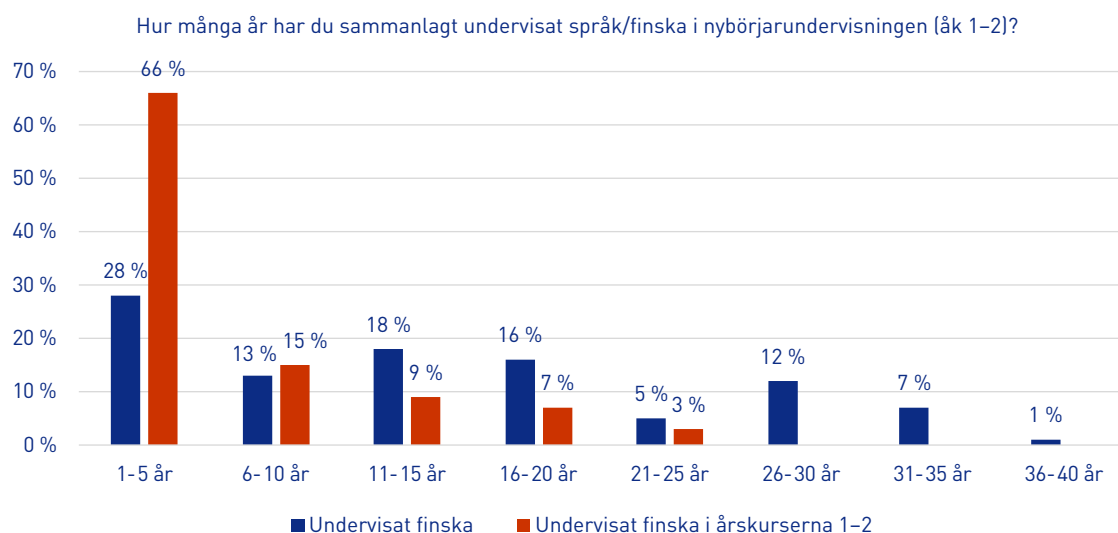
De flesta som svarade (89 %) arbetade som klasslärare. Av dessa arbetade därtill två personer som ämneslärare i finska, en som ämneslärare i annat ämne, en som tutorlärare och två som rektorer. De tio informanter som inte arbetade som klasslärare arbetade till exempel med administrativa uppgifter, som ämneslärare (i finska eller annat ämne) eller som förskollärare. Utgående från detta kan alltså konstateras att det främst är klasslärare som undervisar finska som A1-språk i årskurs 1, med några få undantag. Detta överensstämmer också med resultaten i en tidigare kartläggning av finskundervisningen (Nummela & Westerholm, 2020).

Informanternas arbetserfarenhet som lärare varierade mellan 1 och 40 år. Många hade tämligen lång erfarenhet, i medeltal hade de arbetat som lärare i 21 år. Av informanterna hade 30 % arbetat som lärare i 11–20 år och 33 % i 21–30 år. Spridningen i arbetserfarenhet syns också i figur 1:

FIGUR 1. INFORMANTERNAS ARBETSERFARENHET SOM LÄRARE (N=93).

Undervisningserfarenheten i finska varierade också. Speciellt i årskurserna 1–2 var det för många ganska nytt att undervisa finska, även om det också fanns sådana som hade lång erfarenhet. Två tredjedelar (66 %) av lärarna hade undervisat finska i årskurserna 1–2 i 1–5 år och en fjärdedel (26 %) undervisade finska i årskurserna 1–2 för första året. Spridningen i lärarnas undervisningserfarenhet i finska syns också i figur 2:

FIGUR 2. INFORMANTERNAS UNDERVISNINGSERFARENHET I FINSKA (N=94).

Majoriteten (80 %) av informanterna undervisade A1-lärokursen i finska (A-finska), och 30 % undervisade A1-lärokursen i modersmålsinriktad finska (mofi). Förutom undervisning i finska hade två tredjedelar (66 %) också i något skede undervisat någon lärokurs i engelska på något stadium. Som A1-språk i årskurs 1 undervisade dock endast 10 % av lärarna i nuläget både finska och engelska.

Informanterna själva hade i huvudsak svenskspråkig bakgrund, även om många använde finska också utanför arbetet. De allra flesta (96 %) hade svenska och endast några enstaka finska som registrerat modersmål. Majoriteten (71 %) identifierade sig också som svenskspråkiga, medan 23 % identifierade sig som tvåspråkiga, och resterande 6 % som finskspråkiga eller flerspråkiga. Ungefär hälften (52 %) använde finska dagligen utanför undervisningen, och en dryg tredjedel (35 %) varje vecka, dvs. majoriteten av informanterna använder finska regelbundet även utanför finskundervisningen.

3.2 Språkutbudet i årskurserna 1–2

I alla skolor där informanterna arbetade erbjöds finska som A1-språk, och i en stor del (72 %) förutom lärokursen i A-finska också lärokursen i modersmålsinriktad finska. I en del skolor (20 %) erbjöds också engelska som A1-språk. Precis som Nummela & Westerholm (2020) konstaterar så är undervisningen i A1-finska i årskurs 1 i många av informanternas skolor inte något nytt, utan 53 % av lärarna svarade att undervisningen i A1-finska också tidigare

inletts i årskurs 1 i deras skola, medan 24 % av lärarna svarade att den tidigare inletts i årskurs 2 och 21 % att den tidigare inletts i årskurs 3.

Läsåret 2019–2020 inleddes undervisningen i A1-finska i årskurs 1 i de flesta skolor (85 %) på hösten och antalet årsveckotimmar var 1. På årskurs 2 däremot erbjuds inte A1-finska i alla skolor, 14 % av lärarna angav att antalet årsveckotimmar i årskurs 2 är 0. I två skolor var dock antalet årsveckotimmar i årskurs 2 till och med 2. De lokala skillnaderna beror på att statsrådets förordning om ändring i timfördelningen (793/2018) möjliggör för utbildningsanordnarna att fördela årsveckotimmarna i A1-språket årskurserna 1 och 2 enligt eget val, bara antalet årsveckotimmar i A1-språket är minst 0,5 i årskurs 1.

Språkklubbar eller -duschar var inte så vanligt förekommande, endast 14 % av lärarna svarade att sådana i nuläget ordnas i deras skola. Det handlade då om språkklubbar eller -duschar i olika språk, så som finska, engelska, tyska, franska och spanska. Före undervisningen i A1-språket inleddes i årskurs 1 hade språkklubbar eller -duschar i finska eller engelska ordnats i ytterligare 14 % av skolorna. Närmare en fjärdedel (24 %) av lärarna svarade att deras skola hade deltagit i utvecklingsprojekt för tidigarelagd språkundervisning.

3.3 De lokala läroplanerna och målen för undervisningen i A1-finska i årskurserna 1–2

Majoriteten (83 %) av lärarna svarade att det i deras kommun eller skola finns en lokal läroplan för A1-finska i årskurserna 1–2, men endast 22 % av lärarna hade själva deltagit i utarbetandet av läroplanen. En dryg tredjedel av lärarna (33 lärare) berättade i en öppen fråga närmare om hur det lokala läroplansarbetet förverkligades. I de allra flesta fall hade läroplansarbetet förverkligats av en arbetsgrupp, ofta som ett samarbete mellan olika skolor eller stadier i kommunen. Några lärare hade också deltagit i Centret för livslångt lärandes fortbildning *Språkkistan* (Åbo Akademi), och via den kunnat samarbeta med andra närbelägna orter.

Två tredjedelar (66 %) av lärarna upplevde att de haft stöd av den lokala läroplanen i sin undervisning av A1-finska i årskurs 1. Av de som upplevde att de haft stöd av läroplanen motiverade 34 lärare detta i ett öppet kommentarsfält. Drygt två tredjedelar av dessa kommenterade att den lokala läroplanen ger riktlinjer över vilket innehåll och vilka temaområden som ska tas upp för att nå målen med undervisningen. Några (15 %) uttryckte också att de hade fått tips och idéer från den lokala läroplanen. Ett fåtal nämnde att de haft nytta av den lokala läroplanen eftersom de själva varit med och skrivit den: att de då försökt utarbeta den lokala läroplanen så att den skulle vara användbar, eller att utbildningen som ordnades inför läroplansarbetet var givande. Av de lärare som inte upplevde att de haft stöd av den lokala läroplanen hade nio motiverat sitt svar. I motiveringarna nämndes bland annat att läroplanen upplevs som ganska allmän, abstrakt och flummig, och att de skulle ha velat ha mer tydliga instruktioner om undervisningens innehåll. En lärare nämnde att det inte finns någon separat läroplan för modersmålsinriktad finska och en att hen inte kunnat läsa läroplanen någonstans.

Vilka som ansågs vara de centrala målen för undervisningen i A1-finska i årskurs 1 frågades med en obligatorisk öppen fråga. Över hälften av lärarna ansåg att de centrala målen för undervisningen är att få en positiv attityd till språket, att väcka intresset för språket eller att få eleverna att våga börja använda finska. Ungefär en femtedel nämnde som ett centralt mål för undervisningen att eleverna lär sig nya ord, och ungefär en sjättedel att de bekantar sig med språket. Av språkets delområden lyfte en tredjedel upp att betoningen ska vara på det muntliga språket eller på kommunikation och en dryg fjärdedel användning av språket, men några enstaka nämnde också att lyssna och förstå språket. En del (13 %) nämnde lärande genom sång, lek och rörelse.

Lärarnas uppfattning om de centrala målen för undervisningen i årskurs 2 följde ganska långt deras uppfattningar om målen för undervisningen i årskurs 1, med den skillnaden att också skrivande och läsning på finska nämndes av lärarna bland målen i årskurs 2. Dessutom nämnde några också befestning av tidigare kunskap samt uppmuntran till språkanvändning. De mål för undervisningen som lärarna räknade upp finns alltså alla i läroplansgrunderna, men en del av dem hör snarare till läroämnets uppdrag och till mål för lärmiljöer och arbetssätt än till mål för själva undervisningen (Utbildningsstyrelsen, 2019b).

3.4 Lärarnas erfarenheter av undervisning i A1-finska i årskurs 1

Vid frågorna gällande de egna erfarenheterna av undervisningen i A1-finska i årskurs 1 hade lärarna möjlighet att välja om de svarade ur A-finskans eller den modersmålsinriktade finskans synvinkel, eller ur båda synvinklarna. Cirka tre fjärdedelar (77 %, 73 lärare) svarade ur A-finskans synvinkel och en fjärdedel (24 %, 22 lärare) ur den modersmålsinriktade finskans synvinkel. Dessa två gruppers svar har analyserats separat och i detta avsnitt redogörs både för hur alla lärare som helhet svarat, och i vissa frågor även separat för hur de som undervisar A-finska och modersmålsinriktad finska (mofi) svarat. En informant valde att svara ur båda synvinklarna, och därmed uppgår det totala antalet svar här till 95.

3.4.1 Undervisningsarrangemangen

Undervisningen i A1-finska var för det mesta (i 91 % av fallen) **arrangerad** som 45 minuters lektioner. I och med att många skolor ordnar båda lärokurserna i finska, A-finska och mofi, parallellt, delas eleverna in i två grupper med var sin lärare under finsklektionerna. Därmed är det i praktiken ofta inte så enkelt att sprida ut finskundervisningen under veckan utan lärarna håller fast vid vissa lektionstider. De resterande 9 % (som alla undervisade A-finska) förverkligade undervisningen på olika sätt. Några lärare kommenterade att de ibland håller enskilda lektioner i finska och ibland sprider ut finskundervisningen som kortare duschar över hela veckan, medan några lärare håller finskundervisningen helt och hållet integrerad som små delar i olika ämnen. En lärare hade finskundervisningen uppdelad på två pass.

Samundervisning med en annan lärare förekom i finska, men var inte särskilt vanligt. Endast 23 % av lärarna hade erfarenhet av samundervisning i finska. I de fall där samundervisning förekom så skedde den för det mesta tillsammans med en annan klasslärare, både i A-finska- och i mofi-undervisningen. Däremot hade många lärare erfarenhet av att någon annan vuxen (t.ex. skolgångsbiträde) antingen sporadiskt (36 %) eller regelbundet (35 %)

deltog i undervisningen. Erfarenheterna av detta var för det mesta positiva och några lärare uttryckte att "ju fler vuxna i gruppen desto bättre". Flera nämnde att närvaron av en annan vuxen möjliggör gruppindelning (se exempel 1). Några enstaka lärare svarade att det är bra med extra stöd för svaga eller små elever, och några enstaka att en extra vuxen också kan fungera som en extra språklig modell.

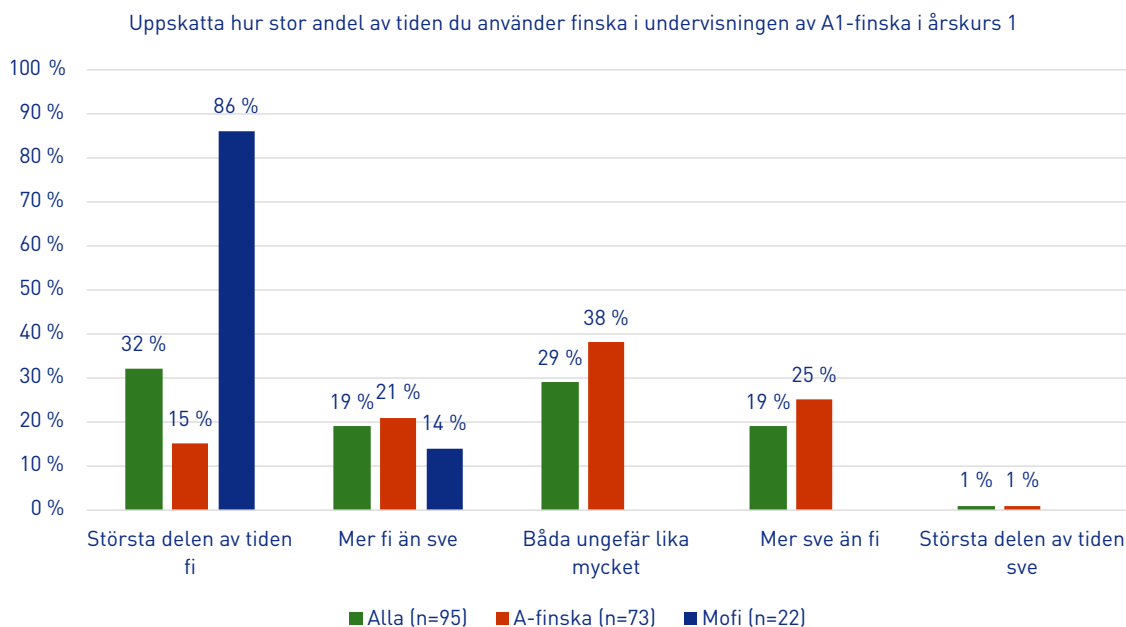
- (1) Jag samarbetar bra med vårt skolgångsbiträde. Jag ansvarar för undervisningen, men gruppen kan delas i två och då kan skolgångsbiträdet jobba med den ena gruppen och jag med den andra. Hon hjälper också till med de kommunikativa övningarna. (nr 18, A-finska)

Alla erfarenheter var dock inte positiva, en lärare nämnde att det inverkar hämmande på lärarens egen användning av finska om någon annan vuxen är med, vilket tyder på en viss osäkerhet gällande den egna språkanvändningen.

3.4.2 Arbetssätt och undervisningsmaterial

Lärarnas **användning av finska i sin undervisning** varierade, som framgår av figur 3. Ungefär hälften svarade att de antingen använder *finska största delen av tiden* eller *mer finska än svenska*. Resten angav att de antingen använder *båda språken ungefär lika mycket* eller *mer svenska än finska*, och någon enstaka till och med att hen *största delen av tiden använder svenska*. Här märktes en tydlig skillnad mellan A-finska och mofi. I mofi-undervisningen användes finska i mycket större utsträckning än i undervisningen i A-finska och alla lärare som svarat med fokus på mofi angav att finskan används i större utsträckning än svenskan.

FIGUR 3. LÄRARNAS ANVÄNDNING AV FINSKA UNDER LEKTIONERNA I A1-FINSKA.

Lärarna fick möjlighet att i en öppen fråga kommentera i vilka **situationer de använder finska**, vilket största delen (78 informanter) gjorde. En del av svaren gällde språkanvändningen generellt, medan andra lyfte upp specifika situationer då de använder finska. En knapp tredjedel av alla lärare kommenterade att de alltid eller för det mesta använder finska. Många av dessa var sådana som undervisade mofi, men också en del av dem som undervisade A-finska svarade att de för det mesta använder finska. En knapp femtedel av alla lärare angav att de använder båda språken. Av dem svarade största delen att de först säger på finska, och sedan alltid eller vid behov samma på svenska, några att de använder de båda språken parallellt och en att hen först säger på svenska och sedan på finska. Det fanns också en lärare som istället för att själv använda båda språken vid behov tar hjälp av andra elever, så som i exempel 2:

- (2) hela lektionstiden men vid behov kan någon elev berätta på svenska om det är någon i gruppen som inte har förstått allt på finska (nr 69, mofi)

De vanligaste situationerna att använda finska var vid instruktioner och uppmaningar (27 %, se exempel 3), i sånger, lekar, ramsor och sagor (24 %) samt vid övning av ord, uttryck och fraser (17 %). Andra situationer som några enstaka lärare nämnt att de använder finska i var vid diskussioner och vardagsprat, hälsningsfraser, vid inledning och avslutning, vid frågor och vid repetition. Två lärare svarade att de markerar de situationer de använder finska med en ta på en hatt eller ta fram en figur.

- (3) Vid uppmaningar och säger allt först då på finska. Sen måste man säga något på svenska för att alla ska veta vad de ska göra. Om inte jag säger så säger en tvåspråkig elev... (nr 58, A-finska)

Då lärarna skulle ange i vilka **situationer de använder svenska** framkom att också svenska ofta används vid instruktioner och förklaringar, eller om eleverna inte förstår det som sägs på finska, så som i exempel 4 och 5:

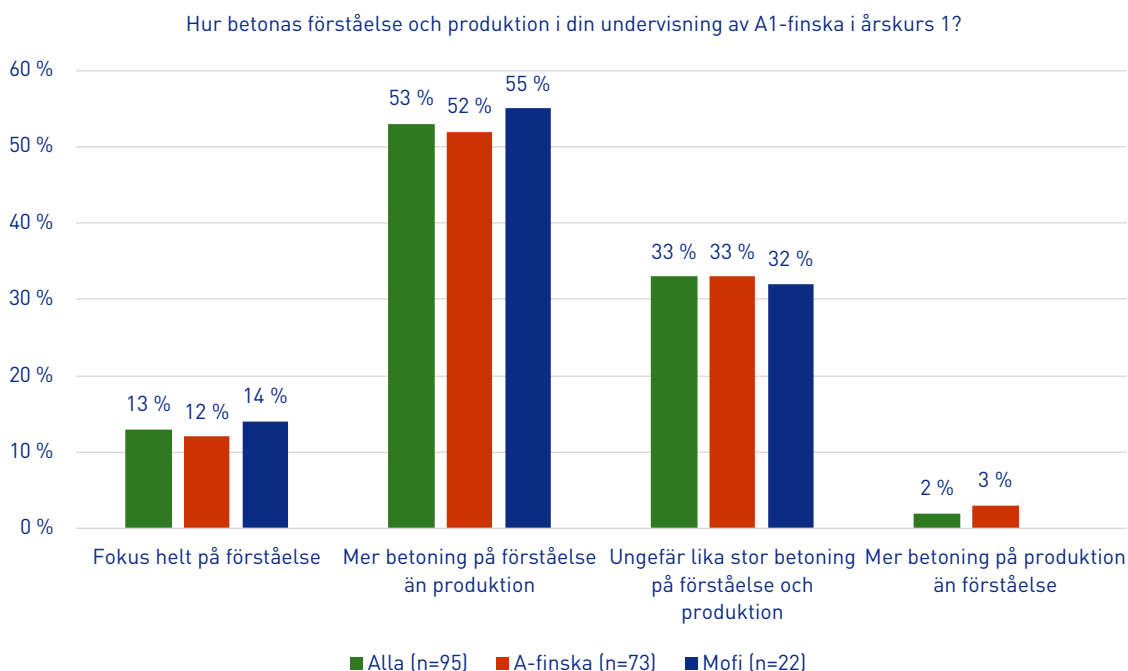
- (4) Vid lekinstruktioner eller uppgifter som kan vara knepiga att förstå använder jag svenska. Jag använder även svenska om eleverna inte förstått det jag sagt på finska och inte heller då jag sagt saken långsamt på finska med kroppsspråk till. (nr 45, A-finska)

- (5) när jag förklarar hur en uppgift ska göras eller när en elev inte förstått (nr 92, mofi)

Lärarna tillfrågades även i vilka sammanhang de använder **finska utanför lektionerna** med de elever de undervisar i A1-finska, vilket 59 informanter svarat på. Finska verkar dock inte användas i någon större utsträckning utanför lektionerna, eftersom närmare hälften av dem som svarat på denna fråga angett sällan eller aldrig. En femtedel av de lärare som svarat på frågan angav att de använder finska med eleverna då de träffar dem på raster, i korridorer eller i matsituationer, och ett fåtal då de hälsar på eleverna. Några lärare sade sig använda finska integrerat i andra läroämnen, till exempel gymnastik eller musik. Andra situationer som enstaka lärare nämnde var att finska kan användas vid rutinupprepningar så som veckodagar, månader och väder, eller ibland för att repetera ord så som färger och siffror. Två lärare nämnde att de inte talar finska med eleverna utanför lektionerna eftersom de behöver tala svenska med dem för att stärka elevernas svenska, och en lärare att mofi-eleverna hjälper till att ta in finskan under vanliga lektioner.

De **språkliga färdigheter** som för det mesta betonades i undervisningen var förståelse och muntliga färdigheter, både bland lärarna i A-finska och i mofi. En sjundedel av alla lärare angav att de *fokuserar helt på förståelse* och drygt hälften att de *betonar förståelse mer än produktion*, dvs. två tredjedelar hade betoning på förståelse. En tredjedel hade *ungefär lika stor betoning på förståelse och produktion*, vilket framgår av figur 4:

FIGUR 4. LÄRARNAS BETONING PÅ FÖRSTÅELSE OCH PRODUKTION I SIN UNDERVISNING I A1-FINSKA.

Också vikten av de muntliga färdigheterna framkom tydligt, 16 % av lärarna angav att de *helt fokuserar på muntliga färdigheter* och 78 % att *betoningen är på de muntliga färdigheterna*. Endast 6 % svarade att de *betonar skriftliga och muntliga färdigheter lika mycket*. På frågan om lärarna övar på läsning eller skrivning i sin undervisning av A1-finska i årskurs 1 svarade ändå 18 % att de gör det *regelbundet* och 56 % att de gör det *sporadiskt*, medan 26 % angav att de *inte alls* gör det.

Lärarna fick i en öppen fråga möjlighet att ge exempel på hur de övar på muntlig växelverkan i undervisningen av A1-finska i årskurs 1, och på denna fråga hade 67 lärare svarat. De allra vanligaste metoderna var sång, spel, lekar, rörelse och drama, ungefär två tredjedelar av de lärare som svarat på denna fråga nämnde något av detta. Här steg alltså arbetssätt som också nämns i läroplansgrunderna (Utbildningsstyrelsen, 2019b) tydligt fram. Närmare hälften av de som svarat nämnde dialog och diskussion, och en knapp fjärdedel härmande och upprepning. I följande svar finns några exempel på olika metoder som används:

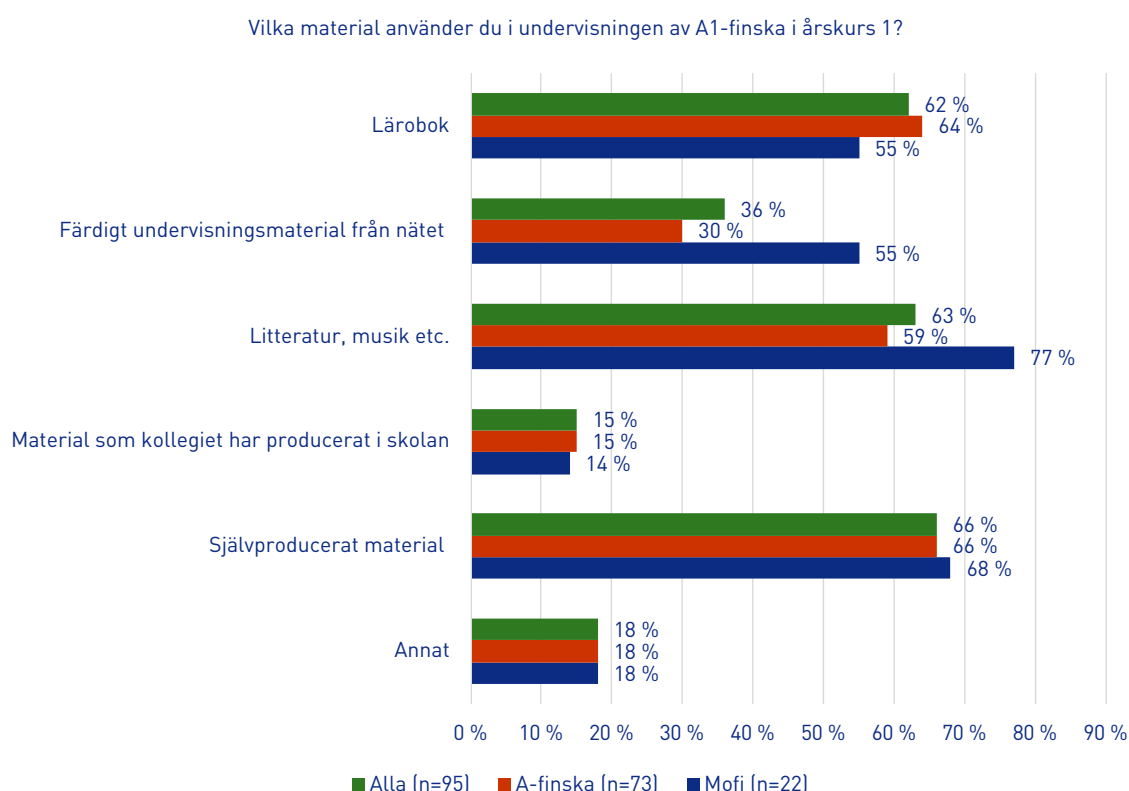
- (6) Vi kan ha olika **frågelekar** och elever svarar eller ställer frågor till sina kompisar. Vi **sjunger** på finska, **spelar** eller **lekar** Alias (där ord ska förklaras på finska). Jag brukar också **läsa** en högläsningsbok på finska och då kan vi prata om händelserna i boken. (nr 83, mofi)

- [7] Vi använder **handdockor** och mycket **bilder, sånger** och **ramsor**. Eleverna går t.ex. omkring och visar en bild och frågar frågor av sina klasskompisar. Vi har även frågekort som eleverna kan använda parvis när de lärt sig att läsa. (nr 74, A-finska)

Som arbetsform vid övandet av muntlig växelverkan nämnde en knapp fjärdedel par- och grupparbeten, både i undervisningen i A-finska och i mofi-undervisningen. Några enstaka lärare nämnde också vilka innehåll som är relevanta vid övning av muntlig växelverkan, så som ord, siffror, färger och hälsningsfraser. Också olika material, exempelvis bilder och handdockor, nämndes i samband med arbetsformerna.

Lärarna tog också ställning till vilka **undervisningsmaterial** de använder i undervisningen av A1-finska genom en flervälsfråga. Som framgår av figur 5 är *undervisningsmaterial som lärarna producerat själva, litteratur och musik* samt *lärobok* vanligast. *Undervisningsmaterial som lärarna producerat gemensamt i kollegiet* är inte så vanligt förekommande. Då man jämför undervisningen i A-finska och i mofi var den största skillnaden att färdigt undervisningsmaterial från nätet samt litteratur och musik används i något större utsträckning i mofi-undervisningen.

FIGUR 5. UNDERVISNINGSMATERIAL SOM ANVÄNDS I UNDERVISNINGEN AV A1-FINSKA I ÅRSKURS 1.

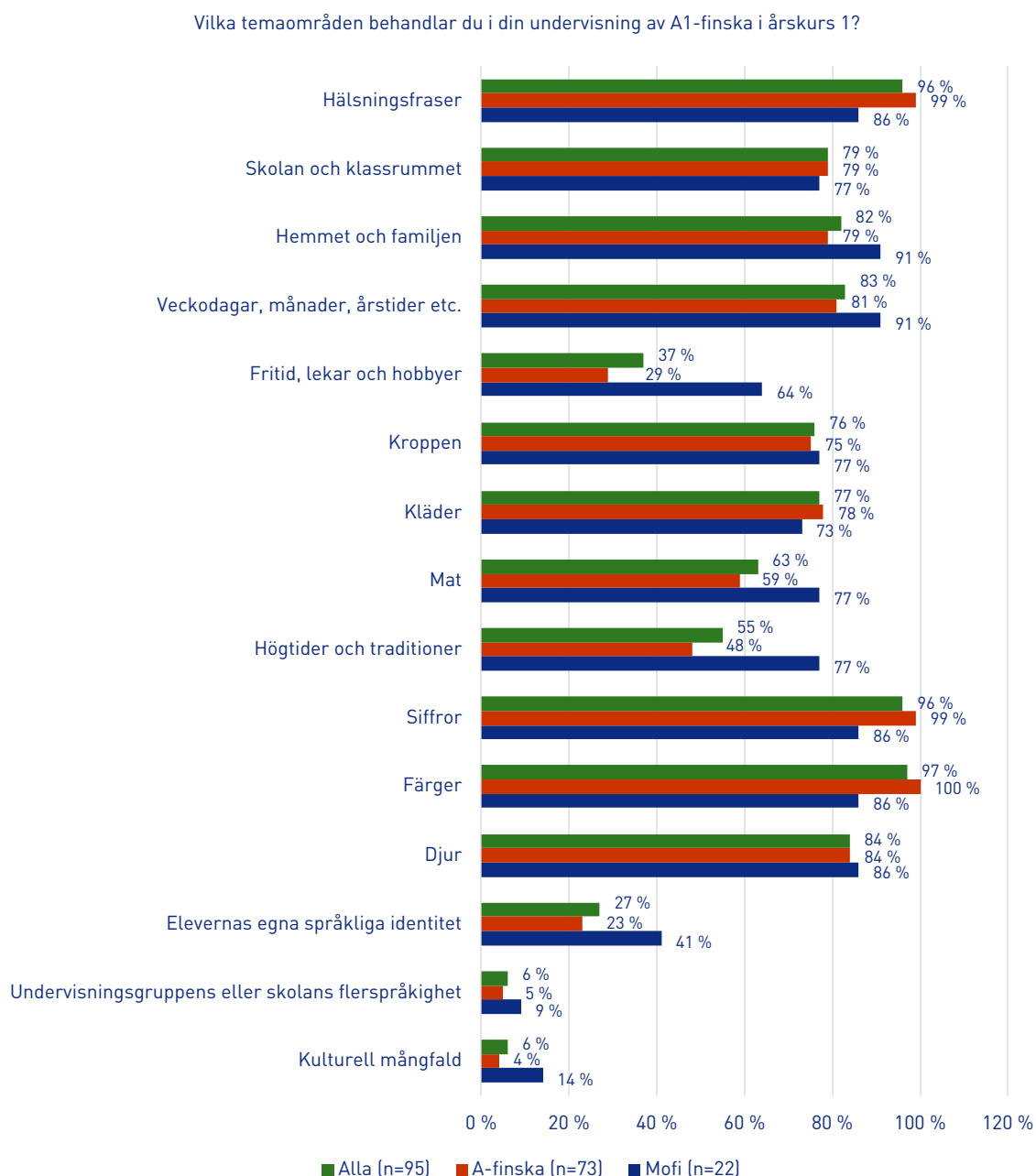
Lärarna fick också ge exempel på de olika undervisningsmaterialen som de använder. Det visade sig att bland dem som använde lärobok så var den mest använda boken *Tassu* (Friman, 2014), som är ett läromedel för A-finska. Några lärare nämnde de nyare läroböckerna *Pupu ja Tiikeri* (Martin, 2020), som är avsedd för A-finska, och *Poni pyörällä* (Friis & Tammi, 2020), som är avsedd för undervisning i modersmålsinriktad finska. Därtill gav lärarna ett flertal exempel på olika färdiga och självproducerade undervisningsmaterial som de använder i sin finskundervisning, se sammanfattningen i tabell 5:

TABELL 5. EXEMPEL PÅ UNDERVISNINGSMATERIAL SOM ANVÄNDS I UNDERVISNINGEN AV A1-FINSKA I ÅRSKURS 1.

Typ av undervisningsmaterial	Exempel
Lärobok	Tassu, Pupu ja tiikeri, Poni pyörällä
Färdigt undervisningsmaterial från nätet	Tassu, Kielinuppu, Värinautit, Papunet, Oppi ja ilo, Peda.net, Moka Mera, Mumins språkskola, Yle Areena, Youtube
Litteratur, musik etc.	• Sånger och musik från böcker och nätet, t.ex. Kielinuppu och Fröbelin palikat • Rim och ramsor • Barn- och sagoböcker, t.ex. Mauri Kunnas, Franklin-serien • Barnprogram från t.ex. Yle Areena eller Youtube, t.ex. Mannerheims Mumin-videon, Pikku Kakkonen • Digitala läromaterial, t.ex. Kukako, Timo-hiiri
Material som kollegiet producerat i skolan	Arbetsblad, bild- och leksaksmaterial, språkpåsar, kort, spel, idébank
Material som lärarna producerat själva	Arbetsblad, bilder, spel, lekar, frågesport, korsord, kort, planscher, kopior, elektroniskt material
Annat	Sarin ja Tiinan verkkokoulu, Quizlet, Peppu irti penkistä, material från modersmålsundervisningen i finska skolan

De vanligaste **temaområdena** som så gott som alla (96–97 %) svarade att de behandlar i sin undervisning var *hälsningsfraser, siffror och färger*. Andra mycket vanliga teman som även tre fjärdedelar (76–84 %) av lärarna svarade att de behandlar var *skolan och klassrummet, hemmet och familjen, veckodagar, månader och årstider, kroppen, kläder och djur*. Områden som behandlades minst var *elevernas språkliga identitet* (27 %), *undervisningsgruppens eller skolans flerspråkighet* (6 %) och *kulturell mångfald* (6 %), se figur 6:

FIGUR 6. TEMAOMRÅDEN SOM BEHANDLAS I UNDERVISNINGEN.

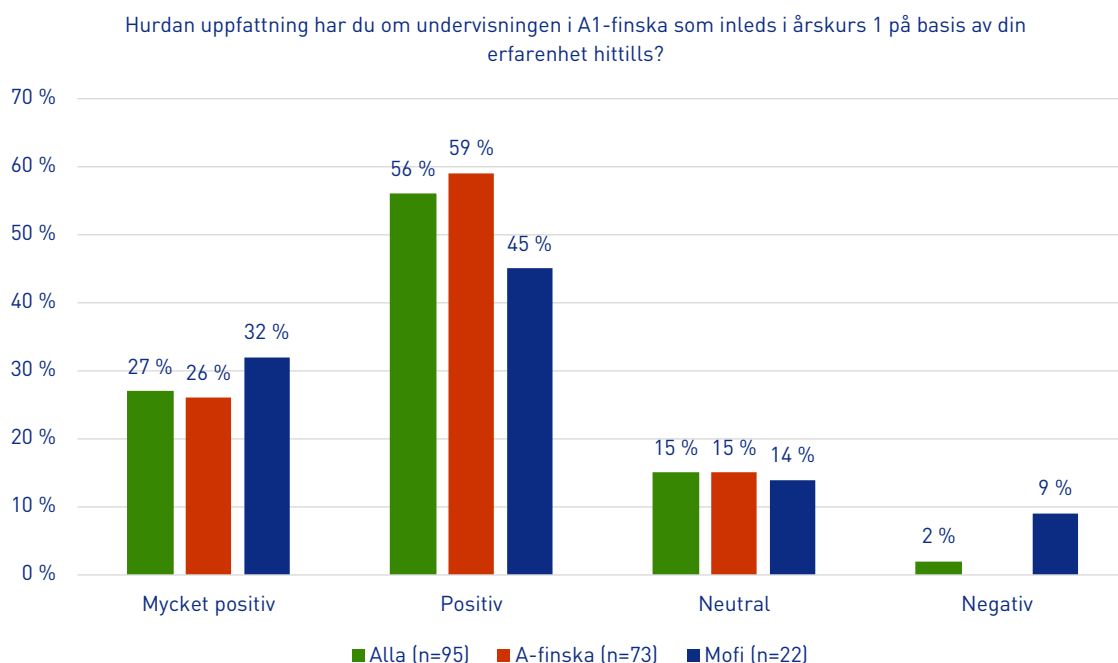
Då man jämför undervisningen i A-finska och i mofi finns några smärre skillnader. Alla eller så gott som alla inom undervisningen i A-finska svarade att de behandlar just hälsningsfraser, siffror och färger. Även om de flesta (86 %) inom mofi-undervisningen också behandlar dessa teman, så var det några fler (91 %) som svarade att de behandlar hemmet och familjen samt veckodagar, månader och årstider. Också fritid, lekar och hobbyer, mat, högtider och traditioner samt elevernas egna språkliga identitet behandlas mer i mofi än i A-finska. Detta är i linje med läroplansgrunderna där identiteten och den egna språkliga bakgrunden (hemmet/familjen) betonas i mofi-undervisningen (jfr Utbildningsstyrelsen, 2019b).

I fråga om **hemuppgifter** svarade 86 % av mofi-lärarna att de *aldrig* ger hemuppgifter och 9 % att de gör det *ibland*. Av lärarna i A-finska svarade 68 % att de *aldrig* ger hemuppgifter, 30 % att de gör det *ibland* och 1 % att de *alltid* gör det. Hemuppgifterna bestod i dessa fall främst av att repetera och öva ord eller faser. Andra hemuppgifter kunde vara små skrivuppgifter, färgläggningsuppgifter, att öva sånger, se på något program, ta reda på något, eller att spela spel eller öva kommunikativt med en vuxen.

3.4.3 Uppfattningar om undervisningen i A1-finska i årskurs 1

Lärarna hade över lag en positiv **uppfattning om undervisningen i A1-finska** som inleds i årskurs 1. De flesta svarade att de har antingen en *positiv* eller *mycket positiv* uppfattning, se figur 7:

FIGUR 7. LÄRARNAS UPPFATTNING OM UNDERVISNINGEN I A1-FINSKA SOM INLEDS I ÅRSKURS 1.

Lärarna kunde motivera sitt svar i ett öppet kommentarsfält, och detta hade 34 av dem gjort. I ungefär två tredjedelar av kommentarerna framkom positiva aspekter och i en tredjedel mer negativa. Den vanligaste motiveringen (35 %) till att finskan är *mycket positiv* eller *positiv* var att eleverna varit motiverade, positiva och ivriga, och en del ansåg att detta berodde på att undervisningen till stor del sker genom lek och sång. En annan positiv aspekt som ett fåtal lärare förde fram var att det är bra att kunna dela in eleverna i grupper enligt språklig nivå. Alla dessa aspekter kommer fram i exempel 8:

- (8) Eleverna tycker att finska undervisningen varit **rolig**, då de genom **lek, sång** och övningar blivit bekanta med och lärt sig finska. De har varit en **positiv upplevelse** för dem. Eleverna har även uppskattat att det varit möjligt att **dela in gruppen i tre olika grupper**: en modersmålsinriktad finska grupp, en finska grupp där man pratar finska med någon bekant och en helt nybörjargrupp. De har gett alla elever möjlighet att få en utmaning som passar dem. (nr 45, A-finska)

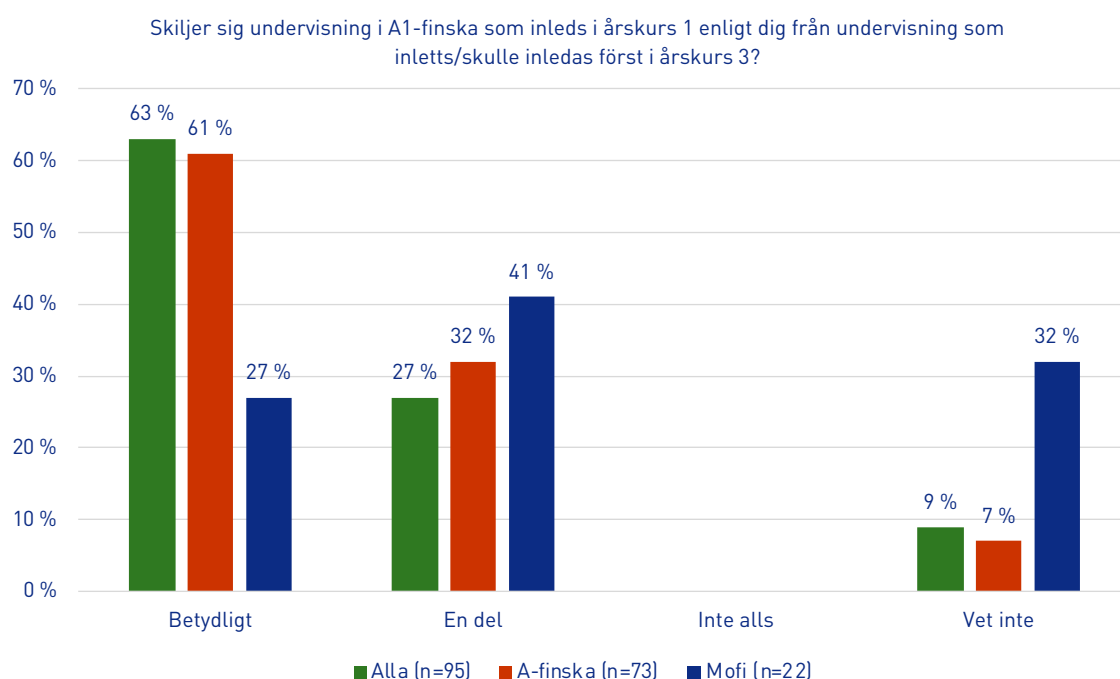
Fyra informanter nämnde också att det är bra att inleda språkundervisningen så tidigt som möjligt eftersom lärandet då är lättare, en tyckte det är positivt att det finns mycket undervisningsmaterial, två att det är bra att kunna integrera med andra ämnen och en att de haft bra samarbete med kolleger.

De aspekter som en del upplevde som positiva upplevdes å andra sidan som negativa av andra. Några enstaka lärare som inte hade haft möjlighet till gruppindelning enligt lärokurs såg detta som en nackdel, medan en som hade klassen indelad i olika nivågrupper var missnöjd över att då inte kunna fördela finskundervisningen på mindre pass under veckan. Två informanter såg det inte som enbart positivt att "bara leka", en informant tyckte att motivationen saknas hos många elever, en att en lektion i veckan är för lite för att eleverna ska hinna lära sig något och en att det inte finns läroböcker och undervisningsmaterial för mofi i årskurs 1. I två svar lyfte lärarna fram att svenskan skulle behöva stärkas i stället för finskan. Flera av de kritiska aspekterna kommer fram i exempel 9:

- (9) Då man **har bara 45 min i veckan**, minns eleverna väldigt lite av det man gör. Om gruppen är stor, får de öva muntligt väldigt lite och man har inte koll på vad de gör i smågrupper. Nyttan av lektionen är ofta mycket liten. Jag hänvisar till målen jag skrev ovan - **om man uppnår att attityden mot finska blir positiv, får man vara nöjd**. Nånn egentlig finska fastnar sällan på så kort tid. Det skulle vara **annorlunda om man fick ha riktigt små grupper**, dvs under tio elever. Då skulle man kanske hinna öva tillräckligt. (nr 26, A-finska)

De flesta lärare var överens om att undervisningen i A1-finska som inleds i årskurs 1 **skiljer sig** från undervisning som inletts/skulle ha inletts i årskurs 3. Majoriteten var av åsikten att undervisningen skiljer sig *betydligt*, som framgår av figur 8. Dock var lärarna i A-finska starkare av denna åsikt än mofi-lärarna.

FIGUR 8. LÄRARNAS ÅSIKT OM HURUVIDA UNDERVISNING I A1-FINSKA SOM INLEDS I ÅRSKURS 1 SKILJER SIG FRÅN UNDERVISNING SOM INLEDS I ÅRSKURS 3.

Av lärarna motiverade 68 sitt svar i ett öppet kommentarsfält. De vanligaste motiveringarna gällde metoderna – att språkundervisningen i årskurs 1 ofta sker genom sång och lek (44 %), kunskapsnivån – att eleverna i årskurs 1 ofta varken kan läsa eller skriva (38 %) och att muntliga färdigheter är i fokus (24 %). Andra skillnader gällde undervisningsmaterialen – att inga läromedel används (16 %) och mognadsnivån – att eleverna på årskurs 1 har kortare tålamod men samtidigt är mer spontana och mottagliga för språk (10 %). Några enstaka lärare nämnde att inga läxor ges i årskurs 1 eller att undervisningsarrangemangen är olika. Några av dem som svarade att de inte vet om undervisningen i årskurs 1 skiljer sig från undervisningen i årskurs 3 motiverade detta med att de inte undervisat finska i årskurs 3 och därför inte kunde jämföra. Synpunkter om skillnaderna framgår i exempel 10–13:

(10) I åk 1 har vi **ingen bok, inga texter**. Vi jobbar kring **föremål, bilder, sånger, lekar. Inga läxor**. I åk 3 har vi en textbok och en arbetsbok. Också där jobbar vi muntligt, men progressionen är snabbare genom att man kan kräva att de övar hemma också. Åk 1 är inte mogna för den sortens studier. (nr 26, A-finska)

(11) I åk 1 övar eleverna sig ännu på att **läsa och skriva**, så detta bör tas i beaktande vid val av uppgifter. (nr 53, mofi)

(12) Mera **lek** på åk 1. Finns risken att det leks bort? (nr 25, A-finska)

(13) Jag upplever att A1-finska i åk 1-2 är friare och ger mera möjlighet till fritt skapande eftersom undervisningen går mera ut på att **leka, sjunga, språka** och **använda språket** än att träna grammatik, följa lärobok etc. Det går också lättare att anknyta finskundervisningens teman i åk 1-2 till övrig undervisning. (nr 60, mofi)

Lärarna ombads ta ställning till vilka **möjligheter** och **utmaningar** det finns med undervisningen i A1-finska i årskurs 1 genom två obligatoriska öppna frågor. I svaren upprepades delvis likande aspekter som kommit fram i tidigare svar. Bland **möjligheterna** hade de vanligaste kommentarerna att göra med en positiv inställning till språklärande, att våga prata och att kravlöst närma sig språket. Ungefär en tredjedel av lärarna hade någon av dessa aspekter i sitt svar, så som i exempel 14–15:

(14) **Avdramatisera** finskan. Många elever har gått i tvåspråkigt dagis så bra att språket fortsätter. (nr 23, mofi)

(15) på ett naturligt sätt, **utan hårda krav, väcka nyfikenhet och skapa intresse** för ett nytt språk, en mjuk start men absolut med en klar målsättning för gruppen (nr 36, A-finska)

Också i denna fråga framhöll en fjärdedel att sång och lek ger bra möjligheter till att lära sig språk. Andra ansåg att finskundervisningen i årskurs 1 erbjuder möjligheter till att bekanta sig med språket (13 %), att skapa sig ett basordförråd (7 %), att få tala finska (5 %), att ge en grund för undervisningen i årskurs 3 (7 %), att integrera med andra ämnen (2 %) och att ge kulturupplevelser (2 %). Några lärare (10 %) poängterade att det är bra att inleda språkundervisningen så tidigt som möjligt. Dessa aspekter nämns i exemplen 16–19:

(16) Att eleverna får **bekanta** sig **muntligt** med språket genom olika aktiviteter så som **lekar, sånger**. (nr 55, A-finska)

(17) Ett sätt att berika det finska **ordförrådet** innan man börjar studera språkbyggnaden. (nr 3, mofi)

(18) Ge en **grund** inför åk 3, när det blir fler veckotimmar. (nr 54, A-finska)

(19) **Tidig** språkinläring är smidigare. (nr 30, mofi)

Övriga kommentarer som endast enstaka lärare angav hade att göra med möjlighet till en längre inläringstid för eleverna, att lära sig mer stegvis, friare undervisning, att utforma sin undervisning enligt egna önskemål, att behandla större temahelheter och samarbete med finska skolor. Några lärare kommenterade utan att specificera mer att finskundervisningen i årskurs 1 ger goda möjligheter, eller att det är upp till läraren vad man gör det till.

Den största **utmaningen** ansågs vara elevernas nivåskillnader, vilket nästan en tredjedel av lärarna nämnde i sina svar. Nivåskillnaderna gällde främst skillnader i språkkunskaperna (exempel 20–21), men också kognitiva (exempel 22) eller mognadsmässiga skillnader. Som också framkom i en tidigare fråga så var det i en del skolor problematiskt att inte kunna ha separata grupper för A-finska och mofi, men i några svar framkom att nivåskillnaderna kan vara stora även inom en och samma lärokurs (exempel 23–24).

(20) **En del kan en hel del** och är både intresserade och duktiga, **andra kan INGET ALLS**. Svårt att tillgodose alla. (nr 46, mofi)

(21) Utmaningen ligger i att undervisa en sammansatt klass 1-2 där elevernas förkunskaper varierar från **inga förkunskaper** till **finska som modersmål**. (nr 82, A-finska)

(22) Eleverna befinner sig **kognitivt på olika stadier**. (nr 2, A-finska)

(23) **Nivåskillnaderna** kan vara stora även om barnen är tvåspråkiga. (nr 51, mofi)

(24) Att eleverna är på så **olika nivå** även inom A1-gruppen. (nr 94, A-finska)

Ungefär en femtedel ansåg att det är en utmaning att eleverna inte kan läsa eller skriva. Andra utmaningar som nämndes var bristen på undervisningsmaterial (10 %), för stora grupper (3 %) eller att det är för få lektioner (3 %). Dessa utmaningar illustreras i exemplen 25–27:

(25) De är ofta ointresserade, de förstår inte vad som menas, de är **för många** och ovana vid skolgång. Och eftersom **finskan är bara en gång i veckan**, hinner de glömma allt från förra veckan. De **kan inte läsa och skriva** och man är hänvisad till enbart muntliga övningar och filmer och sånger. (nr 25, A-finska)

(26) På hösten **varken skriver eller läser** de flesta i åk 1. Avsaknaden av ordentligt **material**. (nr 39, mofi)

(27) Utmaningen är att få tillräckligt med **resurser**. Det är lättare att jobba kommunikativt i mindre grupper. (nr 17, A-finska)

Några enstaka lärare ansåg att man istället borde satsa mer på svenskan, till exempel för att eleverna kommer från finskspråkiga hem, för att det finns många elever med

invandrarbakgrund eller för att en del har svårt att lära sig läsa och skriva även på svenska. Andra utmaningar som enstaka lärare nämnde var att orten är för svenskspråkig, att det finns risk att undervisningen blir för ytlig, att få de mest försiktiga eleverna att våga prata, den negativa attityden till finska, att många knappt hört finska, att få gruppen att fungera, att eleverna inte ännu är skolvana och att hålla undervisningen på en tillräckligt låg nivå. Glädjande nog fanns det också sådana (15 %) som tyckte att det inte finns några utmaningar med att inleda undervisningen i A1-finska i årskurs 1. Gällande de utmaningar som här nämndes finns det likheter med det som Nummela & Westerholm (2020) kom fram till i sin rapport, enligt vilken de största utmaningarna inom finskundervisningen i årskurserna 1–2 var timfördelningen, elevernas språkbakgrund och undervisningsmaterialet. En del lärare ansåg både i den undersökningen och i den aktuella undersökningen att en årsveckotimme inte är tillräckligt, att det fanns ett behov av undervisningsmaterial och att det skulle behövas resurser för att dela in eleverna i olika lärokurser eller nivågrupper.

3.4.4 Erfarenheter av distansundervisning

Eftersom alla skolor i Finland övergick till **distansundervisning** under en period våren 2020 på grund av covid-19-pandemin så inkluderades i enkäten några frågor som gällde erfarenheter av distansundervisningen i A1-finska i årskurs 1. Lärarna fick i en öppen fråga ta ställning till hurdana arbetssätt och digitala arbetsredskap som de hade använt i distansundervisningen av A1-finska i årskurs 1, och på denna fråga svarade 63 lärare. De använda arbetssätten och digitala arbetsredskapen varierade. Den vanligaste digitala plattformen var Seesaw (20 %). Därtill nämndes ett urval av olika plattformar av några enstaka lärare var. Dessa användes främst för att dela länkar och material. Endast ett mindre antal (13 %) använde sig av distansundervisning i realtid, via Teams, Zoom, Hangouts eller Meet.

Av det digitala material som användes i distansundervisningen nämndes Youtube oftast (19 %). I övrigt användes olika undervisningsmaterial som till vissa delar är samma som de digitala material som lärarna annars använder i undervisningen (se tabell 5). Materialet bestod oftast av sånger, sagor, berättelser, bilder, ord, texter, spel, videosnuttar, program, filmer eller röstmeddelanden. Bland arbetsformerna nämndes hörförståelse, läsning (både läsförståelse och att själv läsa in och lyssna på sin röst) och att lära sig nya ord. Några olika arbetssätt finns i exempel 28:

- [28] Distansundervisningen, möte på Teams där jag repeterar det vi lärt oss och läser finska barnböcker. Snuttar av filmer att se på flera gånger och försöka lära sig ord och förstå sammanhang. Digitala arbetsredskap: clevertouch med bilder, kopior från boken, sångtexter med bilder, musikvideor där vi sjunger med och gör rörelser. (nr 33, A-finska)

Några lärare svarade att de använde sig av mer traditionella arbetsformer, så som papper, Word-dokument eller arbetsblad, uppgifter ur läroboken, eller andra uppgifter som eleverna gjorde självständigt eller med en vuxen, så som i exempel 29:

- [29] I åk 1 gav jag under distansundervisningen uppgifter de kunde göra hemma. ex rita 5 saker de hade i kylskåpet. Sen gav jag föräldrarna och eleverna instruktioner om hur de kunde prata kring de ord de valt, ex Mitä sinä ostaat? Minä ostan maitoa/ Mikä tämä on! Se on makkara. osv Eleverna fick uppgifterna via Wilma eller classroom. (nr 74, A-finska)

Fyra lärare hade inte alls hållit någon distansundervisning i finska, och en ämneslärare i finska angav att klassens egen lärare skött detta.

Lärarna fick också ta ställning till hur de upplevde att distansundervisningen fungerat genom en öppen fråga, vilket 62 lärare hade gjort. Det visade sig att erfarenheterna av distansundervisningen var mycket varierande, från *riktigt bra* till *inte så bra*. Av lärarna som svarat på denna fråga hade en del (13 %) positiva erfarenheter, en dryg fjärdedel neutrala och en femtedel mer negativa erfarenheter. Några (11 %) kommenterade att det berott på ifall vårdnadshavarna hjälpt till, 13 % att den muntliga delen blivit lidande och 5 % att det varit svårt att hitta rätt nivå. Exempelen 30–31 illustrerar några av dessa kommentarer:

(30) Fungerat **okej**, men den **muntliga delen har blivit lidande**. Dessutom behöver eleverna i åk 1 ännu **hjälp av vårdnadshavare** för att ta ansvar för att uppgifter blir gjorda. (nr 53, mofi)

(31) **Mycket krävande** men välplanerat och strukturerat fungerar det. Utmaningen är att **nå alla elever** och ge dem det stöd som behov samt att ge dem uppgifter som är på **rätt nivå** och klara och tydliga instruktioner. (nr 57, A-finska)

Lärarnas erfarenheter av distansundervisningen och det hur och med vilka digitala verktyg distansundervisningen organiserats varierar, vilket också tidigare studier (Ahtiainen m.fl., 2020) visat.

3.5 Fortbildning

Bland lärarna fanns både sådana som deltagit (35 %) eller deltar som bäst (2 %) i fortbildning om språkundervisning i årskurs 1 och sådana som inte gjort det (62 %). Av lärarna svarade 61 % att de skulle vilja delta i ytterligare fortbildning, medan 31 % inte var intresserade av att delta medan 7 % inte svarade på denna fråga.

Lärarna kunde kommentera i en öppen fråga hurdan fortbildning i anknytning till språkundervisning i årskurs 1 som de var intresserade av, vilket 43 lärare gjorde. Önskemålet i över hälften av svaren var få konkreta tips och idéer och att fortbildningen ska vara praktiskt inriktad (26 %). Mest önskades tips om sånger och lekar samt undervisningsmaterial:

(32) Få lära sig bra **lekar, speltips** och **digitala material** som anknyter till det stoff man ska behandla. (nr 58, A-finska)

Andra önskemål var att få dela erfarenheter med andra lärare (exempel 33), något om hur man anpassar undervisningen så att den passar alla (exempel 34), om barnets språkutveckling, tips och idéer för yngre elever, om mofi-undervisning samt hur man får eleverna motiverade att använda språket.

(33) **Möten med andra lärare** som undervisar finska i åk 1-2. Det är viktigt att kunna diskutera och dela med sig av arbetssätt och material som fungerar. (nr 18, A-finska)

(34) Har deltagit på finska (då har det gällt engelska). Skulle gärna gå en fortbildning gör oss som undervisar i finska. **Något som passar när man har både basfinska och MoFi elever i samma grupp.** (nr 7, A-finska)

3.6 Sammandrag av lärarnas erfarenheter

- Bakgrundsinformation om lärarna:
 - Främst klasslärare undervisade finska i årskurs 1.
 - Endast en del hade fördjupat sig i finska eller något annat språk i sin examen, förutom de obligatoriska språkstudierna.
 - De flesta lärarna använder finska utanför arbetet varje dag eller varje vecka.
 - I materialet representeras både undervisningen i A-finska och i mofi.
- Undervisningsarrangemangen:
 - I ungefär hälften av skolorna som finns representerade i materialet hade undervisningen i A1-finska i årskurs 1 också tidigare inletts i årskurs 1.
 - I en stor del av skolorna som finns representerade i materialet erbjuds både lärokursen i A-finska och lärokursen i mofi.
 - A1-finska i årskurs 1 undervisades i huvudsak 1 årsveckotimme, och undervisningen var i de flesta fall arrangerad som 45 minuters lektioner.
 - Samundervisning i finska var inte så vanligt förekommande.
 - I största delen av kommunerna där informanterna arbetar finns en lokal läroplan för A1-finska i åk 1–2, och många av informanterna upplevde att de hade haft stöd av den lokala läroplanen.
- Arbetssätt och undervisningsmaterial:
 - Lärarnas användning av finska under finsklektionerna varierade, och finska användes i mycket större utsträckning i mofi-undervisningen än i undervisningen av A-finska.
 - Förståelse och muntliga färdigheter betonades mest i både A-finska och mofi.
 - De vanligaste undervisningsmaterialen som användes var material som lärarna producerat själva, litteratur och musik samt lärobok, och lärarna önskade mer färdiga undervisningsmaterial och åldersanpassade läromedel.
 - De vanligaste temaområdena som behandlades var hälsningsfraser, siffror och färger, samt skolan och klassrummet, hemmet och familjen, veckodagar, månader och årstider, kroppen, kläder samt djur.
 - Hemuppgifter gavs oftast inte i finska.
- Uppfattningar om undervisningen:
 - De flesta lärare i denna undersökning hade en positiv uppfattning om undervisningen i A1-finska som inleds i årskurs 1.
 - De flesta lärare tyckte att undervisningen skiljer sig från undervisning i A1-finska som inleds i årskurs 3.
 - Finskundervisningen i årskurs 1 ansågs erbjuda positiva erfarenheter av och en kravlös start på finsklärandet, bland annat tack vare lekfulla undervisningsmetoder.
 - Heterogeniteten i elevers språkkunskaper och kognitiva/mognadsmässiga utveckling och exempelvis avsaknaden av läs- och skrivfärdigheter upplevdes som utmanande av en del av lärarna.
- Fortbildning:
 - Endast en tredjedel av lärarna hade deltagit i fortbildning om tidig språkundervisning, medan två tredjedelar skulle vilja delta i dylik fortbildning.

4 ELEVERNAS ERFARENHETER AV FINSKUNDERVISNINGEN OCH DERAS KUNSKAPER I FINSKA

I detta kapitel redogörs först för elevers erfarenheter av undervisningen i A1-finska utgående från intervjuer och därefter för deras prestationer i språkliga uppgifter (en muntlig uppgift och ett ordtest). Svaren på de öppna intervjufrågorna analyserades innehållsligt och kategoriserades induktivt enligt teman som steg fram ur materialet. I resultatredovisningen presenteras de olika kategorierna enligt frekvens. Också de slutna intervjufrågorna analyserades och presenteras enligt frekvens. Den muntliga uppgiften analyserades och bedömdes utgående från ljudinspelningarna och transskript av ljudinspelningarna. Elevernas produktion och förståelse av finska bedömdes först separat av två olika forskare, som sedan jämförde sina bedömningar för att säkerställa att bedömningen var konsekvent. Ordtestet analyserades och resultaten presenteras enligt frekvens.

Intervjuerna och de språkliga uppgifterna genomfördes med elever i årskurs 2 på två olika orter under deras skoldagar höstterminen 2020. Sammanlagt deltog 86 elever i undersökningen. Av dessa var 42 % från en ort i Nyland och 58 % från en ort i Österbotten. Materialet på den ena orten samlades genom att en forskare besökte skolan fysiskt medan materialet på den andra orten p.g.a. covid-19-restriktioner samlades genom distansmöten via Teams. De intervjuer och uppgifter som samlades in på distans förkortades lite från de som genomfördes fysiskt. En sammanfattning av antalet deltagare i elevundersökningen finns i tabell 6:

TABELL 6. ANTALET DELTAGARE I ELEVUNDERSÖKNINGEN.

Landskap	Antal deltagande skolor	Antal deltagande klasser	Elever sammanlagt	Antal elever som gett samtycke	Slutligt antal deltagande elever
Nyland	1	3	45	37	36
Österbotten	2	5	85	57	50
Sammanlagt	3	8	130	94	86

I två av de deltagande skolorna hade studierna i finska inletts höstterminen 2019 och i en skola vårterminen 2020, då eleverna gick i årskurs 1. Då materialinsamlingen genomfördes hösten 2020 hade en del av eleverna alltså deltagit i finskundervisning i drygt ett år och en del i drygt ett halvår. Starttidpunkten verkade dock inte ha avgörande betydelse för elevernas resultat i denna undersökning.

4.1 Elevernas uppfattningar om och erfarenheter av A1-finska

I det här avsnittet redogörs för elevernas uppfattningar om och erfarenheter av finska språket och undervisningen i finska som A1-språk i årskurs 1–2. Resultaten baserar sig på elevintervjuer. Sammanlagt fanns 24 intervjufrågor som handlade om 1) *finskundervisningen i skolan*, 2) *självvärdering av språkkunskaperna i finska*, 3) *användningen av finska utanför skolan*,

4) språkmedvetenhet, 5) språkinlärningsförmåga, 6) nervositet vid användning av finska samt 7) föräldrarnas och kompisarnas roll gällande finskan. En del av frågorna var öppna frågor och en del var frågor med färdiga svarsalternativ. Svarsalternativen bestod till en del av påståenden enligt Likert-skalan, som illustrerades av bilder av tummar upp och ner:

Hur mycket tycker du om finskundervisningen i skolan?

				
jag tycker riktigt mycket om den	jag tycker ganska mycket om den	jag vet inte riktigt om jag tycker om den eller inte	jag tycker inte så mycket om den	jag tycker inte alls om den

4.1.1 Språklig bakgrund

Även om majoriteten av alla elever (78 %) svarade att svenska är det språk som de kan bäst, så var också finskan stark hos många. Drygt hälften av alla elever (55 %) svarade att de använder både svenska och finska hemma, och 62 % deltog i mofi-undervisning. Andelen som svarade att de använder både svenska och finska hemma samt deltar i mofi-undervisning var något högre på orten i Nyland än på orten i Österbotten, se tabell 7:

TABELL 7. ELEVER MED TIDIGARE KUNSKAPER I FINSKA.

	Nyland (n=36)	Österbotten (n=50)	Alla (n=86)
Använder både svenska och finska hemma	24 (67 %)	23 (46 %)	47 (55 %)
Deltar i mofi-undervisning	26 (72 %)	27 (54 %)	53 (62 %)

Av de elever som inte använde båda de inhemska språken hemma svarade de flesta (30 % av alla elever) att de använder bara svenska, och 15 % att de också använder något annat språk, såsom engelska, norska, litauiska, franska, italienska, albanska och hebreiska. Även om eleverna nämnde många olika språk förutom de inhemska språken var svenska-finska ändå den absolut vanligaste språkkombinationen bland de elever som har flerspråkig bakgrund.

4.1.2 Självvärdering av kunskaperna i och förmåga att lära sig finska

De elever som inte använder finska hemma ombads bedöma sina **kunskaper i finska då de började delta i finskundervisningen** i årskurs 1. Majoriteten av dem som svarade på denna fråga sa att de endast kunde producera några ord på finska på förhand. Förståelsen uppskattade de däremot något högre (se tabell 8). De som svarade att de kunde tala eller förstod ganska mycket finska var främst mofi-elever, som inte talade finska hemma men som kanske kommit i kontakt med språket på något annat sätt utanför skolan.

TABELL 8. KUNSKAPERNA I FINSKA DÅ FINSKUNDERVISNINGEN INLEDDES BLAND DEM SOM INTE ANVÄNDER FINSKA HEMMA (N=46).

	Tal	Förståelse
Inte alls	2 (4 %)	4 (9 %)
Några ord	28 (61 %)	17 (37 %)
Berätta några saker/förstå några meningar	2 (4 %)	8 (17 %)
Ganska mycket	14 (30 %)	17 (37 %)

Alla elever fick bedöma sina **nuvarande kunskaper i finska** inom olika ämnesområden på en fyrgradig skala (se tabell 9). Det som eleverna bedömde sig vara bäst på var 1) att räkna från ett till tio, 2) att hälsa på läraren eller en kompis på finska, 3) att säga färger, 4) att förstå lärarens instruktioner på finska, och 5) att förstå då kompisarna säger något på finska på lektionen. Över 80 % av alla elever svarade att de kan dessa saker antingen *ganska bra* eller *mycket bra*.

TABELL 9. ELEVERNAS SJÄLVVÄRDERING AV SINA KUNSKAPER I FINSKA (N=86).

	Jag kan redan detta mycket bra	Jag kan redan detta ganska bra	Jag kan detta bara lite	Jag kan inte detta ännu	Inget svar
Hälsa	41 (48 %)	30 (35 %)	13 (15 %)	2 (2 %)	-
Räkna 1–10	63 (73 %)	16 (19 %)	3 (3 %)	3 (3 %)	1 (1 %)
Säga färger	44 (51 %)	27 (31 %)	14 (16 %)	1 (1 %)	-
Säga djur	27 (31 %)	30 (35 %)	13 (15 %)	16 (19 %)	-
Säga veckodagarna	31 (36 %)	22 (26 %)	17 (20 %)	15 (17 %)	1 (1 %)
Berätta om mig själv/min familj	28 (33 %)	28 (33 %)	15 (17 %)	14 (16 %)	1 (1 %)
Berätta hur jag mår	35 (41 %)	27 (31 %)	13 (15 %)	11 (13 %)	-
Berätta om hobbyer	35 (41 %)	18 (21 %)	15 (17 %)	14 (16 %)	4 (5 %)
Förstår lärarens instruktioner på finska	36 (42 %)	34 (40 %)	9 (11 %)	6 (7 %)	1 (1 %)
Förstår då kompisar talar finska	49 (57 %)	20 (23 %)	13 (15 %)	3 (4 %)	1 (1 %)

Mofi-eleverna bedömde naturligt nog sina kunskaper i finska högre än eleverna i A-finska. Majoriteten av de elever som deltog i A-finska svarade att de *inte alls* eller *bara lite* kan berätta om sig själv/sin familj (75 %), hur de mår (57 %) och om hobbyer (69 %) på finska, medan ungefär 90 % av mofi-eleverna bedömde att de kan dessa områden *ganska bra* eller *mycket bra*. Också djur och veckodagar var svåra för elever i A-finska, 72 % respektive 63 % av eleverna i A-finska kunde dessa *bara lite* eller *inte alls*, medan 90 % av mofi-eleverna kunde djur *ganska bra* eller *mycket bra* och 77 % veckodagarna *ganska bra* eller *mycket bra*.

Elevernas **självvärdering av sin förmåga att lära sig finska** var något lägre än deras bedömning av sina språkkunskaper i finska. Det som eleverna tyckte var lättast att lära sig var 1) att förstå finska och att lära sig finskspråkiga spel och lekar i skolan, 2) att upprepa det som läraren säger på finska och 3) att tala finska. Över 70 % av alla elever svarade att de lär sig dessa saker antingen *ganska lätt* eller *mycket lätt* (se tabell 10). Också i denna fråga bedömde en större del av mofi-eleverna än eleverna i A-finska att de hade lätt att lära sig de olika sakerna på finska.

TABELL 10. ELEVERNAS SJÄLVVÄRDERING AV SIN FÖRMÅGA ATT LÄRA SIG FINSKA (N=86).

	Jag lär mig detta mycket lätt	Jag lär mig detta ganska lätt	Jag vet inte riktigt	Det här är ganska svårt att lära sig	Det här är mycket svårt att lära sig
Förstå	32 (38 %)	32 (38 %)	12 (14 %)	10 (12 %)	
Tala	34 (40 %)	28 (33 %)	13 (15 %)	10 (12 %)	1 (1 %)
Komma ihåg sånger	10 (12 %)	36 (42 %)	23 (27 %)	15 (17 %)	2 (2 %)
Upprepa	28 (33 %)	36 (42 %)	16 (19 %)	6 (7 %)	
Finskspråkiga spel och lekar	30 (35 %)	35 (41 %)	11 (13 %)	9 (11 %)	1 (1 %)
lära sig finska på andra ställen än skolan	26 (30 %)	33 (38 %)	16 (19 %)	9 (11 %)	1 (1 %)

4.1.3 Inställningen till finska språket och finskundervisningen

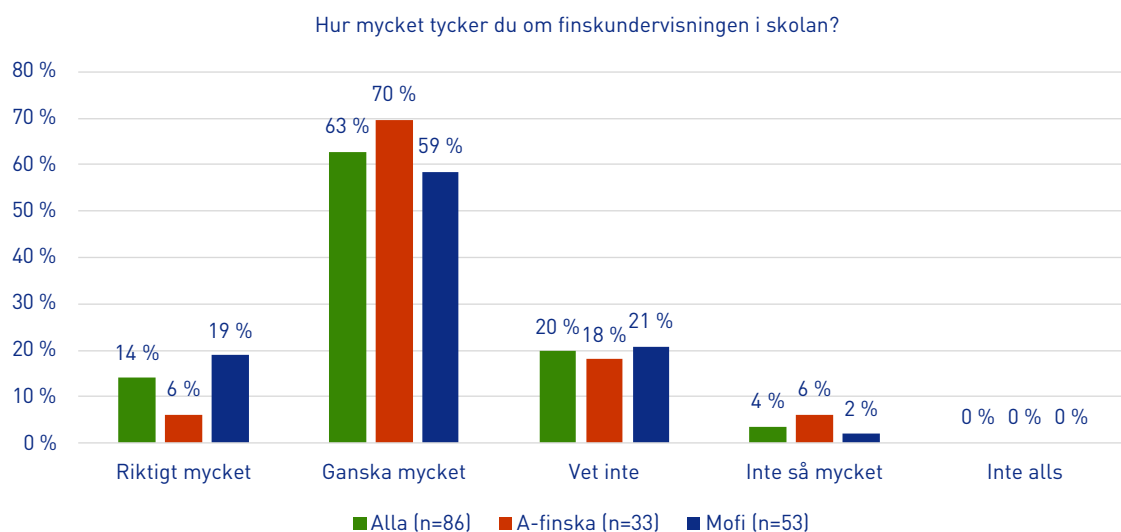
Då eleverna på en femgradig skala tillfrågades **vad de tycker om finska språket och finskundervisningen** så hade majoriteten en positiv inställning. De allra flesta (89 %) tyckte att finskan är ett *ganska trevligt* eller *mycket trevligt* språk. Resten svarade att de inte vet och ingen svarade att finska *inte* är ett trevligt språk. Här märktes dock en skillnad mellan elever i A-finska och i mofi. En större andel av mofi-eleverna tyckte att finskan är ett *mycket trevligt* språk, som framgår av figur 9:

FIGUR 9. ELEVERNAS ÅSIKT OM HURUVIDA FINSKAN ÄR ETT TREVLIGT SPRÅK.

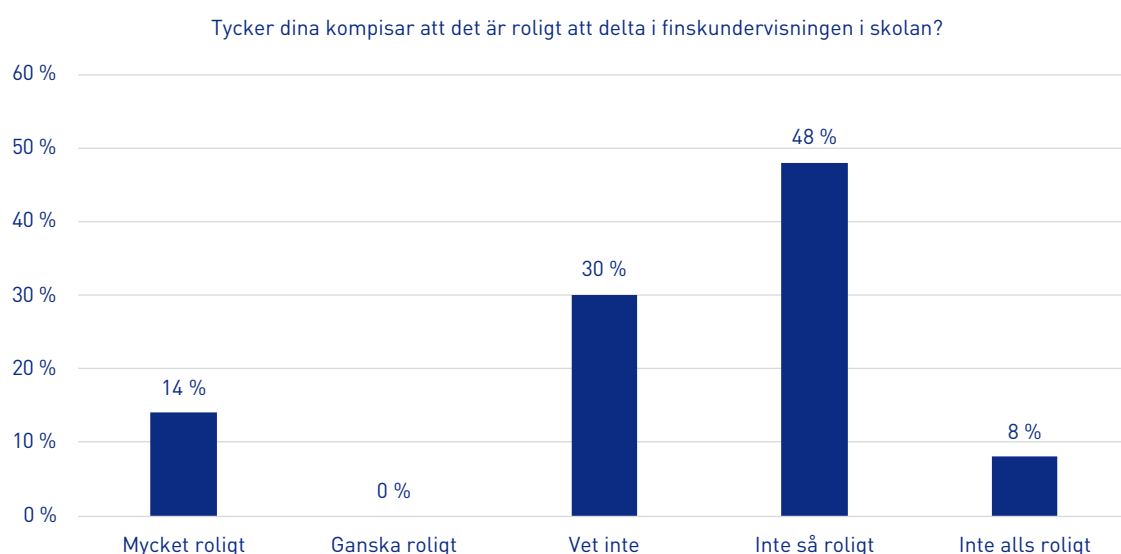
Majoriteten av eleverna hade också en positiv inställning till finskundervisningen. Största delen (77 %) svarade att de antingen tycker *ganska mycket* eller *riktigt mycket* om finskundervisningen i skolan. Till skillnad från frågan om finska språket i sig (figur 9) fanns det dock en mindre andel elever (4 %) som svarade att de *inte tycker så mycket* om finskundervisningen i skolan. Här fanns inte några större skillnader mellan A-finska och mofi, se figur 10:

FIGUR 10. HUR MYCKET ELEVERNA TYCKER OM FINSKUNDERVISNINGEN I SKOLAN.

Eleverna fick också svara på frågan om de tror att deras kompisar tycker att det är roligt att delta i finskundervisningen i skolan. Trots att en stor del av eleverna svarade att de själva tycker om finskundervisningen, så trodde över hälften (56 %) av de elever som svarade på denna fråga att kompisarna *inte tycker att det är roligt* att delta i finskundervisningen i skolan, medan en del svarade att de *inte vet* (se figur 11). Många elever verkar alltså anta att andra är mer negativt inställda till finskundervisningen än de själva. Här bör dock observeras att denna fråga utelämnades i materialinsamlingen på distans och därför är antalet informanter endast 50 i denna fråga.

FIGUR 11. VAD ELEVERNA TROR ATT KOMPISARNA TYCKER OM FINSKUNDERVISNINGEN (N=50).

Eleverna fick genom tre öppna frågor svara på vad som är roligast i finskundervisningen i skolan, om det finns något som de inte tycker om i finskundervisningen, och varför de vill lära sig finska. Också här var svaren övervägande positiva. Det som eleverna **ansåg vara roligast** var spel och lekar (16 %), högläsning av läraren (12 %), pyssel (10 %), musik och film (9 %), uppgifter (8 %), att läsa (7 %), och att skriva (5 %). Några elever svarade att de inte vet eller att allting är roligt. Fyra mofit-elever, två från båda regionerna, svarade att det roligaste på finskatimmarna är att få tala finska, eftersom de inte får göra det annars i skolan.

Då eleverna tillfrågades om det finns något som de **inte tycker om i finskundervisningen** svarade drygt hälften nekande, och en dryg tiondel att de inte vet. De som hade något som de inte tyckte om i finskundervisningen svarade till exempel att skriva (7 %), att inte förstå allt (5 %) och att lyssna (2 %). Några nämnde mer praktiska orsaker, som att andra elever stör (6 %) eller att de inte tycker om att klippa ut bilder (2 %). En elev tyckte att finsklektion är för kort. Eleverna nämnde alltså här få saker som direkt anknyter till det finska språket. En del av de saker som nämndes som sådant som man inte tycker om, såsom skrivandet, var sådant som andra nämnde att de tycker är roligast, vilket visar på variation i elevernas åsikter och preferenser.

Den vanligaste orsaken till att eleverna **vill lära sig finska** var för att kunna kommunicera med andra (26 %). Några svarade att de då kan tala med finskspråkiga i största allmänhet, medan andra specifikt nämnde att de vill lära sig finska för att kunna tala med kompisar eller grannar, eller med någon i familjen som talar finska. En annan mycket vanlig orsak var att kunna använda språket ute i samhället (17 %): att man behöver kunna finska i Finland, att det behövs i till exempel butiker och att det kan vara bra att kunna i framtiden. Eleverna verkar alltså betrakta det finska språket som ett medel för kommunikation över språkgränsen. Andra orsaker till att eleverna ville lära sig finska var att det är roligt (16 %), för att bli bättre på det (13 %), för att kunna något av språkets olika delområden (prata, förstå, skriva, läsa) (10 %), för att de hade ett intresse att lära sig olika språk (6 %) eller att de redan är bra på finska (5 %).

4.1.4 Språkmedvetenhet

Elevernas språkmedvetenhet kartlades genom tre öppna frågor: vilka andra språk än finska och svenska som de vet att finns, om de tycker att finska och svenska språken har något gemensamt, och på vilket sätt de tycker att finska språket är annorlunda än svenska språket.

Bland **de språk som eleverna kände till förutom svenska och finska** så var det vanligaste språket engelska, som 92 % av eleverna nämnde. På andra plats kom spanska, och därefter ryska, tyska och kinesiska, se tabell 11:

TABELL 11. DE SPRÅK FÖRUTOM SVENSKA OCH FINSKA SOM ELEVERNA KÄNDE TILL.

Språk	Elever som nämnt språket (n=86)
Engelska	79 (92 %)
Spanska	38 (44 %)
Ryska	25 (29 %)
Tyska	24 (28 %)
Kinesiska	22 (26 %)

Utöver de fem vanligaste språken nämndes 26 andra språk, som härstammade från såväl Norden och Europa som från övriga världen. De flesta var existerande språk, medan några kopplades till ett visst land, så som "rikssvenska", "brittiska", "amerikanska" och "afrikanska". Några elever kunde inte alls nämna några språk förutom svenska och finska, medan den elev som kände till flest språk nämnde hela 11 olika språk. I medeltal kände eleverna till tre språk förutom svenska och finska.

Det vanligaste sättet som eleverna hört om de olika språken var genom familj eller släkt (51 %), men också utomlands (35 %) och via kompisar eller bekanta (23 %) var vanliga kanaler. Annat som nämndes var via film/video, tv, böcker, skolan, samhället och hobbyer. Däremot nämnde endast två elever skolan som det ställe där de hört om olika språk.

På frågan om **finska och svenska språken har något gemensamt** svarade ungefär en tredjedel av eleverna att språken inte har något gemensamt, medan en knapp femtedel svarade att de inte vet, och några att de två språken har lite gemensamt. Det var alltså mindre än hälften av eleverna som kom på något gemensamt för finska och svenska språken. Bland dessa var det vanligaste svaret att vissa ord i de båda språken är samma eller liknande, så som i exempel 35–37:

[35] Nå ibland e de lite samma ord eller lite liknande (nr 62, mofi)

[36] Det e jättemånga ord i finska som e liksom exakt samma som svenska bara att dom har typ ett "i" i slutet, som banaani (nr 43, A-finska)

[37] Jo, avokado (nr 19, mofi)

Några elever tog fasta på att båda språken talas i Finland, medan övriga, enstaka kommentarer hade att göra med att bokstäverna är lika i de båda språken, att man kan säga ord på båda språken, att båda är ganska lätta, att många talar dem, att båda talas i elevens familj, och att Sverige och Finland förr hörde ihop.

På frågan gällande **på vilket sätt de tycker att finska språket är annorlunda än svenska språket** så hade det vanligaste svaret att göra med tal och uttal, dvs. att man talar annorlunda eller att språken låter annorlunda, som i exempel 38 och 39:

[38] Man säger det helt annorlunda, typ välkommen är på finska tervetuloa och det låter inte alls lika. (nr 18, A-finska)

[39] Jag tycker att finska språket låter mer som typ sådär pojke och svenska låter mer som sådär flicka, det är svårt att förklara (nr 78, mofi)

Det näst vanligaste svaret var att orden är olika (exempel 40), medan en del lyfte fram att stavningen är olika eller att en del bokstäver är olika (exempel 41). Några elever tyckte att finskan är lite svårare, medan ungefär en sjättedel inte kunde komma på några olikheter.

[40] Några ord på engelska och svenska låter lite likadana, men sen finska liksom domdär orden e helt annorlunda (nr 59, mofi)

[41] "U" i svenskan så e på finska "o", och sen "o" på finska e "å" men på svenska e de "o" (nr 42, mofi)

Sammanfattningsvis kan man konstatera att det finns variation bland svaren om frågor kring språkmedvetenhet, både gällande språken mer generellt och kontrastering av finskan och svenskan. Det verkar dock vara något lättare för eleverna att identifiera skillnader än likheter mellan finska och svenska.

4.1.5 Nervositet vid användning av finska

Eleverna fick på en femgradig skala ta ställning till om de är **nervösa över att tala finska** under finsklektionerna och utanför skolan, samt hur gärna de svarar på finska. Då man ser på eleverna som grupp så svarade majoriteten att de *sällan* eller *aldrig* är nervösa över att tala finska. De tyckte dock att nervositeten är aningen högre på fritiden än i skolan, se tabell 12:

TABELL 12. NERVOSITET VID ANVÄNDNINGEN AV FINSKA (N=86).

	Jag är aldrig nervös	Bara sällan	Jag vet inte riktigt	Jag är nervös ibland	Jag är alltid nervös	Inget svar
På lektionen	42 (49 %)	25 (29 %)	5 (6 %)	12 (14 %)	2 (2 %)	-
På fritiden	34 (40 %)	23 (27 %)	6 (7 %)	19 (22 %)	2 (2 %)	2 (2 %)

Också i denna fråga fanns det skillnader mellan elever i A-finska och mofi. Eleverna i A-finska är mer nervösa än mofi-eleverna över att använda finska både på lektionerna och på fritiden. Ungefär 33 % av eleverna i A-finska svarade att de *alltid* eller *ibland* är nervösa på lektionen medan motsvarande andel bland mofi-eleverna var 6 %. Samma linje syns även i att 45 % av elever i A-finska angav att de *alltid* eller *ibland* är nervösa över att använda finska på fritiden, jämfört med 11 % av mofi-eleverna. Några av dem som svarade att de är nervösa kommenterade att de är nervösa över att säga fel eller, på fritiden, över att tala med någon okänd. Alla orsaker till nervositet är alltså inte direkt relaterade till det finska språket.

Eleverna var också positivt inställda till att **svara på finska på lektionen**, även om de inte skulle minnas exakt hur något sägs på finska, se tabell 13:

TABELL 13. ELEVERNAS VILJA ATT SVARA PÅ FINSKA (N=86).

	Alltid / mycket gärna	Ganska ofta / ganska gärna	Jag vet inte riktigt	Oftast inte / inte så hemskt gärna	Aldrig / Inte alls	Inget svar
Om du inte minns exakt hur någon sak sägs på finska, försöker du ändå säga det?	26 (30 %)	39 (45 %)	9 (11 %)	7 (8 %)	4 (5 %)	1 (1 %)
Då läraren ber dig säga något på finska på finsklektionen i skolan, svarar du då gärna och säger något på finska?	32 (37 %)	40 (47 %)	8 (9 %)	4 (5 %)	2 (2 %)	-

Även om eleverna till viss del kan uppleva det nervöst att använda finska så verkar detta alltså inte vara något som i allmänhet hämmar dem från att göra det. Mofi-eleverna var något mer positivt inställda till att svara på finska. Av mofi-eleverna svarade 80 % att de *ganska ofta* eller *alltid* försöker säga på finska fastän de inte exakt minns hur någon sak sägs på finska, medan motsvarande andel bland eleverna i A-finska var 66 %. De flesta (92 %) av mofi-eleverna sa dessutom att de svarar *ganska* eller *mycket gärna* om läraren ber dem säga något på finska på lektionen, medan denna andel bland eleverna i A-finska var 69 %.

4.1.6 Användningen av finska på fritiden

Då eleverna tillfrågades genom olika svarsalternativ om deras **användning av finska på fritiden** så var de vanligaste svaren att de *talat finska med en kompis eller någon annan* på fritiden och att de *lyssnar på sånger eller musik* på finska. Detta svarade 45 % respektive 36 % av alla elever att de gör *nästan varje dag*. Närmare hälften svarade också att de använder finska *i hobbyer varje vecka*. Det som var minst vanligt var att *läsa* eller *skriva* på finska utanför skolan, vilket 50 % respektive 44 % sade att de *aldrig* gör, se tabell 14:

TABELL 14. ELEVERNAS FINSKANVÄNDNING PÅ FRITIDEN (N=86).

	Nästan varje dag	Varje vecka	Varje månad	Aldrig	Inget svar
Talar med kompis/någon annan	39 (45 %)	15 (17 %)	7 (8 %)	25 (29 %)	-
Lyssnar på sånger/musik	11 (13 %)	26 (30 %)	19 (22 %)	29 (34 %)	1 (1 %)
Ser på program/videon	31 (36 %)	21 (24 %)	15 (17 %)	19 (22 %)	-
Spelar spel	13 (15 %)	20 (23 %)	19 (22 %)	33 (38 %)	1 (1 %)
I hobbyer	8 (9 %)	41 (48 %)	-	34 (40 %)	3 (3 %)
Läser	10 (12 %)	17 (20 %)	16 (19 %)	43 (50 %)	-
Skriver	14 (16 %)	18 (21 %)	12 (14 %)	38 (44 %)	4 (5 %)
Något annat	3 (4 %)	7 (8 %)	3 (4 %)	64 (74 %)	9 (10 %)

Mofi-eleverna använde finska i betydligt större utsträckning på fritiden än eleverna i A-finska. Drygt två tredjedelar (70 %) av mofi-eleverna svarade att de talar finska med en kompis eller någon annan på fritiden *nästan varje dag*, medan samma andel (70 %) av eleverna i A-finska svarade att de *aldrig* talar finska med en kompis eller någon annan på fritiden. Mofi-eleverna svarade också att de lyssnar mer på sånger och musik på finska, ser mer på finskspråkiga program/videon samt läser och skriver mer på finska. Gällande hobbyer och spel var det jämnare mellan de två grupperna. Nästan lika stor andel av eleverna i mofi och i A-finska svarade att de använder finska i hobbyer, medan att spela finskspråkiga spel inte var så vanligt i någondera gruppen.

4.1.7 Stöd av föräldrar och kompisar

Eleverna tillfrågades också på en femgradig skala om **föräldrarnas och kompisarnas stöd** i att lära sig finska. Drygt hälften av alla elever svarade att deras föräldrar antingen *ofta* eller *ibland* frågar vad som görs på **finsklektionerna**, se tabell 15:

TABELL 15. FÖRÄLDRARNAS ENGAGEMANG I LÄRANDET AV FINSKA.

	Ofta	Ibland	Jag vet inte riktigt	Sällan	Aldrig
Frågar dina föräldrar, vad ni gör på finsklektionerna i skolan? (n=86)	11 (13 %)	36 (42 %)	4 (5 %)	16 (19 %)	19 (22 %)
Hjälper dina föräldrar dig med finskan? (n=49)	29 (59 %)	13 (27 %)	2 (4 %)	3 (6 %)	2 (4 %)
Uppmuntrar dina föräldrar dig att använda finska också annanstans än i skolan? (n=50)	8 (16 %)	17 (34 %)	10 (20 %)	4 (8 %)	11 (22 %)
Pratar du med dina föräldrar om var man kan se och höra finska utanför skolan? (n=50)	9 (18 %)	2 (4 %)	9 (18 %)	4 (8 %)	26 (52 %)

I tabell 15 **bör noteras att** tre av frågorna som hade att göra med föräldrarnas roll inte frågades i samband med materialinsamlingen på distans och därför var antalet svar på dessa frågor mindre. Majoriteten (86 %) av de elever som svarat på frågorna angav att föräldrarna antingen *ofta* eller *ibland* hjälper med finskan (till exempel med läxor eller om de frågar vad något är på finska), men flera elever påpekade att de inte får läxor i finska och några att de inte behöver hjälp. Detta överensstämmer med lärarnas svar, eftersom majoriteten av lärarna svarade att de inte ger läxor i finska i årskurs 1 (se avsnitt 3.4.2). Hälften av eleverna svarade också att föräldrarna antingen *ofta* eller *ibland* uppmuntrar till att använda finska utanför skolan, exempelvis hemma eller på resor. Däremot var det inte lika vanligt att diskutera var man kan se och höra finska utanför skolan, där 60 % angav att de *sällan* eller *aldrig* diskuterar detta med föräldrarna. I svaren gällande stöd från föräldrarna fanns inga större skillnader mellan elever i A-finska och i mofi.

En stor del av eleverna svarade också att de vid behov får hjälp av kompisar med finskan, till exempel om det är något ord som de inte förstår eller inte vet på finska. Hela 71 % svarade att de *ofta* eller *ibland* får hjälp av kompisarna med finskan, se tabell 16:

TABELL 16. HJÄLP AV KOMPISAR MED FINSKAN (N=86).

Ofta	Ibland	Jag vet inte riktigt	Bara ibland	Nästan aldrig	Inget svar
31 (36 %)	30 (35 %)	4 (5 %)	5 (6 %)	10 (12 %)	6 (7 %)

Ungefär lika stor andel av eleverna i A-finska och i mofi svarade att de *ofta* eller *ibland* får hjälp av kompisar, så det om eleverna får hjälp av andra elever verkar inte ha att göra med elevernas egen språkförmåga. Några elever kommenterade att de oftast inte behöver hjälp.

4.2 Elevernas kunskaper i finska

I det här avsnittet redogörs för elevernas kunskaper i finska baserat på en muntlig uppgift och ett ordtest.

4.2.1 Muntliga kunskaper och förståelse

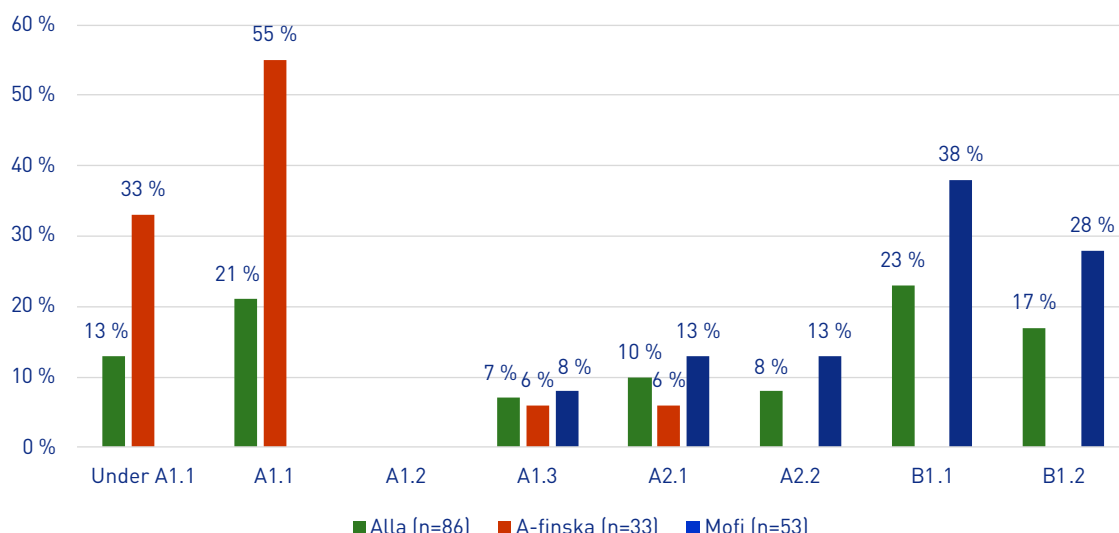
Elevernas muntliga kunskaper i finska bedömdes utgående från deras prestationer i den muntliga uppgiften. Eleven fick se på bilder (se exempel i bilaga 1) och forskaren ställde frågor och diskuterade med eleven om bilderna. Frågorna ställdes först på finska, och eleven uppmanades svara på finska. Ifall eleven inte förstod den finskspråkiga frågan så ställdes frågan på svenska. För forskaren fanns färdiga riktlinjer för vad som skulle frågas och diskuteras, och dessa byggde delvis på det innehåll som finns i läroböckerna.

Som bedömningsgrund för elevernas prestationer användes delområdena hörförståelse och tal från nivåskalan för språkkunskap (Utbildningsstyrelsen 2003) och nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling (Utbildningsstyrelsen 2021a). Nivåskalan användes dock inte som sådan i denna undersökning, utan utgående från den utarbetades i samarbete med projektgruppen vid Jyväskylän universitet egna kriterier för de olika nivåerna baserat på de delar som var aktuella i den ifrågavarande uppgiften (se bilaga 3). I tillägg till denna skala användes också fyra analytiska kriterier (se bilaga 4). För att bedömningen i A1-finskans och A1-engelskans undersökningar skulle bli så enhetlig som möjligt användes i bedömningsskedet finskspråkiga versioner av bedömningsskalorna i båda delstudierna.

Eftersom elevmaterialet som bedömningen baserar sig på är begränsat i fråga om exempelvis interaktionsformen (intervju) och teman (konkret, vardagsrelaterat) så är bedömningen endast riktgivande och ger inte nödvändigtvis en objektiv bild av elevernas verkliga språkkunskaper, speciellt på mer avancerade nivåer. Själva uppgiften var inte heller utformad enligt nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling, och linjedragningen mellan de olika nivåerna var således inte alltid helt entydig. Under bedömningsprocessen kunde konstateras att uppgiften inte var tillräckligt utmanande för mofi-eleverna och därför lockade den inte nödvändigtvis fram ett så mångsidigt språk som de tvåspråkiga eleverna eventuellt hade kunnat prestera. Bedömningen möjliggör ändå jämförelser mellan elever i A-finska och mofi på gruppnivå.

Utgående från bedömningen kan konstateras att eleverna i A-finska ännu har mycket begränsade muntliga kunskaper i finska på hösten i årskurs 2, medan mofi-eleverna kan uttrycka sig relativt flytande. De flesta elever i A-finska placerade sig antingen under eller på nivå A1.1 (de första grunderna i språket), medan de flesta mofi-elever placerade sig på B1.1-nivån (fungerande grundläggande språkfärdighet), B1.2-nivån (flytande grundläggande språkfärdighet) eller högre (se figur 12). De få elever i A-finska som placerade sig på A1.3- och A2.1-nivåerna kunde enligt intervjusvaren en del finska redan då de började delta i finskundervisningen i skolan, exempelvis för att de varit i finskspråkig småbarnspedagogik eller för att en mor/farförälder var finskspråkig. Att de flesta eleverna i A-finska var på eller under nivå A1.1 kan anses förväntat med tanke på att de endast studerat finska en timme i veckan i lite under eller över ett år, och med tanke på att nivå A2.1 motsvarar goda kunskaper/vitsordet 8 i slutet av årskurs 6 (Utbildningsstyrelsen, 2014). Därmed kan eleverna inte förväntas vara på så hög nivå i början av årskurs 2.

FIGUR 12. BEDÖMNING AV ELEVERNAS MUNTliga KUNSKAPER ENLIGT EN TILLÄMPNING AV NIVÅSKALAN FÖR SPRÅKKUNSKAPER OCH SPRÅKUTVECKLING.

I den muntliga uppgiften förstod de flesta elever i A-finska inte frågorna då de ställdes på finska. Då frågorna ställdes på svenska kunde de svara med enstaka ord, så som nämna enstaka djur, färger eller siffror. Detta var också de tre områden som enligt lärarnas svar var de mest behandlade temaområdena (se avsnitt 3.4.2). Många elever blandade dessutom svenska och finska i sina svar, så som i utdraget nedan (elevens kunskaper i finska har bedömts motsvara A1.1):

- I: Mitä näet kuvassa?
E: (4s)
I: Eller om ja säger osaanko kertoa jotain tästä kuvasta? Förstår du va ja frågar?
E: Nä
I: Ja frågar va ser du i bilden kan du berätta nånting? (4s) du kan säga på svenska eller på finska om du vill
E: Nå ja ser (2s) en koira
I: En koira, jo bra! E där någo andra djur som du vet namne på finska?
E: ((tvekljud)) (3s) susi
I: Joo bra, susi den sitter där. Finns de ännu nå djur som du kan på finska?
E: Okej ja tror int att de här e rätt men ((tvekande)) e de int tiik nä de va int
I: Prova bara, försök bara säga
E: Tiikeri
I: Joo de helt rätt! Tiikeri rätt, bra. Kommer du ännu på nå flera?
E: ((tvekljud)) ja ser en kissa

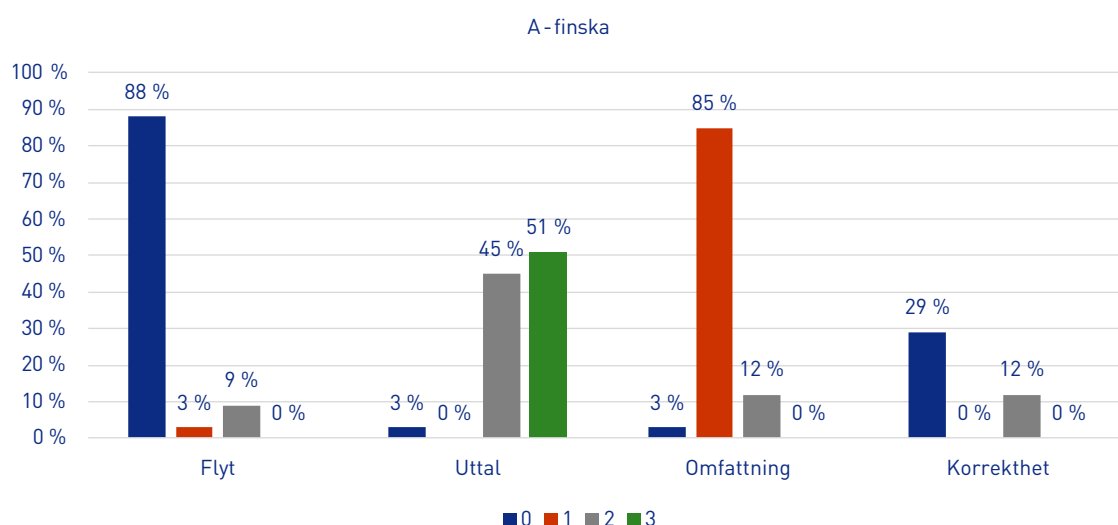
De flesta mofi-elever däremot förstod finskspråkiga frågor och kunde svara mångsidigt och flytande på dem på finska. Många använde också utfyllnadsord och funderade högt på finska, så som framgår av utdraget nedan (elevens kunskaper i finska har bedömts motsvara B1.2):

- I: Mitä näet tässä kuvassa? Osaanko kertoa jotain?
E: No kyllä osaan, mä nään koiran ja luo- niitten luokka ja sit mä nään tiikerin ja orava kirjoja yhen koira lukee, yhellä lapulla lukee Ella, ja siellä taulun yläpuolella lukee yy kaa koo nee vii kuu see kasi ysi kymppi ja siellä näkyy karhu ja lepakko ja gorilla en mä tiedä jos se on apina tai gorilla no varmaan gorilla, ja kissa ((tvekljud)) niin se pelaa, ei pelaa vaan soittaa pianoa ja sit siellä näkyy kirjoja sit siellä näkyy tietokone ja (xxx) (vielä) kettu joka lukee ja hiiri joka kantaa kirjaa

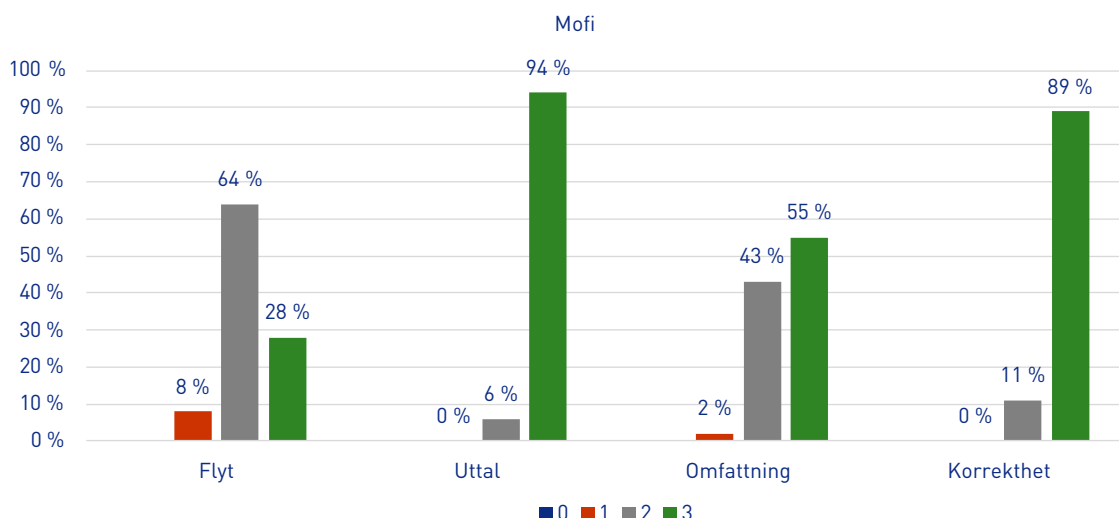
- I: Mm kyllä
 E: Viikkotaulu
 I: Joo entä osaatko sanoa ne viikonpäivät?
 E: ((tvekljud)) joo kyllä, maanantai, tiistai, keskiviikko torstai, perjantai, lauantai, sunnuntai
 I: Osaatko myös kuukaudet?
 E: ((tvekljud)) no en mä, mä en niin paljon mut jotkut mä osaan
 I: Voit sanoa ne mitkä sä muistat
 E: Syyskuu heinäkuu joulukuu huhtikuu (xxx) (ei) tai oliko se niin joo ((tvekljud)) syyskuu tai oonks mä sanonu sen jo ((tvekljud)) kesäkuu ((tvekljud)) (9s) en tiedä enää

För att få en mer nyanserad bild av elevernas muntliga kunskaper i finska bedömdes den muntliga uppgiften också utgående från analytiska bedömningskriterier (bilaga 4). Dessa bedömningskriterier innehåller fyra delområden: 1) flyt (avsaknaden av störande pauser och tvekande), 2) uttal (att uttalet är förståeligt, målspråksenligt), 3) omfattning (av ordförråd, konstruktioner och uttryck) och 4) korrekthet (förståelig språkproduktion med tanke på grammatiska strukturer och ordval). I figurerna 13 och 14 finns en översikt över alla elevers muntliga kunskaper i finska enligt de analytiska kriterierna, där nivå 0 är den lägsta och nivå 3 den högsta nivån.

FIGUR 13. BEDÖMNING AV ELEVERNAS MUNTliga KUNSKAPER I FINSKA ENLIGT FYRA ANALYTISKA KRITErIER (N=33).

FIGUR 14. BEDÖMNING AV ELEVERNAS MUNTliga KUNSKAPER I FINSKA ENLIGT FYRA ANALYTISKA KRITERIER (N=53).

Bedömningen enligt dessa kriterier visar att det som eleverna var starkast på var uttalet, där hälften av eleverna i A-finska och en övervägande majoritet av mofi-eleverna bedömdes vara på nivå 3. Även de elever som hade ett mycket begränsat ordförråd i finska hade alltså i de flesta fall ett mycket bra uttal på de ord som de kunde. Det som eleverna i A-finska däremot hade svagare kunskaper i var flyt och korrekthet, medan de flesta mofi-elever, som förväntat, hade bättre resultat i alla fyra områden. Flyt var det område som både A-finska och mofi-elever hade det svagaste resultatet på, men även där syns en tydlig skillnad mellan grupperna då 88 % av eleverna i A-finska bedömdes vara på nivå 0 medan närmare två tredjedelar av mofi-eleverna bedömdes vara på nivå 2. Det kan anses vara naturligt att de elever som kan enstaka ord på finska inte kan uttrycka sig flytande på finska. För de elever som hade mer avancerade språkkunskaper kan även annat än just språkkunskaperna, såsom testsituationen i sig, ha påverkat flytet i berättandet.

4.2.2 Ordförråd

Elevernas ordkunskap i finska bedömdes genom ett ordtest, som testade hur många svenskspråkiga ord som eleverna kunde hitta finskspråkiga motsvarigheter till. Testet bestod av sju block med sex finskspråkiga ord inom varje block, och svenska motsvarigheter till tre av de sex finskspråkiga orden i varje block:

1 skola ____	1 äiti
	2 kello
mamma ____	3 koulu
	4 auto
hund ____	5 koira
	6 kirja

I testsituationen fick eleverna se ett block med ord åt gången, samtidigt som forskaren läste upp de svenskspråkiga orden ett i taget, och frågade eleven om ordet motsvarade något av de finskspråkiga orden inom blocket (se närmare instruktioner i bilaga 2). Det maximala antalet ord i ordtestet som genomfördes på plats i skolan var 21, och i materialinsamlingen på distans 15. Dessa två gruppers resultat har därför delvist analyserats separat.

Som framgår av tabell 17 *så kunde närmare hälften av eleverna alla ord. Andelen som kunde alla ord var som väntat större bland mofi-eleverna, 72 % av alla mofi-elever kunde alla ord medan endast 9 % av eleverna i A-finska gjorde det. Andelen elever som kunde alla ord var också högre i materialinsamlingen på distans än i den fysiska insamlingen, vilket är i linje med att andelen mofi-elever också var högre på orten i Nyland där materialinsamlingen gjordes på distans samtidigt som ordtestet var mindre omfattande på distans.*

TABELL 17. ELEVER SOM HADE ALLA RÄTT I ORDTESTET.

	Antal	Procent
Alla elever (n=86)	41	48 %
Alla elever i mofi (n=53)	38	72 %
Alla elever i A-finska (n=33)	3	9 %
Fysisk insamling (n=50)	20	40 %
Elever i mofi (n=27)	17	63 %
Elever i A-finska (n=23)	3	13 %
Materialinsamling på distans (n=36)	21	58 %
Elever i mofi (n=26)	21	81 %
Elever i A-finska (n=10)	0	0 %

I tabellerna 18 och 19 framgår hur många ord eleverna i medeltal hade rätt i ordtestet. Medeltalen för såväl elever i A-finska som i mofi var högre i materialinsamlingen på distans. Skillnaden mellan mofi-eleverna i den fysiska insamlingen och i materialinsamlingen på distans var dock mindre än skillnaden mellan eleverna i A-finska.

TABELL 18. ANDELEN KORREKTA SVAR I ORDESTET I DEN FYSISKA INSAMLINGEN.

	Ord i medeltal (max 21)
Alla elever	16,2 (77 %)
Elever i A-finska	11,3 (54 %)
Elever i mofi	20,3 (96 %)

TABELL 19. ANDELEN KORREKTA SVAR I ORDTESTET I MATERIALINSAMLINGEN PÅ DISTANS.

	Ord i medeltal (max 15)
Alla elever	13,7 (91 %)
Elever i A-finska	10,7 (71 %)
Elever i mofi	14,8 (99 %)

Det fanns endast ett ord som precis alla elever kunde, och det var ordet *mamma – äiti*. Därefter följde ordet *hund – koiru*, som 96,5 % av eleverna kunde. Det ord som minst antal elever kunde var *se – nähdä*, som 69,8 % av eleverna kunde. Verb var den ordklass som var svårast för eleverna, men skillnaderna mellan olika ordklasser var inte stora. I medeltal hade eleverna 76 % av verben, 82 % av adjektiven och 85 % av substantiven rätt. Sammanfattningsvis kan det konstateras att alla orden verkade vara någorlunda bekanta för eleverna på gruppnivå. I ordtestet syns en tydlig skillnad mellan mofi-elever som i medeltal kunde nästan alla ord (96 % respektive 99 %) och eleverna i A-finska som i medeltal kunde 54 % respektive 71 % av orden.

4.3 Sammandrag av elevernas erfarenheter och kunskaper

- Språklig bakgrund och språkanvändning på fritiden:
 - Eleverna hade varierande förkunskaper i finska, över hälften hade lärt sig finska hemma eller någon annanstans före skolgången och deltog därmed i modersmålsinriktad finska (mofi), och resten i så kallad nybörjarfinska (A-finska).
 - Många elever använde finska också på fritiden, mofi-eleverna i betydligt större utsträckning än eleverna i A-finska.
 - Mofi-eleverna använde finska främst med kompisar eller någon annan finskspråkig person medan eleverna i A-finska kom i kontakt med finskan främst i hobbyer.
- Självvärdering av kunskaperna i och förmågan att lära sig finska:
 - Majoriteten av de elever som inte använde finska hemma bedömde sina kunskaper i finska som mycket begränsade då finskundervisningen i skolan inleddes.
 - Vid undersökningstillfället bedömde största delen av alla elever att delområden som de kunde *mycket bra* eller *ganska bra* var att räkna från 1 till 10, hälsa på någon, nämna några färger samt att förstå lärarens instruktioner eller då kompisarna säger något på finska.
 - Det som eleverna tyckte var lättast att lära sig på finska var att förstå och tala, upprepa det som läraren säger samt spel och lekar.
 - Mofi-eleverna bedömde förutom sina kunskaper även sin språkinlärningsförmåga i finska högre än eleverna i A-finska.
- Inställningen till finska språket och finskundervisningen:
 - De flesta elever oberoende av lärokurs hade en positiv inställning till finska språket och finskundervisningen.
 - Roligast i finskundervisningen ansågs vara aktiviteter i anknytning till spel och lekar, högläsning av läraren, pyssel, musik och film.
 - Sådant som en del elever inte tyckte om i finskundervisningen var att skriva, att inte förstå allt eller att andra elever stör. Ungefär hälften av eleverna kom dock inte på något som de inte skulle tycka om i finskundervisningen.
 - De vanligaste orsakerna till att eleverna ville lära sig finska var för att kunna kommunicera med sådana som talar finska och för att de upplevde sig behöva finska i det finländska samhället.
 - Eleverna var inte särskilt nervösa över att tala finska i skolan eller på fritiden, även om eleverna i A-finska var något mer nervösa än mofi-eleverna.
 - Eleverna var också positivt inställda till att svara på finska på lektionen fastän de inte skulle vara säkra på hur de ska säga, och de upplevde att de vid behov får hjälp och stöd med finskan av sina kompisar och föräldrar.

- Språkmedvetenhet:
 - En stor del av eleverna hade svårt att se några likheter mellan svenskan och finskan. De likheter som lyftes fram var att vissa ord är lika eller liknande, eller att båda språken talas i Finland.
 - Skillnaderna som eleverna nämnde hade att göra med att uttalet, vokabulären, stavningen och en del bokstäver är olika i de två språken.
 - Eleverna var över lag medvetna om övriga språks existens. Engelska var det vanligaste språket de kände till förutom svenska och finska, men även många andra språk nämndes. Dessa språk hade eleverna kommit i kontakt med exempelvis genom familj eller släkt, utomlands och via kompisar eller bekanta.
- Språkkunskaper:
 - Enligt alla bedömningskriterier fanns det en mycket tydlig skillnad mellan de två lärokurserna. Mofi-eleverna hade, som förväntat, betydligt bättre kunskaper i finska.
 - Då elevernas kunskaper i finska i den muntliga uppgiften bedömdes enligt en tillämpning av nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling (bilaga 3) placerade de flesta elever i A-finska sig på de första grunderna i språket (nivån A1.1 eller under), medan de flesta mofi-elever visade på fungerande grundläggande språkfärdigheter (B1.1), flytande grundläggande språkfärdigheter (B1.2) eller högre.
 - Uttalet var det område där de flesta eleverna var starka, även de som endast kunde enstaka ord kunde uttala dem förståeligt eller målspråksenligt.
 - Mest utmanande var flytet, dvs. språkproduktion utan störande pauser eller tvekande.
 - I ordtestet hade mofi-eleverna i medeltal nästan alla ord rätt, medan eleverna i A-finska i medeltal kunde drygt hälften av orden.
 - Testapparaten som användes var mer lämpade för eleverna i A-finska och gav inte nödvändigtvis mofi-eleverna möjlighet att visa på sin fulla språkliga kapacitet.

5 VÅRDNADSHAVARNAS UPPFATTNINGAR OM OCH ERFARENHETER AV SPRÅKUNDERVISNINGEN I ÅRSKURS 1

I detta kapitel redogörs för vårdnadshavarnas uppfattningar om och erfarenheter av sina barns undervisning i A1-finska i årskurs 1 utgående från svar på en elektronisk enkät, som riktade sig till alla de vårdnadshavare vars barn våren 2020 gick i klasser som enligt planen skulle delta i undersökningen. Eftersom en del av de tillfrågade skolorna inte hade möjlighet att delta i undersökningen då elevmaterialet samlades in hösten 2020 finns i detta kapitel svar från fler orter än vad som finns representerade i elevmaterialet.

Enkäten innehöll både öppna frågor och frågor med färdiga svarsalternativ. Det sammanlagda antalet frågor var 41, varav 18 frågor var obligatoriska. Frågorna var indelade i följande teman: 1) *bakgrundsuppgifter*, 2) *barnets språkliga bakgrund och språkkunskaper*, 3) *barnets inläring av finska i skolan och på fritiden*, 4) *erfarenheter och uppfattningar av tidigarelagd språkundervisning*, 5) *uppfattningar och erfarenheter av språk och språkundervisning*, och 6) *vårdnadshavarnas utbildningsbakgrund och språkkunskaper*. Av enkäten fanns både en svenskspråkig och en finskspråkig version, och vårdnadshavarna kunde välja vilket av dessa språk de ville svara på. Svaren på de öppna frågorna har analyserats innehållsligt och kategoriserats induktivt enligt teman som steg fram ur materialet. I resultatredovisningen presenteras de olika kategorierna enligt frekvens. Också de slutna frågorna har analyserats och presenteras enligt frekvens.

Sammanlagt svarade 50 vårdnadshavare på enkäten. Av dessa var 14 % från Egentliga Finland, 34 % från Nyland, 40 % från Österbotten och 12 % hade inte angett ort. En översikt över den regionala spridningen syns i tabell 20:

TABELL 20. ÖVERSIKT ÖVER VÅRDNADSHAVARNAS REGIONALA SPRIDNING.

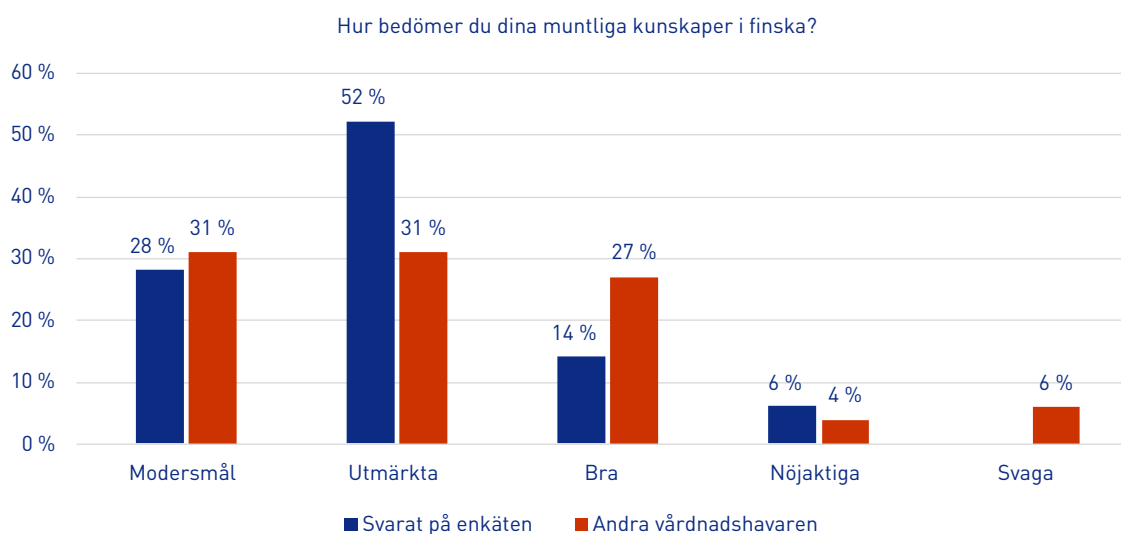
	Antal vårdnads- havare som svarat	Totala antalet elever	Svarsprocent i land- skapen	Svarsfördelningen enligt landskap
Egentliga Finland	7	47	15 %	14 %
Nyland	17	88	19 %	34 %
Österbotten	20	85	24 %	40 %
Ej angett ort	6	-	-	12 %
Sammanlagt	50	220	23 %	100 %

Vårdnadshavarna som svarat på enkäten är som grupp tämligen högt utbildade, 26 % hade lägre högskoleexamen, 56 % högre högskoleexamen och 4 % doktorsexamen som högsta examen. De resterande 14 % hade antingen grundnivå, yrkesutbildning eller gymnasium som högsta utbildning.

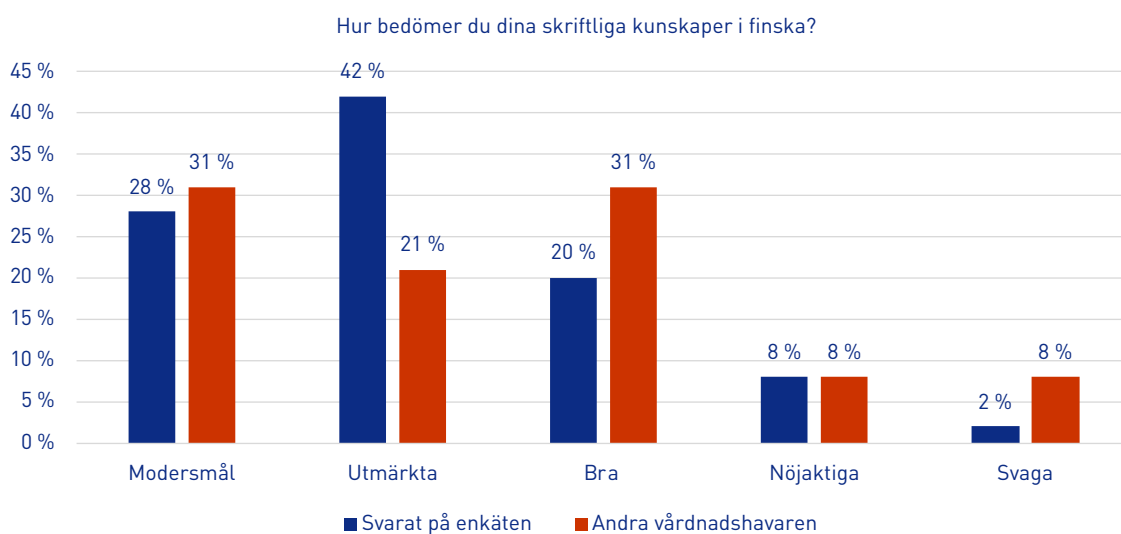
5.1 Vårdnadshavarnas språkliga bakgrund och språkanvändningen i hemmen

För att kartlägga vårdnadshavarnas kunskaper i finska fick de göra en självvärdering av sina muntliga och skriftliga kunskaper i finska. Ungefär 30 % vårdnadshavarna hade finska som *modersmål*. Av de övriga bedömde de flesta att både deras muntliga och skriftliga kunskaper i finska är antingen *utmärkta* eller *bra*, som framgår av figurerna 15 och 16:

FIGUR 15. VÅRDNADSHAVARNAS BEDÖMNING AV SINA MUNTliga KUNSKAPER I FINSKA (N=50).

FIGUR 16. VÅRDNADSHAVARNAS BEDÖMNING AV SINA SKRIFTLIGA KUNSKAPER I FINSKA (N=50).

Överlag var vårdnadshavarnas kunskaper i finska på relativt hög nivå, både gällande den vårdnadshavare som svarat på enkäten samt barnets eventuella andra vårdnadshavare. Endast 10 % av de som svarat bedömde sina kunskaper vara *nöjaktiga* eller *svaga*. Vårdnadshavarnas kunskaper i finska påverkar deras möjligheter att stöda sitt barn i finska i och utanför skolan. Därmed kan man konstatera att vårdnadshavarna som grupp kan antas kunna ge bra stöd för barnens studier i finska (jfr tabell 15).

Många av de deltagande vårdnadshavarnas barn hade lärt sig finska redan innan de började skolan. I lite över hälften (56 %) av hemmen användes både svenska och finska, så att den ena föräldern talar finska med barnet och den andra svenska. I tillägg till detta hade 16 % av vårdnadshavarna barn som kunde finska då deras finskundervisning inleddes, även om finska inte användes hemma. Dessa hade lärt sig finska genom finskspråkig småbarnspedagogik, mor-/farföräldrar eller andra vuxna i bekantskapskretsen. Sammanlagt hade alltså 72 % av vårdnadshavarna barn som lärt sig finska antingen hemma eller på något annat sätt innan de började skolan, och endast 28 % hade barn som inte kunde finska då deras finskundervisning inleddes i skolan.

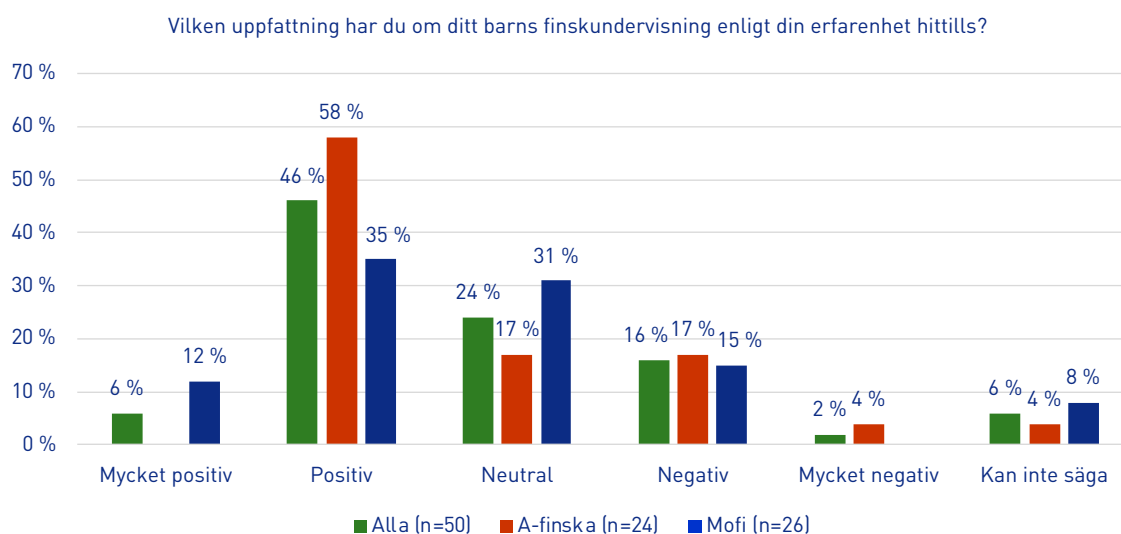
Utöver svenska och finska förekom också en del andra språk i hemmen. Sammanlagt 14 % angav att de utöver svenska (och i vissa fall finska) också använder engelska hemma. Dessutom angav 10 % att de utöver svenska (och för det mesta engelska) också använder ett annat främmande språk i hemmet, så som lettiska, hebreiska, yoruba, ryska och albanska. Vårdnadshavarnas svar gällande de språk som används hemma är alltså i linje med elevernas svar på samma fråga.

Av de deltagande vårdnadshavarnas barn deltog knappt hälften (48 %) i undervisning av A-finska och resten (52 %) i modersmålsinriktad finska (mofi). Dessa två gruppers svar har analyserats separat och i de följande avsnitten redogörs både för hur alla som helhet svarat, och där det är relevant jämförs de vars barn som deltar i A-finska med de vars barn som deltar i mofi.

5.2 Erfarenheter av och uppfattningar om finskundervisning i årskurs 1

Vårdnadshavarnas **uppfattning om sina barns finskundervisning** varierade. Majoriteten (52 %) hade en *positiv* eller *mycket positiv* uppfattning, men en fjärdedel (24 %) hade en *neutral* och en knapp femtedel (18 %) en (*mycket*) *negativ* uppfattning, som framgår av figur 17. Med andra ord hade vårdnadshavarna inte riktigt lika positiv uppfattning om finskundervisningen i årskurs 1 som lärarna och eleverna, där de flesta hade en (*mycket*) *positiv* uppfattning (se avsnitten 3.4.3 och 4.1.2).

FIGUR 17. VÅRDNADSHAVARNAS UPPFATTNING OM DERAS BARNS FINSKUNDERVISNING.

Vårdnadshavarna kunde motivera sin uppfattning genom en obligatorisk öppen fråga. Den vanligaste kommentaren bland dem som hade en positiv uppfattning var att barnet tycker om att gå i skolan, har en positiv inställning och att det inte varit några problem, vilket ungefär en femtedel av vårdnadshavarna hade svarat. Andra nämnde olika faktorer som bidragit till den positiva uppfattningen, så som att undervisningen är lekfull (10 %, se exempel 42), att uppgifterna och takten är lämpliga (14 %, se exempel 43), att barnen får använda språket (4 %), att det är bra att börja i tid (4 %, se exempel 44), och att finska är ett viktigt språk i Finland (4 %, se exempel 45).

(42) Därför att barnen numera uppmuntras att använda språket, och det undervisas på ett lekfullt sätt, som passar barnen. Då jag gick i skolan så traumatiserade man främst eleverna genom att bestraffa dem som vågade försöka använda språket med minuspoäng för fel. (nr 7, A-finska)

(43) Bra lärare, som pratar finska med dem på lektionen och ger dem passligt utmanande uppgifter. (nr 30, mofi)

(44) Ajattelleimme kielistä yleisesti myönteisesti. Nuorena niitä oppii helpommin. (nr 38, mofi)

(45) Jag anser att det är viktigt att vi i Finland lär oss våra nationalspråk så tidigt som möjligt (detta skulle ju i hög grad även gälla svenskundervisning för de finskspråkiga). (nr 44, A-finska)

Den vanligaste motiveringen till den negativa uppfattningen var att undervisningen upplevdes vara för lätt (14 %). Alla dessa vårdnadshavares barn hade lärt sig finska innan finskundervisningen i skolan inleddes och drygt hälften hade sina barn i mofi-undervisning, se exempel 46:

[46] Den helhetsbild som jag fått serverad, oftast via mitt barn, är att undervisningen inte stöder de barn som har språket med sig hemifrån och inte heller har svårigheter med läs- och skrivfärdigheter. Undervisningen blir för lätt vilket sänker motivationen. (nr 25, mofi)

Andra orsaker till en negativ eller neutral uppfattning var att det är för lite med en lektion per vecka (6 %). En tyckte att finskan är för svår, en att barnen borde höra mer finska, en att det verkar som att finskundervisningen går ut på att sjunga sånger och att barnen inte själva behöver producera språket, och en tyckte att metoden att tala finska utan att förklara betydelsen inte fungerar för dennes barn (se exempel 47):

[47] Metoden att tala finska utan att förklara vad varje mening betyder innebär för vårt barn att inget går hem på finskaundervisningen. Under hemundervisningen nu i coronatider har läraren däremot närmast dagligen gett finska övningsuppgifter i form av barnsånger på finska och små ordlistor till dessa, och det har fungerat mycket bättre. (nr 6, A-finska)

Av vårdnadshavarna svarade 18 % att de egentligen inte har någon uppfattning om finskundervisningen, så som i denna kommentar:

[48] Jag vet egentligen inte vad hen undervisas i skolan. Hens lärare har berättat åt oss att skolan kontakter familjerna vid behov, vid problem. Vi har inte blivit kontaktade, dvs inga problem men jag vet inte heller vad som lärs in i skolan. Inga finskaläxor har vi sett till tillsvidare. (nr 8, mofi)

Inte heller de vårdnadshavare som uttryckte en negativ uppfattning om finskundervisningen i årskurs 1 är således i allmänhet negativa till det finska språket eller att det undervisas som A1-språk, utan kritiken gäller mer kravnivån, timfördelningen eller arbetssätten.

Då vårdnadshavarna genom två öppna frågor fick ta ställning till vilka **fördelar och nackdelar** det finns med att inleda studierna i finska i årskurs 1, så visade det sig att de flesta såg fler fördelar än nackdelar med detta. Bland de 46 vårdnadshavare som svarade på frågan vilka fördelar det finns så var den vanligaste motiveringen att det är bra att börja studera språk tidigt (35 %):

[49] Endast fördelar! Ju tidigare desto bättre, då följer kunskapen med hela livet och grunden blir starkare att bygga på. (nr 37, A-finska)

Övriga fördelar som nämndes var att den tidiga inledningen ger en möjlighet för eleverna att studera i långsammare takt, att det är bra att bekanta sig med språket på ett lättare sätt, att det är bra för dem som inte kan finska från förr, att båda de inhemska språken blir lika starka, att det är bra för tvåspråkiga elever att få utveckla sina båda språk i samma takt, att det ger en bättre inställning till språkinläring och att det då också är lättare att studera andra språk senare. Vårdnadshavarna lyfte alltså fram liknande fördelar med finskundervisningen som också lärarna gjorde i sina enkätsvar (se avsnitt 3.4.3).

Av de 45 vårdnadshavare som svarade på frågan vilka nackdelar det finns så svarade hela 82 % att de inte tyckte att det finns några nackdelar. Bland de få som såg nackdelar handlade svaren om att det kunde vara en nackdel om något annat i undervisningen fick mindre fokus på bekostnad av finskundervisningen. Tidigareläggningen av A1-språket

gjordes dock genom att sätta in fler årsveckotimmar för det. Andra nackdelar som enstaka vårdnadshavare nämnde var att det skulle vara nyttigare att lära sig något annat språk, eller att finskundervisningen försvårar skolgången då det annars också är så mycket nytt i skolan i årskurs 1.

Med två obligatoriska öppna frågor frågades vad som varit **lätt respektive svårt för barnen i finskundervisningen**. Av vårdnadshavarna svarade en knapp tredjedel att allt varit lätt. En tiondel av vårdnadshavarna, varav de flesta hade barn som deltog i mofi-undervisning, svarade att det varit för lätt. En av dessa motiverade detta med elevernas varierade språkkunskaper och att utgångspunkten inte varit vid de barn som har en tvåspråkig hembakgrund (se exempel 50), vilket även uttrycks som utgångspunkt för mofi-undervisningen i läroplansgrunderna.

[50] Mofi on tuntunut liian helpolta, koulussa on kannustettu kahtena ensimmäisenä vuonna mofi-tunneille myös sellaisia, jotka eivät ole kaksikielisestä perheestä eivätkä kuule eivätkä käytä suomea päivittäin. Ovat ehkä käyneet suomenkielisen päiväkodin. Opetus menee heikompien tason mukaan ja täysin kaksikieliset turhautuvat. (nr 41, mofi)

En femtedel svarade att ord och fraser varit lätt, en femtedel nämnde olika delområden så som förståelse, läsning, skrivning, muntlig framställning, och en knapp tiondel svarade ramsor och sånger. En dryg femtedel svarade att de inte vet vad som varit lätt för deras barn i finskundervisningen.

Svaren på frågan vad som varit svårt i finskundervisningen följde samma linje. Ungefär en fjärdedel av alla vårdnadshavare svarade att inget varit svårt, medan ett fåtal svarade att allt eller det mesta varit svårt. Några av dem som i föregående fråga kommenterat att mofi-undervisningen varit för lätt påpekade också samma sak i denna fråga. Sådana delområden som några ansåg varit svåra var skrivande och stavning (18 %), att tala (10 %), ord (4 %), läsning (2 %), förståelse (2 %) och motivationen (4 %). Övriga faktorer som nämndes var att det var utmanande med repetering av ord utan kontext, att det var svårt att greppa ett nytt språk, kasusformerna, och att finskan blev svårare under distansundervisningsperioden. En tiondel av vårdnadshavarna svarade att de inte vet vad som varit svårt för deras barn i finskundervisningen. Bland mofi-vårdnadshavarna var inget och stavning de vanligaste svaren på vad som varit svårt.

Med en obligatorisk öppen fråga frågades också **vad vårdnadshavarna diskuterat med sitt barn om finskundervisningen**, samt lärandet och användningen av finska. Ungefär en tredjedel svarade att de inte diskuterat något alls eller mycket lite om finskan, och några vårdnadshavare motiverade detta med att finskan är en så naturlig del av livet att den inte diskuteras. Bland de som diskuterat saken var det vanligast att diskutera att det är viktigt att lära sig finska (28 %) och att uppmuntra till användning och lärande av finska (16 %, se exempel 51). I dessa svar syns således en positiv inställning till finskan och till att lära sig språket.

[51] Uppmuntrat, påpekat att det är viktigt att lära sig finska även om barnet själv inte verkar så värt intresserad. (nr 14, A-finska)

Övrigt som diskuterats var vad som gjorts/hur det gått på finsklektionerna, om själva språket och om hur man lär sig språket. En tiondel av vårdnadshavarna svarade här att

finskundervisningen är för lätt (varav några var samma som hade påpekat detta också i en tidigare fråga). Tre vårdnadshavare nämnde diskussioner om att *inte* tala finska i skolan:

(52) Att man int borde tala finska i skolan och att bröderna borde tala svenska i stället...
För så tycker skolan att de skall göras. (nr 46, mofi)

I två av fallen berodde detta på skolans linje att finska inte ska användas i skolan, och i ett av fallen ville vårdnadshavaren själv att barnet inte skulle blanda språken. Vårdnadshavare lyfte alltså här fram samma aspekt som också några elever nämnde i sina intervjuvar.

Liksom lärarna så fick också vårdnadshavarna i en obligatorisk öppen fråga ta ställning till hur **distansundervisningen** i finska våren 2020 enligt dem förlöpt. Uppfattningarna om detta var delade. Många var rätt positivt inställda, hälften av vårdnadshavarna kommenterade att den fungerat bra. Några motiverade detta med att det varit passlig arbetsmängd, trevliga uppgifter, att undervisningen passat barnet, och att hen självständigt klarade av uppgifterna. Dock kommenterade 22 % av vårdnadshavarna att det varit mycket lite eller inte egentligen alls någon finskundervisning under distansundervisningsperioden, eller att den undervisning som arrangerats hade kunnat vara bättre, så som mera kontakt online med läraren. Några enstaka vårdnadshavare tyckte att det hade varit utmanande eller att undervisningen varit för lätt. Två vårdnadshavare kunde inte ta ställning till denna fråga eftersom dennes barn deltog i närundervisning, och två kom inte ihåg. Att organiseringen och erfarenheterna av distansundervisning varierar mellan skolor, lärare och familjer har kommit fram också i andra studier (Ahtiainen m.fl., 2020).

5.3 Uppfattningar om att lära sig finska i skolan och på fritiden

Vårdnadshavarna fick på en skala från 0 till 10 (där 0 motsvarade *mycket dåligt* och 10 motsvarade *mycket bra*) ange hur bra de tyckte att deras barns **studier i finska i skolan hade förlöpt**. Svaren var övervägande positiva. Alla angav siffror mellan 4 och 10, med ett medeltal på 7,78. De vårdnadshavare vars barn deltog i mofi-undervisning var något mer positiva (medelvärde 8,46) än de vars barn som deltog i undervisning av A-finska (medelvärde 7,04). Då vårdnadshavarna skulle ange på samma skala (där 0 motsvarade *inte alls* och 10 motsvarade *väldigt mycket*) hur mycket finska deras barn hade lärt sig i skolan så var åsikterna mer delade. Alla siffror mellan 1 och 10 fanns representerade och medeltalet för hela gruppen var 4,92. De vars barn deltog i mofi-undervisningen hade igen ett något högre medeltal (5,15) än de som deltog i A-finska (4,38), se tabell 21:

TABELL 21. VÅRDNADSHAVARNAS UPPFATTNING OM FINSKUNDERVISNINGEN.

	Alla (n=50)	A-finska (n=24)	Mofi (n=26)
Hur bra studierna i finska förlöpt	7,78	7,04	8,46
Hur mycket finska barnet lärt sig i skolan	4,92	4,38	5,15

Vårdnadshavarna ombads därtill i en öppen fråga berätta **vad deras barn lärt sig att säga på finska**, vilken besvarades av 38 vårdnadshavare. Närmare hälften svarade att de lärt sig olika ord, exempelvis färger, veckodagar, årstider, tider på dygnet, att räkna, kläder,

maträtter, djur, möbler m.m. Några nämnde också korta fraser. Tre svarade att barnet lärt sig skriva på finska, en att barnet lärt sig läsa på finska och en att barnet lärt sig ordböjning. Tio informanter svarade att deras barn är flytande i finska och tre att de inte visste vad deras barn lärt sig. Svaren är alltså ganska långt i linje med det som eleverna presterade i den muntliga uppgiften och med det som lärarna berättade om de vanligaste temaområdena i undervisningen (se 3.4.2).

Vårdnadshavarna tillfrågades också hur mycket **finska** de tyckte att **deras barn lär sig på fritiden** på en skala från 0 till 10 (där 0 motsvarade *inte alls* och 10 motsvarade *väldigt mycket*), och det visade sig att barnen enligt detta lär sig mer finska på fritiden än i skolan. Medeltalet för gruppen som helhet var här 6,35 (jämfört med 4,92 i skolan). Mofi-eleverna lärde sig naturligt nog mer finska på fritiden (medeltal 7,71) än eleverna i A-finska (medeltal 5,00).

Vårdnadshavarna fick i en öppen fråga möjlighet att **berätta på vilka sätt de uppmuntrar sina barn att använda finska på fritiden**, och 45 vårdnadshavare svarade på denna fråga. Ungefär en tredjedel svarade att finska används hemma. För de flesta av dessa var finska ett av hemspråken, men några svarade att de ibland talar finska hemma för att inspirera till användning av finska. En femtedel svarade att finskan är en så naturlig del av vardagen att den inte behöver uppmuntras. En dryg fjärdedel svarade att barnet har finskspråkiga kompisar, eller att de uppmuntrar barnet att använda finska i omgivningen, till exempel med grannbarn eller i affären. En dryg femtedel svarade att de ser på tv-program, filmer och läser böcker på finska, och ungefär lika många att deras barn deltar i fritidsaktiviteter på finska. En vårdnadshavare svarade att det inte finns tillfällen att använda finska på fritiden eftersom de bor i ett område med många svenskspråkiga, medan en annan svarade att svenskan behöver uppmuntras mer än finskan.

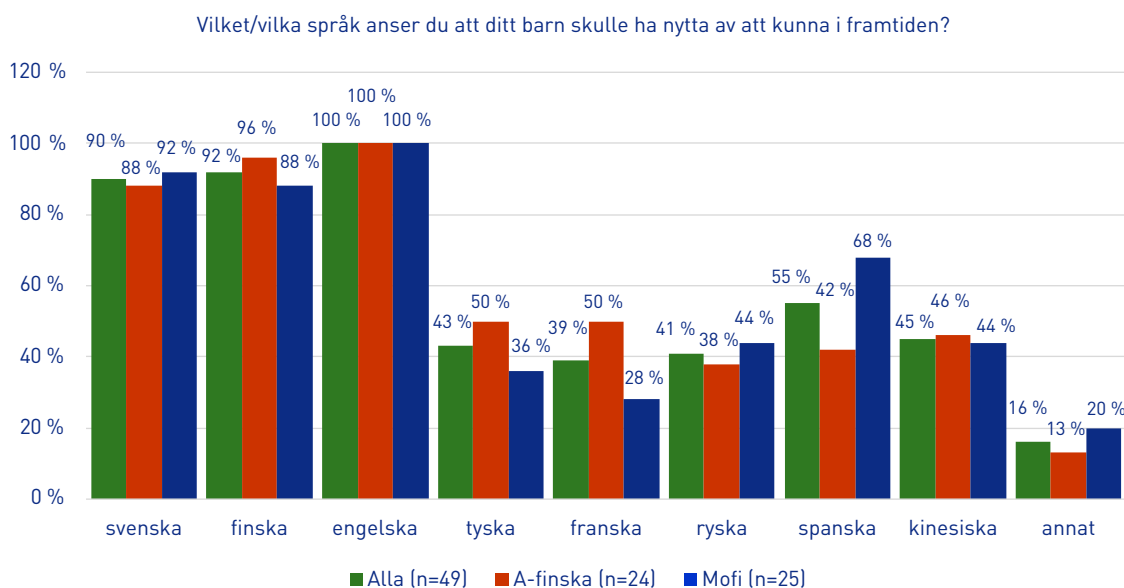
I en annan öppen fråga gavs ytterligare möjlighet till att berätta noggrannare ifall barnet deltar i **fritidsintressen** eller gör något på fritiden där barnet kommer i kontakt med finska. Av de 46 vårdnadshavare som svarade på denna fråga angav 80 % att deras barn på något sätt kommer i kontakt med finska på fritiden. Det vanligaste var att delta i någon form av idrottsverksamhet (46 %). Andra alternativ var att delta i musik- eller konstverksamhet (11 %) eller i någon annan hobbyverksamhet på finska (22 %) samt att umgås med finskspråkiga kompisar (17 %).

På frågan om **användningen av finska på fritiden också stöder finskstudierna i skolan** hade många svarat jakande. Av de 39 vårdnadshavare som svarade på denna öppna fråga kommenterade lite mindre än hälften att den stöder bra eller mycket bra. Sådana delområden som specifikt nämndes här var modet och motivationen, ordförrådet, skrivande, läsande, tal, förståelse, meningsbyggnaden och lärandet generellt. Det tvåspråkiga samhället och de möjligheter som det erbjuder till kontakt med det andra inhemska språket ansågs således vara en positiv sak för de formella språkstudierna och -undervisningen.

5.4 Uppfattningar om språk och språkundervisning

Då vårdnadshavarna tillfrågades vilket/vilka **språk som de ansåg att deras barn skulle ha nytta av i framtiden** så var det tre språk som tydligt steg fram, nämligen **engelska, finska och svenska**. Alla vårdnadshavare tyckte att engelskan var viktig, sedan kom finskan tätt följt av svenskan (se figur 18). De vars barn deltog i A-finska ansåg finskan vara något viktigare än de vars barn deltog i mofi och som således redan kan förväntas kunna en del finska.

FIGUR 18. VILKA SPRÅK VÅRDNADSHAVARNA ANSÅG ATT DERAS BARN SKULLE HA NYTTA AV I FRAMTIDEN.

Som framgick av figuren var spanskan ett språk som steg fram något av de övriga språken. De som valde alternativet "annat" angav språken lettiska, italienska, arabiska, hindi, europeiska språk samt vilket språk som helst som är intressant.

Vårdnadshavarna var generellt mycket **positivt inställda** till tidigt inledd språkundervisning i allmänhet och finskundervisning i synnerhet, vilket framkom då de på en skala från 0 till 10 (där 0 motsvarade *helt av annan åsikt* och 10 *helt av samma åsikt*) fick ta ställning till olika påståenden:

TABELL 22. VÅRDNADSHAVARNAS INSTÄLLNING TILL TIDIG SPRÅKUNDERVISNING.

	Alla (n=50)	A-finska (n=24)	Mofi (n=26)
Att inleda finskundervisningen i åk 1 är viktigt.	8,60	8,92	8,31
Det skulle vara viktigt att inleda undervisningen i något annat språk än finska redan i årskurs 1.	3,40	2,54	4,19
Ju tidigare språkstudierna inleds, desto bättre språkkunskaper uppnås under den grundläggande utbildningen.	9,38	9,71	9,08
Ju tidigare språkstudierna inleds, desto lättare är inläringen.	9,38	9,50	9,27
Det var ett bra beslut att tidigarelägga undervisningen i A1-språket att börja i årskurs 1.	9,28	9,33	9,23
Ju tidigare språkstudierna inleds, desto positivare inställning har barnen till språkstudierna.	9,04	9,21	8,54
Ju tidigare studierna i A1-språket inleds, desto lägre är tröskeln att välja flera språk under den grundläggande utbildningen.	8,38	8,42	8,35

Som framgår av tabell 22 så hade så gott som alla påståenden ett medeltal över 8, både i gruppen som helhet och i separat granskning av A-finska och i mofi. Det enda påståendet som skiljer sig ur mängden är det som handlar om att inleda något annat språk än finska i årskurs 1. Denna fråga fick rätt låga medeltal, även om medeltalet är något högre i mofi än i A-finska. Vårdnadshavarna verkar alltså som helhet ändå se det som viktigt att inleda finskan tidigare än andra språk.

5.5 Önskemål om inledningen av A1-finska i årskurs 1

Vårdnadshavarna fick ytterligare i en öppen fråga ange vilka **önskemål** de har/hade angående finskundervisningen som inleds i årskurs 1 gällande deras eget barn, vilket 36 vårdnadshavare hade gjort. Bland de vanligaste önskemålen fanns att barnen skulle få tala mer finska (25 %), så som framkommer i exempel 53:

(53) Att också barnen skulle producera själva. Även om de bara går på ettan kunde de förväntas skriva eller tala små dialoger. Lek och sång är ok men där är det väldigt enkelt att "spela med" utan att lära sig något. (nr 14, A-finska)

En annan vanlig kommentar var att det skulle få vara mer utmaning, vilket också framkommit i tidigare frågor. Sammantaget var ungefär en femtedel av vårdnadshavarna i olika öppna frågor av den åsikten att finskundervisningen skulle få vara mer utmanande. Av dessa var över hälften sådana som hade sitt barn i mofi-undervisning, och de flesta andra sådana vars barn också kunde finska då de började skolan.

Ytterligare önskemål som några enstaka vårdnadshavare nämnde var en tydligare indelning i nivågrupper och mer läsning och skrivning. Övriga önskemål var att barnen skulle få höra mycket finska, utveckla ordförråd, lära sig en korrekt och bra finska, få en positiv inställning till språk, att nya ord ska ha en naturlig kontext, ännu mera praktiskt, att så mycket som möjligt sker på finska, och intressanta undervisningsmetoder som inte är för barnsliga. Några vårdnadshavare svarade att de inte har några önskemål, medan en tyckte att finskan skulle slopas helt.

5.6 Sammandrag av vårdnadshavarnas erfarenheter

- Vårdnadshavarnas språkliga bakgrund och språkanvändningen i hemmen:
 - Bland de deltagande vårdnadshavarnas barn fanns både sådana som deltar i undervisning av A-finska och i mofi-undervisning.
 - Vårdnadshavarna själva hade också för det mesta goda kunskaper i finska, ungefär en tredjedel hade finska som modersmål.
- Erfarenheter av och uppfattningar om finskundervisningen i årskurs 1:
 - Majoriteten av vårdnadshavarna hade en positiv uppfattning om finskundervisningen i årskurs 1, även om det fanns något mer variation i åsikterna än bland lärarna och eleverna.
 - Den vanligaste motiveringen till en mer negativ uppfattning var att undervisningen är för lätt för de elever som kunde finska redan vid skolstarten.
 - De flesta såg fler fördelar än nackdelar med att inleda studierna i finska i årskurs 1, och tyckte att deras barns studier i finska i skolan hade förlopt bra.

- Finskundervisningen ansågs för det mesta ha varit tämligen lätt, och mindre än hälften av vårdnadshavarna lyfte fram sådant som varit svårt, till exempel skrivande och stavning eller att tala.
- Över hälften av vårdnadshavarna hade diskuterat med sitt barn om finskundervisningen samt lärandet och användningen av finska, medan finskan för en del ansågs vara en så naturlig del av livet att den inte diskuterades.
- De vanligaste önskemålen som vårdnadshavarna hade gällande finskundervisningen var att barnen skulle få tala mera finska och att det skulle få vara mer utmaning för de som redan kan finska.
- Uppfattningar om att lära sig finska i skolan och på fritiden:
 - Sådant som nämndes att barnen lärt sig säga på finska i skolan var främst olika ord som hade att göra med vardagliga ämnesområden så som färger, veckodagar, årstider, tider på dygnet, att räkna, kläder, maträtter, djur, möbler m.m.
 - Många ansåg att barnen lärt sig mycket finska på fritiden eftersom de kommer i kontakt med finskan på fritiden, till exempel inom familjen, genom kompisar eller fritidsintressen.
 - Många tyckte också att användningen av finska på fritiden stöder finskstudierna i skolan.
- Uppfattningar om språk och språkundervisning:
 - De språk som vårdnadshavarna ansåg att deras barn kommer att ha mest nytta av i framtiden var engelska, finska och svenska.
 - Vårdnadshavarna var positivt inställda till tidigt inledd språkundervisning och finskundervisning, och ansåg att det är viktigt att inleda finskan tidigare än andra språk.

6 SAMMANFATTANDE SLUTDISKUSSION

Syftet med den här undersökningen har varit att kartlägga olika intressegruppers erfarenheter av och uppfattningar om A1-språksundervisning i årskurs 1. Materialinsamlingen har genomförts under år 2020, dvs. samma år som förordningen om timfördelningen reviderades så att alla elever från och med detta inleder studierna i A1-språket i årskurs 1. För A1-språket reserverades sammanlagt två årsveckotimmar i årskurserna 1–2 och samtidigt gjordes ändringar och kompletteringar i läroplansgrunderna som berör undervisningen i A1-språket i årskurserna 1–2 (Utbildningsstyrelsen, 2019b). I denna rapport har vi fokuserat på A1-finska i årskurs 1 ur lärarnas, elevernas och vårdnadshavarnas perspektiv. Lärarnas och vårdnadshavarnas erfarenheter kartlades genom enkätundersökningar medan eleverna intervjuades och deras språkkunskaper testades antingen genom fysiska möten eller som distansmöten med forskarna. Undersökningen gäller både A1-lärokursen i finska och A1-lärokursen i modersmålsinriktad finska (mofi), som till vissa delar betraktats separat i resultaten. I den sammanfattande diskussionen relateras utvalda delar av resultaten till den parallella uppföljningen av A1-engelska, dvs. det vanligaste A1-språket i finskspråkiga skolor, som genomfördes med motsvarande materialinsamling av Jyväskylä universitet (Mård-Miettinen m.fl., 2021).

Lärarnas enkätsvar visade att det främst är klasslärare som undervisar finska i årskurs 1, och att endast en del av dem vid sidan om de obligatoriska språkstudierna ytterligare har fördjupat sig i finska eller något annat språk i sin examen. Majoriteten av lärarna har dock kontakt med finskan i sin vardag då drygt hälften av lärarna angav att de använder finska dagligen utanför sitt arbete och drygt en tredjedel varje vecka. Undervisningen i A1-finska i årskurs 1 är i en stor del av skolorna inget nytt, eftersom den i ungefär hälften av skolorna som finns representerade i materialet också tidigare inletts i årskurs 1. I största delen av kommunerna där informanterna arbetar finns en lokal läroplan för A1-finska i åk 1–2, och många av informanterna upplevde att de hade haft stöd av den lokala läroplanen. Undervisningen i A1-finska var i de flesta fall och till större delar än i A1-engelska i finskspråkiga skolor arrangerad som 45 minuters lektioner. Detta kan till stor del förklaras med att många skolor erbjuder två lärokurser i finska, A-finska och mofi (Nummela & Westerholm, 2020), vilket i praktiken innebär att klasserna under finsklektionerna delas i två grupper med var sin lärare. Detta gör det svårare att få in finskan mer kontinuerligt under skoldagarna och -veckorna, även om detta skulle stödja lärandet av ett nytt språk i en tidig ålder (jfr Hahl m.fl., 2020, Savijärvi & Wallinheimo, 2020). Användning av engelska i den finskspråkiga skolans olika rutin- och undervisningssituationer under skoldagen och -veckan var därmed vanligare. Även samundervisning exempelvis mellan klasslärare och ämneslärare i språk var vanligare gällande engelska i de finskspråkiga skolorna än finska i de svenskspråkiga skolorna, där det inte är så vanligt enligt de lärare som svarat på enkäten.

Eleverna i denna undersökning hade varierande förkunskaper i finska, vilket avspeglades i både deras intervjusvar och språkkunskaper. Drygt hälften av eleverna hade lärt sig finska hemma (eller någon annanstans) före skolgången och deltog i mofi, och resten i A-finska. Vid bedömningen av elevernas språkkunskaper utgående från en muntlig uppgift och ett ordtest konstaterades att den testapparat som användes var bättre lämpad för nybörjarnivå, dvs. A-finska och A1-engelska, men gav inte nödvändigtvis mofi-eleverna möjligheter att fullt ut visa sin (tvåspråkiga) språkliga kapacitet.

I bedömningen av elevernas prestationer i den muntliga uppgiften användes en omarbetad version av nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling (Utbildningsstyrelsen, 2003), se bilaga 3. Enligt denna skala placerade sig de flesta elever i A-finska på *de första grunderna i språket* (nivån A1.1 eller under), vilket kan ses som förväntat med tanke på att de vid den tidpunkten studerat finska en lektion i veckan från drygt ett halvt år till drygt ett år. Resultaten för A-finskas del liknar A1-engelskan i de finskspråkiga skolorna. De flesta mofi-elever däremot visade på *fungerande grundläggande språkfärdigheter* (B1.1), *flytande grundläggande språkfärdigheter* (B1.2) eller högre. Enligt grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014 (Utbildningsstyrelsen, 2014) förutsätts i A-finska nivå A2.1 och i mofi nivå B1.1 i förmågan att kommunicera för att uppnå goda kunskaper, dvs. vitsordet 8, i slutet av årskurs 6 i den grundläggande utbildningen. De flesta mofi-elevens kunskaper i finska var alltså i denna undersökning redan i årskurs 2 minst på denna nivå. Uppgifterna var dock inte formade så att teman eller omfattningen skulle ha gett möjlighet att visa på de allra högsta nivåerna på nivåskalan. Bedömningen baserar sig också på enbart en muntlig uppgift med konkreta och bekanta teman. Därmed kan resultaten inte generaliseras till att representera hela deras muntliga kapacitet.

Vid bedömningen av de muntliga språkkunskaperna enligt analytiska kriterier (flyt, uttal, omfattning och korrekthet, se bilaga 4) var uttalet det område som eleverna presterade bäst på och flytet mest utmanande oavsett lärokurs. Även de elever som endast kan enstaka ord på finska kan alltså uttala dem förståeligt och målspråksenligt. Flytande språkproduktion utan störande pauser, tvekanden etc. verkade däremot vara mer utmanande för alla, vilket dock inte nödvändigtvis beror endast på språkkunskaperna utan också andra faktorer såsom att det var fråga om en testsituation med en främmande vuxen.

Elevernas ordkunskap testades med ett ordtest som byggde på ett urval vanliga ord i finskan och i finskans läromedel. Största delen av orden som valts ut för ordtestet verkade vara någorlunda bekanta för eleverna på gruppnivå. Dock märktes en tydlig skillnad mellan mofi-eleverna som i medeltal kunde nästan alla ord och eleverna i A-finska som i medeltal kunde drygt hälften av orden. Gällande ordkunskap kunde eleverna med finska som A1-språk i genomsnitt fler ord än eleverna i finskspråkiga skolor med engelska som A1-språk. Trots att resultaten i ordtestet inte direkt kan kopplas till nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling, och det inte heller i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen (Utbildningsstyrelsen, 2014, 2019) finns specifika målsättningar för elevernas ordkunskap, ger omfattningen av ordförrådet i viss mån en bild av språkkunskaperna över lag. Ordförrådet kan kopplas till utvecklingen av språkkunskaperna (se även avsnitt 2.2.2), vilket framgår till exempel av läroämnets uppdrag för det andra inhemska språket: "I takt med att ordförrådet och strukturerna utvecklas, utvecklas också de kommunikativa färdigheterna och förmågan att söka information" (Utbildningsstyrelsen, 2014: 126). Också i denna undersökning märktes ett samband mellan elevernas ordkunskap och kommunikativa färdigheter. De elever som hade många ord rätt i ordtestet placerade sig också på en högre nivå i den muntliga uppgiften, och kan antas ligga på ungefär samma nivå också i de av språkets delområden som inte undersöktes i den aktuella undersökningen.

Bland de deltagande **vårdnadshavarnas** barn fanns både sådana som deltar i undervisning av A-finska och i mofi-undervisning, och vårdnadshavarna hade möjlighet att välja att svara på enkäten antingen på svenska eller på finska. Vårdnadshavarnas självvärdering av både sina egna och barnets eventuella andra vårdnadshavares kunskaper i finska visade att de flesta ansåg sig ha minst goda kunskaper i finska, och närmare en tredjedel hade finska som modersmål. Resultaten kan antas ha påverkats av att materialinsamlingen för

vårdnadshavarnas del genomfördes på tre tvåspråkiga orter i olika delar av Svenskfinland. Gruppen vårdnadshavare som svarat är relativt begränsad, vilket innebär att svaren inte kan generaliseras i alltför stor grad.

Resultaten visar att såväl lärare, elever som vårdnadshavare överlag har en **positiv inställning** till och **positiva erfarenheter** av att undervisningen i A1-språket inleds i årskurs 1. Detta gäller såväl finska i svenskspråkiga skolor som engelska i finskspråkiga skolor, och speciellt de två intressegrupperna som deltar i undervisningen, dvs. lärare och elever. Lärarna ansåg också att undervisningen i årskurs 1 skiljer sig från undervisningen i A1-språk som inleddes i årskurs 3. Enligt målen för lärmiljöer och arbetssätt i läroplansgrunderna (Utbildningsstyrelsen, 2019b) bör undervisningen i A1-språket i årskurs 1 bygga på konkreta, mångsidiga, elevorienterade och engagerade arbetssätt, såsom lek, drama och musik samt enligt läroämnets uppdrag ha fokus främst på muntlig språkanvändning, speciellt i början. Denna syn syntes också i de olika intressegruppernas svar gällande undervisning i A1-finska. Lärarna ansåg att finskundervisningen i årskurs 1 erbjuder positiva erfarenheter av och en kravlös start på finsklärandet, bland annat tack vare lekfulla undervisningsmetoder (jfr Halh, Savijärvi & Wallinheimo, 2020). Eleverna var på samma linje och nämnde som roligast i finskundervisningen aktiviteter i anknytning till spel och lekar, högläsning av läraren, pyssel, musik och film.

Även om en majoritet av vårdnadshavarna hade en positiv eller till och med mycket positiv uppfattning om finskundervisningen i årskurs 1, fanns det även en del som hade en neutral eller negativ uppfattning. Speciellt vårdnadshavare till barn som hade förkunskaper i finska då undervisningen inleddes efterlyste mer krävande undervisning. Variationen i elevernas förkunskaper i finska, som också lyftes fram som en utmaning av lärarna, syntes alltså även i vårdnadshavarnas svar. Jämförelsen med vårdnadshavare till de elever som studerar engelska som A1-språk i finskspråkiga skolor visar att dessa oftare hade en (mycket) positiv uppfattning om den A1-språksundervisningen i årskurs 1. Överlag var dock också vårdnadshavarna till barnen i de svenskspråkiga skolorna **positivt inställda till språkundervisning som inleds i årskurs 1 i allmänhet och finskundervisning i synnerhet**, och ansåg att det är **viktigt att inleda finskan tidigare än andra språk**. Detta trots att det överlagset vanligaste svaret på frågan vilka språk vårdnadshavarna ansåg att deras barn kommer att ha nytta av i framtiden var engelska, medan finska var på andra plats tätt följt av svenska. Samma språk i samma ordning nämndes också som viktigaste av vårdnadshavarna till elever i finskspråkig skola som hade engelska som A1-språk. Det andra inhemska språket, både finska och svenska, verkar således anses som viktiga språk att kunna även i framtiden, även om engelskan anses vara viktigast att kunna.

Vikten av att kunna finska i det finländska samhället återspeglades också i elevernas svar. De vanligaste orsakerna till att eleverna ville lära sig finska var för att kunna **kommunicera** med sådana som talar finska och för att de upplevde sig behöva finska i **samhället**. Eleverna uttryckte således en kommunikativ syn på språket, finskan sågs som ett medel för kontakt mellan människor och språkgrupper. Samma syn uttrycktes även bland de finskspråkiga eleverna som såg engelskan som ett medel att kommunicera mer internationellt, på resor e.d. Eleverna var inte heller särskilt nervösa över att tala finska i skolan eller på fritiden, även om eleverna i A-finska var något mer nervösa än mofi-eleverna. Eleverna var också positivt inställda till att svara på finska på lektionen fastän de inte skulle vara säkra på hur det sägs, och de upplevde att de vid behov får hjälp och stöd med finskan av sina kompisar och föräldrar.

Finskans starka ställning i samhället syntes även i elevernas **förkunskaper i finska** och deras **kontakt med finska utanför skolan**. För mofi-eleverna var finskan i allmänhet en naturlig del av deras vardag och fritid, och drygt två tredjedelar av dem angav att de använder finska med en kompis eller någon annan nästan varje dag. Mofi-eleverna använde således finska i betydligt större utsträckning på fritiden än eleverna i A-finska, varav en lika stor andel, drygt tre fjärdedelar angav att de aldrig använder finska med en kompis eller någon annan på fritiden. Även om majoriteten av de elever som inte använde finska hemma bedömde sina kunskaper i finska som mycket begränsade då finskundervisningen i skolan inleddes kom även många av eleverna i A-finska i kontakt med finskan också utanför skolan, speciellt i hobbyer. Detta kan förklaras med att undersökningen gjordes på tvåspråkiga orter där språkgrupperna naturligt kan blandas i hobbyverksamheten. Här syns en tydlig skillnad mellan det andra inhemska språket som finns i närsamhället och används där, och engelskan som eleverna i finskspråkiga skolor angav att de främst kommer i kontakt med på fritiden genom spel, musik och program/videon. Enligt resultaten från tidigare kartläggningar gäller samma även bland svenskspråkiga barn och ungdomar (Stenberg-Sirén, 2020). Även våra resultat visar det inte är så vanligt bland de svenskspråkiga eleverna att ta del av spel och musik på finska. Också vårdnadshavarna uppskattade att barnen lär sig mycket finska utanför skolan, genom att komma i kontakt med finskan exempelvis inom familjen, genom kompisar eller fritidsintressen. Många vårdnadshavare tyckte också att användningen av finska på fritiden stöder finskstudierna i skolan.

Resultaten visar att i finskundervisningen i årskurs 1 betonas, i enlighet med läroämnets uppdrag i läroplansgrunderna (Utbildningsstyrelsen, 2019b) den **muntliga kommunikationen**. Enligt lärarnas svar varierade den faktiska användning av finska under finsklektionerna från mestadels finska till mestadels svenska, men finska användes i mycket större utsträckning i mofi-undervisningen än i undervisningen av A-finska där fördelningen mellan målspråket och skolspråket liknar den i undervisningen av A1-engelska i finskspråkiga skolor. Att förstå och tala var det som eleverna tyckte var lättast att lära sig på finska, liksom även att upprepa det som läraren säger samt spel och lekar på finska. Endast en knapp femtedel av lärarna angav att de övar **läsning** och **skrivning** på finska i årskurs 1 medan en fjärdedel aldrig gör det. Avsaknaden av läs- och skrivefärdigheter bland elever i de lägre årskurserna var också en av utmaningarna som lärarna nämnde gällande finskundervisningen, trots att inga läs- eller skrivefärdigheter enligt läroämnets uppdrag i läroplansgrunderna förutsätts av eleverna då undervisningen inleds (Utbildningsstyrelsen, 2019b). Skrivandet nämndes av en del av eleverna som sådant som de uppfattar som svårt medan andra tyckte om att skriva och läsa på finska. Skrivande och stavning lyftes också fram av en del av vårdnadshavarna som sådant som varit svårt för barnet medan en del önskade mer skrivning och även annars mer utmanande finskundervisning.

Enligt lärarna var de vanligaste **temaområdena** som behandlades i finskundervisningen **hälsningsfraser, siffror och färger**, samt **skolan och klassrummet, hemmet och familjen, veckodagar, månader och årstider, kroppen, kläder och djur**. Detta syns också i elevernas svar: vid tidpunkten för undersökningstillfället bedömde största delen av alla elever att delområden som de kunde mycket bra eller ganska bra var att räkna från 1 till 10, hälsa på någon, nämna några färger samt att förstå lärarens instruktioner eller då kompisarna säger något på finska. Dessa teman nämndes också av vårdnadshavarna som sådant som barnen enligt deras uppfattning lärt sig i skolan. Samma teman var också vanliga i A1-engelskan i de finskspråkiga skolorna. Däremot behandlades teman som elevernas språkliga identitet, flerspråkighet eller språklig mångfald inte särskilt ofta, trots att identitet

och mångfasetterad kulturbakgrund betonas speciellt i läroplansgrunderna för mofi, där de också nämndes av fler lärare än i A-finska eller engelska.

Att finskundervisningen allmänt är indelad i två lärokurs syntes i resultaten genomgående. Ifall det inte ordnades undervisning i A-finska och mofi separat så upplevdes det som problematiskt av lärare, då gruppen blev mycket heterogen med tanke på språkkunskaperna. Både lärare och vårdnadshavare nämnde också elevernas språkliga **nivåskillnader** inom lärokurserna som problematiska, exempelvis att alla i mofi-undervisningen inte har en tvåspråkig hembakgrund. Lärarna nämnde även elevernas olika kognitiva och mognadsmässiga skillnader och varierande läs- och skrivfärdigheter som en utmaning i språkundervisningen i årskurs 1. Dessa utmaningar är dock mer kopplade till ålders- och elevgruppen i sig än till finskämnet. Även tidigare studier bland lärare har visat på liknande resultat (Halh, Savijärvi & Wallinheimo, 2020). Också enstaka elever nämnde liknande innehåll i sina svar om vad de inte tycker om i finskundervisningen, exempelvis att andra elever stör under lektionerna.

Endast en tredjedel av lärarna hade deltagit i **fortbildning** om språkundervisning i årskurs 1, medan resterande två tredjedelar uttryckte en vilja att delta i dylik fortbildning. De lärare som i finskspråkiga skolor undervisar engelska i årskurs 1 hade deltagit i fortbildning i större utsträckning och uttryckte ett mindre behov för vidare fortbildning. Detta visar på vikten och nyttan av fortbildning speciellt inriktat på tidig språkundervisning. Förutom fortbildning upplevde två tredjedelar av lärarna att de fick stöd av läroplansgrunderna och de lokala **läroplanerna**, som gav riktlinjer för undervisningen och valet av teman, även om en del av lärarna önskade mer konkretisering i läroplanen. Ett utvecklingsbehov som däremot lyfts fram är **läromedel**, där lärarna efterlyser mer åldersanpassade, inte endast på skrift baserade läromedel och färdiga undervisningsmaterial som de enkelt kan ta i bruk. Behovet av läromedel för tidig språkundervisning har kommit fram även i andra studier (Halh, Savijärvi och Wallinheimo, 2020). Nu angav två tredjedelar av lärarna att de använder undervisningsmaterial som de producerat själva, även om nästan lika många också använder någon lärobok. Läroboken är oftare i användning i undervisning av finska än engelska där lärarna däremot i större grad använder färdigt undervisningsmaterial från nätet. Att producera material tar tid, speciellt av klasslärarna som undervisar i många ämnen. Som viktiga framtida stödformer för undervisningen i A1-finska i de lägre årskurserna framträder således möjligheter till grupper enligt lärokurs där de inte för tillfället finns samt fortbildningar och läromedel eller andra färdiga undervisningsmaterial som stöder åldersanpassad undervisning och differentiering.

REFERENSER

- Ahtiainen, R., Asikainen, M., Heikonen, L., Hienonen, N., Hotulainen, R., Lindfors, P., Lindgren, E., Lintuvuori, M., Oinas, S., Rimpelä, A. & Vainikainen, M.-P. (2020). *Koulunkäynti, opetus ja hyvinvointikoulu yhteisössä koronaepidemian aikana: Ensitulokset*. https://tuhat.helsinki.fi/ws/portalfiles/portal/141903720/Raportti_ensituloksista_elokuu_2020.pdf
- Alderson, C., Haapakangas, E.-L., Huhta, A., Nieminen, L. & Ullakonoja, R. (2015). *The Diagnosis of Reading in a Second or Foreign Language*. Routledge.
- Council of Europe (2020). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion volume*. Council of Europe Publishing. www.coe.int/lang-cefr
- European Commission (2011). *European strategic framework for education and training (ET 2020). Language learning at pre-primary school level: Making it efficient and sustainable* (Commission Staff Working Paper). https://ec.europa.eu/assets/eac/languages/policy/language-policy/documents/early-language-learning-handbook_en.pdf
- Friis, M. & Tammi, J. (2020). *Poni pyörällä*. Schildts & Söderström.
- Friman, M. (2014). *Tassu. Nybörjarfinska för år 1–2*. Schildts.
- Hahl, K., Savijärvi, M. & Wallinheimo, K. (2020). Varhennetun kieltenopetuksen käytäntöjä: opettajien kokemuksia onnistumisista ja haasteista. I R. Hilden and K. Dahl (Red.), *Kielididaktiikan katse tulevaisuuteen: Haasteita, mahdollisuuksia ja uusia avauksia kielten opetukseen*. Suomen ainedidaktisen tutkimusseuran julkaisuja (s. 77–104). Ainedidaktisia tutkimuksia 17. Helsingin yliopisto, kasvatustieteellinen tiedekunta. <http://hdl.handle.net/10138/312321>
- Huhta, A. & Leontjev, D. (2019). *Kieltenopetuksen varhentamisen kärkihankkeen seurantaraportti*. Jyväskylän yliopisto. Soveltavan kielitutkimuksen keskus.
- Huhta, A. & Suontausta, T. (1993). Suullisen kielitaidon testausmenetelmiä. I S. Takala (Red.) *Suullinen kielitaito ja sen arviointi*. Julkaisusarja B: Teoriaa ja käytäntöä 77 (s. 227–266). Kasvatustieteiden tutkimuslaitos, Jyväskylän yliopisto.
- Koizumi, R. & In'nami, Y. (2013). Vocabulary knowledge and speaking proficiency among second language learners from novice to intermediate levels. *Journal of Language Teaching and Research*, 4,(5), 900–913.
- Luoma, S. (2004). *Assessing speaking*. Cambridge University Press.
- Martin, K. (2020). *Pupu ja tiikeri*. Schildts & Söderström.
- Milton J. & Alexiou T. (2009). Vocabulary size and the Common European Framework of Reference for Languages. I B. Richards, M. Daller, D. Malvern, P. Meara, J. Milton, J. Treffers-Daller (Red.) *Vocabulary Studies in First and Second Language Acquisition*. (s. 194–214). Palgrave Macmillan.
- Mård-Miettinen, K., Huhta, A., Reini, A. & Stylman, A. (2021) A1-englanti suomenkielisen perusopetuksen vuosiluokilla 1–6. Oppilaiden, opettajien ja huoltajien näkökulmia *A1-engelska i den finskspråkiga grundläggande utbildningen i årskurserna 1-6. Elevernas, lärarnas och vårdnadshavarnas perspektiv*. Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2021:12. <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/a1-englanti-suomenkielisen-perusopetuksen-vuosiluokilla-1-6>
- Nation, P. (2006). How large vocabulary is needed for reading and listening? *The Canadian Modern Language Review*, 63, 59–82.
- Nummela, Y. (2017). Modersmålsinriktad finskundervisning – ett dynamiskt verktyg för språkutveckling. I A. Westerholm & G. Oker-Blom (Red.), *Språk i rörelse – skolspråk, flerspråkighet och lärande* (s. 82–101). Utbildningsstyrelsen. Guider och handböcker 2016: 4. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/sprak_i_rorelse.pdf
- Nummela, Y. & Westerholm, A. (2020). *”Det är bra att börja i tid” – undervisningen i finska i de svenskspråkiga skolorna*. Utbildningsstyrelsen. Rapporter och utredningar 2020: 5. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/det_ar_bra_att_borja_i_tid.pdf
- Pyykkö, R. (2017). *Monikielisyys vahvuudeksi: Selvitys Suomen kielivarannon tilasta ja tasosta*. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:51. <https://minedu.fi/julkaisu?pubid=URN:ISBN:978-952-263-535-8>
- Schmitt, N., Cobb, T., Horst, M. & Schmitt, D. (2017). How much vocabulary is needed to use English? Replication of van Zeeland & Schmitt (2012), Nation (2006) and Cobb (2007). *Language Teaching*, 50(2), 212–226.
- Skinnari, K. (2018). Kieltenopetusta varhennetaan – ollaanko kunnissa valmiita? *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 9(7). <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-joulukuu-2018/kieltenopetusta-varhennetaan-ollaanko-kunnissa-valmiita>

Skinnari, K. & Sjöberg, S. (2018). *Varhaista kieltenopetusta kaikille. Selvitys varhaisen ja vapaaehtoisen kieltenopetuksen tilasta sekä toteuttamisen edellytyksistä kunnissa*. Jyväskylän yliopisto: Soveltavan kielentutkimuksen keskus.

Statsrådets förordning om ändring av 6 § i statsrådets förordning om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen. (793/2018). Statsrådet. <https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2018/20180793>

Stenberg-Sirén, J. (2020). *Svenska, finska, engelska – komplement eller alternativ? En inblick i ungas språkanvändning*. Tankesmedjan Magma. http://magma.fi/wp-content/uploads/2020/01/magma1_2020_webb-1.pdf

Undervisnings- och kulturministeriet (2018). *Statsrådet beslöt att öka timantalet i grundskolan – språkundervisningen kommer att inledas redan i årskurs ett*. <https://minedu.fi/sv/-/valtioneuvosto-paatti-peruskoulun-tuntimaaran-kasvattamisesta-kieltenopetus-alkaa-jatkossa-jo-ensimmäiselta-luokalta>

Utbildningsstyrelsen (2003). *Nivåskala för språkkunskaper*. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/nivaskala-for-sprakkunskaper-och-sprakutveckling_2003.pdf

Utbildningsstyrelsen (2014). *Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014*. Föreskrifter och anvisningar 2014: 96. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/166434_grunderna_for_laroplanen_verkkojulkaisu.pdf

Utbildningsstyrelsen (2018). *Språkundervisningen inleds framöver redan i första klass – 4,3 miljoner i statsunderstöd har delats ut*. <https://www.oph.fi/sv/nyheter/2018/sprakundervisningen-inleds-framover-redan-i-forsta-klass-43-miljoner-i-statsunderstod>

Utbildningsstyrelsen (2019a). *Undervisningen i A1-språket i årskurserna 1–2*. <https://www.oph.fi/sv/utbildning-och-examina/undervisningen-i-a1-spraket-i-arsskurserna-1-2>

Utbildningsstyrelsen (2019b). *Ändringar och kompletteringar som berör undervisningen i A1-språket i årskurserna 1–2 i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014*. Föreskrifter och anvisningar 2019:1b. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/grunderna_for_a1-spraket_i_arsskurserna_1-2_i_den_grundlaggande_utbildningen.pdf

Utbildningsstyrelsen (2021a). *Nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling*. <https://www.oph.fi/sv/utbildning-och-examina/bedomningen-i-sprak-i-den-grundlaggande-utbildningen>

Utbildningsstyrelsen (2021b). *Tutorlärarverksamhet i språk*. <https://www.oph.fi/sv/utbildning-och-examina/tutorlararverksamhet-i-sprak>

BILAGOR

Bilaga 1: Bild av klassrumssituation för den muntliga uppgiften

Bilaga 2: Instruktioner för ordtest i finska

Forskaren gör denna uppgift muntligt på tu man hand med eleven, alltså går igenom de olika delarna muntligt och antecknar elevernas svar. Eleven har framför sig sida 2 (en separat kopia, som kan användas med alla elever; eleven får inte ta detta med sig). Från denna kopia kan eleven följa med de olika delarna och de ord som finns där, samt se hur de stavas. Eleven svarar ändå muntligt. Hjälp eleven t.ex. genom att visa med fingret vilket ord du uttalar på svenska och vilka finskspråkiga ord det finns att välja mellan (läs också dessa högt). Forskaren gör anteckningarna på sida 3.

Här nedan finns ett förslag på formuleringen av instruktionerna. Sträva efter att hålla instruktionerna så likadana som möjligt för varje elev, men hjälp eleven och förtydliga instruktionerna vid behov, så att hen säkert förstår vad hen förväntas göra. Gör först övningen som finns längst ner på denna sida.

"I denna uppgift frågar jag dig vad olika svenskspråkiga ord är på finska. Jag säger först ett ord på svenska, som du också kan se på pappret. Berätta för mig om det betyder samma som något av de sex finskspråkiga orden eller om ordet fattas. Det finns extra ord på finska, som du inte behöver veta vad de betyder. Det kan finnas ord som du inte förstår. Bry dig ändå inte om detta. Du kan gissa om du vill, men du måste inte gissa om du inte vet vilket av de svenskspråkiga orden som motsvarar ett finskspråkigt ord"

"Vi gör först en övning. Det första ordet är boll (det stavas så här; visa ordet boll på pappret). Se på dessa sex finskspråkiga ord: lintu, kenkä, kynä, pallo, seinä och omena. Tycker du att det svenskspråkiga ordet boll är något av de här finskspråkiga orden (lintu, kenkä, kynä, pallo, seinä eller omena) – eller betyder det något helt annat?"

(1) Om eleven svarar genom att säga **något av de där sex orden**, skriv numret för det ifrågakörande ordet på finska bredvid det svenskspråkiga ordet (om boll skulle vara ett riktigt testord och eleven svarar att det betyder lintu, skriv nummer 1 bredvid ordet boll).

(2) Om eleven svarar att boll **inte betyder något** av de sex finskspråkiga orden, gör inga anteckningar.

(3) Om eleven svarar att hen **inte vet** om boll betyder något av de sex finskspråkiga orden, skriv ett frågetecken bredvid ordet boll.

"Som följande tar vi ordet fågel. Tycker du att det betyder något av de sex finskspråkiga orden lintu, kenkä, kynä, pallo, seinä eller omena?"

Och så vidare. Då övningen är gjord, övergå till den första egentliga delen, alltså del nummer 1, och gå igenom de svenskspråkiga orden ett och ett och berätta vilka de finskspråkiga alternativen är och försäkra dig om att eleven tittar på samma ordgrupp som du. Använd ett annat papper för att täcka över de delar av elevens papper som inte ännu behandlas; på detta sätt kan hen bättre koncentrera sig enbart på den del som behandlas. Sammanlagt finns det sju olika delar.

ÖVNING

boll

1 lintu

2 kenkä

fågel

3 kynä

4 pallo

penna

5 seinä

6 omena

Bilaga 3: Bedömningskriterier för den muntliga uppgiften

Alle A1.1.

- **Rakenteet ja sanasto:** sanoo vain muutaman yksittäisen sanan tai esimerkiksi numerot 1–10. Saattaa osata esim. yksittäisen tervehdyksen, mutta jos sanasto on hyvin suppea, se ei riitä A1-1-tasolle.
- **Ymmärtäminen:** Ei ymmärrä kohdekielellä esitettyjä kysymyksiä.

A1.1.

- **Erona edelliseen:** yksittäisiä sanoja muutamasta eri kategoriasta (eläimistä kissa ja koira, värit, viikonpäiviä tms.).
- **Rakenteet ja sanasto:** mahdollisesti muutama tervehdys tai vakiintunut ilmaisu (good morning, hi, hello, bye bye, my name is, numerot, viikonpäivät / *huomenta, moikka*).
- **Sujuvuus:** Vaatii paljon johdattelua ja ohjeistusta tuottaakseen kohdekieltä.
- **Ymmärtäminen:** osaa vastata kohdekielellä yksinkertaisiin äidinkielellä esitettyihin kysymyksiin: mikä eläin/väri tämä on. Ei tarvitse vielä ymmärtää kohdekielellä esitettyjä kysymyksiä.

A1.2.

- **Erona edelliseen:** vähän laajempi sanasto: esim. enemmän eläimiä kuin kissa ja koira, perhesanoja, ruokia, koulusanoja. **Jos ei tule yhtään pidempää ilmaisu --> A1.1.**
- **Rakenteet ja sanasto:** vakiintuneet ilmaiset, mutta ei ehkä osaa luoda itse uutta lausetta: what's your name, how are you, I like ice cream, happy birthday. Verbien osaaminen vielä puutteellista.
- Muita apukeinoja: what animal is this, what colour is this, can you say these numbers.
- **Sujuvuus:** Poimii ja kertoo kuvasta kohdekielellä osaamiaan asioita toisinaan melko aloitteellisesti.
- **Ymmärtäminen:** Ymmärtää muutamia yksinkertaisia, tilanteeseen liittyviä kohdekielellä esitettyjä kysymyksiä ja osaa mahdollisesti vastata niihin kohdekielellä – apuna voitu käyttää kuvasta osoittamista.

A1.3.

- **Erona edelliseen:** luo lauseita itse + laajempi sanasto.
- **Rakenteet ja sanasto:** Osaa esim. enemmän eläimiä kuin kissa ja koira, perhesanoja, ruokia, koulusanoja. Osaa kertoa lyhyesti asioita, selviää yksinkertaisesta keskustelusta, osaa joitakin verbejä (enemmän kuin vakiintuneita ilmaisuja). Osaa muodostaa yksinkertaisia lauseita itsenäisesti (tekemisestä, olotiloista yms.): dog is happy, cat is black, dog reads/ is reading. *Koira pelaa/kirjoittaa/syö/lukee*. Verbien taivutuksessa voi olla virheitä, mutta lauseet ovat ymmärrettäviä (dog read, dog reading).
- **Ymmärtäminen:** Ymmärtää osan kohdekielellä esitetystä kysymyksistä ja osaa mahdollisesti vastata niihin kohdekielellä – apuna voitu käyttää kuvasta osoittamista.

A2.1.

- **Erona edelliseen:** pidempiä lauseita ja kertovia rakenteita.
- **Rakenteet ja sanasto:** pidempiä lauseita: gorilla is coming from the window, a cat playing the piano, do you have a pencil, it's under the tiger's chair, I see a fridge with the food.
 - Osaa kertoa kuvasta ja sen tapahtumista melko yksinkertaisin lausein. Rakenteista osaa kysymyslauseita, prepositioita, omistusmuotoja. Verbien taivutus pääosin virheetöntä, mutta voi tehdä toisinaan virheitä - esim. cats are playing vs cats is playing, dog reads vs dog read.
 - Puhe saattaa olla "kertovaa" tai "selostavaa" ja jossain määrin sidosteista: there is, I see ja / *tossa on, voitko sä antaa... ?* mutta äidinkieltä on vielä paljon seassa, ei vielä jatkuva ja yhtenäistä kerrontaa kohdekielellä
- **Sujuvuus:** Miettimistauot voivat olla melko pitkiä. Kaipaa tutkijalta ohjeistusta ja apua/ kannustusta tuottamiseen.
- **Ymmärtäminen:** Ymmärtää kuvasta esitettyjä selkeitä kysymyksiä, mutta voi vaatia toistoa tai omalle kielelle kääntämistä.

A2.2.

- **Erona edelliseen:** pidempiä ja vaativampia lauseita.
- **Rakenteet ja sanasto:** Pitkähköjä lauseita ja mahdollisesti sidosteisuutta. Kuitenkin jonkun verran virheitä. Esim. *"They are the kids, this all, and they are learning what all is this ones"* *"Doing some weird things except for learning"*. / *"No tuo koira se piirtää yks kuva ja tuo tiikerikin piirtää. Sit tuo hevonen hän näyttää jotain ja tuo kissa pelaa pianoa."*
- **Sujuvuus:** Miettimistauot melko pitkiä.
- **Ymmärtäminen:** Ymmärtää kuvasta esitettyjä selkeitä kysymyksiä, mutta voi vaatia toistoa tai omalle kielelle kääntämistä.

B1.1.

- **Erona edelliseen:** Tuottaa enemmän ja sujuvampaa puhetta kohdekielellä kuin A2-tasolla.
- **Rakenteet ja sanasto:** Puhe säilyy vielä konkreettisella tasolla (vähemmän esim. ääneen pohdintaa kohdekielellä verrattuna B1.2.).
- **Sujuvuus:** Käyttää kohdekieltä melko sujuvasti. Puheessa jonkin verran miettimistaukoja. Lapsi saattaa pohtia kohdekielellä. Kaipaa tutkijalta ohjeistusta tai kannustusta jonkin verran.
- **Ymmärtäminen:** Ei ongelmia ymmärtää tutkijan puhetta / kysymyksiä.

B1.2.

- **Erona edelliseen:** Itsenäinen kielenkäyttäjä. Vaatii vain vähän apua tai kannustusta tutkijalta (vähemmän kuin B1.1.-tasolla).
- **Rakenteet ja sanasto:** Osaa selostaa kuvasta oma-aloitteisesti (jos on sen luonteinen lapsi kyseessä). Käyttää kohdekieltä runsaasti ja sujuvasti.
 - Mahdollisesti korjaa omaa puhettaan, jos tulee virheitä. Puheessa saattaa olla esim. ääneen pohdintaa: *"could there be any other animals around here"*.
 - Kieli sisältää monimutkaisia ja mahdollisesti idiomaattisia rakenteita (esim. a dog who seems to be a little upset about drawing).
 - Kertoo kuvailen, eritellen ja vertaillen.
- **Ymmärtäminen:** Ei ongelmia ymmärtää tutkijan puhetta / kysymyksiä.

Bilaga 4: Analytiska kriterier för bedömning av muntliga färdigheter.

(asteikot on kehitetty HY:n, Aallon ja JY:n yhteisessä DigiTala-tutkimusprojektissa)

Sujuvuus (Puheen sujuvuus ja vaivattomuus) [Fluency / Flyt]

0= Ei voi arvioida. [jos oppilas sanoo vain yksittäisiä sanoja, sujumisen arvioiksi tulee nolla]

1= Epäsujuva; paljon taukoja, toistoja, katkoksia ja empimistä.

2= Kohtalaisen sujuva; joitakin taukoja, toistoja, katkoksia ja empimistä.

3= Todella sujuva ja vaivaton; ei häiritseviä taukoja, toistoja, katkoksia tai empimistä.

Ääntäminen (äänteiden ja prosodisten piirteiden hallinta ja ääntämisen ymmärrettävyys)

[Pronunciation / Uttal]

0= Ei voi arvioida [oppilas ei käytä englantia tai sanoo vain 1-2 yksittäistä sanaa tehtävässä]

1= Heikko, vaikea ymmärtää, paljon ongelmia ääntämisessä.

2= Kohtalainen, melko helppo ymmärtää, vaikka tulisi vain vähän puhetta, mutta joitakin ongelmia ääntämisessä.

3= Hyvä, täysin ymmärrettävä, ei suurempia ongelmia ääntämisessä.

Ilmaisun laajuus (kuinka laajaa sanastoa, rakenteita ja ilmauksia puhuja käyttää)

[Vocabulary / Omfattning]

0= Ei voi arvioida.

1= Yksittäisiä sanoja ja/tai standardifraaseja/ilmauksia.

2= Perussanasto, tuottaa (yksinkertaisia) lauseita.

3= Monipuolinen sana- ja ilmaisuvaranto. Kertoo kuvasta monipuolisilla lauseilla.

Sanaston ja kieliopin tarkkuus (sanasto- ja kielioppivirheiden vaikutus

ymmärrettävyyteen) [Vocabulary and grammar – Accuracy / Korrekthet]

0= Ei voi arvioida [vain yksittäisiä sanoja – ei fraaseja]

1= Paljon sanasto- ja kielioppivirheitä, virheet haittaavat ymmärtämistä.

2= Joitakin sanasto- ja kielioppivirheitä, virheet eivät oleellisesti vaikuta ymmärrettävyyteen.

3= Korkeintaan yksittäisiä sanasto- ja kielioppivirheitä, virheet eivät oleellisesti vaikuta ymmärrettävyyteen.

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

A1-FINSKA RUOTSINKIELISEN PERUSOPETUKSEN VUOSILUOKILLA 1-2

Oppilaiden, opettajien ja huoltajien näkökulma

Annika Peltoniemi
Katri Hansell

SISÄLTÖ

ALKUSANAT	82
TIIVISTELMÄ.....	83
1 JOHDANTO.....	84
2 AINEISTON KERUU	90
2.1 Opettajat	90
2.2 Oppilaat.....	91
2.2.1 Haastattelu	91
2.2.2 Kielelliset tehtävät	92
2.3 Huoltajat	94
3 OPETTAJIEN KOKEMUKSET A1-FINSKAN OPETUKSESTA VUOSILUOKALLA 1	95
3.1 Opettajien taustatiedot.....	95
3.2 Kielitarjonta vuosiluokilla 1–2	97
3.3 Paikalliset opetussuunnitelmat ja A1-finskan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1–2	98
3.4 Opettajien kokemukset A1-finskan opetuksesta vuosiluokalla 1	99
3.4.1 Opetusjärjestelyt	99
3.4.2 Työtavat ja opetusmateriaalit.....	100
3.4.3 Käsitykset A1-finskan opetuksesta vuosiluokalla 1	106
3.4.4 Kokemukset etäopetuksesta	110
3.5 Täydennyskoulutus.....	111
3.6 Yhteenveto opettajien kokemuksista	112
4 OPPILAIDEN KOKEMUKSET SUOMEN KIELEN OPETUKSESTA JA HEIDÄN SUOMEN KIELEN TAITONSA.....	114
4.1 Oppilaiden käsitykset ja kokemukset A1-finskasta	115
4.1.1 Kielellinen tausta	115
4.1.2 Oma arvio suomen kielen taidoista ja oppimistaidoista	115
4.1.3 Suhtautuminen suomen kieleen ja suomen kielen opetukseen.....	117
4.1.4 Kielitietoisuus	119
4.1.5 Hermostuneisuus suomen kieltä käytettäessä	121
4.1.6 Suomen kielen käyttö vapaa-ajalla	122
4.1.7 Vanhempien ja ystävien tuki.....	123
4.2 Oppilaiden suomen kielen taito	124
4.2.1 Suulliset taidot ja ymmärtäminen	124
4.2.2 Sanavarasto.....	127
4.3 Yhteenveto oppilaiden kokemuksista ja taidoista	129

5	HUOLTAJIEN KÄSITYKSET JA KOKEMUKSET KIELTENOPETUKSESTA	
	VUOSILUOKALLA 1	131
5.1	Huoltajien kielellinen tausta ja kielen käyttö kotona	131
5.2	Kokemukset ja käsitykset suomen kielen opetuksesta vuosiluokalla 1	133
5.3	Käsitykset suomen kielen oppimisesta koulussa ja vapaa-ajalla	137
5.4	Käsitykset kielistä ja kieltenopetuksesta	138
5.5	Toiveet liittyen A1-finskan aloittamiseen vuosiluokalla 1	140
5.6	Yhteenveto huoltajien kokemuksista	140
6	YHTEENVETO JA LOPPUSANAT	142
	LÄHTEET	147
	LIITTEET	149
	Liite 1: Kuva suulliseen tehtävään liittyvästä luokkatilanteesta	149
	Liite 2: Ohjeita suomen kielen sanatestiin	150
	Liite 3: Suullisen tehtävän arviointikriteerit	152

ALKUSANAT

Åbo Akademi ja Jyväskylän yliopisto sopivat Opetushallituksen kanssa loppuvuodesta 2019, että Opetushallituksen rahoituksella tutkittaisiin varhaista A1-kielen opetusta (sopimus nro OPH-2122-2019). Hankkeen nimeksi tuli *A1-finskan ja A1-englannin seurantatutkimus 2020*, ja nimensä mukaisesti tutkimus keskittyy A1-finskan opetukseen ruotsinkielisissä kouluissa (Åbo Akademin osatutkimus) ja A1-englannin opetukseen suomenkielisissä kouluissa (Jyväskylän yliopiston osatutkimus). Tutkimukseen osallistui perusopetuksen eri vuosiluokkien oppilaita. A1-finskan-osatutkimus keskittyi koulunkäyntinsä lukuvuonna 2019–2020 aloittaneisiin oppilaisiin. Myös englannin kielen osatutkimuksessa suurin osa oppilaista oli aloittanut koulunkäyntinsä lukuvuonna 2019–2020, mutta tutkimuksessa oli mukana myös vanhempia oppilaita perusopetuksen 6. vuosiluokkaan asti. Tämän raportin oli alun perin tarkoitus valmistua keväällä 2020, mutta koronapandemian vuoksi oppilaita koskevan aineiston keruu piti siirtää syksyyn 2020.

Tässä raportissa selostetaan A1-finskaa koskevan tutkimuksen tuloksia opettajien sekä oppilaiden ja heidän huoltajiensa näkökulmasta. Suomenkielisten koulujen A1-englantia koskevan tutkimuksen tuloksista raportoidaan erikseen, mutta näiden kahden osatutkimuksen ja A1-kielten välillä tehdään vertailuja.

Suomenkielisten koulujen A1-englannin osalta tutkimus on seurantatutkimus, johon on otettu mukaan myös vuonna 2018 tehtyyn vastaavaan tutkimukseen osallistuneita oppilaita (Huhta & Leontjev, 2019). Samalla lukuvuonna 2019–2020 koulunkäyntinsä aloittaneita oppilaita koskevaa tutkimusta pidetään lähtökohtana sekä A1-englantia että A1-finskaa koskeville tutkimuksille tulevaisuudessa.

Tätä tutkimusta ei olisi ollut mahdollista suorittaa ilman useiden eri organisaatioiden ja toimijoiden panosta. Haluamme kiittää erityisesti tutkimukseen osallistuneita oppilaita, opettajia ja huoltajia sekä niitä kouluja ja kuntia, joissa tutkimus toteutettiin. Kiitämme Opetushallitusta rahoituksesta ja hankkeen ohjausryhmän jäseniä saamistamme neuvoista ja tuesta tutkimuksen eri vaiheissa. Ohjausryhmään kuuluivat Opetushallituksesta Annamari Kajasto (pj.), Yvonne Nummela, Marjo Rissanen ja Karoliina Inha (6.2.2020 saakka) sekä eri yliopistoista Michaela Pörn (Åbo Akademi), Riikka Alanen (Jyväskylän yliopisto) (14.9.2020 saakka) ja Ritva Kantelinen (Itä-Suomen yliopisto) (15.9.2020 alkaen). A1-finskaa koskevan osatutkimuksen suunnitteluun osallistui tämän raportin tekijöiden lisäksi professori Michaela Pörn ja aineiston keruuseen ja käsittelyyn tutkimusapulainen Jenny Nygård. Heidän työnsä on vaikuttanut tuloksiin, joista raportoimme tässä raportissa ja muissa tulevilla julkaisuissa.

Tekijät

TIIVISTELMÄ

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on ollut kartoittaa opettajien, oppilaiden ja huoltajien käsityksiä ja kokemuksia suomen kielen opetuksesta A1-kielenä ruotsinkielisen perusopetuksen vuosiluokalla 1. Lisäksi on kartoitettu niiden oppilaiden suomen kielen taitoa, jotka ovat aloittaneet suomen kielen opintonsa vuosiluokalla 1 lukuvuonna 2019–2020. Tutkimuksen taustalla on A1-kielen opetuksen varhentaminen alkamaan Suomessa 1.1.2020 lähtien kaikille oppilaille vuosiluokalla 1. Tämän tutkimuksen rinnalla Jyväskylän yliopistossa tehtiin toinen vastaava tutkimus englannin kielestä A1-kielenä suomenkielisissä kouluissa.

Aineistoa kerättiin opettajilta ja huoltajilta sähköisillä kyselyillä. Oppilaita puolestaan haastateltiin, ja heidän kielitaitoaan testattiin joko henkilökohtaisissa tapaamisissa tai tutkijoiden kanssa järjestetyissä etätapaamisissa. Kaikki aineiston keruu tapahtui vuoden 2020 aikana. Tutkimukseen osallistui yhteensä 94 opettajaa, 86 oppilasta ja 50 huoltajaa eri Suomen ruotsinkielisiltä alueilta. Aineistossa oli edustettuina sekä toisen kotimaisen kielen suomen (A-finska) A1-oppimäärä että äidinkielenomaisen suomen (modersmålsinriktad finska, josta käytetään jatkossa nimitystä mofi tässä raportissa) A1-oppimäärä, joita on käsitelty tietyiltä osin erikseen tulosten laskennassa.

Tulokset osoittavat, että sekä opettajat, oppilaat että huoltajat suhtautuvat yleisesti ottaen myönteisesti suomen kieleen ja suomen kielen opetuksen alkamiseen vuosiluokalla 1. Aikaisessa vaiheessa ja leikinomaisilla opetusmenetelmillä alkaneiden opintojen katsotaan tarjoavan hyvät mahdollisuudet kieltenoppimisen myönteiseen aloittamiseen. Kaikkien kolmen vastaajaryhmän vastauksista käy selvästi ilmi, että oppilaat ovat hyvin heterogeenisiä sen suhteen, millaiset pohjatiedot heillä on suomen kielestä ja missä määrin he ovat kosketuksissa suomen kielen kanssa koulun ulkopuolella. Tämä näkyy opettajien työssä opetustyön vaihtelevuutena ja erilaisina haasteina, jotka liittyvät opetuksen mukauttamiseen kaikille sopivaksi, erityisesti silloin, kun jako näihin kahteen eri oppimäärään ei ole mahdollinen. Oppilaiden kielitaitokartoitus osoitti, että A-finskaa opiskelevat oppilaat oppivat pääasiassa joitakin suomen kielen perussanoja ja -ilmaisuja ensimmäisenä vuonna, jolloin he ovat osallistuneet suomen kielen opetukseen, kun taas useimmat mofi-oppilaat käyttivät suomen kieltä melko sujuvasti.

Tutkimus osoittaa siten, että A1-kielen varhentaminen nähdään myönteisenä muutoksena, mutta A1-finskan opetuksen tukimuodoille vuosiluokilla 1–2 on tarvetta. Tuki voisi käsittää mahdollisuuksia opiskella oppimäärien mukaisissa ryhmissä niissä kouluissa, joissa niitä ei tällä hetkellä ole, sekä erilaisia täydennyskoulutuksia ja oppimateriaaleja tai muita valmiita opetusmateriaaleja, jotka tukevat ikätasoisia opetusta ja eriyttämistä.

1 JOHDANTO

Tämän tutkimuksen aiheena on perusopetuksen ensimmäisten vuosiluokkien A1-kielten opetus. Taustalla on asetus perusopetuksen tuntijaosta annetun asetuksen muuttamisesta (793/2018), josta valtioneuvosto teki päätöksen 20.9.2018. Sen mukaan A1-kielen vuosiviikkotuntimäärää lisättiin vuosiluokilla 1 ja 2 kahdella vuosiviikkotunnilla 1.1.2020 alkaen siten, että viimeistään kevätlukukaudella 2020 kaikki vuosiluokan 1 oppilaat aloittavat A1-kielen opinnot vähintään 0,5 vuosiviikkotunnilla (Opetushallitus, 2019:1a; Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2018). Päätös perustuu aiempaan selvitykseen Suomen kielivarannosta (Pyykkö, 2017), tavoitteeseen hyödyntää kielten oppimisen herkkyyuskautta sekä siihen myönteiseen vaikutukseen, joka kieliopintojen varhaisella aloittamisella voi olla oppilaiden motivaatioon (European Commission, 2011; Skinnari, 2018, Skinnari & Sjöberg, 2018). Pohjaa tälle muutokselle rakennettiin myös hallituksen kärkihankkeella, jonka kautta kieltenopetuksen varhentamiseen myönnettiin valtionavustusta 95:lle eri hankkeelle jo vuonna 2017 (Opetushallitus, 2018). Lisäksi Opetushallitus jakoi vuonna 2019 valtionavustusta kielten tutortoimintaan ja järjesti siihen liittyvää täydennyskoulutusta perusopetuksen järjestäjien tukemiseksi A1-kielten opetuksen järjestämisessä vuosiluokilla 1–2 (Opetushallitus, 2021b).

Suomessa ruotsinkielisten koulujen yleisin A1-kieli on suomi: vuonna 2018 Suomen vuosiluokan 3 oppilaista 94 % (Ahvenanmaata lukuun ottamatta) valitsi A1-kielekseen suomen (Nummela & Westerholm, 2020). Tämän vuoksi tämän tutkimuksen tarkoituksena on kartoittaa opettajien, oppilaiden ja huoltajien käsityksiä suomen kielestä ja heidän kokemuksiinsa suomen kielen opetuksesta vuosiluokalla 1. Lisäksi tutkimuksella on kartoitettu niiden oppilaiden suomen kielen taitoa, jotka ovat aloittaneet suomen kielen opintonsa lukuvuonna 2019–2020 ollessaan vuosiluokalla 1. Tutkimuksen tavoitteena on lisätä ymmärrystä suomen kielen opetuksen lähtökohdista sekä siitä, miten kieltenopetuksen alkamisajankohta vaikuttaa kielitaidon ja kieltenoppimisen motivaation kehittymiseen. Tutkimus on toteutettu yhteistyössä Jyväskylän yliopiston kanssa, joka on tehnyt vastaavan tutkimuksen koskien suomenkielisten koulujen yleisintä A1-kieltä, englantia (Mård-Miettinen ym., 2021). Molempien tutkimusten aineiston keruu on suunniteltu yhteisesti, ja tämän raportin Yhteenveto ja loppusanat -osiossa (luku 6) vertaillaan näiden kahden tutkimuksen tuloksia.

Toisen kotimaisen kielen suomen kielen opetus on monissa kouluissa alkanut vuosiluokalla 1 jo ennen perusopetusta ja tuntijakoa koskevan asetuksen uudistusta, erityisesti 2000-luvulla. Vuonna 2015 A1-finskan opinnot aloitti vuosiluokalla 1 noin 20 % oppilaista, vuonna 2016 41 % oppilaista ja vuonna 2018 65 % oppilaista. (Nummela & Westerholm, 2020). Suomen kielen A1-oppimäärän eli ns. alkeissuomen (tässä raportissa A-finska) lisäksi joissakin ruotsinkielisissä kouluissa tarjotaan äidinkielenomaisen A1-finskan oppimäärää (mofi). Mofin opetus on tarkoitettu suomalaisen kulttuuriin varhaisessa iässä kosketuksissa olleille ja kaksikielisistä kotiympäristöistä tuleville oppilaille (Opetushallitus, 2014). Käytännössä mofin opetukseen osallistuvien oppilaiden kielellinen tausta ja suomen kielen taidot kuitenkin vaihtelevat (Nummela, 2017), ja tietoa mofin opiskelun laajuudesta ja alueellisista eroista on vaikea saada, koska mofin opetus on osa A-kielten opetusta (Nummela & Westerholm, 2020).

A1-kielen vuosiviikkotuntimäärän lisääntyttyä vuosiluokilla 1–2 Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin 2014 tehtiin muutoksia ja täydennyksiä vuosiluokkien 1–2 A1-kielen opetukseen (ks. Opetushallitus, 2019b). Päivitetyissä perusteissa on kuvauksia oppiaineen tehtävästä, opetuksen ja oppimisen tavoitteista sekä tavoitteisiin liittyvistä sisällöistä. Lisäksi kuvataan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet, ohjaus, eriyttäminen ja tuki

sekä oppilaan oppimisen arviointi. Opetussuunnitelman perusteiden mukaan vuosiluokilla 1–2 toisen kotimaisen kielen opetuksen **tehtävänä** on ennen kaikkea herättää kiinnostus kieltä kohtaan ja vahvistaa myönteistä suhtautumista siihen:

Vuosiluokilla 1–2 toisen kotimaisen kielen opetuksen erityisenä tehtävänä on herättää oppilaiden myönteinen asenne ruotsin tai suomen kielen oppimiseen sekä vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoa rohkeasti. Opetus herättelee oppilaiden uteliaisuutta kieliin ja se tukee oppilaan kykyä havainnoida ja hyödyntää ympäröivässä maailmassa olevia kielellisiä ja kulttuurisia virikkeitä. Opetuksessa tarjotaan monipuolisia kokemuksia ruotsin tai suomen kielestä sekä ruotsin tai suomen kieleen liittyvistä kulttuureista. (Opetushallitus 2019b 7).

Äidinkielenomaisessa kieltenopetuksessa on mahdollisuus syventävämpään opetukseen:

Äidinkielenomaisessa ruotsin tai suomen kielen opetuksessa kaksikieliset oppilaat saavat mahdollisuuden pohtia ja syventää ruotsin tai suomen kielen taitoaan ja ruotsin- tai suomenkielisen kulttuurin erityispiirteiden tuntemustaan. Toisen kotimaisen kielen opetuksessa korostuu oppimisen ilo, vaihtelevat työtavat, toiminnallisuus ja suullinen vuorovaikutus arkeen liittyvissä tilanteissa. Käsiteltävät aihepiirit valitaan yhdessä oppilaiden kanssa heitä itseään kiinnostavista aiheista ja niitä käsitellään monipuolisesti. (Opetushallitus 2019b 7).

Opetussuunnitelman perusteissa on kuvattu sekä opetuksen tavoitteet, oppimisen tavoitteet että tavoitteisiin liittyvät sisällöt viiden eri osa-alueen mukaisesti. Lisäksi suomen kielen A1-oppimäärän ja äidinkielenomaisen suomen A1-oppimäärän opetukselle on omat tavoitteensa ja sisältönsä (katso alla oleva taulukko 1).

TAULUKKO 1. MÅL FÖR UNDERVISNINGEN, MÅL FÖR LÄRANDET SAMT INNEHÅLL SOM ANKNYTER TILL MÅLEN I A1-LÄROKURSEN I FINSKA I ÅRSKURSERNA 1–2 (OPETUSHALLITUS 2019b 17–19).

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen
Kulturell mångfald och språklig medvetenhet		
M1 Eleven bekantar sig med olika språk och kulturer i skolan, närmiljön samt i Norden. Eleven handleds att förstå finskans och svenskans ställning som nationalspråk. Eleven handleds att känna igen finska och kunna skilja det från andra språk.	Eleven lär sig iaktta olika språk och kulturer i sin vardag samt lär sig känna igen finska och skilja det från andra språk hen kan. (används inte som bedömningsgrund)	I1 I undervisningen reflekterar man tillsammans över vilka språk som talas i skolan, den närmaste omgivningen samt i Finland och Norden och man bekantar sig med de olika kulturerna. Eleven diskuterar vilka likheter och olikheter det finns mellan olika språk.
M2 Handleda eleven att värdesätta sin egen språkliga bakgrund samt språklig och kulturell mångfald.	Eleven lär sig värdesätta sin egen språkliga bakgrund och olika språk och kulturer. (används inte som bedömningsgrund)	I1 Eleven funderar tillsammans på den språkliga och kulturella mångfaldens betydelse och värde för olika gemenskaper.
Färdigheter för språkstudier		
M3 Erbjud eleven möjligheter att samarbeta med andra och fungera i grupp.	Eleven lär sig samarbeta och fungera i grupp med andra.	I2 Eleven övar att samarbeta och arbeta parvis och i grupper.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen
Färdigheter för språkstudier		
M4 Handleda eleven att göra iakttagelser om språket och språkbruket samt att gissa sig till och härleda enskilda ords och uttrycks betydelser.	Eleven lär sig gissa och härleda ords och uttrycks betydelser samt att göra iakttagelser om språket och språkbruket. (används inte som bedömningsgrund)	I2 I undervisningen iakttar man huvudsakligen talat språk. Elevenna övar på att härleda ords betydelse utifrån kontexten, allmänbildningen eller andra språkkunskaper.
M5 Eleven bekantar sig med olika sätt att lära sig språk och prövar vilka sätt att lära sig som passar hen själv bäst. Elevenna övar tillsammans att ställa upp mål för sina språkstudier.	Eleven lär sig känna igen, pröva på och öva samt använda olika färdigheter för språkstudier.	I2 Elevenna diskuterar och funderar hur och på vilka olika sätt man kan lära sig språk. Elevenna övar olika sätt att lära sig språk. Elevenna övar på att utvärdera både sina egna och sina klasskamraters språkkunskaper med hjälp av till exempel Den europeiska språkportfolion.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera		
M6 Uppmuntra eleven att använda språket på ett mångsidigt sätt i olika kommunikationssituationer.	Eleven lär sig använda språket i ett antal ofta återkommande, rutinmässiga kommunikationssituationer med stöd av sin samtalspartner.	I3 Innehållet väljs utgående från elevernas vardag och intressen. Innehållet väljs tillsammans med eleverna. En central del av innehållet i undervisningen är att använda språket för olika syften, till exempel för att hälsa, säga adjö, berätta om sig själv samt för olika situationer i vardagen. Elevenna tränar ett artigt språkbruk i olika kommunikations-situationer. Som en del av kommunikationen tränar eleverna ordförråd samt strukturer och fraser med hjälp av sång, lek, drama och spelifiering.
M7 Handleda eleven att använda olika non-verbala tillvägagångssätt samt olika sätt för att härleda ords betydelse. Uppmuntra eleven att uttrycka sina egna iakttagelser och sina svårigheter att förstå budskapet.	Eleven lär sig använda non-verbala hjälpmedel, till exempel gester, miner, ordförråd och digitala färdigheter för att klara av kommunikationssituationer. Eleven lär sig gissa eller härleda enskilda ords betydelse. Eleven lär sig uttrycka att hen har förstått budskapet. Eleven lär sig framföra sina egna iakttagelser.	I3 I undervisningen diskuterar och funderar man över hur man ska agera om man endast har ringa kunskaper i ett språk. Elevenna övar att använda olika hjälpmedel för att kommunicera, till exempel att använda gester och att rita. Elevenna övar att härleda ords betydelse utifrån kontexten, allmänbildningen eller andra språkkunskaper. Elevenna lär sig uttryck som behövs då det uppstår svårigheter med att förstå budskapet.
M8 Uppmuntra eleven att använda det finska språket på ett för kommunikationssituationen och kulturen lämpligt sätt.	Eleven lär sig använda ett antal för språket och kulturen vanliga artighetsfraser.	I3 Eleven får vänja sig vid att använda de för språket och kulturen vanligaste artighetsfraserna i vardagliga kommunikationssituationer, till exempel för att hälsa, säga adjö, tacka och be om hjälp. Elevenna övar olika naturliga sätt att reagera i kommunikationssituationer.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter		
M9 Handleda eleven att förstå målspråkets vanligaste ord och uttryck i kommunikationssituationer som är bekanta för eleven.	Eleven lär sig använda de vanligaste orden och uttrycken samt att uttala dem förståeligt.	I3 Innehållet väljs utgående från elevernas vardag och egna intressen. Innehållet väljs tillsammans med eleverna. Elevenna får i första hand ta del av talade texter och så småningom även skrivna texter samt språket som hörs och syns i vardagen. Elevenna övar att iaktta uttalet och betoningen av ord på finska. Elevenna övar att förstå språket med hjälp av sång, lek, ramsor, berättelser och bilder.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter		
M10 Handleda eleven att i olika situationer som är bekanta för eleven använda de vanligaste orden och uttrycken på finska, särskilt i tal, samt att träna uttalet.	Eleven lär sig använda de vanligaste orden och uttrycken samt att uttala dem förståeligt.	I3 Innehållet väljs utgående från elevernas vardag och egna intressen. Innehållet väljs tillsammans med eleverna. Eleverna övar mycket och på ett mångsidigt sätt att uttala och betona ord på finska. Eleverna övar ord och satsstrukturer som en del av kommunikationen i situationer som är bekanta för eleverna med hjälp av till exempel bilder, sång, lek, ramsor, berättelser, drama och spelifiering. Eleverna ges så småningom möjlighet att öva sig att skriva.

TAULUKKO 2. MÅL FÖR UNDERVISNINGEN, MÅL FÖR LÄRANDET SAMT INNEHÅLL SOM ANKNYTER TILL MÅLEN I A1-LÄROKURSEN I MODERSMÅLSINRIKTAD FINSKA I ÅRSKURSERNA 1-2 (OPETUSHALLITUS 2019b 21-23).

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen
Kulturell mångfald och språklig medvetenhet		
M1 Eleven bekantar sig med olika språk och kulturer i skolan, närmiljön samt i Finland och Norden. Handleda eleven att förstå finskans och svenskans ställning som nationalspråk. Handleda eleven att lägga märke till kännetecknande och kulturella särdrag i finska.	Eleven lär sig göra iakttagelser om olika språk och kulturer i sin vardag samt inser nyttan av de språkkunskaper som hen redan har. (används inte som bedömningsgrund)	I1 I undervisningen reflekterar man tillsammans över vilka språk som talas i skolan, närmiljön samt i Finland och Norden, och man bekantar sig med de olika kulturerna. Eleverna iakttar vilka likheter och olikheter det finns mellan olika språk. Eleverna reflekterar över och diskuterar den egna tvåspråkiga bakgrunden och kulturidentiteten.
M2 Handleda eleven att värdesätta sin egen tvåspråkiga bakgrund och dubbla kulturidentitet samt språklig och kulturell mångfald.	Eleven lär sig värdesätta sin egen språkliga bakgrund och olika språk och kulturer. (används inte som bedömningsgrund)	I1 Eleverna funderar tillsammans på den språkliga och kulturella mångfaldens betydelse för olika gemenskaper.
Färdigheter för språkstudier		
M3 Erbjud eleven möjlighet att samarbeta och samarbeta med andra och fungera med andra. i grupp med andra samt att använda båda sina språk.	Eleven lär sig fungera i grupp	I2 Eleverna övar att samarbeta och arbeta parvis och i grupper.
M4 Uppmuntra eleven att göra iakttagelser om olika språk och språkbruket i både finska och svenska samt att härleda nya ords och uttrycks betydelser och att aktivt använda dem.	Eleven lär sig härleda nya ords och uttrycks betydelser samt att göra iakttagelser om språket och språkbruket. (används inte som bedömningsgrund)	I2 I undervisningen iakttar man i huvudsak talat språk. Eleverna övar på att härleda nya ords och uttrycks betydelse utifrån kontexten, allmänbildningen och den egna tvåspråkiga bakgrunden och dubbla kulturidentiteten.
M5 Eleven bekantar sig med olika sätt att lära sig språk och prövar vilka sätt att lära sig som passar hen själv bäst. Eleverna övar tillsammans att ställa upp mål för sina språkstudier.	Eleven lär sig känna igen, pröva, öva samt använda olika färdigheter för språkstudier.	I2 Eleverna diskuterar och funderar hur och på vilka olika sätt man kan lära sig språk. Eleverna övar olika sätt att lära sig språk. Eleverna övar på att utvärdera både sina egna och sina klasskamraters språkkunskaper med hjälp av till exempel den europeiska språkportfolion.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera		
M6 Uppmuntra eleven att aktivt använda språket på ett mångsidigt sätt och utveckla sina uttrycks- och kommunikationsfärdigheter i olika kommunikationssituationer.	Eleven lär sig använda språket i olika kommunikationssituationer.	I3 Innehållet väljs utgående från elevernas vardag och intressen. Innehållet väljs tillsammans med eleverna med beaktande av deras tvåspråkiga bakgrund. En central del av innehållet är att använda språket för olika syften och att öva ett artigt språkbruk i olika kommunikationssituationer. Eleverna ges möjlighet att använda språket i olika situationer som främjar elevernas språkliga utveckling och ger lämpliga utmaningar med beaktande av elevernas tvåspråkiga bakgrund. Som en del av kommunikationen utvidgar eleverna ordförråd och strukturer med hjälp av sång, lek, drama och spelifiering.
M7 Handleda eleven att använda olika non-verbala tillvägagångssätt och olika sätt för att härleda ords betydelse. Uppmuntra eleven att uttrycka sina egna iakttagelser och sina svårigheter att förstå budskapet.	Eleven lär sig använda nonverbala hjälpmedel till exempel gester, miner, ordförråd och digitala färdigheter för att hantera kommunikationssituationer. Eleven lär sig framföra sina egna iakttagelser.	I3 Eleverna övar att använda olika hjälpmedel för att kommunicera, till exempel att använda gester och att rita samt övar sig på att härleda nya ords och uttrycks betydelse utifrån kontexten, allmänbildningen och den egna tvåspråkiga bakgrunden och den dubbla kulturidentiteten. Eleverna lär sig utnyttja sin tvåspråkiga bakgrund i olika situationer.
M8 Uppmuntra eleven att använda finska språket på ett för kommunikationssituationen lämpligt sätt samt känna igen kulturella drag i interaktionen på finska och svenska.	Eleverna lär sig fungera naturligt i olika kommunikationssituationer.	I3 Eleverna övar på olika naturliga sätt att uttrycka sig och reagera i olika vardagliga kommunikationssituationer.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter		
M9 Handleda eleven att utveckla sina kunskaper i finska språket i olika slags situationer samt att bekanta sig med muntliga och skriftliga åldersenliga texter.	Eleven lär sig att beskriva och återge företeelser muntligt och med hjälp av olika typer av texter.	I3 Innehållen väljs utgående från elevernas vardag och egna intressen. Innehållet väljs tillsammans med eleverna och med beaktande av elevernas tvåspråkiga bakgrund. Eleven får i första hand ta del av talade texter och så småningom även skrivna texter samt bekanta sig med de språkliga dragen i dessa. Eleverna övar att utnyttja finskspråkigt material och utvecklar sina färdigheter i finska med hjälp av sång, lek, ramsor, berättelser och bilder. Eleverna övar tillsammans att lyssna, tala och så småningom läsa och skriva på finska utifrån de teman som behandlas i undervisningen.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter		
M10 Erbjud eleven rikliga möjligheter att använda finska, särskilt i tal, i många olika situationer.	Eleven lär sig att använda finska mångsidigt i olika situationer.	I3 Innehållet väljs utgående från elevernas vardag och egna intressen. Innehållet väljs tillsammans med eleverna och med beaktande av elevernas tvåspråkiga bakgrund och dubbla språkidentitet. Eleverna utvidgar sitt ordförråd och övar på ett mångsidigt sätt ord och strukturer som en del av kommunikationen i olika situationer med hjälp av aktiverande arbetssätt, digitala hjälpmedel och till exempel sång, lek, ramsor, berättelser, drama och spelifiering. Eleverna får så småningom öva sig på att skriva.

Suomen kielen A1-oppimäärän opetuksessa vuosiluokilla 1–2 tulee käyttää konkreettisia, monipuolisia, oppilaslähtöisiä ja oppilaita osallistavia työtapoja (Hahl ym., 2020, Savijärvi & Wallinheimo, 2020; Opetushallitus, 2019b). Opetussuunnitelman perusteissa esitettyjen **oppimisympäristöjä ja työtapoja koskevien tavoitteiden** mukaan on käytettävä musiikkia, leikkiä, draamaa, pelejä, liikettä ja eri aisteja yhdistäviä työtapoja. Näin oppilaat oppivat viestimään monin eri tavoin. Suullisen viestinnän lisäksi heille tulee antaa mahdollisuus tutustua kirjoitettuun, vaikka oppiaineen tehtävän kuvauksessa ei edellytettäisikään luku- tai kirjoitustaitoa. Suomen kielen opetus voidaan integroida myös muihin oppiaineisiin (Opetushallitus, 2019b).

Suomen kielen A1-oppimäärää vuosiluokilla 1–2 koskevan **ohjauksen, eriyttämisen ja tuen** kuvauksen mukaan oppilaille on tarjottava runsaasti viestinnällisiä harjoituksia ja aktivoivia, luovuutta edistäviä työtapoja. Opetuksen tulee ottaa huomioon oppilaiden erilaiset lähtökohdat, ja oppilailla on oikeus tarvittaessa saada tukea oppimiseensa. Samalla opetus tulee suunnitella siten, että se tarjoaa riittävästi haasteita myös oppilaille, jotka osaavat entuudestaan suomea tai edistyvät nopeammin (Opetushallitus, 2019b).

Oppilaan oppimisen **arvioinnin** suomen kielen A1-oppimäärässä vuosiluokilla 1–2 tulee ohjata oppimista ensisijaisesti kannustavan palautteen avulla, jotta oppilaat tulevat tietoisiksi omasta osaamisestaan ja sen kehittämisestä. Lukuvuoden lopussa annetaan sanallinen arvio tai numeroarvosana (Opetushallitus, 2019b).

2 AINEISTON KERUU

Tutkimuksessa kerättiin opettajia, oppilaita ja huoltajia koskevaa aineistoa. Opettajille ja huoltajille lähetettiin sähköinen kysely keväällä 2020, ja kyselyt lähetettiin uudelleen vielä syksyllä 2020. Oppilaat haastateltiin, ja heille tehtiin kielellinen testi, joka järjestettiin kahden kesken tutkijan kanssa koulupäivien aikana syksyllä 2020. Kaikki aineistonkeruumenetelmät suunniteltiin yhteisesti Jyväskylän yliopiston A1-englantia käsittelevän tutkimuksen kanssa, jotta molemmissa tutkimuksissa käytetyt menetelmät olisivat mahdollisimman yhdenmukaiset. Jyväskylän yliopistossa on aiemmin tehty myös kielenopetuksen varhentamista koskeva pilottitutkimus (Huhta & Leontjev, 2019), jota käytettiin aineistonkeruumenetelmien suunnittelun pohjana nyt esillä olevissa tutkimuksissa.

2.1 Opettajat

Selvitettäessä opettajien käsityksiä ja kokemuksia suomen kielen opetuksesta A1-kielenä vuosiluokalla 1 tutkimukseen kerättiin aineistoa sähköisellä kyselyllä ([katso verkkolinkki](#)). Kyselyn pohjana toimi kielenopetuksen varhentamista koskevassa pilottitutkimuksessa käytetty kysely (ks. Huhta & Leontjev, 2019). Kyselyä muokattiin, siihen lisättiin joitakin kysymyksiä, ja se käännettiin ruotsiksi. Lisäksi siinä esitettiin muutamia kysymyksiä, jotka oli suunnattu erityisesti A1-finskaa ruotsinkielisissä kouluissa opettaville opettajille.

Linkki kyselyyn lähetettiin sähköpostitse kaikille Manner-Suomen ruotsinkielisen perusopetuksen vuosiluokkien 1–6 opetusta tarjoavien koulujen rehtoreille, yhteensä 184 koululle 47:ssä eri kunnassa. Koululistaus koottiin ruotsinkielistä svenskskola.fi-verkkosivustoa hyödyntäen. Rehtoreita pyydettiin välittämään kysely opettajille, jotka opettavat suomea A1-kielenä vuosiluokalla 1: sekä suomen kielen A1-oppimäärää (A-finska) että äidinkielenomaisen suomen (mofi) A1-oppimäärää. Lisäksi kysely lähetettiin suoraan niille opettajille, joiden oppilaat osallistuivat tutkimukseen (ks. kappale 2.2). Linkki kyselyyn julkaistiin myös Facebook-ryhmissä *Södra Finlands svenska språklärare*, *Österbottens svenska språklärarförening*, *Suomenopettajat* ja *Suomen opettajien ja kasvattajien foorumi* sekä lähetettiin Kieliverkoston sähköpostilistan kautta.

Kysely lähetettiin huhtikuussa 2020. Vastausaikaa kyselyyn oli hieman yli neljä viikkoa, ja sitä jatkettiin edelleen runsaalla kahdella viikolla. Vastausajan päätyttyä vastaukset saatiin yhteensä 58 opettajalta 21:stä eri kunnasta. Vastausten määrään on hyvin todennäköisesti vaikuttanut koronapandemian aiheuttama poikkeustila. Kyselyä lähetettäessä koulujen opetus järjestettiin etäopetuksena, mikä merkitsi uutta ja erilaista tilannetta, jossa sekä opettajien että huoltajien työmäärä oli suuri. Toukokuun puolivälissä 2020 koulut palasivat lähiopetukseen, minkä seurauksena opettajien oli orientoiduttava työhönsä jälleen uudelleen. Osa opettajista oli myös kommentoinut kyselyssä, että kyselyaineiston keräämisajan kohta oli sopimatonta, vaikka suurin osa vastaajista piti aihetta tärkeänä. Siksi kysely lähetettiin uudelleen Opetushallituksen kautta syyskuussa 2020. Vastausaikaa oli noin neljä viikkoa. Kysely suunnattiin tuolloin opettajille, jotka olivat lukuvuosina 2019–2020 ja 2020–2021 opettaneet tai opettivat suomea A1-kielenä vuosiluokalla 1. Tämän tuloksena kyselyyn lähetettiin 36 vastausta, joten vastausten kokonaismääräksi tuli 94.

2.2 Oppilaat

Oppilaita koskevaan tutkimukseen valittiin alueellisen jakautumisen varmistamiseksi kolme eri paikkakuntaa: yksi Varsinais-Suomesta, yksi Uudeltamaalta ja yksi Pohjanmaalta. Kaikilla kolmella paikkakunnalla otettiin ensin yhteyttä vuosiluokilla 1–6 opetusta tarjoavien ruotsinkielisten koulujen kaikkiin rehtoreihin. Varsinais-Suomessa yksi koulu (kaksi luokkaa) oli kiinnostunut osallistumaan, Uudellamaalla kaksi koulua (kaksi ja kolme luokkaa) ja Pohjanmaalla kaksi koulua (kaksi ja kolme luokkaa). Yhteensä siis viisi koulua ja 12 luokkaa vuosiluokalla 1 ilmoitti kiinnostuksensa osallistua tutkimukseen. Luokkien yhteenlaskettu oppilasmäärä oli 220. Oppilaiden huoltajilta pyydettiin kirjallinen suostumus lapsen osallistumisesta aineiston keruuseen. Yhteensä 152 oppilaan huoltajat (Varsinais-Suomesta 30, Uudeltamaalta 65 ja Pohjanmaalta 57) antoivat suostumuksensa. Kouluissa suoritettava aineiston keruu oli alun perin suunniteltu toteutettavaksi oppilaiden kanssa maaliskuussa 2020. Koronapandemian aiheuttaman kansallisen poikkeustilan vuoksi koulut siirtyivät kuitenkin etäopetukseen aineiston keruulle suunniteltuna ajankohtana joten aineiston keruu siirtyi syyslukukaudelle 2020.

Aineiston keruu toteutettiin syyslukukaudella vuosiluokalla 2 (syys-marraskuu), ja oppilaita oli tuolloin hieman vähemmän kuin alun perin oli suunniteltu. Pohjanmaalla tutkimus toteutettiin suunnitellusti siten, että yksi tutkija suoritti aineiston keruun fyysisesti kahdessa koulussa. Koska koronapandemia rajoitti edelleen matkustamista syyslukukauden aikana, aineiston keruuta ehdotettiin kahden muun paikkakunnan koulujen oppilaiden osalta etänä Teamsin kautta. Varsinais-Suomessa sijaitsevalla koululla ei ollut mahdollisuutta osallistua aineiston keruuseen etänä, ja yksi Uudenmaan kouluista jäi tässä vaiheessa pois tutkimuksesta muista syistä. Toisessa Uudenmaan koulussa aineiston keruu sen sijaan voitiin toteuttaa etänä. Lopulta mukana oli siis yhteensä kaksi koulua Pohjanmaalta ja yksi koulu Uudeltamaalta, ja tutkimukseen osallistuneiden oppilaiden lopullinen lukumäärä oli 86.

Koronapandemian vuoksi fyysisessä aineiston keruussa noudatettiin erityisiä turvatoimia, kuten pintojen puhdistusta ja asianmukaisen käsihygienian varmistamista. Tutkija ja oppilas istuivat vastakkain pöydän ääressä, ja heidän välissään oli plexilasi. Tutkijalla oli lisäksi visiiri. Tavoitteena oli, että turvallisuustoimenpiteet olisivat mahdollisimman tehokkaita ja vaikuttaisivat mahdollisimman vähän tutkijan ja oppilaiden väliseen vuorovaikutukseen.

Oppilaiden testipaketti koostui kolmesta osasta: haastattelusta, sanatestistä ja kolmen kuvan pohjalta suoritettavasta suullisesta tehtävästä. Kaikki tehtävät toteutettiin suullisesti kahden kesken tutkijan kanssa edellä mainitussa järjestyksessä. Toteutus dokumentoitiin äänitalenteen ja tutkijan tekemien merkintöjen avulla. Kolmen eri osan arvioitiin kestävän yhteensä noin puoli tuntia oppilasta kohti. Vaikka toteutus vaihteli käytännössä 20–50 minuutin välillä oppilasta kohti, keskimääräinen kesto yhtä oppilasta kohti oli 31 minuuttia, ja äänitteiden yhteiskesto oli 44 tuntia 32 minuuttia. Testipaketin kolme osaa on kuvattu tarkemmin seuraavissa kappaleissa ja luvussa 4.

2.2.1 Haastattelu

Haastattelun ([ks. verkkolinkki](#)) tarkoituksena oli selvittää oppilaiden omia käsityksiä suomen kielen opetuksesta sekä heidän omasta suomen kielen taidostaan ja suomen kielen käytöstään. Haastattelu perustui pilottitutkimuksen (Huhta & Leontjev, 2019) suulliseen kyselyyn, jota täydennettiin uusilla kysymyksillä ja joka käännettiin ruotsiksi.

Haastattelukysymykset esitettiin laminoiduilla papereilla, jotta oppilaat näkisivät kysymykset myös kirjallisina ja voisivat halutessaan osoittaa oikeat vastausvaihtoehdot. Etätoteutuksessa haastattelukysymykset näytettiin tutkijan näytönjakotoiminnon avulla. Etähaastattelua lyhennettiin hieman poistamalla joitakin yksittäisiä kysymyksiä, koska etätoteutus arvioitiin sekä ajallisesti että oppilaiden keskittymisen kannalta vaativammaksi.

2.2.2 Kielelliset tehtävät

Oppilaiden A1-finskan kielen taitojen kehittymisestä perusopetuksen alaluokilla, ja erityisesti heidän suoriutumisestaan testeissä tai vastaavissa tehtävissä, on tehty vain vähän tutkimuksia. Tämän tutkimuksen kielelliset tehtävät keskittyvät kahteen kielen osa-alueeseen: a) sanavarastoon ja b) suulliseen kielen tuottamiseen eli vuorovaikutukseen tai suullisiin taitoihin kokonaisuutena. Vaikka kattavampi testaus olisi antanut monipuolisemman kuvan oppilaiden kielitaidosta, näiden kahden osa-alueen katsottiin olevan tärkeimpiä ja muut osa-alueet (esimerkiksi luetun ymmärtäminen, kirjoittaminen ja kielen rakenteiden hallinta) jätettiin tutkimuksen ulkopuolelle. Laajempi testaus olisi vaatinut oppilailta enemmän aikaa ja keskittymistä ja ollut haastavaa näin nuorten oppilaiden kanssa. Molemmat tehtävät ja valintaperusteet testauksen painopistealueiksi on kuvattu tarkemmin kahdessa seuraavassa kappaleessa.

SUULLINEN TEHTÄVÄ

Oppiaineessa toinen kotimainen kieli, suomi vuosiluokilla 1–2 opetuksen tehtävänä on Vuosiluokkien 1–2 A1-kielen opetussuunnitelman perusteiden mukaan painottaa suullista vuorovaikutusta arkeen liittyvissä tilanteissa (Opetushallitus, 2019b). Näin ollen tämä oli keskeistä myös oppilaiden kielitaidon testaamisessa tässä tutkimuksessa. Suullisen tehtävän tavoitteena oli luoda tilanne, joka kytkeytyy oppilaiden koulupäivään ja kielen oppitunteihin käytännössä ja antaa mahdollisuuden keskustella konkreettisista aiheista.

Suullinen tehtävä perustui kolmeen piirrettyyn, värikkääseen kuvaan lapsille tutuista ympäristöistä, joita olivat luokkahuone (katso liite 1), koulun piha ja koti, ja tehtävässä tutkija keskusteli kuvista oppilaiden kanssa. Kuvissa on kaksi lasta, ja muissa kuvissa on erilaisia eläimiä. Kuvissa on eläinten lisäksi myös muita tyypillisiä alempien vuosiluokkien kieltenopetuksen teemoja, kuten värejä, numeroita, tavallisia esineitä koulussa ja kotona (esimerkiksi ruokia ja huonekaluja) sekä tyypillisiä kouluun ja arkeen kuuluvia aktiviteetteja. Tehtävässä on mahdollista nimetä asioita sekä yksittäisillä suomenkielisillä sanoilla että kertoa kuvien tapahtumista. Kyselemällä oppilaalta kuvaan liittyviä kysymyksiä tutkijan oli myös mahdollista muodostaa käsitys siitä, kuinka hyvin oppilaat ymmärsivät suomen kieltä ja erityisesti kysymyksiä. Näin tehtävällä testattiin sekä oppilaan ymmärrystä että suullista kielen tuottamista suomeksi. Kysymykset esitettiin ensin yleisemmällä tasolla ja niitä täsmennettiin tarvittaessa, ensin suomeksi, ja jos oppilas ilmoitti, ettei ymmärrä kysymystä suomeksi, se esitettiin ruotsiksi. Kuviin perustuvia tehtäviä käytetään yleisesti kielitaidon arvioinnissa kielenoppimisen alkuvaiheessa ja erityisesti nuorempien lasten kanssa (esim. Huhta & Suontausta, 1993; Luoma, 2004).

Tämän tehtävän toteutus vaihteli hieman eri oppilaiden välillä. Osan kanssa käsiteltiin kaikkia kolmea kuvaa ja osan kanssa vain yhtä tai kahta kuvaa, riippuen oppilaan kielitaidosta, ajankäytöstä ja tutkijan mahdollisuuksista arvioida oppilaan osaamista. Etätoteutuksessa tehtävää lyhennettiin siten, että kaikkien oppilaiden kanssa keskusteltiin vain ensimmäisestä kuvasta (luokkatilanne), jonka oppilaat saivat nähdä tutkijan näytönjaon kautta.

SANATESTI

Sanavarasto on keskeinen osa kieltä, minkä vuoksi henkilön sanavaraston laajuus on suhteessa hänen muuhun kyseessä olevan kielen osaamiseensa (Schmitt, Cobb, Horst & Schmitt, 2017). Sanavaraston on osoitettu olevan yhteydessä sekä lukemiseen (esim. Nation, 2006; Alderson, Haapakangas, Huhta, Nieminen & Ullakonoja, 2015) että suulliseen kielen tuottamiseen (esim. Koizumi & In'nami, 2013). Esimerkiksi Milton ja Alexiou (2009) arvioivat, että kieltenopettajan tulisi osata noin 1 500–2 500 lemmää eli yhden sanan perus- ja taivutusmuotoa saavuttaakseen Eurooppalaisen viitekehyksen tason A2 (esimerkiksi suullisissa taidoissa tai luetun ymmärtämisessä). Nuoremmilla oppilailla myös oman äidinkielen luku- ja kirjoitustaito on kehittyvässä, joten kirjallisia sanatestejä ei voida käyttää suorina indikaattoreina heidän kyvystään käyttää kieltä puhuttaessa, jota tässä tutkimuksessa mitattiin myös suullisella tehtävällä. Tässä tutkimuksessa käytetty sanatesti valittiin, koska sitä on käytetty usein aiemmissa tutkimuksissa muun muassa sen vuoksi, että kysymyksiin vastaaminen ei vie paljon aikaa, jolloin testaus voidaan suorittaa suhteellisen laajalle joukolle vastaajia. Erilaisia sanatestejä on myös helpompi vertailla keskenään kuin esimerkiksi erilaisia luetun ja kuullun ymmärtämisen testejä.

Sanatestin tarkoituksena oli mitata oppilaiden suomen kielen sanavaraston laajuutta. Testi koostui ruotsinkielisistä sanoista, joille oppilaiden tuli valita suomenkieliset vastineet valmiista vaihtoehtoista (ks. tarkemmat ohjeet liitteestä 2). Suomenkielisiä sanoja oli 42 ja ruotsinkielisiä sanojen vastineita 21. Kolme lohkoa koostui substantiiveista, kaksi verbeistä ja kaksi adjektiiveista eri sanaluokkien esiintyvyyden mukaan suomen kielessä. Oppilaat näkivät sanat laminoidulta paperilta samalla, kun tutkija luki ne ääneen. Etätoteutuksessa sanat näkyivät tutkijan näytönjaon kautta. Etänä toteutetussa aineiston keruussa testiä lyhennettiin siten, että oppilailta kysyttiin kysymyksiä vain viidestä ensimmäisestä sanalohkosta (kaksi lohkoa substantiiveja, kaksi adjektiiveja ja yksi verbejä, yhteensä 30 suomenkielistä sanaa ja 15 sanan ruotsinkieliset käännökset).

Sanatestin pohjana käytettiin kolmea sanaryhmää: 1) englannin kieltä koskevan tutkimuksen sanatestin sanat, 2) suomen kielen sanataajuusluettelon (Parole 5000 -taajuuslista) 1 000 yleisintä sanaa ja 3) sanoja suomen kielen *Tassu*-oppikirjasta (Friman, 2014), joka oli yksi harvoista tutkimuksessa käytetyistä vuosiluokan 1 suomen kielen oppimateriaaleista. Sanat valittiin sen mukaan, kuinka merkityksellisiä ne olivat kohderyhmän iän kannalta. Sanataajuusluettelossa esiintyi usein erilaisia taivutusmuotoja samoista sanoista, mutta sanatestiin valittiin vain jokaisen sanan perusmuoto. Lähtökohtana oli, että sanatestiin valitut sanat voitaisiin luokitella kuuluviksi vähintään kahteen edellä mainituista sanaryhmistä. Tämä kriteeri myös täyttyi lähes kaikkien sanojen kohdalla, ja kuusi sanaa voitiin luokitella kuuluviksi kaikkiin kolmeen sanaryhmään.

Ensin valittiin sanoja, jotka olivat mukana englannin kieltä koskevan tutkimuksen sanatestissä ja kuuluvat 1 000 yleisimmän suomenkielisen sanan joukkoon (25 sanaa). Tämän jälkeen valittiin sanoja, jotka olivat mukana sekä englannin kieltä koskevan tutkimuksen sanatestissä että *Tassu*-kirjassa (neljä sanaa). Muista sanoista kymmenen on sellaisia, jotka löytyvät sekä suomen kielen 1 000 yleisimmän sanan joukosta että *Tassu*-kirjasta. Jäljelle jäävistä sanoista kaksi löytyy vain *Tassu*-kirjasta ja yksi vain sanataajuusluettelosta. 42 valitusta sanasta yhteensä 29 sanaa sisältyi siis myös englannin kielen tutkimuksen sanatestiin, 36 sanaa kuuluu suomen kielen 1 000 yleisimmän sanan joukkoon, ja 22 sanaa on valittu *Tassu*-oppikirjasta.

2.3 Huoltajat

Myös oppilaita koskevan aineiston keruuseen osallistuneiden oppilaiden huoltajat saivat mahdollisuuden vastata sähköiseen kyselyyn ([katso verkkolinkki](#)). Kyselyn pohjana toimi pilottitutkimuksen kysely (ks. Huhta & Leontjev, 2019). Kyselyä muokattiin, siihen lisättiin joitakin kysymyksiä, ja se käännettiin ruotsiksi. Lisäksi esitettiin muutamia kysymyksiä, jotka oli suunnattu erityisesti huoltajille, joilla on A1-finskan opetukseen osallistuvia lapsia ruotsinkielisissä kouluissa. Nämä kysymykset koskivat esimerkiksi jakoa A-finskan (alkeissuomi)- ja äidinkielenomaisen suomen oppimääriin (mofi).

Kysely lähetettiin opettajien välityksellä kaikille niiden oppilaiden huoltajille, joiden oli alun perin määrä osallistua tutkimukseen (yhteensä 220 oppilaan huoltajat). Huoltajien oli siis mahdollista vastata kyselyyn, vaikka heidän lapsensa eivät osallistuneetkaan tutkimukseen. Kysely lähetettiin huhtikuussa 2020. Vastausaikaa oli neljä viikkoa, ja sitä jatkettiin edelleen vajaalla kahdella viikolla. Vastausajan päätyttyä vastauksia oli saatu 40 huoltajalta. Kyselyyn saatujen vastausten määrään vaikutti todennäköisesti koronapandemian aiheuttama poikkeustilanne (ks. kappale 2.1). Poikkeustilanteen vuoksi kysely lähetettiin uudelleen myös syksyllä 2020, mutta tuolloin vain tutkimukseen syyslukukaudella osallistuneiden luokkien oppilaiden huoltajille. Tämän kyselyn tuloksena saatiin kymmenen vastausta lisää. Kyselyyn saatiin huoltajilta kokonaisuudessaan 50 vastausta, ja vastausprosentti oli näin ollen 23 %.

3 OPETTAJIEN KOKEMUKSET A1-FINSKAN OPETUKSESTA VUOSILUOKALLA 1

Tässä luvussa selostetaan opettajien käsityksiä ja kokemuksia A1-finskan opetuksesta vuosiluokalla 1 sähköiseen kyselyyn lähetettyjen vastausten perusteella. Kysely lähetettiin kaikille lukuvuonna 2019–2020 tai lukuvuonna 2020–2021 suomea A1-kielenä vuosiluokalla 1 ruotsinkielisissä kouluissa opettaneille opettajille. Kyselyssä oli sekä avoimia että valmiita vastausvaihtoehtoja sisältäviä kysymyksiä. Kysymyksiä oli yhteensä 68, joista pakollisia oli 28. Kysymykset oli jaoteltu seuraaviin aihealueisiin: 1) koulutustausta, 2) opetuskokemus, 3) kielellinen tausta, 4) A1-finskan opetus kyseisessä koulussa, 5) opetussuunnitelma ja A1-finskan tavoitteet vuosiluokilla 1–2, 6) omat kokemukset vuosiluokalla 1 alkavasta A1-finskan opetuksesta, 7) työtavat ja materiaalit sekä 8) täydennyskoulutus. Sekä suomen kielen A1-oppimäärää että äidinkielenomaisen suomen A1-oppimäärää (mofia) opettaneet opettajat saivat mahdollisuuden vastata joko toisen oppimäärän näkökulmasta tai erikseen molempien oppimäärien näkökulmista. Näin ollen kysymyksistä 26 oli sellaisia, joihin opettajat pystyivät vastaamaan kahdesti, jos he halusivat vastata molemmista näkökulmista. Avoimien kysymysten vastauksia on analysoitu sisällöllisesti, ja ne on kategorisoitu induktiivisesti aineistosta esiin nousseiden aihealueiden mukaan. Tulosten laskennassa esitetään eri kategoriat frekvenssin mukaan. Myös suljetut kysymykset on analysoitu ja esitetään frekvenssin mukaan.

3.1 Opettajien taustatiedot

Kyselyyn vastasi yhteensä 94 opettajaa. Heistä 10 % oli Varsinais-Suomesta, 43 % Uudeltamaalta ja 48 % Pohjanmaalta. Yksi opettaja ei ilmoittanut asuinkuntaansa. Kyselyyn vastasi opettajia yhteensä 55 % kunnista, joihin kysely lähetettiin (26 kuntaa 47 kunnasta), joten myös maakuntien sisällä oli alueellista jakautumista (katso taulukko 3):

TAULUKKO 3. KATSAUS OPETTAJIEN ALUEELLISEEN JAKAUTUMISEEN.

	Kyselyyn vastanneiden opettajien lukumäärä	Kuntien lukumäärä, joissa vastaajat työskentelivät	Maakuntien kokonaismäärä	Vastauksissa edustettuina olevien kuntien lukumäärä	Vastaajien lukumäärä maakunnittain
Varsinais-Suomi	8	4	5	80 %	10 %
Uusimaa	40	10	19	53 %	43 %
Pohjanmaa	45	12	14	86 %	48 %
Muu Suomi	-	-	9	-	-
Yhteensä	94	26	47	55 %	100 %

Valtaosalla (90 %) kyselyyn vastanneista oli luokanopettajan kelpoisuus. Näistä 6 %:lla oli myös suomen kielen aineenopettajan kelpoisuus (kaksoiskelpoisuus) ja 20 %:lla suomen kielen tai jonkin muun kielen opintoja. Vain yhdellä opettajalla oli ainoastaan suomen kielen aineenopettajan kelpoisuus (katso taulukko 4). Yhteensä 27 %:lla opettajista oli siis suomen kielen tai jonkin muun kielen sivuaineopintoja, kun taas enemmistö oli suorittanut vain tutkintoon sisältyvät pakolliset kieli- tai viestintäopinnot.

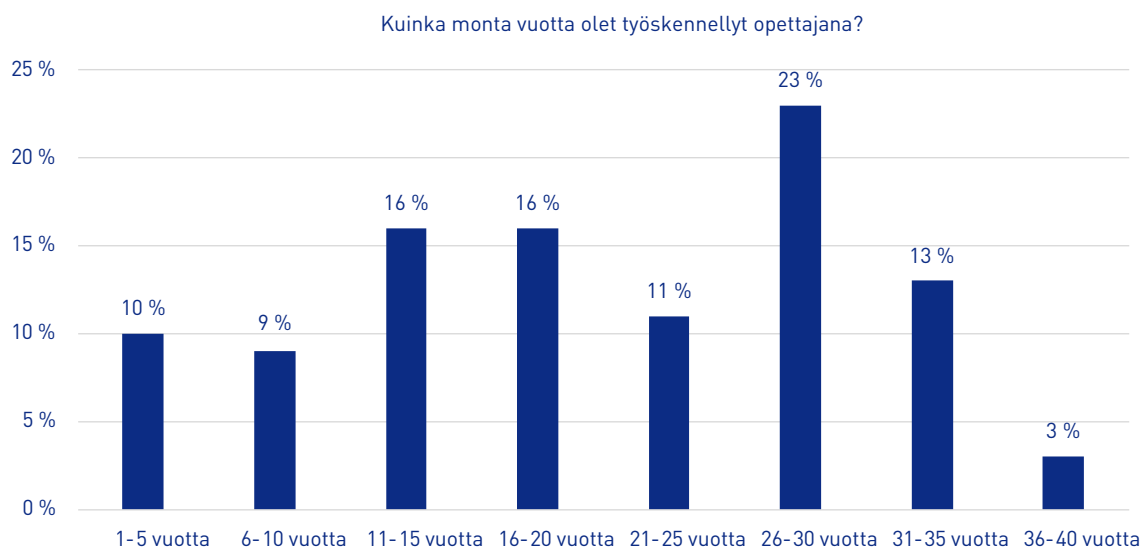
TAULUKKO 4. OPETTAJIEN KELPOISUUS (N = 94).

Kelpoisuus	Lukumäärä
Vain luokanopettaja	46 (49 %)
Vain suomen kielen aineenopettaja	1 (1 %)
Luokanopettaja + suomen kielen aineenopettaja	6 (6 %)
Luokanopettaja + suomen tai muun kielen opintoja	19 (20 %)
Luokanopettaja + muu opettajan kelpoisuus	14 (15 %)
Ei opettajan kelpoisuutta perusopetukseen	8 (9 %)

Suurin osa vastaajista (89 %) työskenteli luokanopettajina. Heistä kaksi työskenteli lisäksi suomen kielen aineenopettajina, yksi muun aineen aineenopettajana, yksi tutoropettajana ja kaksi rehtoreina. Ne kymmenen vastaajaa, jotka eivät toimineet luokanopettajina, työskentelivät esimerkiksi hallinnollisissa tehtävissä, aineenopettajina (suomi tai jokin muu aine) tai esiopetusta antavina opettajina. Tämän perusteella voidaan siis todeta, että useimmat suomea A1-kielenä vuosiluokalla 1 opettavista henkilöistä olivat luokanopettajia muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Tämä vastaa myös aiemman suomen kielen opetusta koskevan kartoituksen tuloksia (Nummela & Westerholm, 2020).

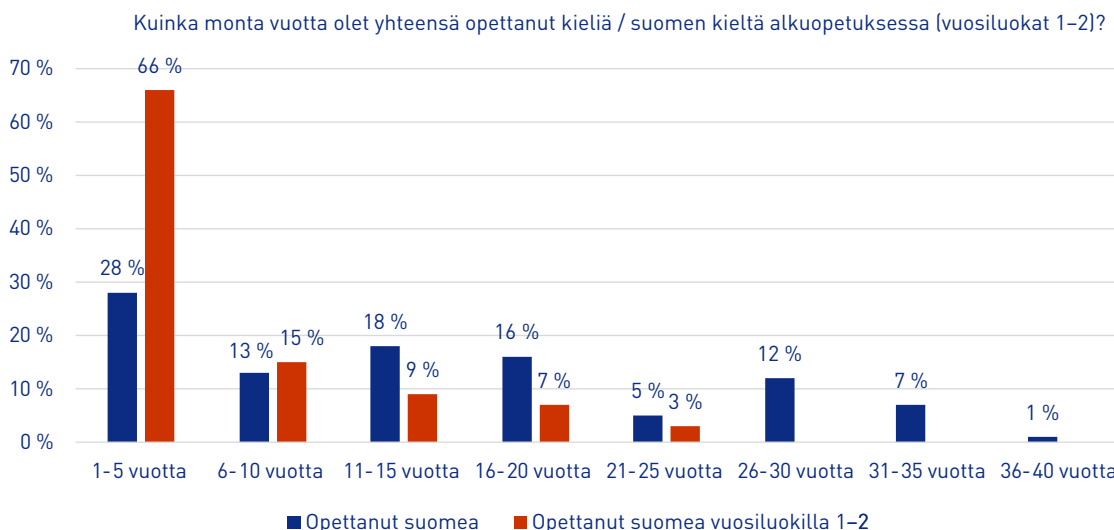
Vastaajien työkokemus opettajana vaihteli 1–40 vuoden välillä. Monilla oli melko pitkä kokemus, ja he olivat toimineet opettajina keskimäärin 21 vuotta. Vastaajista 30 % oli työskennellyt opettajana 11–20 vuotta ja 33 % 21–30 vuotta. Jakautuminen työkokemuksessa näkyy myös kuviossa 1:

KUVIO 1. VASTAAJIEN TYÖKOKEMUS OPETTAJANA (N = 93).

Myös suomen kielen opetuskokemus vaihteli. Erityisesti vuosiluokilla 1–2 suomen kielen opettaminen oli monelle melko uutta, vaikka osalla vastaajista oli pitkä kokemus opettajan työstä. Kaksi kolmasosaa (66 %) opettajista oli opettanut suomea 1–5 vuotta vuosiluokilla 1–2, ja neljäsosa (26 %) opetti suomea vuosiluokilla 1–2 ensimmäistä vuottaan. Jakautuminen opettajien suomen kielen opetuskokemuksessa näkyy myös kuviossa 2:

KUVIO 2. VASTAAJIEN SUOMEN KIELEN OPETUSKOKEMUS (N = 94).

Valtaosa (80 %) vastaajista opetti suomen kielen A1-oppimäärää (A-finska) ja 30 % äidinkielenomaisen suomen A1-oppimäärää (mofi). Suomen kielen lisäksi kaksi kolmasosaa (66 %) oli jossain vaiheessa opettanut jotakin englannin kielen oppimäärää jollakin luokka-asteella. Vastaushetkellä kuitenkin vain 10 % opettajista opetti A1-kielenä sekä suomea että englantia vuosiluokalla 1.

Vastaajilla itsellään oli pääosin ruotsinkielinen tausta, vaikka moni käytti suomea myös työn ulkopuolella. Suurimmalla osalla (96 %) rekisteröitynä äidinkielenä oli ruotsi ja vain muutamalla yksittäisellä vastaajalla suomi. Enemmistö (71 %) vastaajista myös identifioitui ruotsinkielisiksi, 23 % kaksikieliseksi ja loput 6 % suomenkieliseksi tai monikieliseksi. Noin puolet (52 %) käytti suomea päivittäin opetuksen ulkopuolella, ja reilu kolmasosa (35 %) viikoittain, eli valtaosa vastaajista käytti suomea säännöllisesti myös suomen kielen opetustilanteiden ulkopuolella.

3.2 Kielitarjonta vuosiluokilla 1–2

Kaikissa kouluissa, joissa vastaajat työskentelivät, tarjottiin suomea A1-kielenä ja suuressa osassa (72 %) A-finskan oppimäärän lisäksi äidinkielenomaisen suomen oppimäärää (mofi). Joissakin kouluissa (20 %) tarjottiin A1-kielenä myös englantia. Kuten Nummela & Westerholm (2020) toteavat, A1-finskan opetus vuosiluokalla 1 ei useissa vastaajien kouluissa ole uutta: 53 % opettajista vastasi, että A1-finskan opetus oli myös aiemmin alkanut heidän koulussaan vuosiluokalla 1, ja 24 % opettajista vastasi sen alkaneen aiemmin vuosiluokalla 2 ja 21 % vuosiluokalla 3.

Lukuvuonna 2019–2020 A1-finskan opetus alkoi vuosiluokalla 1 useimmissa kouluissa (85 %) syksyllä ja vuosiviikkotunteja oli yksi. Sen sijaan vuosiluokalla 2 ei kaikissa kouluissa ole tarjolla A1-finskaa: opettajista 14 % ilmoitti vuosiluokan 2 vuosiviikkotuntimääräksi 0. Kuitenkin kahdessa koulussa vuosiviikkotunteja oli vuosiluokalla 2 jopa kaksi. Paikalliset erot johtuvat siitä, että valtioneuvoston asetus tuntijaon muuttamisesta (793/2018) antaa koulutuksen järjestäjille mahdollisuuden jakaa A1-kielen vuosiviikkotunnit vuosiluokilla 1 ja 2 tilanteen mukaan, kunhan A1-kielen vuosiviikkotunteja on vuosiluokalla 1 kuitenkin vähintään 0,5.

Kielikerhot tai -suihkut eivät olleet kovin yleisiä, ja vain 14 % opettajista vastasi, että sellaisia järjestettiin vastaushetkellä heidän koulussaan. Tällöin oli kyse kielikerhoista tai -suihkuista eri kielillä, esimerkiksi suomeksi, englanniksi, saksaksi, ranskaksi ja espanjaksi. Lisäksi 14 %-ssa kouluista oli järjestetty myös suomen tai englannin kielen kielikerhoja tai -suihkuja ennen A1-kielen opetuksen alkamista vuosiluokalla 1. Lähes neljäsosa (24 %) opettajista ilmoitti koulunsa osallistuneen varhennettuun kielenopetukseen liittyviin kehittämishankkeisiin.

3.3 Paikalliset opetussuunnitelmat ja A1-finskan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1–2

Enemmistö (83 %) opettajista vastasi, että heidän kunnassaan tai koulussaan on paikallinen A1-finskan opetussuunnitelma vuosiluokilla 1–2, mutta vain 22 % opettajista oli itse osallistunut opetussuunnitelman laatimiseen. Hieman yli kolmasosa opettajista (33 opettajaa) kertoi avoimessa kysymyksessä tarkemmin paikallisen opetussuunnitelmatyön toteutumisesta. Useimmissa tapauksissa opetussuunnitelmatyö oli toteutettu työryhmässä kunnan eri koulujen tai luokka-asteiden yhteistyönä. Muutamia opettajia olivat myös osallistuneet Språkkistan-täydennyskoulutukseen, jonka järjesti Åbo Akademin Elinikäisen oppimisen keskus (Centret för livslångt lärande, CLL). Osana koulutusta opettajat olivat voineet tehdä yhteistyötä muiden lähialueiden kollegoiden kanssa.

Kaksi kolmasosaa (66 %) opettajista koki saaneensa tukea paikallisesta opetussuunnitelmasta A1-finskan opetukseensa vuosiluokalla 1. Opetussuunnitelmasta tukea saaneista opettajista 34 perusteli tätä tarkemmin avoimessa kommenttikentässä. Hieman yli kaksi kolmasosaa heistä kommentoi, että paikallinen opetussuunnitelma linjaa, mitä sisältöjä ja aihealueita tulisi ottaa esille opetuksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Jotkut (15 %) ilmoittivat myös saaneensa paikallisesta opetussuunnitelmasta vinkkejä ja ideoita. Muutamia opettajia kertoivat hyötynensä paikallisesta opetussuunnitelmasta sen vuoksi, että he olivat itse osallistuneet sen laatimiseen: he olivat tuolloin pyrkineet muokkaamaan sitä tarkoituksenmukaiseksi tai kokivat, että opetussuunnitelmatyötä varten järjestetty koulutus oli ollut antoisaa. Niistä opettajista, jotka eivät kokeneet saaneensa tukea paikallisesta opetussuunnitelmasta, yhdeksän oli perustellut vastauksensa. Perusteluissa mainittiin muun muassa se, että opetussuunnitelmat koettiin melko yleisluontoisiksi, abstrakteiksi ja löyhiksi, ja että opettajat olisivat toivoneet selkeämpää ohjeistusta opetuksen sisällöstä. Yksi opettaja ilmoitti, että erillistä äidinkielenomaisen suomen opetussuunnitelmaa ei ollut, ja yksi mainitsi, ettei hän ollut päässyt lukemaan opetussuunnitelmaa missään.

A1-finskan opetuksen keskeisiä tavoitteita vuosiluokalla 1 kartoitettiin pakollisella avoimella kysymyksellä. Yli puolet opettajista katsoi, että opetuksen keskeisiä tavoitteita on herättää oppilaissa myönteinen asenne ja kiinnostus kieltä kohtaan tai rohkaista oppilaita käyttämään suomen kieltä. Noin viidesosa opettajista mainitsi opetuksen keskeiseksi tavoitteeksi uusien sanojen oppimisen ja noin kuudesosa kieleen tutustumisen. Kielen osa-alueisiin liittyen kolmasosa opettajista oli sitä mieltä, että painotuksen tulee olla suullisessa kielenkäytössä tai vuorovaikutuksessa, ja reilu neljäsosa oli sitä mieltä, että sen tulee olla kielenkäytössä. Jotkut opettajat mainitsivat tässä yhteydessä painopistealueina myös kielen kuullun ymmärtämisen. Osa (13 %) mainitsi laulun, leikin ja liikunnan kautta tapahtuvan oppimisen.

Opettajien käsitykset vuosiluokan 2 opetuksen keskeisistä tavoitteista noudattivat melko pitkälle heidän käsityksiään vuosiluokan 1 opetuksen tavoitteista sillä erotuksella, että osa nimesi vuosiluokan 2 tavoitteiksi myös suomen kielen kirjoittamisen ja lukemisen. Lisäksi jotkut mainitsivat aikaisempien tietojen syventämisen ja kannustamisen kielen käyttämiseen. Opettajien luettelemat opetuksen tavoitteet sisältyvät siis kaikki Vuosiluokkien 1-2 A1-kielen opetussuunnitelman perusteisiin mutta osa niistä kuuluu pikemminkin oppiaineen tehtäviin sekä oppimisympäristöihin ja työtapoihin liitettyihin tavoitteisiin kuin varsinaisiin opetuksen tavoitteisiin (Opetushallitus, (2019b).

3.4 Opettajien kokemukset A1-finskan opetuksesta vuosiluokalla 1

Opettajien omiin kokemuksiin A1-finskan opetuksesta vuosiluokalla 1 liittyvissä kysymyksissä opettajilla oli mahdollisuus valita, vastasivatko he A-finskan vai äidinkielenomaisen suomen (mofin) näkökulmasta vai molemmista näkökulmista. Noin kolme neljäsosaa (77 %, 73 opettajaa) vastasi A-finskan ja neljäsosa (24 %, 22 opettajaa) äidinkielenomaisen suomen (mofin) näkökulmasta. Näiden kahden ryhmän vastaukset on analysoitu erikseen, ja tässä kappaleessa käsitellään sekä kaikkien opettajien vastauksia kokonaisuutena että joidenkin kysymysten osalta A-finskan ja äidinkielenomaisen suomen (mofin) opettajien vastauksia myös erikseen. Yksi vastaaja päätti vastata molemmista näkökulmista, joten vastausten kokonaismäärä tässä kysymyksessä on 95.

3.4.1 Opetusjärjestelyt

A1-finskan opetus oli **järjestetty** useimmiten (91 %:ssa tapauksista) 45 minuutin oppitunteina. Monet koulut järjestävät sekä suomen, A-finskan että äidinkielenomaisen suomen (mofin) oppimäärien opetuksen rinnakkain, joten oppilaat jaettiin opettajiensa kanssa suomen kielen oppitunneilla kahteen ryhmään. Tämän vuoksi suomen kielen opetuksen jakaminen viikon ajalle ei ole useinkaan kovin helppoa, ja opettajat noudattavat tarkkaan oppitunneille varattuja aikoja. Loput 9 % (jotka kaikki opettivat A-finskaa) toteuttivat opetuksen eri tavoin. Jotkut opettajat kertoivat, että he pitävät toisinaan yksittäisiä suomen kielen oppitunteja ja jakavat suomen kielen opetusta lyhyemmiksi suihkuiksi viikon ajalle. Toiset opettajat puolestaan järjestävät suomen kielen opetuksen pieninä osina integroituna kokonaan eri oppiaineisiin. Yhdellä opettajalla suomen kielen opetus oli jaettu kahteen vuoroon.

Yhteisopetusta toisen opettajan kanssa oli suomen kielessä, mutta se ei ollut kovin yleistä. Opettajista vain 23 %:lla oli kokemusta suomen kielen yhteisopetuksesta. Niissä tapauksissa, joissa yhteisopetusta oli, se järjestettiin useimmiten toisen luokanopettajan kanssa sekä A-finskan että äidinkielenomaisen suomen (mofin) opetuksessa. Sen sijaan monilla opettajilla oli kokemusta siitä, että joku muu aikuinen (esim. koulunkäyntiavustaja) osallistui opetukseen joko satunnaisesti (36 %) tai säännöllisesti (35 %). Kokemukset tästä olivat enimmäkseen myönteisiä, ja jotkut opettajat totesivat, että ”mitä useampi aikuinen ryhmässä on, sitä parempi”. Useat mainitsivat myös, että toisen aikuisen läsnäolo mahdollistaa ryhmäjoon (katso esimerkki 1). Muutamien yksittäisten opettajien mukaan ylimääräinen tuki muita heikommin menestyville tai nuorille oppilaille on eduksi, ja jotkut opettajat totesivat, että ylimääräinen aikuinen voi toimia myös kielellisenä lisämallina.

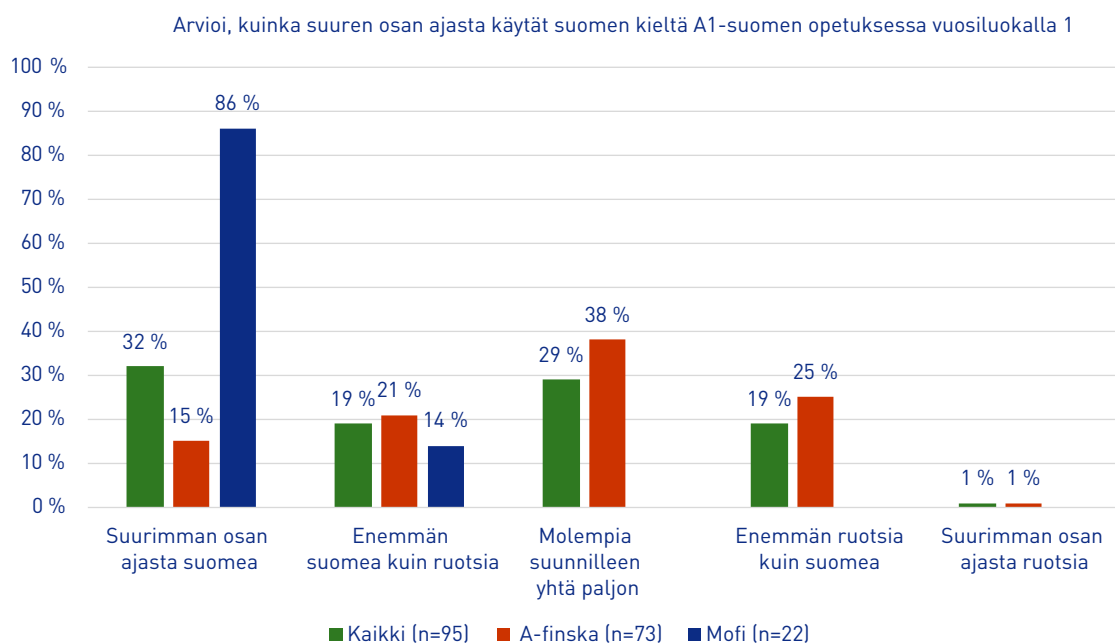
- (1) Yhteistyömme koulunkäyntiavustajamme kanssa toimii. Vastaan opetuksesta, mutta ryhmä voidaan jakaa kahteen osaan, jolloin koulunkäyntiavustaja voi työskennellä toisen ryhmän kanssa ja minä itse toisen kanssa. Hän auttaa myös vuorovaikutuksellisisa harjoituksissa. (nro 18, A-finska)

Kaikki kokemukset eivät kuitenkaan olleet myönteisiä: yksi opettaja mainitsi, että toisen aikuisen mukana oleminen häiritsee opettajan omaa suomen kielen käyttöä, mikä viittaa tietynlaiseen epävarmuuteen omasta kielenkäytöstä.

3.4.2 Työtavat ja opetusmateriaalit

Opettajat käyttivät suomen kieltä opetuksessaan vaihtelevassa määrin, kuten kuviosta 3 käy ilmi. Noin puolet vastasi käyttävänsä joko *suurimman osan ajasta suomea* tai *enemmän suomea kuin ruotsia*. Loput ilmoittivat käyttävänsä joko *molempia kieliä suunnilleen yhtä paljon* tai *enemmän ruotsia kuin suomea*, ja joku kertoi jopa käyttävänsä *suurimman osan ajasta ruotsia*. Tässä havaittiin selvä ero A-finskan ja äidinkielenomaisen suomen (mofin) välillä. Mofi-opetuksessa suomen kieltä käytettiin paljon enemmän kuin A-finskan opetuksessa, ja kaikki mofi-opetuksen kannalta vastanneet opettajat kertoivat, että suomea käytetään enemmän kuin ruotsia.

KUVIO 3. OPETTAJIEN SUOMEN KIELEN KÄYTTÖ A1-FINSKAN OPPITUNNEILLA.

Opettajilla oli mahdollisuus kertoa avoimessa kysymyksessä, **missä tilanteissa he käyttävät suomea**, ja suurin osa (78 vastaajaa) vastasi tähän kysymykseen. Osa vastauksista liittyi yleisesti kielenkäyttöön, mutta osa vastaajista nosti esiin tiettyjä tilanteita, joissa he käyttävät suomen kieltä. Vajaa kolmasosa kaikista opettajista ilmoitti käyttävänsä aina tai enimmäkseen suomea. Monet heistä olivat äidinkielenomaisen suomen (mofin) opettajia, mutta myös osa A-finskaa opettaneista vastasi käyttävänsä enimmäkseen suomea. Vajaa viidesosa kaikista opettajista ilmoitti käyttävänsä molempia kieliä. Heistä suurin osa kertoi sanovansa asiat ensin suomeksi, sitten aina tai tarvittaessa samat asiat ruotsiksi. Jotkut kertoivat käyttävänsä molempia kieliä rinnakkain, ja yksi vastaaja kertoi sanovansa asiat ensin ruotsiksi ja

sitten suomeksi. Oli myös opettaja, joka sen sijaan, että hän käyttäisi molempia kieliä, käyttää tarvittaessa apunaan oppilaita, kuten esimerkissä 2:

- (2) koko oppitunnin ajan, mutta tarvittaessa joku oppilas voi kertoa asian ruotsiksi, jos joku ryhmässä ei ole ymmärtänyt kaikkea suomeksi (nro 69, mofi)

Yleisimpiä suomen kielen käyttötilanteita olivat ohjeet ja kehotukset (27 %, katso esimerkki 3), laulut, leikit, lorut ja sadut (24 %) sekä sanojen, ilmaisujen ja fraasien harjoittelu (17 %). Jotkut yksittäiset opettajat ilmoittivat käyttävänsä suomea keskusteluissa ja arkipäiväisissä puhetilanteissa, tervehdysfraaseissa, aloitus- ja lopetustilanteissa, kysymyksissä ja harjoituksissa. Kaksi opettajaa vastasi, että he merkitsevät tilanteet, joissa he käyttävät suomea, laittamalla päähänsä hatun tai ottamalla esiin jonkin hahmon.

- (3) haasteellisissa tilanteissa, jolloin sanon kaiken ensin suomeksi. Tämän jälkeen minun on sanottava jotain ruotsiksi, jotta kaikki tietävät, mitä heidän tulee tehdä. Jos en sano mitään, joku kaksikielinen oppilas sanoo... (nro 58, A-finska)

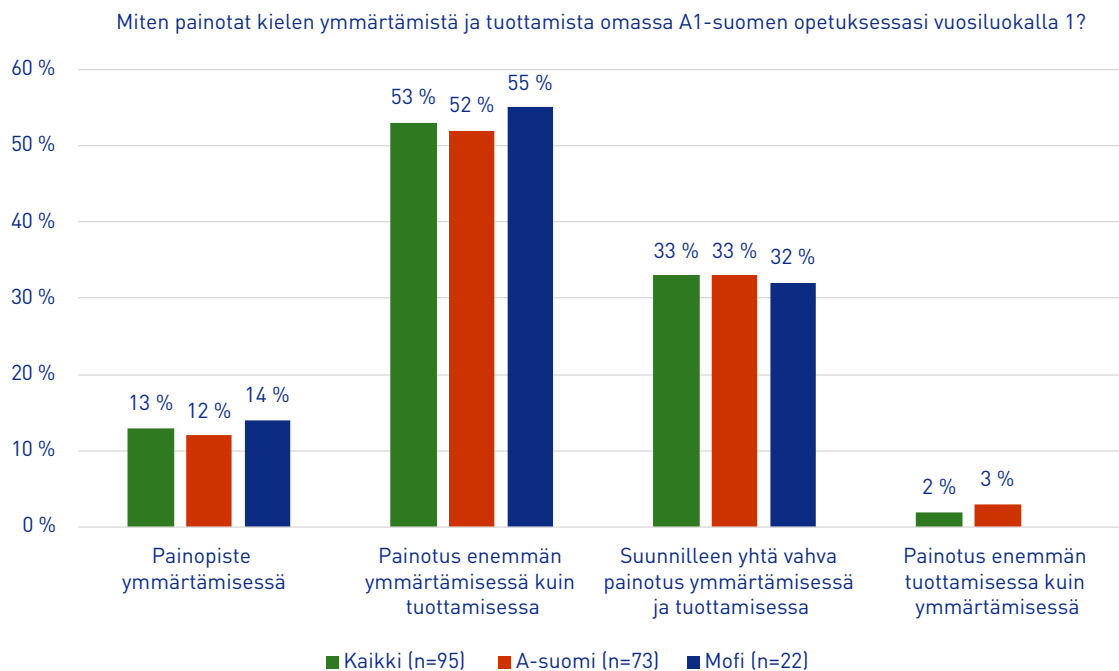
Kun opettajien tuli kertoa, **missä tilanteissa he käyttävät ruotsia**, kävi ilmi, että ohjeistuksissa ja selityksissä käytetään usein myös ruotsia, tai jos oppilaat eivät ymmärrä, mitä suomeksi sanotaan, kuten esimerkeissä 4 ja 5:

- (4) Käytän ruotsia leikkiohjeissa tai tehtävissä, joiden ymmärtäminen voi olla hankalaa. Käytän myös ruotsia, jos oppilaat eivät ole ymmärtäneet sitä, mitä olen sanonut suomeksi, vaikka olen sanonut asian hitaasti suomeksi käyttäen lisäksi kehonkieltä. (nro 45, A-finska)
- (5) kun selitän ohjeet tehtävän suorittamiseksi tai kun oppilas ei ole ymmärtänyt (nro 92, mofi)

Opettajilta kysyttiin myös, missä yhteydessä he käyttävät **suomen kieltä oppituntien ulkopuolella** A1-finskaa opiskelevien oppilaidensa kanssa. Tähän kysymykseen vastasi 59 opettajaa. Näyttää kuitenkin siltä, että suomea ei käytetä laajasti oppituntien ulkopuolella, sillä lähes puolet tähän kysymykseen vastanneista ilmoitti käyttävänsä sitä joko harvoin tai ei koskaan. Viidesosa kysymykseen vastanneista opettajista ilmoitti käyttävänsä suomen kieltä oppilaidensa kanssa heidän tavatessaan välitunneilla, käytävillä tai ruokailutilanteissa ja muutama opettaja tervehtiessään oppilaita. Jotkut opettajat kertoivat käyttävänsä suomea muiden oppiaineiden, kuten liikunnan tai musiikin, yhteydessä. Yksittäiset opettajat ilmoittivat käyttävänsä suomea rutiinitoistoissa, kuten viikonpäivien, kuukausien ja säänilmaisujen yhteydessä, tai joskus sanojen, kuten värien ja numeroiden, kertaamisessa. Kaksi opettajaa ilmoitti, että he eivät puhu oppilaille suomea oppituntien ulkopuolella, koska heidän on käytettävä ruotsia voidakseen vahvistaa oppilaiden ruotsin kielen taitoa. Yksi opettaja mainitsi, että mofi-oppilaat auttavat siinä, että suomen kieltä käytetään tavallisilla oppitunneilla.

Sekä A-finskan että äidinkielenomaisen suomen (mofin) opettajien opetuksessa useimmiten painotettavat **kielelliset taidot** olivat ymmärtäminen ja suulliset taidot. Seitsemäsosa kaikista opettajista ilmoitti *keskittyvänsä täysin ymmärtämiseen*, ja reilu puolet *painottavansa enemmän kielen ymmärtämistä kuin kielen tuottamista*, eli kaksi kolmasosaa opettajista painotti kielen ymmärtämistä. Kolmasosa *painotti suunnilleen yhtä paljon kielen ymmärtämistä ja kielen tuottamista*, kuten kuvioista 4 käy ilmi:

KUVIO 4. OPETTAJIEN PAINOTUS KIELEN YMMÄRTÄMISEN JA KIELEN TUOTTAMISEN OSALTA A1-FINSKAN OPETUKSESSAAN.

Myös suullisten taitojen merkitys tuli selvästi esille: 16 % opettajista ilmoitti *keskittyvänsä kokonaan suullisiin taitoihin* ja 78 % *painottavansa suullisia taitoja*. Vain 6 % vastasi *painottavansa yhtä paljon kirjallisia ja suullisia taitoja*. Kun opettajilta kysyttiin, kuuluuko opettajan A1-finskan opetukseen vuosiluokalla 1 lukemista tai kirjoittamista, 18 % vastasi harjoittavansa niitä *säännöllisesti* ja 56 % *satunnaisesti*, kun taas 26 % ilmoitti, ettei heidän opetuksensa sisällä näitä opetusmuotoja *lainkaan*.

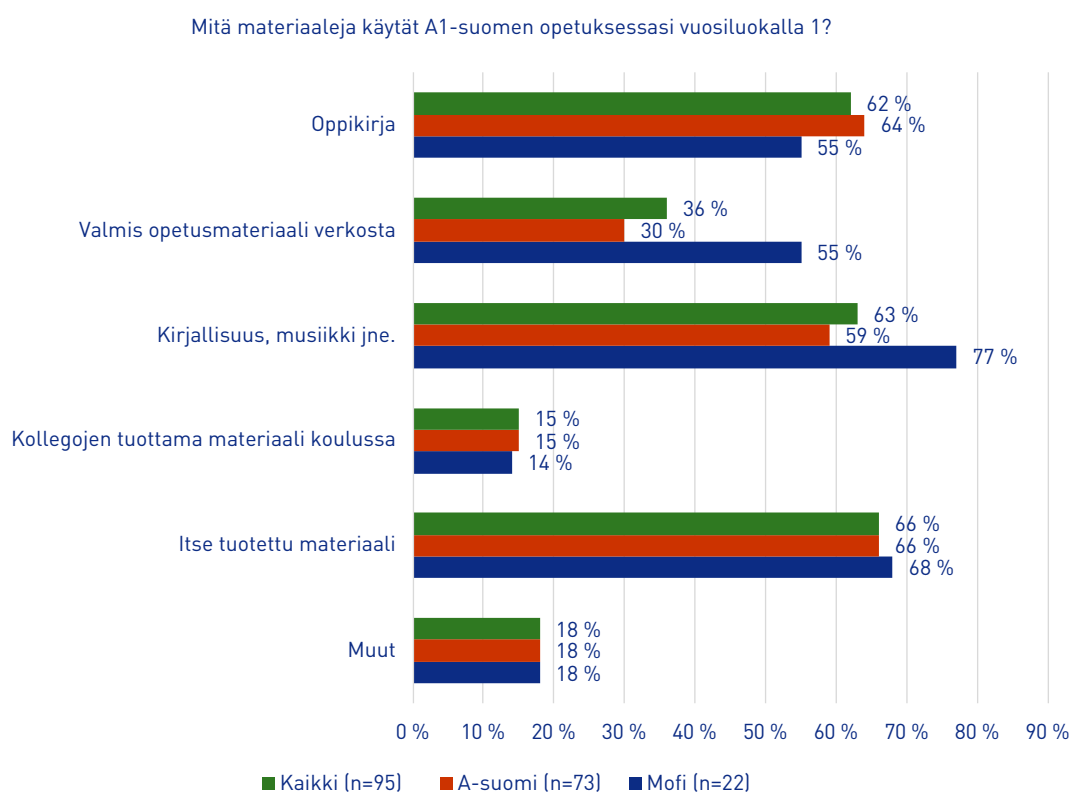
Opettajilla oli mahdollisuus antaa avoimessa esimerkkejä siitä, miten he harjoittavat suullista vuorovaikutusta A1-finskan kielen opetuksessaan vuosiluokalla 1, ja tähän kysymykseen oli vastannut 67 opettajaa. Kaikkein yleisimpiä menetelmiä olivat laulut, pelit, leikit, liikunta ja draama, ja noin kaksi kolmasosaa tähän kysymykseen vastanneista opettajista mainitsi joitakin näistä opetusmuodoista. Tässä siis myös Vuosiluokkien 1-2 A1-kielen opetussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus, 2019b) mainitut työtavat nousivat selkeästi esiin. Lähes puolet vastanneista mainitsi vuoropuhelun ja keskustelun ja vajaa neljäsosa matkimisen ja toiston. Seuraavissa vastauksissa on muutamia esimerkkejä käytetyistä menetelmistä:

- (6) Meillä voi olla erilaisia **kysymysleikkejä**, ja oppilaat vastaavat tai kyselevät kysymyksiä ystäviltään. Laulamme **suomeksi** ja **soitamme** tai **leikimme** Aliasta (jossa sanoja selitetään suomeksi). **Luen** yleensä myös suomenkielistä kirjaa ääneen, jolloin voimme puhua kirjan tapahtumista. (nro 83, mofi)
- (7) Käytämme **käsinukkeja** ja paljon **kuvia, lauluja** ja **loruja**. Oppilaat kiertävät esimerkiksi näyttämässä kuvaa luokkatovereilleen ja kysyvät heiltä kysymyksiä kuvista. Meillä on myös kysymyskortteja, joita oppilaat voivat käyttää pareittain, kun he ovat oppineet lukemaan. (nro 74, A-finska)

Suullisen vuorovaikutuksen harjoittelun työmuodoiksi vajaa neljäsosa nimesi pari- ja ryhmätyöt sekä A-finskan että äidinkielenomaisen suomen (mofin) opetuksessa. Muutamat yksittäiset opettajat mainitsivat myös ne sisällöt, joilla on merkitystä suullisen vuorovaikutuksen harjoittelussa, kuten sanat, numerot, värit ja tervehdysfraasit. Myös erilaiset materiaalit, kuten kuvat ja käsinuket, mainittiin työmuotojen yhteydessä.

Opettajat ottivat monivalintakysymyksessä kantaa myös siihen, mitä **opetusmateriaaleja** he käyttävät A1-finskan opetuksessaan. Kuten kuviosta 5 käy ilmi, *opettajien itse tuottamat opetusmateriaalit, kirjallisuus ja musiikki sekä oppikirjat* ovat yleisimpiä. *Opettajien yhdessä kollegojensa kanssa tuottamaa opetusmateriaalia* ei käytetä kovin yleisesti. A-finskan ja äidinkielenomaisen suomen (mofin) opetusta vertailtaessa suurin ero oli se, että valmista verkko-opetusmateriaalia sekä kirjallisuutta ja musiikkia käytetään hieman laajemmin mofi-opetuksessa.

KUVIO 5. A1-FINSKAN OPETUKSESSA KÄYTETTÄVÄT OPETUSMATERIAALIT VUOSILUOKALLA 1.

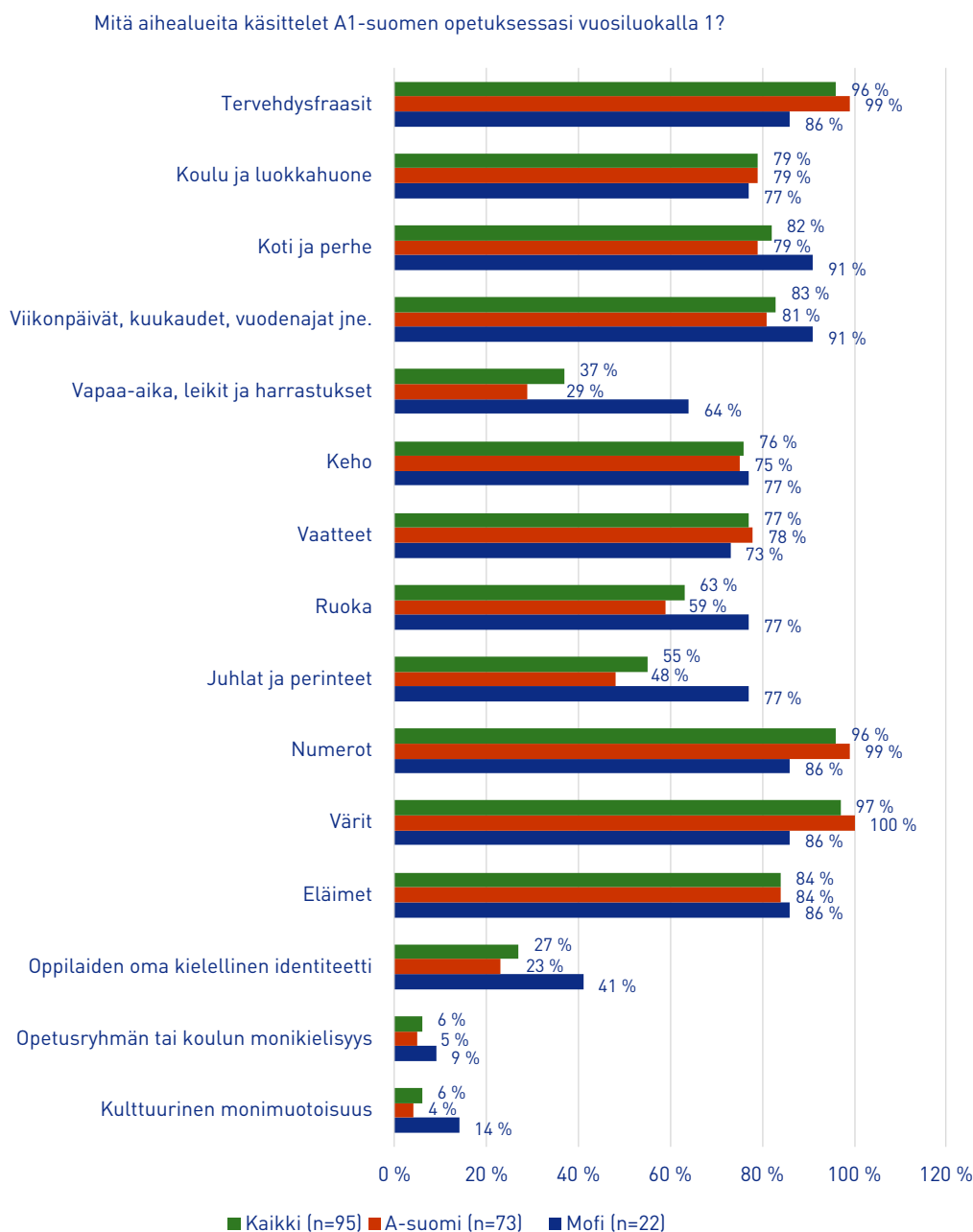
Opettajat saivat myös antaa esimerkkejä käyttämistään erilaisista opetusmateriaaleista. Oppikirjaa opetuksessaan käyttävien keskuudessa yleisimmin käytetty kirja oli *Tassu* (Friman, 2014), joka on A-finskan oppimateriaali. Muutamat opettajat mainitsivat uudemmat A-finskan kielen oppikirjat *Pupu ja Tiikeri* (Martin, 2020) ja äidinkielenomaisen suomen kielen (mofin) opetukseen tarkoitetun *Poni pyörällä* (Friis & Tammi, 2020). Lisäksi opettajat antoivat lukuisia esimerkkejä erilaisista valmiista ja itse tuotetuista opetusmateriaaleista, joita he käyttävät suomen kielen opetuksessa (katso yhteenveto taulukosta 5):

TAULUKKO 5. ESIMERKKEJÄ A1-FINSKAN OPETUKSESSA KÄYTETTÄVISTÄ OPETUSMATERIAALEISTA VUOSILUOKALLA 1.

Opetusmateriaalin tyyppi	Esimerkki
Oppikirja	Tassu, Pupu ja tiikeri, Poni pyörällä
Valmis opetusmateriaali verkosta	Tassu, Kielinuppu, Värinautit, Papunet, Oppi ja ilo, Peda-net, Moka Mera, Muumin kielikoulu, Yle Areena, YouTube
Kirjallisuus, musiikki jne.	• Lauluja ja musiikkia kirjoista ja verkosta, esim. Kielinuppu ja Fröbelin palikat • Riimit ja lorut • Lasten- ja satukirjat, esim. Mauri Kunnas, Franklin-sarja • Lastenohjelmat esim. Yle Areenasta tai YouTubesta, esim. Mannerheimin lastensuojeluliiton Muumi-videot, Pikku Kakkonen • Digitaaliset opetusmateriaalit, esim. Kukako, Timo-hiiri
Kollegojen tuottama materiaali koulussa	Monisteet, kuva- ja lelumateriaali, kielipussit, kortit, pelit, ideapankki
Opettajien itse tuottama materiaali	Monisteet, kuvat, pelit, leikit, tietovisat, ristikot, kortit, julisteet, kopiot, sähköiset aineistot
Muut	Sarin ja Tiinan verkkokoulu, Quizlet, Peppu irti penkistä, suomenkielisen koulun äidinkielen opetuksen materiaalit

Yleisimmät **aihealueet**, joita lähes kaikki (96–97 %) vastasivat käsittelevänsä opetuksessaan, olivat *tervehdysfraasit*, *numerot* ja *värit*. Muita hyvin yleisiä teemoja, joita peräti kolme neljäsosaa (76–84 %) opettajista vastasi käsittelevänsä, olivat *koulu ja luokkahuone*, *koti ja perhe*, *viikonpäivät*, *kuukaudet ja vuodenajat*, *keho*, *vaatteet* ja *eläimet*. Vähiten käsiteltyjä alueita olivat *oppilaiden kielellinen identiteetti* (27 %), *opetusryhmän tai koulun monikielisyys* (6 %) ja *kulttuurinen monimuotoisuus* (6 %) (katso kuvio 6):

KUVIO 6. OPETUKSESSA KÄSITELTÄVÄT AIHEALUEET.

A-finskan ja äidinkielenomaisen suomen (mofin) opetusta vertailtaessa havaittiin joitakin pieniä eroja. Kaikki tai lähes kaikki A-finskan opettajat ilmoittivat käsittelevänsä juuri tervehdysfraaseja, numeroita ja värejä. Vaikka suurin osa (86 %) mofi-opetuksessa toimivista opettajista ilmoitti myös käsittelevänsä näitä aihealueita, vielä useampi (91 %) kertoi käsittelevänsä kotia ja perhettä sekä viikonpäiviä, kuukausia ja vuodenaikoja. Myös vapaa-aikaa, leikkejä ja harrastuksia, ruokaa, juhlia ja perinteitä sekä oppilaiden omaa kielellistä identiteettiä käsitellään enemmän mofin kuin A-finskan opetuksessa. Tämä on linjassa opetussuunnitelman perusteiden kanssa, joissa identiteetti ja oppilaan oma kielellinen tausta (koti ja perhe) korostuvat mofi-opetuksessa (vrt. Opetushallitus, 2019b).

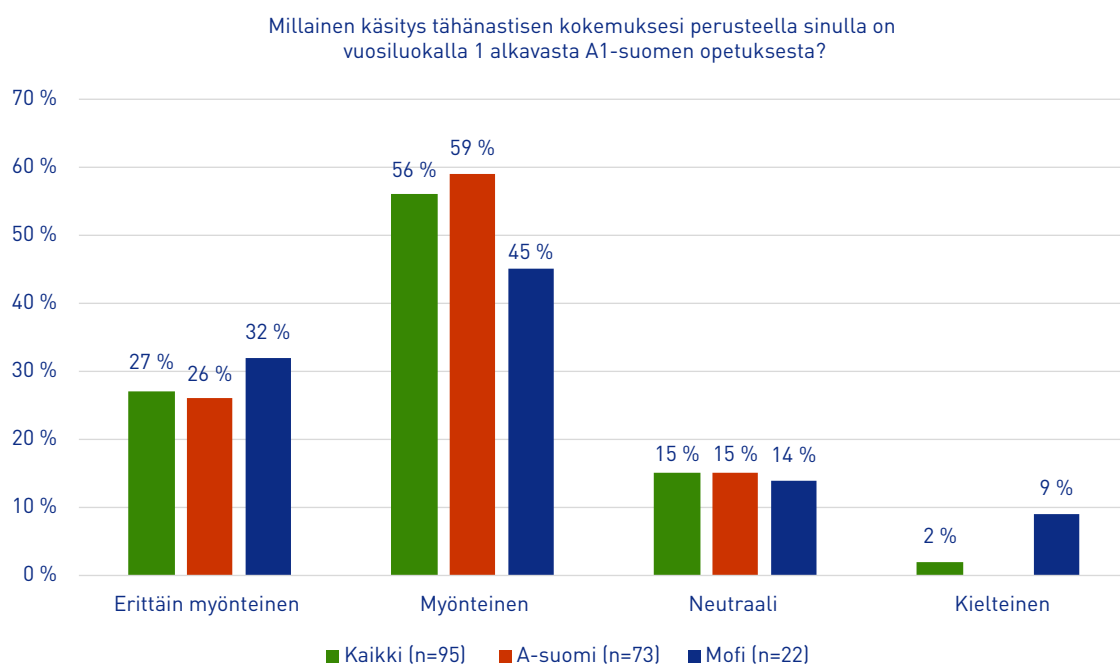
Kotitehtävien osalta 86 % äidinkielenomaisen suomen (mofin) opettajista vastasi, että he eivät anna *koskaan* kotitehtäviä ja 9 % kertoi antavansa niitä *joskus*. A-finskan opettajista 68 %

vastasi, etteivät he anna *koskaan* kotitehtäviä, 30 % kertoi antavansa niitä *joskus*, ja 1 % kertoi antavansa niitä *aina*. Kotitehtävät koostuivat näissä tapauksissa lähinnä sanojen tai lauseiden kertaamisesta ja harjoittelusta. Muita kotitehtäviä voivat olla pienet kirjoitustehtävät, väritys-tehtävät, laulujen harjoittelu, ohjelman katselu, jonkin asian selvittäminen, pelien pelaami-nen tai vuorovaikutteinen harjoittelu aikuisen kanssa.

3.4.3 Käsitykset A1-finskan opetuksesta vuosiluokalla 1

Opettajilla oli yleisesti myönteinen **käsitys vuosiluokalla 1 alkavasta A1-finskan opetuk-sesta**. Useimmat vastasivat, että heillä on joko *myönteinen* tai *erittäin myönteinen* käsitys (katso kuvio 7):

KUVIO 7. OPETTAJIEN KÄSITYS VUOSILUOKALLA 1 ALKAVASTA A1-FINSKAN OPETUKSESTA.

Opettajat saivat perustella vastauksensa avoimessa kommenttikentässä, ja näin oli tehnyt 34 opettajaa. Noin kahdessa kolmasosassa kommentteista nousi esiin myönteisiä näkökohtia ja kolmasosassa kielteisempiä. Yleisimmät perustelut (35 %) suomen kielestä muodostuneelle erittäin myönteiselle tai myönteiselle käsitykselle olivat oppilaiden motivaatio, myönteisyys ja innokkuus, ja joidenkin mielestä tämä johtui siitä, että opetus tapahtuu suurelta osin leikin ja laulun kautta. Toisena myönteisenä asiana muutamat opettajat toivat esiin sen, että on hyvä, jos oppilaat voidaan jakaa ryhmiin heidän kielellisen tasonsa mukaan. Kaikki nämä näkökohdat tulevat esiin esimerkissä 8:

- (8) Oppilaiden mielestä suomen kielen opetus on ollut **hauskaa**, kun he ovat voineet tutustua suomen kieleen ja oppineet sitä **leikin, laulun ja harjoitusten** kautta. Ne ovat olleet heille **myönteisiä kokemuksia**. Oppilaiden mielestä on myös ollut hyvä, että **opetusryhmä on ollut mahdollista jakaa kolmeen eri ryhmään**: äidinkielenomaisen suomen ryhmään, suomen kielen ryhmään, jossa puhutaan suomea jonkun tutun henkilön kanssa, ja alkeisryhmään. Näissä ryhmissä kaikki oppilaat ovat voineet saada heille itselleen sopivia haasteita. (nro 45, A-finska)

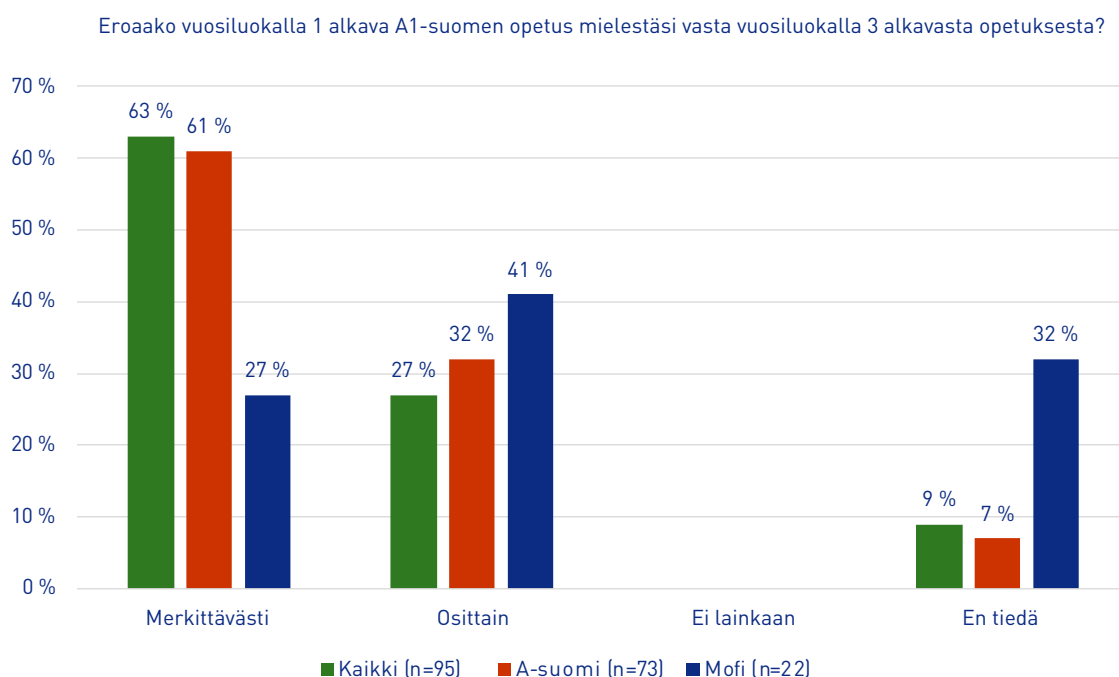
Neljä vastaajaa mainitsi myös, että kieltenopetus on hyvä aloittaa mahdollisimman varhain, koska silloin oppiminen on helpompaa. Yksi vastaaja piti myönteisenä sitä, että opetusmateriaalia on paljon, kaksi oli sitä mieltä, että on hyvä yhdistää kieltenopetusta muiden oppiaineiden kanssa, ja yksi oli sitä mieltä, että yhteistyö kollegojen kanssa oli ollut toimivaa.

Toisaalta joidenkin vastaajien myönteisinä pitämät näkökohdat olivat toisten mielestä kielteisiä. Jotkut yksittäiset opettajat, joilla ei ollut mahdollisuutta oppimäärän mukaiseen ryhmäjakoön, näkivät sen haittana, kun taas luokkansa eri tasoryhmiin jakaneet opettajat olivat tyytymättömiä siihen, etteivät he pystyneet jakamaan suomen kielen opetusta pienempiin kokonaisuuksiin viikon aikana. Kaksi vastaajaa ei pitänyt ”pelkkää leikkiä” ainoastaan myönteisenä asiana. Yksi vastaaja oli sitä mieltä, että monilta oppilailta puuttuu motivaatio, yksi sitä mieltä, että yksi oppitunti viikossa on liian vähän, jotta oppilaat ehtivät oppia jotain, ja yhden vastaajan mielestä vuosiluokan 1 äidinkielenomaisen suomen (mofin) oppilaille ei ole tarjolla oppikirjoja ja opetusmateriaalia. Kahdessa vastauksessa opettajat korostivat, että ruotsin kieltä olisi vahvistettava suomen sijasta. Useat kriittiset näkökohdat tulevat esiin esimerkissä 9:

- [9] Kun **aikaa on vain 45 minuuttia viikossa**, oppilaat muistavat hyvin vähän sitä, mitä on tehty. Jos ryhmä on suuri, aikaa suullisiin harjoituksiin on todella vähän, eikä kukaan valvo, mitä pienryhmissä tehdään. Oppitunnista saatu hyöty on usein hyvin vähäinen. Viittaa ylle kirjoittamiini tavoitteisiin: **jos asenne suomea kohtaan muodostuu myönteiseksi, voi olla tyytyväinen**. Harvoin varsinaista suomen kieltä opitaan näin lyhyessä ajassa. Tilanne olisi **erilainen, jos voitaisiin muodostaa todella pieniä ryhmiä**, joissa olisi alle kymmenen oppilasta. Silloin ehdittäisiin ehkä harjoitella riittävästi. (nro 26, A-finska)

Useimmat opettajat olivat yhtä mieltä siitä, että vuosiluokalla 1 alkava A1-finskan opetus **eroaa** vuosiluokalla 3 aloitetusta tai aloitettavasta opetuksesta. Suurin osa oli sitä mieltä, että opetus eroaa *huomattavasti*, kuten kuviosta 8 käy ilmi. A-finskan opettajat olivat kuitenkin vahvemmin tätä mieltä kuin äidinkielenomaisen suomen (mofin) opettajat.

KUVIO 8. OPETTAJIEN NÄKEMYS SIITÄ, EROAAKO VUOSILUOKALLA 1 ALKAVA A1-FINSKAN OPETUS VUOSILUOKALLA 3 ALKAVASTA OPETUKSESTA.

Opettajista 68 perusteli vastauksensa avoimessa kommenttikentässä. Yleisimmät perustelut liittyivät menetelmiin (vuosiluokan 1 kieltenopetus tapahtuu usein laulun ja leikin kautta, 44 %) ja taitotasoon (vuosiluokan 1 oppilaat eivät useinkaan osaa lukea tai kirjoittaa, 38 %) tai siihen, että suullisia taitoja painotetaan eniten (24 %). Muita eroja oli opetusmateriaaleissa (oppimateriaalia ei käytetä, 16 %) ja kypsyystasoissa (vuosiluokan 1 oppilaat ovat kärsimättömämpiä mutta samalla spontaanimpia ja vastaanottavaisempia kielenoppimiselle, 10 %). Muutamat yksittäiset opettajat mainitsivat, että vuosiluokalla 1 ei anneta kotitehtäviä tai että opetusjärjestelyt ovat erilaisia. Osa niistä, jotka eivät osanneet sanoa, eroaako vuosiluokan 1 opetus vuosiluokan 3 opetuksesta, perusteli tätä sillä, että he eivät olleet opettaneet suomea vuosiluokalla 3, eivätkä sen vuoksi voineet vertailla näitä kahta. Näkemykset eroista käyvät ilmi esimerkeistä 10–13:

- [10] Vuosiluokalla 1 **ei ole käytössä kirjoja eikä tekstejä**. Opiskelemme **esineiden, kuvien, laulujen ja leikkien** avulla. Oppilaille **ei anneta läksyjä**. Vuosiluokalla 3 käytössämme on tekstikirja ja työkirja. Sielläkin työskentelemme suullisesti, mutta edistyminen on nopeampaa, koska oppilailta voidaan edellyttää myös kotona harjoittelua. **Vuosiluokalla 1 oppilaat eivät ole kypsiä tällaisiin opintoihin.** (nro 26, A-finska)
- [11] Vuosiluokalla 1 oppilaat harjoittelevat vielä **lukemista ja kirjoittamista**, joten tämä tulee ottaa huomioon tehtävien valinnassa. (nro 53, mofi)
- [12] Vuosiluokalla 1 on enemmän **leikkiä**. Onko vaarana se, että opiskelu sisältää liikaa leikkiä? (nro 25, A-finska)
- [13] Koen, että A1-finskan kielen opetus vuosiluokilla 1–2 on vapaampaa ja tarjoaa enemmän mahdollisuuksia luovuudelle, koska opetus on enemmänkin **leikkiä, laulua, juttelua ja kielen käyttämistä** kuin kieliopin harjoittelua, oppikirjan seuraamista jne. Myös vuosiluokkien 1–2 suomen kielen opetuksen aihealueiden liittäminen muuhun opetukseen on helpompaa. (nro 60, mofi)

Opettajia pyydettiin kahdessa pakollisessa avoimessa kysymyksessä ottamaan kantaa A1-finskan opetuksen **mahdollisuuksiin** ja **haasteisiin** vuosiluokalla 1. Vastauksissa toistui osin samanlaiset, aiemmissa vastauksissa esiin tulleet näkökohdat. **Mahdollisuuksien** osalta yleisimmät kommentit liittyivät myönteiseen suhtautumiseen kieltenoppimista kohtaan, rohkeuteen puhua ja kieltä koskevaan avoimeen lähestymistapaan. Noin kolmasosalla opettajista jokin näistä näkökulmista kävi ilmi heidän vastauksistaan, kuten esimerkeissä 14–15:

- [14] Suomen kielen **arkipäiväistäminen**: Monet oppilaista ovat käyneet kaksikielisen päiväkodin, joten on hyvä, jos kielen oppiminen jatkuu. (nro 23, mofi)
- [15] luonnollisella tavalla, **ilman suuria vaatimuksia, herättämällä uteliaisuus ja kiinnostus** uutta kieltä kohtaan: pehmeä alku, mutta koko ryhmälle on ehdottomasti oltava selkeät tavoitteet (nro 36, A-finska)

Myös tässä kysymyksessä neljäsosa opettajista korosti sitä, että laulu ja leikki tarjoavat hyvät mahdollisuudet kielten oppimiseen. Toiset kokivat, että vuosiluokan 1 suomen kielen opetus tarjoaa mahdollisuuksia tutustua kieleen (13 %), opetella perussanavarastoa (7 %), puhua suomea (5 %), luoda pohjaa vuosiluokalla 3 alkavalle opetukselle (7 %), yhdistää

opetusta muihin aineisiin (2 %) ja tarjota kulttuurielämyksiä (2 %). Osa opettajista (10 %) korosti, että kieltenopetus on hyvä aloittaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Nämä asiat mainitaan esimerkeissä 16–19:

- (16) Että oppilaat saavat **tutustua** kieleen **suullisesti** erilaisten harjoitusten, kuten **leikkien ja laulun**, kautta. (nro 55, A-finska)
- (17) Se on yksi tapa kasvattaa suomen kielen **sanavarastoa**, ennen kuin aletaan opiskella kielen rakenteiden muodostamista. (nro 3, mofi)
- (18) Se antaa **pohjan** ennen vuosiluokkaa 3, jolloin viikkotuntimäärä kasvaa. (nro 54, A-finska)
- (19) **Varhain** aloitettu kielen oppiminen on joustavampaa. (nro 30, mofi)

Muutamilta yksittäisiltä opettajilta saadut muut kommentit koskivat mahdollisuutta oppilaiden opiskeluajan pidentämiseen, vaihteittaiseen oppimiseen, vapaampaan opetukseen, oman opetuksen järjestämiseen omien toiveiden mukaisesti, laajempien aihekokonaisuuksien käsittelemiseen ja yhteistyöhön suomenkielisten koulujen kanssa. Jotkut opettajat toivat sen enempiä täsmentämättä esiin sen, että suomen kielen opetus vuosiluokalla 1 tarjoaa hyviä mahdollisuuksia tai että opetuksen järjestäminen riippuu opettajasta.

Suurimpana **haasteena** pidettiin oppilaiden tasoeroja, jotka lähes kolmasosa opettajista mainitsi vastauksessaan. Tasoerot koskivat ensisijaisesti eroja kielellisissä taidoissa (esimerkit 20–21) mutta myös eroja kognitiivisissa (esimerkki 22) tai kypsyystasoon liittyvissä taidoissa. Kuten myös edellisessä kysymyksessä tuli esille, osassa kouluja ongelmana oli se, että A-finskan ja mofin oppilaille ei voitu muodostaa erillisiä ryhmiä. Joissakin vastauksissa todettiin toisaalta, että tasoerot voivat olla suuria myös saman oppimäärän oppilaiden kesken (esimerkit 23–24).

- (20) **Osa oppilaista osaa todella paljon asioita** ja on samalla sekä kiinnostuneita että taitavia, ja **toiset taas EIVÄT OSAA MITÄÄN**. On vaikeaa huolehtia yhtä aikaa kaikkien tarpeista. (nro 46, mofi)
- (21) On haasteellista opettaa yhdysluokkaa vuosiluokilla 1–2, joilla oppilaiden pohjatiedot vaihtelevat siten, että osalla **ei ole pohjatietoja lainkaan** ja osalla **suomi on äidinkieli**. (nro 82, A-finska)
- (22) Oppilaat ovat **kognitiivisesti eri vaiheissa**. (nro 2, A-finska)
- (23) **Tasoerot** voivat olla suuria, vaikka lapset olisivat kaksikielisiä. (nro 51, mofi)
- (24) Että oppilaat ovat niin **eri tasoisia** myös A1-ryhmissä. (nro 94, A-finska)

Noin viidesosa koki haasteeksi sen, että oppilaat eivät osaa lukea tai kirjoittaa. Muita mainittuja haasteita olivat opetusmateriaalien puuttuminen (10 %), liian suuret ryhmät (3 %) tai oppituntien liian vähäinen määrä (3 %). Nämä haasteet käyvät ilmi esimerkeistä 25–27:

- (25) Oppilaat eivät useinkaan ole kiinnostuneita opetuksesta, he eivät ymmärrä kieltä, heitä on **liikaa**, eivätkä he ole tottuneita koulunkäyntiin. Ja koska **suomea opetetaan**

vain kerran viikossa, he ehtivät unohtaa kaiken edellisellä viikolla opitun. He **eivät osaa lukea tai kirjoittaa**, ja he ovat tottuneet vain suullisiin harjoituksiin, videoihin ja lauluihin. (nro 25, A-finska)

[26] Syksyllä useimmat oppilaat vuosiluokalla 1 **eivät osaa lukea tai kirjoittaa**. Asianmukaisen **materiaalin** puuttuminen. (nro 39, mofi)

[27] Haasteena on saada riittävästi **resursseja**. On helpompaa harjoitella vuorovaikutusta pienemmissä ryhmissä. (nro 17, A-finska)

Joidenkin yksittäisten opettajien mielestä ruotsin kieleen tulisi sen sijaan panostaa enemmän, esimerkiksi siksi, että oppilaat tulevat suomenkielisistä kodeista, monilla oppilailla on maahanmuuttajatausta tai osalla oppilaista on vaikeuksia oppia lukemaan tai kirjoittamaan myös ruotsiksi. Muita yksittäisten opettajien mainitsemia haasteita olivat se, että paikkakunta on liian ruotsinkielinen, opetus jää liian pinnalliseksi tai monet oppilaat ovat tuskin kuulleetkaan suomen kieltä tai eivät ole vielä tottuneet koulunkäyntiin. Haasteena on myös ollut kielteinen asenne suomen kieltä kohtaan tai saada ryhmä toimimaan, rohkaista kaikin arimpia oppilaita puhumaan ja järjestää opetus riittävän helpolla tasolla. Onneksi oli myös niitä, joiden mielestä A1-finskan opetuksessa vuosiluokalla 1 ei ollut haasteita (15 %). Mainituilla haasteilla on yhtäläisyyksiä Nummelan & Westerholmin (2020) raportissa esitettyihin tuloksiin, joiden mukaan suomen kielen opetuksen suurimmat haasteet vuosiluokilla 1–2 ovat tuntijako, oppilaiden kielellinen tausta ja opetusmateriaali. Osa opettajista ilmoitti sekä edellä mainitussa että tässä tutkimuksessa, että yksi vuosiviikkotunti ei ole riittävästi ja että tarvittaisiin opetusmateriaaleja ja resursseja, joiden avulla oppilaat voitaisiin jakaa eri oppimäärien mukaan tai eri tasoryhmiin.

3.4.4 Kokemukset etäopetuksesta

Kaikki Suomen koulut siirtyivät **etäopetukseen** keväällä 2020 koronapandemian seurauksena. Tämän vuoksi kyselyyn lisättiin muutamia kysymyksiä, jotka koskivat kokemuksia A1-finskan etäopetuksesta vuosiluokalla 1. Opettajat saivat ottaa avoimessa kysymyksessä kantaa siihen, millaisia työtapoja ja digitaalisia työvälineitä he olivat käyttäneet A1-finskan etäopetuksessa vuosiluokalla 1, ja tähän kysymykseen vastasi 63 opettajaa. Käytetyt työtavat ja digitaaliset työvälineet vaihtelivat. Yleisimmin käytetty digitaalinen alusta oli Seesaw (20 %). Tämän lisäksi muutamat yksittäiset opettajat mainitsivat erilaisia käytössä olleita alustoja. Niitä käytettiin etupäässä linkkien ja materiaalien jakamiseen. Vain pieni osa (13 %) järjesti opetusta reaaliaikaisesti Teamsin, Zoomin, Hangoutsin tai Meetin kautta.

Etäopetuksessa yleisimmin käytetystä digitaalisesta materiaalista useimmin mainittiin YouTube (19 %). Muutoin käytettiin erilaisia opetusmateriaaleja, jotka vastasivat tietyiltä osin digitaalisia materiaaleja, joita opettajat muutenkin käyttävät opetuksessaan (katso taulukko 5). Materiaali koostui useimmiten lauluista, saduista, kertomuksista, kuvista, sanoista, teksteistä, peleistä, videoleikkeistä, ohjelmista, elokuvista tai ääniviesteistä. Työskentelymuotoina mainittiin kuullun ymmärtäminen, lukeminen (sekä luetun ymmärtäminen että oman äänen kuunteleminen nauhalta) ja uusien sanojen opettelu. Erilaisia työtapoja on esitelty esimerkissä 28:

[28] Etäopetus, Teams-kokoukset, joissa toistan aiemmin opittuja asioita ja luen suomenkielisiä lastenkirjoja. Filmit ja videoleikkeet, joita katseltiin useaan kertaan, minkä jälkeen oppilaat yrittävät opetella sanoja ja löytää niiden asiayhteyden.

Digitaaliset työvälineet: kuvat ja kosketusnäyttö, kopiot kirjoista, kuvitetut laulutekstit ja musiikkivideot, joiden mukana laulamme ja teemme liikkeitä yhdessä. (nro 33, A-finska)

Jotkut opettajat kertoivat käyttäneensä perinteisempiä työskentelymuotoja, kuten paperia, Word-dokumentteja tai monisteita oppikirjojen tehtäviä tai muita tehtäviä, joita oppilaat tekivät itsenäisesti tai aikuisten kanssa, kuten esimerkissä 29:

- [29] Annoin vuosiluokalle 1 etäopetuksessa tehtäviä, joita oppilaat voivat tehdä kotona: heidän tuli esimerkiksi piirtää viisi asiaa, jotka löytyivät heidän jääkaapistaan. Tämän jälkeen annoin vanhemmille ja oppilaille ohjeet, joiden avulla he voisivat keskustella valitsemistaan sanoista, esimerkiksi ”Mitä sinä ostat?” ”Minä ostan maitoa.” / ”Mikä tämä on?” ”Se on makkara.” jne. Oppilaat saivat tehtävät Wilman kautta tai luokassa. (nro 74, A-finska)

Neljä opettajaa ei ollut järjestänyt lainkaan suomen kielen etäopetusta, ja yksi suomen kielen aineenopettaja ilmoitti luokan oman opettajan huolehtineen siitä.

Opettajat saivat myös ottaa avoimessa kysymyksessä kantaa siihen, miten etäopetus oli heidän mielestään onnistunut. Tähän vastasi 62 opettajaa. Ilmeni, että kokemukset etäopetuksesta olivat hyvin vaihtelevia, *erittäin hyvistä* kokemuksista *ei niin hyviin*. Tähän kysymyksen vastanneista opettajista osalla (13 %) oli myönteisiä kokemuksia, runsaalla neljäsosalla neutraaleja ja viidesosalla kielteisempiä kokemuksia. Osa (11 %) vastasi, että kokemukset riippuivat siitä, auttoivatko huoltajat oppilaita, 13 % vastasi, että suulliset harjoitukset olivat haasteellisia, ja 5 % vastasi, että heidän oli ollut vaikeaa löytää oikea opetuksen taso. Esimerkeissä 30–31 esitetään joitakin näistä kommentteista:

- [30] Toimi **ihan hyvin**, mutta **suulliset harjoitukset ovat muuttuneet erittäin vaikeiksi**. Tämän lisäksi vuosiluokan 1 oppilaat tarvitsevat vielä **huoltajien apua** ottaakseen vastuun siitä, että tehtävät tulevat tehdyiksi. (nro 53, mofi)

- [31] **Erittäin vaativaa**, mutta hyvin suunniteltuna ja järjestettynä se toimii. On haasteellista **tavoittaa kaikki oppilaat** ja tarjota heille heidän tarvitsemaansa tukea sekä antaa heille tehtäviä, jotka ovat **oikean tasoisia** ja selkeitä sekä selkeät ohjeet niiden tekemiseksi. (nro 57, A-finska)

Opettajien kokemukset etäopetuksesta ja siitä, miten ja millä digitaalisilla välineillä etäopetus on toteutettu, ovat vaihtelevia, mikä on tullut esiin myös aiemmissa tutkimuksissa (Ahtiainen ym., 2020).

3.5 Täydennyskoulutus

Opettajien joukosta löytyi sekä niitä, jotka olivat osallistuneet (35 %) tai osallistuivat parhaillaan (2 %) vuosiluokan 1 kieltenopetukseen liittyvään täydennyskoulutukseen, että niitä, jotka eivät olleet osallistuneet siihen (62 %). Opettajista 61 % vastasi haluavansa osallistua täydennyskoulutukseen, kun taas 31 % ei ollut siitä kiinnostunut, ja 7 % ei vastannut tähän kysymykseen.

Opettajat saivat tarkentaa avoimessa kysymyksessä sitä, millaisesta vuosiluokan 1 kieltenopetukseen liittyvästä täydennyskoulutuksesta he olivat kiinnostuneita. Tähän kysymykseen vastasi 43 opettajaa. Yli puolessa vastauksista toivottiin konkreettisia vinkkejä ja ideoita sekä käytännön opetukseen suuntautuneita koulutuksia (26 %). Eniten toivottiin vinkkejä lauluista ja leikeistä sekä opetusmateriaaleista:

(32) Haluaisin opetella hyviä **leikkejä** ja saada **vinkkejä peleistä** ja **digitaalisista materiaaleista**, jotka liittyvät käsiteltäviin asioihin. (nro 58, A-finska)

Muina toiveina oli voida jakaa kokemuksia muiden opettajien kanssa (esimerkki 33) esimerkiksi siitä, miten opetusta mukautetaan kaikille sopivaksi (esimerkki 34) ja miten oppilaita voidaan motivoida käyttämään kieltä, sekä lasten kielellisestä kehityksestä ja mofin opetuksesta. Lisäksi toivottiin vinkkejä ja ideoita nuorempien oppilaiden opetukseen liittyen.

(33) **Kokoukset** vuosiluokille 1–2 suomea opettavien **muiden opettajien kanssa**. On tärkeää voida keskustella ja jakaa toimivia työtapoja ja hyödyllisiä materiaaleja muiden kanssa. (nro 18, A-finska)

(34) Olen osallistunut suomeksi (kun aiheena on ollut englanti). Haluaisin mielelläni osallistua suomen kielen opettajille suunnattuun täydennyskoulutukseen. **Toivoisin koulutusta, joka on suunniteltu tilanteeseen, jossa samassa ryhmässä on sekä perustason suomea että mofia opiskelevia oppilaita.** (nro 7, A-finska)

3.6 Yhteenveto opettajien kokemuksista

- Opettajien taustatiedot:
 - Pääasiassa luokanopettajat opettivat suomea vuosiluokalle 1.
 - Vain osa opettajista oli opiskellut enemmän suomen kieltä tai jotakin muuta kieltä osana tutkintoaan pakollisten kieliopintojen lisäksi.
 - Useimmat opettajat käyttivät suomen kieltä työn ulkopuolella joka päivä tai joka viikko.
 - Aineistossa ovat edustettuina sekä A-finskan että äidinkielenomaisen suomen (modersmålsinriktad finska) eli mofin opetus.
- Opetusjärjestelyt:
 - Noin puolessa aineistossa edustettuina olevista kouluista A1-finskan opetus vuosiluokalla 1 oli myös aiemmin alkanut vuosiluokalla 1.
 - Suuressa osassa aineistossa edustettuina olevista kouluista tarjottiin sekä A-finskan että mofin oppimääriä.
 - A1-finskaa opetettiin vuosiluokalla 1 pääasiassa yksi vuosiviikkotunti, ja opetus järjestettiin useimmissa tapauksissa 45 minuutin oppitunteina.
 - Suomen kielen yhteisopetus ei ollut niin yleistä.
 - Useimmissa kunnissa, joissa vastaajat työskentelivät, on olemassa A1-finskan paikallinen opetussuunnitelma vuosiluokille 1–2, ja monet vastaajista kokivat saaneensa tukea paikallisesta opetussuunnitelmasta.
- Työtavat ja opetusmateriaalit:
 - Opettajat käyttivät suomen kieltä A1-finskan oppitunneilla vaihtelevassa määrin, ja suomea käytettiin paljon enemmän mofi-opetuksessa kuin A-finskan opetuksessa.
 - Sekä A-finskan että mofin opetuksessa korostuivat eniten ymmärtäminen ja suulliset taidot.

- Yleisimmin käytettyjä opetusmateriaaleja olivat opettajien itse tuottamat materiaalit, kirjallisuus ja musiikki sekä oppikirjat. Opettajat toivoivat valmiimpia ja oppilaiden ikätasoa paremmin vastaavia oppimateriaaleja.
- Yleisimpiä käsiteltyjä aihealueita olivat tervehdysfraasit, numerot ja värit sekä koulu ja luokkahuone, koti ja perhe, viikonpäivät, kuukaudet ja vuodenaajat ja keho ja vaatteet ja eläimet.
- suomen kielen tunneilla ei useinkaan annettu kotitehtäviä.
- Käsitykset opetuksesta:
 - Useimmat tähän tutkimukseen osallistuneet opettajat suhtautuivat myönteisesti vuosiluokalla 1 alkavaan A1-finskan opetukseen.
 - Useimpien opettajien mielestä opetus eroaa vuosiluokalla 3 alkavasta A1-finskan opetuksesta.
 - Suomen kielen opetuksen vuosiluokalla 1 katsottiin tarjoavan myönteisiä kokemuksia suomen kielen oppimisesta ja helpon alun sen opiskelulle osittain leikinomaisten opetusmenetelmien ansiosta.
 - Jotkut opettajat pitivät oppilaiden kielitaidon tason ja kognitiivisen tai kypsyyteen liittyvän kehityksen heterogeenisyyttä sekä esimerkiksi luku- ja kirjoitustaidon puutetta haastavina.
- Täydennyskoulutus:
 - Vain kolmasosa opettajista oli osallistunut varhain aloitettuun kieltenopetukseen liittyvään täydennyskoulutukseen, ja kaksi kolmasosaa haluaisi osallistua tällaiseen täydennyskoulutukseen.

4 OPPILAIDEN KOKEMUKSET SUOMEN KIELEN OPETUKSESTA JA HEIDÄN SUOMEN KIELEN TAITONSA

Tässä luvussa kuvataan ensin oppilaiden kokemuksia A1-finskan opetuksesta haastatteluvastausten perusteella ja sen jälkeen heidän suorituksiaan kielellisissä tehtävissä (suullinen tehtävä ja sanatesti). Vastaukset avoimiin haastattelukysymyksiin analysoitiin sisällöllisesti ja kategorisoitiin induktiivisesti aineistosta esiin nousseiden aihealueiden mukaan. Tulosten laskennassa esitetään eri kategoriat frekvenssin mukaan. Myös suljetut haastattelukysymykset on analysoitu ja esitetty frekvenssin mukaan. Suullinen tehtävä analysoitiin ja arvioitiin äänitallenteiden ja niiden transkriptioiden perusteella. Kaksi eri tutkijaa arvioi ensin opiskelijoiden suomen kielen tuottamista ja ymmärtämistä erikseen ja vertaili sitten arvioitaan varmistaakseen arvioinnin johdonmukaisuuden. Sanatesti on analysoitu ja sen tulokset esitetty frekvenssin mukaan.

Haastattelut ja kielelliset tehtävät tehtiin vuosiluokalla 2 kahdella eri alueella opiskelevien oppilaiden kanssa koulupäivien aikana syksyllä 2020. Tutkimukseen osallistui yhteensä 86 oppilasta. Heistä 42 % oli Uudenmaan alueelta ja 58 % Pohjanmaan alueelta. Aineisto yhdeltä alueelta kerättiin siten, että tutkija vieraili koulussa fyysisesti, ja toiselta alueelta aineisto kerättiin koronarajoitusten vuoksi etätapaamisissa Teamsin kautta. Etätapaamisten kautta suoritettuja haastatteluja ja tehtäviä lyhennettiin hieman verrattuna fyysisissä tapaamisissa suoritettuihin haastatteluihin ja tehtäviin. Taulukossa 6 esitetään yhteenveto oppilaskyselyn osallistujamäärästä:

TAULUKKO 6. OPPILAITA KOSKEVAAN TUTKIMUKSEEN OSALLISTUNEIDEN OPPILAIDEN LUKUMÄÄRÄ.

Maakunta	Osallistuneiden koulujen määrä	Osallistuneiden luokkien lukumäärä	Oppilaiden lukumäärä yhteensä	Vanhempiensa suostumusten saaneiden oppilaiden lukumäärä	Tutkimukseen osallistuneiden oppilaiden lopullinen lukumäärä
Uusimaa	1	3	45	37	36
Pohjanmaa	2	5	85	57	50
Yhteensä	3	8	130	94	86

Kahdessa kyselyyn osallistuneessa koulussa A1-finskan opiskelu oli alkanut syksyllä 2019 ja yhdessä koulussa kevätlukukaudella 2020, jolloin oppilaat kävivät vuosiluokkaa 1. Aineiston keruu suoritettiin syksyllä 2020, jolloin jotkut oppilaista olivat osallistuneet suomen opetukseen hieman yli vuoden ja toiset hieman yli puolen vuoden ajan. Tässä tutkimuksessa aloitusajalla ei kuitenkaan näyttänyt olevan ratkaisevaa merkitystä oppilaiden tulosten kannalta.

4.1 Oppilaiden käsitykset ja kokemukset A1-finskasta

Tässä kappaleessa kuvataan oppilaiden käsityksiä ja kokemuksia suomen kielestä ja suomen kielen opetuksesta A1-kielenä vuosiluokilla 1–2. Tulokset perustuvat oppilaiden haastatteluihin. Haastattelukysymyksiä oli yhteensä 24, ja ne koskivat 1) *suomen kielen opetusta koulussa*, 2) *suomen kielen taitojen itsearviointia*, 3) *suomen kielen käyttöä koulun ulkopuolella*, 4) *kielitoisuutta*, 5) *kielten oppimiskykyä*, 6) *hermostuneisuutta käytettäessä suomen kieltä* ja 7) *vanhempien ja ystävien roolia suomen kieleen liittyen*. Osa kysymyksistä oli avoimia, ja osa sisälsi valmiita vastausvaihtoehtoja. Vastausvaihtoehdot koostuivat osaksi Likert-asteikon mukaisista väittämistä, joita havainnollistettiin kuvilla ylös- ja alaspäin osoittavista peukaloista:

Kuinka paljon pidät suomen kielen opetuksesta koulussa?				
				
Pidän siitä hyvin paljon	Pidän siitä melko paljon	En oikein tiedä, pidänpö siitä vai en	En pidä siitä niin paljon	En pidä siitä yhtään

4.1.1 Kielellinen tausta

Vaikka suurin osa kaikista oppilaista (78 %) vastasi, että he osaavat ruotsia parhaiten, myös suomen kielen taito oli monella vahva. Hieman yli puolet kaikista oppilaista (55 %) vastasi käyttävänsä sekä ruotsia että suomea kotona, ja 62 % osallistui mofi-opetukseen. Niiden osuus, jotka vastasivat käyttävänsä sekä ruotsia että suomea kotona ja osallistuvansa mofi-opetukseen, oli Uudellamaalla hieman suurempi kuin Pohjanmaalla (katso taulukko 7:)

TAULUKKO 7. OPPILAAT, JOILLA ON AIEMPIA SUOMEN KIELEN TAITOJA.

	Uusimaa (n = 36)	Pohjanmaa (n = 50)	Kaikki (n = 86)
Käyttää sekä suomea että ruotsia kotona	24 (67 %)	23 (46 %)	47 (55 %)
Osallistuu mofi-opetukseen	26 (72 %)	27 (54 %)	53 (62 %)

Niistä oppilaista, jotka eivät käyttäneet molempia kotimaisia kieliä kotonaan, suurin osa (30 % kaikista oppilaista) vastasi käyttävänsä vain ruotsia ja 15 % käyttävänsä myös jotakin toista kieltä, kuten englantia, norjaa, liettuaa, ranskaa, italiaa, albaniaa tai hepreaa. Vaikka oppilaat mainitsivat monia eri kieliä kotimaisten kielten lisäksi, kieliyhdistelmä ruotsi ja suomi oli kuitenkin kaikkein yleisin monikielisen taustan omaavien oppilaiden keskuudessa.

4.1.2 Oma arvio suomen kielen taidoista ja oppimistaidoista

Oppilaita, jotka eivät käytä suomea kotona, pyydettiin arvioimaan omia **suomen kielen taitojaan siinä vaiheessa, kun he aloittivat suomen kielen opiskelun** vuosiluokalla 1. Suurin osa tähän kysymykseen vastanneista kertoi osanneensa tuottaa vain muutamia sanoja suomeksi ennen opiskelun alkua. Toisaalta he arvioivat kielen ymmärtämisen taitonsa hieman korkeammalle (katso taulukko 8). Ne, jotka vastasivat osaavansa puhua tai ymmärtävänsä melko paljon suomea, olivat pääasiassa mofi-oppilaita, jotka eivät puhuneet suomea kotona, mutta jotka olivat mahdollisesti olleet kosketuksissa suomen kielen kanssa jollakin muulla tavalla koulun ulkopuolella.

TAULUKKO 8. SUOMEN KIELEN TAIDOT SUOMEN KIELEN OPETUKSEN ALUSSA NIIDEN OPPILAIDEN OSALTA, JOTKA EIVÄT KÄYTÄ SUOMEA KOTONAAN (N = 46).

	Puhuminen	Ymmärtäminen
Ei lainkaan	2 (4 %)	4 (9 %)
Muutamia sanoja	28 (61 %)	17 (37 %)
Osa kertoo asioita / ymmärtää merkityksiä	2 (4 %)	8 (17 %)
Melko paljon	14 (30 %)	17 (37 %)

Kaikki oppilaat saivat arvioida **senhetkistä suomen kielen taitoaan** eri oppiainealueilla neljän pisteen asteikolla (katso taulukko 9). Oppilaiden mielestä he osasivat parhaiten 1) laskea yhdestä kymmeneen, 2) tervehtiä opettajaa tai ystävää suomeksi ja 3) nimetä värit sekä kykenivät 4) ymmärtämään opettajan ohjeita suomeksi ja 5) ymmärtämään ystäviensä suomenkielisiä ilmaisuja oppitunnin aikana. Yli 80 % kaikista oppilaista vastasi osaavansa nämä asiat joko *melko hyvin* tai *erittäin hyvin*.

TAULUKKO 9. OPPILAIDEN ITSEARVIOINTI OMISTA SUOMEN KIELEN TAIDOISTAAN (N = 86).

	Osaan suomea jo erittäin hyvin	Osaan suomea jo melko hyvin	Osaan suomea vain vähän	En vielä osaa sitä	Ei vastausta
Tervehtiminen	41 (48 %)	30 (35 %)	13 (15 %)	2 (2 %)	-
Laskeminen 1–10	63 (73 %)	16 (19 %)	3 (3 %)	3 (3 %)	1 (1 %)
Värien nimeäminen	44 (51 %)	27 (31 %)	14 (16 %)	1 (1 %)	-
Eläinten nimeäminen	27 (31 %)	30 (35 %)	13 (15 %)	16 (19 %)	-
Viikonpäivien nimeäminen	31 (36 %)	22 (26 %)	17 (20 %)	15 (17 %)	1 (1 %)
Itsestä ja omasta perheestä kertominen	28 (33 %)	28 (33 %)	15 (17 %)	14 (16 %)	1 (1 %)
Omasta voinnista kertominen	35 (41 %)	27 (31 %)	13 (15 %)	11 (13 %)	-
Harrastuksista kertominen	35 (41 %)	18 (21 %)	15 (17 %)	14 (16 %)	4 (5 %)
Kykenee ymmärtämään opettajan ohjeet suomeksi	36 (42 %)	34 (40 %)	9 (11 %)	6 (7 %)	1 (1 %)
Kykenee ymmärtämään, kun ystävät puhuvat suomea	49 (57 %)	20 (23 %)	13 (15 %)	3 (4 %)	1 (1 %)

Mofi-oppilaat arvioivat luonnollisesti suomen kielen taitonsa paremmiksi kuin A-finskaa opiskelevat oppilaat. A-finskaa opiskelevista oppilaista valtaosa vastasi, että he *eivät osaa lainkaan* tai *osaavat vain vähän* kertoa itsestään tai perheestään (75 %), omasta voinnistaan (57 %) ja harrastuksistaan (69 %) suomeksi, kun taas mofi-oppilaista noin 90 % arvioi *osaavansa* nämä asiat *melko hyvin* tai *erittäin hyvin*. Myös eläinten ja viikonpäivien nimeäminen oli vaikeaa A-finskaa opiskeleville oppilaille: 72 % A-finskaa opiskelevista oppilaista kertoi *osaavansa* nimetä eläimiä *vain vähän* tai *ei ollenkaan* ja 63 % heistä kertoi *osaavansa* nimetä viikonpäiviä *vain vähän* tai *ei ollenkaan*, kun taas 90 % mofi-oppilaista *osasi* nimetä eläimiä *melko hyvin* tai *erittäin hyvin* ja 77 % heistä *osasi* nimetä viikonpäivät *melko hyvin* tai *erittäin hyvin*.

Oppilaat **arvioivat omat oppimistaitonsa suomen kielen osalta** hieman heikommiksi kuin omat suomen kielen taitonsa. Oppilaiden mielestä oli helpointa oppia 1) ymmärtämään

suomea ja oppia suomenkielisiä pelejä ja leikkejä koulussa, 2) toistamaan opettajan sanomia asioita suomeksi ja 3) puhumaan suomea. Yli 70 % kaikista oppilaista vastasi *oppivansa* nämä asiat joko *melko helposti* tai *erittäin helposti* (katso taulukko 10). Myös tässä kysymyksessä suurempi osa mofi-oppilaista kuin A-finskaa opiskelevista oppilaista arvioi, että heidän oli helppo oppia eri asioita suomeksi.

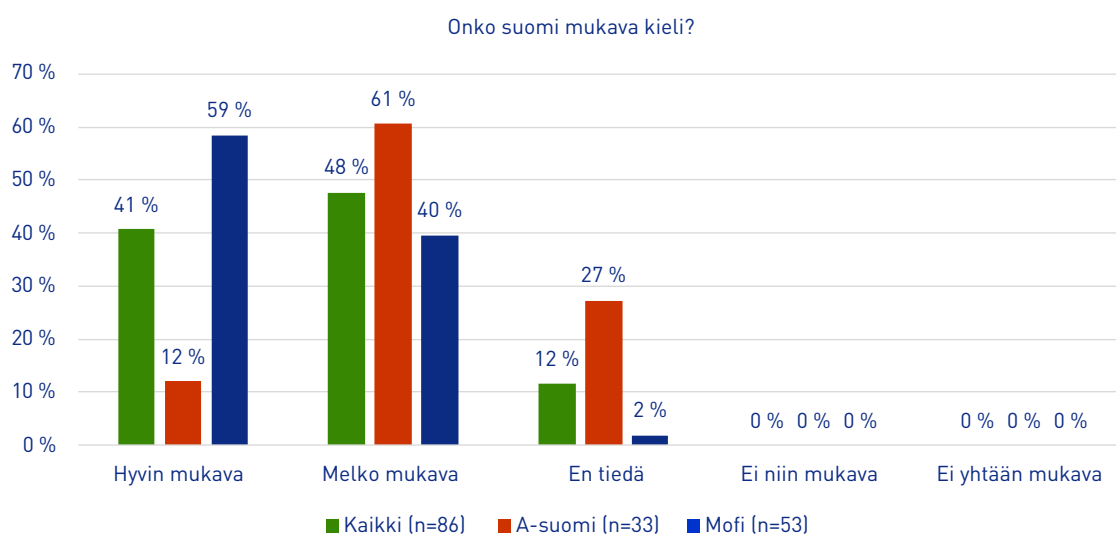
**TAULUKKO 10. OPPILAIDEN ITSEARVIOINTI OMISTA SUOMEN KIELEN OPPIMIS-
TAIDOISTAAN (N = 86).**

	Opin suomea hyvin helposti	Opin suomea melko helposti	En osaa sanoa	Suomen kieltä on melko vaikea oppia	Suomen kieltä on hyvin vaikea oppia
Ymmärtäminen	32 (38 %)	32 (38 %)	12 (14 %)	10 (12 %)	
Puhuminen	34 (40 %)	28 (33 %)	13 (15 %)	10 (12 %)	1 (1 %)
Laulujen sanojen muistaminen	10 (12 %)	36 (42 %)	23 (27 %)	15 (17 %)	2 (2 %)
Toistaminen	28 (33 %)	36 (42 %)	16 (19 %)	6 (7 %)	
Suomenkieliset pelit ja leikit	30 (35 %)	35 (41 %)	11 (13 %)	9 (11 %)	1 (1 %)
Suomen kielen oppiminen muualla kuin koulussa	26 (30 %)	33 (38 %)	16 (19 %)	9 (11 %)	1 (1 %)

4.1.3 Suhtautuminen suomen kieleen ja suomen kielen opetukseen

Kun oppilailta kysyttiin viiden pisteen asteikolla, **mitä he ajattelevat suomen kielestä ja suomen kielen opetuksesta**, oli suurimman osan suhtautuminen myönteistä. Suurin osa (89 %) piti suomea *melko mukavana* tai *erittäin mukavana* kielenä. Loput vastasivat, että he *eivät tiedä*, eikä kukaan vastannut, että suomi *ei ole mukava* kieli. Tässä kuitenkin havaittiin ero A-finskan ja mofin opetukseen osallistuvien oppilaiden välillä. Suurempi osa mofi-oppilaista piti suomea *erittäin mukavana* kielenä, kuten kuviossa 9 esitetään:

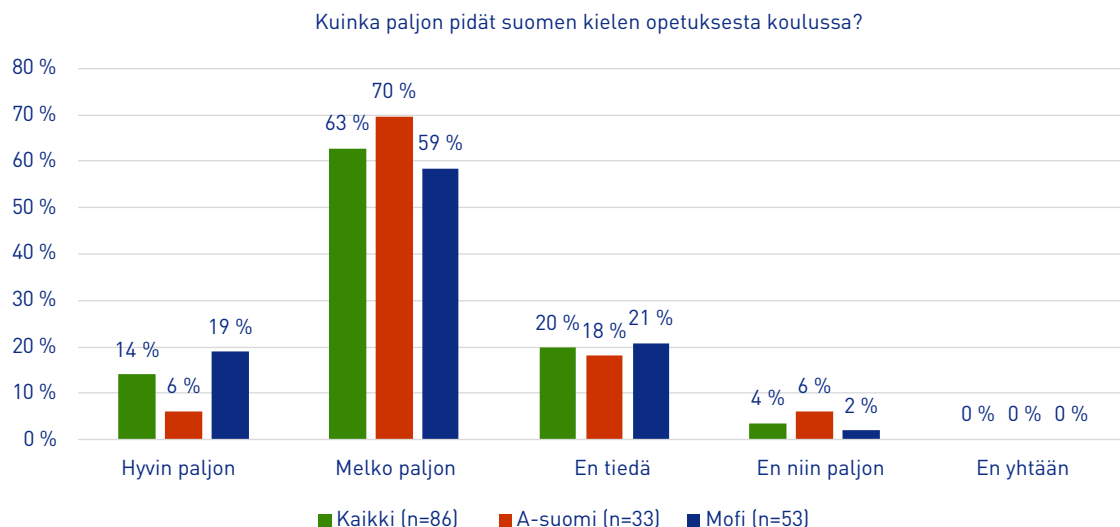
KUVIO 9. OPPILAIDEN MIELIPIIDE SIITÄ, MITEN MUKAVANA SUOMEN KIELI KOETAAN.

Suurin osa oppilaista suhtautui myönteisesti myös suomen kielen opetukseen. Suurin osa (77 %) vastasi pitävänsä suomen kielen opetuksesta koulussa joko *melko paljon* tai *erittäin*

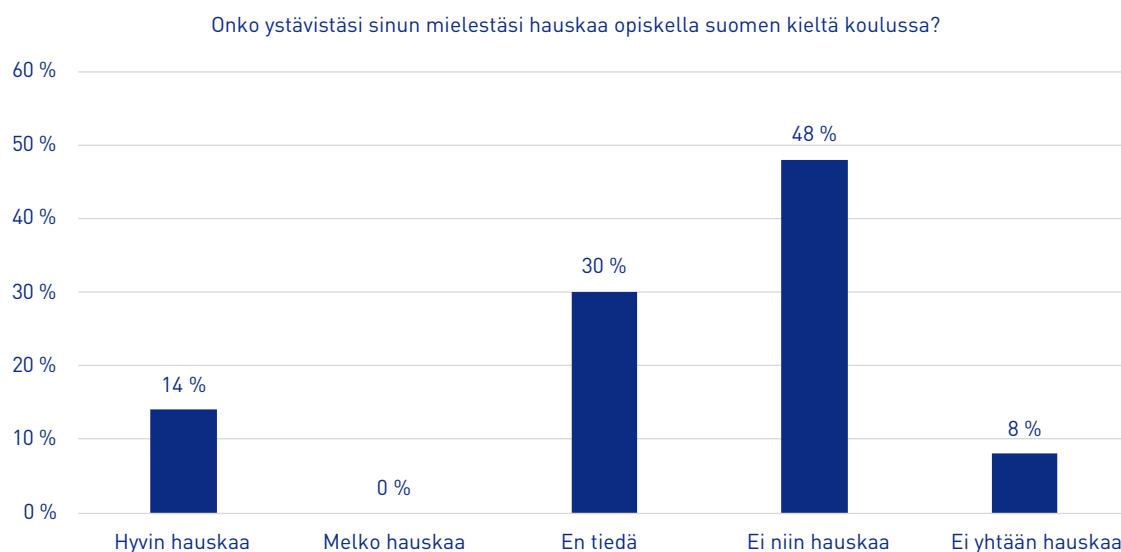
paljon. Toisin kuin itse suomen kielen osalta (kuvio 9), pienempi osuus (4 %) oppilaista vastasi, että he *eivät pitäneet niin paljon* suomen kielen opetuksesta koulussa. A-finskan ja mofin välillä ei ollut suuria eroja (katso kuvio 10):

KUVIO 10. KUINKA PALJON OPPILAAT PITÄVÄT SUOMEN KIELEN OPETUKSESTA KOULUSSA.

Oppilaiden oli myös vastattava kysymykseen siitä, uskovatko he, että heidän ystäviensä mielestä suomen kielen opetus on hauskaa koulussa. Vaikka suuri osa oppilaista vastasi itse pitävänsä suomen kielen opetuksesta, yli puolet (56 %) tähän kysymykseen vastanneista oli sitä mieltä, että heidän ystäviensä mielestä *ei ole hauskaa* osallistua suomen opetukseen koulussa, kun taas jotkut vastasivat, että he *eivät tiedä* (katso kuvio 11). Monet oppilaat näyttivät siis olettavan, että muut suhtautuvat suomen kielen opetukseen kielteisemmin kuin he itse. Tässä kohtaa on kuitenkin huomattava, että tämä kysymys jätettiin pois etänä toteutetavasta aineiston keruusta, minkä vuoksi vastaajien määrä sen osalta on vain 50.

KUVIO 11. OPPILAIDEN KÄSITYS SIITÄ, MITÄ HEIDÄN YSTÄVÄNSÄ AJATTELEVAT SUOMEN KIELEN OPETUKSESTA (N = 50).

Oppilaat saivat vastata kolmessa avoimessa kysymyksessä siihen, mikä on hausinta suomen kielen opetuksessa koulussa, onko siinä jotain, josta he eivät pidä, ja miksi he haluavat oppia suomea. Tähänkin kysymykseen saadut vastaukset olivat ylivoimaisesti enimmäkseen myönteisiä. Oppilaiden mielestä **hauskinta** olivat pelit ja leikit (16 %), opettajan ääneen lukeminen (12 %), käsityöt (10 %), musiikki ja elokuvat (9 %), tehtävät (8 %), lukeminen (7 %) ja kirjoittaminen (5 %). Jotkut oppilaat vastasivat, että he eivät tiedä tai että kaikki on hauskaa. Neljä mofi-oppilasta (kaksi molemmilta alueilta) vastasi, että suomen kielen oppitunneilla hauskinta on saada puhua suomea, koska he eivät voi tehdä sitä koulussa muuten.

Kun oppilailta kysyttiin, oliko **suomen kielen opetuksessa jotain, mistä he eivät pitäneet**, hieman yli puolet vastasi kieltävästi ja hieman yli kymmenesosa ei osannut sanoa. Ne, jotka eivät pitäneet jostakin suomen kielen opetuksessa, vastasivat, että sellaisia asioita olivat esimerkiksi kirjoittaminen (7 %), se, ettei ymmärrä kaikkea (5 %) ja kuunteleminen (2 %). Jotkut mainitsivat käytännöllisempiä syitä, kuten sen, että muut oppilaat häiritsevät (6 %) tai että he eivät halua leikellä kuvia (2 %). Erään oppilaan mielestä suomen kielen oppitunti on liian lyhyt. Oppilaat mainitsivat tässä yhteydessä muutamia asioita, jotka liittyvät suoraan suomen kieleen. Jotkut asiat, joista vastausten mukaan ei pidetä, kuten kirjoittaminen, olivat puolestaan toisten mielestä hauskinta, mikä kertoo siitä, että oppilaiden mielipiteissä ja mieltymyksissä on vaihtelua.

Yleisin syy siihen, miksi oppilaat **halusivat oppia suomea**, oli mahdollisuus olla vuorovaikutuksessa muiden kanssa (26 %). Jotkut vastasivat, että he voivat siten puhua suomenkielisille ihmisille yleensä, kun taas toiset kertoivat nimenomaan, että he haluavat oppia suomea voidakseen keskustella suomea puhuvien ystäviensä, naapureidensa tai perheenjäsentensä kanssa. Toinen hyvin yleinen syy oli mahdollisuus käyttää kieltä yhteiskunnassa (17 %): Suomessa on osattava suomen kieltä, sitä tarvitaan esimerkiksi kaupoissa asioimiseen, ja se voi olla hyödyllinen taito tulevaisuudessa. Oppilaat näyttivät siis pitävän suomea kielirajat ylittävänä viestintäkeinona. Muita syitä sille, miksi oppilaat halusivat oppia suomea, oli, että osan mielestä se on hauskaa (16 %), he halusivat oppia suomen kieltä paremmin (13 %) tai hallita jonkin kielen eri osa-alueista (puhuminen, ymmärtäminen, kirjoittaminen, lukeminen) (10 %) tai se, että he olivat kiinnostuneita oppimaan eri kieliä (6 %) ja että he osasivat suomea jo entuudestaan (5 %).

4.1.4 Kielitietoisuus

Oppilaiden kielitietoisuutta kartoitettiin kolmella avoimella kysymyksellä: mitä muita kieliä suomen ja ruotsin lisäksi he tiesivät olevan olemassa, oliko heidän mielestään suomen ja ruotsin kielillä jotain yhteistä ja millä tavalla heidän mielestään suomen kieli eroaa ruotsin kielestä.

Ruotsin ja suomen lisäksi oppilaiden tuntemista kielistä yleisin oli englanti, jonka mainitsi 92 % oppilaista. Toiseksi tunnetuin kieli oli espanja ja sen jälkeen venäjä, saksa ja kiina (katso taulukko 11):

TAULUKKO 11. OPPILAIDEN TUNTEMAT KIELET SUOMEN JA RUOTSIIN LISÄKSI.

Kieli	Oppilaat, jotka nimesivät jonkin kielen (n = 86)
Englanti	79 (92 %)
Espanja	38 (44 %)
Venäjä	25 (29 %)
Saksa	24 (28 %)
Kiina	22 (26 %)

Viiden yleisimmän kielen lisäksi mainittiin 26 muuta kieltä Pohjoismaista, Euroopasta sekä muualta maailmasta. Useimmat olivat olemassa olevia kieliä, kun taas osa liittyi tiettyyn maahan, kuten *riikinruotsi*, *brittienglanti*, *amerikanenglanti* ja *afrikkalaiset kielet*. Jotkut oppilaat eivät osanneet nimetä lainkaan muita kieliä kuin ruotsi ja suomi, kun taas eniten kieliä tunteva oppilas mainitsi peräti 11 eri kieltä. Oppilaat tunsivat keskimäärin kolme muuta kieltä ruotsin ja suomen lisäksi.

Oppilaat olivat kuulleet yleisimmin eri kielistä oman perheensä tai sukulaistensa kautta (51 %), mutta myös ulkomailla (35 %) ja ystävien tai tuttavien kautta (23 %). Muita mainittuja kanavia olivat elokuvat ja videot, televisio, kirjat, koulu, yhteiskunta ja harrastukset. Kuitenkin vain kaksi oppilasta mainitsi koulun paikkana, jossa he olivat kuulleet eri kielistä.

Kun kysyttiin, onko **suomen ja ruotsin kielillä jotain yhteistä**, noin kolmasosa oppilaista vastasi, ettei kielillä ole mitään yhteistä, kun taas vajaa viidesosa vastasi, että he eivät tiedä, ja jotkut, että näillä kahdella kielellä on vain vähän yhteistä. Näin ollen alle puolet oppilaista osasi mainita joitakin suomen ja ruotsin kielille yhteisiä asioita. Näistä yleisin vastaus oli, että tietyt sanat molemmilla kielillä ovat samoja tai samankaltaisia, kuten esimerkeissä 35–37:

[35] Joskus niissä voi olla muutamia samoja sanoja tai samankaltaisia sanoja (nro 62, mofi)

[36] Suomen kielessä on paljon sanoja, jotka ovat täsmälleen samoja kuin ruotsin kielessä, mutta niiden lopussa on "i", kuten banaani (nro 43, A-finska).

[37] Kyllä, avokado (nro 19, mofi)

Jotkut oppilaat huomauttivat, että Suomessa puhutaan molempia kieliä, kun taas muut yksittäiset kommentit liittyivät siihen, että kirjaimet ovat samat molemmilla kielillä, samoja sanoja voidaan sanoa molemmilla kielillä, molemmat kielet ovat melko helppoja, monet ihmiset puhuvat niitä, molempia kieliä puhutaan oppilaan perheessä ja että Ruotsi ja Suomi kuuluivat aiemmin yhteen.

Kun kysyttiin, **millä tavalla suomen kieli eroaa heidän mielestään ruotsin kielestä**, yleisin vastaus liittyi puheeseen ja ääntämiseen, eli että kieliä puhutaan eri tavalla tai että kielet kuulostavat erilaisilta, kuten esimerkeissä 38 ja 39:

[38] Se sanotaan täysin eri tavalla, "välkommen" on suomeksi "tervetuloa", eikä se kuulosta ollenkaan samalta. (nro 18, A-finska)

[39] Mielestäni suomen kieli kuulostaa enemmän poikamaiselta ja ruotsi enemmän tyttömaiselta; sitä on vaikea selittää (nro 78, mofi)

Toiseksi yleisin vastaus oli, että sanat ovat erilaisia (esimerkki 40), kun taas jotkut toivat esiin sen, että oikeinkirjoitus on erilainen tai jotkut kirjaimet ovat erilaisia (esimerkki 41). Jotkut oppilaat pitivät suomen kieltä hieman vaikeampana, kun taas noin kuudesosa ei osannut nimetä eroja.

[40] Jotkut englannin ja ruotsin sanat kuulostavat hieman samoilta, mutta sitten suomeksi sanat ovat täysin erilaiset (nro 59, mofi)

(41) Ruotsin "u" on suomeksi "o" ja sitten suomen "o" on "å", mutta ruotsiksi ne ovat "o" (nro 42, mofi)

Yhteenvedon voidaan todeta, että kielitietoisuutta koskeviin kysymyksiin annettujen vastausten välillä on eroja, sekä puhuttaessa kielistä yleisellä tasolla että suomen ja ruotsin välisistä eroavaisuuksista. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että oppilaiden on hieman helpompi tunnistaa suomen ja ruotsin kielen eroja kuin yhtäläisyyksiä.

4.1.5 Hermostuneisuus suomen kieltä käytettäessä

Oppilaiden oli kuvailtava viiden pisteen asteikolla, ovatko he **hermostuneita puhuessaan suomea** suomen kielen oppituntien aikana ja koulun ulkopuolella ja kuinka mielellään he vastaavat suomeksi. Tarkasteltaessa oppilaita ryhmänä suurin osa vastasi, että he ovat *harvoin* tai *eivät koskaan* hermostuneita puhuessaan suomea. He ovat mielestään hieman hermostuneempia vapaa-ajalla kuin koulussa (katso taulukko 12):

TAULUKKO 12. HERMOSTUNEISUUS SUOMEN KIELTÄ KÄYTETTÄESSÄ (N = 86).

	En ole koskaan hermostunut	Vain harvoin	En osaa sanoa	Olen toisinaan hermostunut	Olen koko ajan hermostunut	Ei vastausta
Oppitunnilla	42 (49 %)	25 (29 %)	5 (6 %)	12 (14 %)	2 (2 %)	-
Vapaa-ajalla	34 (40 %)	23 (27 %)	6 (7 %)	19 (22 %)	2 (2 %)	2 (2 %)

Myös tässä kysymyksessä oli eroja A-finskaa ja mofia opiskelevien oppilaiden välillä. A-finskaa opiskelevat oppilaat olivat mofi-oppilaita hermostuneempia käyttäessään suomea sekä oppitunneilla että vapaa-ajalla. Noin 33 % A-finskaa opiskelevista oppilaista vastasi olevansa *aina* tai *joskus* hermostunut oppituntien aikana, kun taas vastaava osuus mofi-oppilaista oli 6 %. Sama suuntaus näkyy myös siinä, että 45 % A-finskaa opiskelevista oppilaista ilmoitti olevansa *aina* tai *joskus* hermostunut käyttäessään suomea vapaa-ajallaan vastaavan osuuden ollessa mofi-oppilaiden osalta 11 %. Jotkut niistä, jotka vastasivat olevansa hermostuneita, kertoivat pelkäävänsä tekevänsä virheitä puhuessaan tai keskustellessaan vapaa-ajallaan tuntemattomien kanssa. Kaikki hermostuneisuuden syyt eivät siis liity suoraan suomen kieleen.

Oppilaat suhtautuivat myönteisesti myös **vastaamiseen suomen kielellä oppituntien aikana**, vaikka he eivät muistaisikaan tarkkaan, miten jokin asia sanotaan suomeksi (katso taulukko 13):

TAULUKKO 13. OPPILAIDEN HALUKKUUS VASTATA SUOMEKSI (N = 86).

	Aina / erittäin mielellään	Aika usein / melko mielellään	En osaa sanoa	Yleensä ei / ei kovin mielellään	Ei koskaan / ei ollenkaan	Ei vastausta
Jos et muista tarkalleen, miten jokin asia sanotaan suomeksi, yritätkö silti sanoa sen?	26 (30 %)	39 (45 %)	9 (11 %)	7 (8 %)	4 (5 %)	1 (1 %)
Kun opettaja pyytää sinua sanomaan jotain suomeksi koulun suomen kielen oppitunnilla, vastaatko mielelläsi ja sanot jotain suomeksi?	32 (37 %)	40 (47 %)	8 (9 %)	4 (5 %)	2 (2 %)	-

Vaikka oppilaat saattavat jossain määrin kokea olevansa hermostuneita käyttäessään suomea, se ei vaikuta yleisesti olevan asia, joka estää heitä käyttämästä kieltä. Mofi-oppilaat suhtautuivat suomen kielellä vastaamiseen hieman myönteisemmin. Mofi-oppilaista 80 % vastasi, että he yrittävät *melko usein* tai *aina* sanoa jonkin asian suomeksi, vaikka eivät muistaisi tarkkaan, miten asia sanotaan suomeksi, kun taas vastaava osuus A-finskaa opiskelevista oppilaista oli 66 %. Suurin osa (92 %) mofi-oppilaista sanoi myös, että he vastaavat *melko* tai *erittäin mielellään*, jos opettaja pyytää heitä sanomaan jotain suomeksi oppitunnilla, kun vastaava osuus A-finskaa opiskelevista oppilaista oli 69 %.

4.1.6 Suomen kielen käyttö vapaa-ajalla

Kun oppilailta kysyttiin eri vastausvaihtoehtojen avulla **suomen kielen käytöstä vapaa-ajalla**, yleisimmät vastaukset olivat, että he *puhuvat suomea ystävänsä tai jonkun muun kanssa* vapaa-ajallaan ja *kuuntelevat suomenkielisiä kappaleita tai musiikkia*. Kaikista oppilaista 45 % ilmoitti puhuvansa suomea ystävänsä tai jonkun muun kanssa vapaa-ajallaan ja 36 % kuuntelevansa suomenkielisiä kappaleita tai musiikkia *melkein joka päivä*. Lähes puolet vastasi myös, että he käyttävät suomea *harrastuksissaan joka viikko*. Vähiten yleistä oli suomenkielisten tekstien *lukeminen* tai *kirjoittaminen* koulun ulkopuolella: 50 % vastasi lukemisen ja 44 % kirjoittamisen osalta, että he *eivät koskaan* tee näitä asioita (katso taulukko 14):

TAULUKKO 14. OPPILAIDEN SUOMEN KIELEN KÄYTTÖ VAPAA-AJALLA (N = 86).

	Melkein joka päivä	Joka viikko	Joka kuukausi	Ei koskaan	Ei vastusta
Puhuu ystävien tai jonkun muun kanssa	39 (45 %)	15 (17 %)	7 (8 %)	25 (29 %)	-
Kuuntelee lauluja/musiikkia	11 (13 %)	26 (30 %)	19 (22 %)	29 (34 %)	1 (1 %)
Katsoo ohjelmia/videoita	31 (36 %)	21 (24 %)	15 (17 %)	19 (22 %)	-
Pelaa pelejä	13 (15 %)	20 (23 %)	19 (22 %)	33 (38 %)	1 (1 %)
Harrastuksissa	8 (9 %)	41 (48 %)	-	34 (40 %)	3 (3 %)
Lukee	10 (12 %)	17 (20 %)	16 (19 %)	43 (50 %)	-
Kirjoittaa	14 (16 %)	18 (21 %)	12 (14 %)	38 (44 %)	4 (5 %)
Jotakin muuta	3 (4 %)	7 (8 %)	3 (4 %)	64 (74 %)	9 (10 %)

Mofi-oppilaat käyttivät suomea paljon enemmän vapaa-ajallaan kuin A-finskaa opiskelevat oppilaat. Hieman yli kaksi kolmasosaa (70 %) mofi-oppilaista vastasi puhuvansa suomea ystävänsä tai jonkun muun kanssa vapaa-ajallaan *melkein joka päivä*, kun taas sama osuus (70 %) A-finskaa opiskelevista oppilaista vastasi, että he *eivät koskaan* puhu suomea ystävän tai jonkun muun kanssa vapaa-ajallaan. Mofi-oppilaat vastasivat myös, että he kuuntelevat enemmän kappaleita ja musiikkia suomeksi, katsovat enemmän suomenkielisiä ohjelmia tai videoita ja lukevat ja kirjoittavat enemmän suomeksi. Harrastusten ja pelien osalta suomen kieltä käyttävien oppilaiden osuudet olivat tasaisemmat kahden ryhmän välillä. Lähes yhtä suuri osuus mofia ja A-finskaa opiskelevista oppilaista vastasi käyttävänsä suomea harrastuksissaan, kun taas suomenkielisten pelien pelaaminen ei ollut niin yleistä kummassakaan ryhmässä.

4.1.7 Vanhempien ja ystävien tuki

Oppilailta kysyttiin myös viiden pisteen asteikolla heidän **vanhemmiltaan ja ystäviltään saamastaan tuesta** suomen oppimisessa. Hieman yli puolet kaikista oppilaista vastasi, että vanhemmat kysyvät joko *usein* tai *joskus*, mitä suomen oppitunneilla tehdään (katso taulukko 15):

TAULUKKO 15. VANHEMPIEN OSALLISTUMINEN SUOMEN KIELEN OPPIMISEEN.

	Usein	Joskus	En osaa sanoa	Harvoin	Ei koskaan
Kysyvätkö vanhempasi, mitä suomen oppitunneilla koulussa tehdään? (n = 86)	11 (13 %)	36 (42 %)	4 (5 %)	16 (19 %)	19 (22 %)
Auttavatko vanhempasi sinua suomen kielen oppimisessa? (n = 49)	29 (59 %)	13 (27 %)	2 (4 %)	3 (6 %)	2 (4 %)
Kannustavatko vanhempasi käyttämään suomea myös muualla kuin koulussa? (n = 50)	8 (16 %)	17 (34 %)	10 (20 %)	4 (8 %)	11 (22 %)
Puhutko vanhempiesi kanssa siitä, missä suomen kieltä voi nähdä ja kuulla koulun ulkopuolella? (n = 50)	9 (18 %)	2 (4 %)	9 (18 %)	4 (8 %)	26 (52 %)

Taulukon 15 osalta **on huomioitava**, että vanhempien rooliin liittyvää kolmea kysymystä ei esitetty etänä toteutettavan aineiston keruun yhteydessä, minkä vuoksi vastausten määrä näissä kysymyksissä oli pienempi. Suurin osa (86 %) kysymyksiin vastanneista oppilaista totesi, että vanhemmat auttavat *usein* tai *joskus* suomen kielen opiskelussa (esimerkiksi kotitehtävissä tai jos he kysyvät, miten jokin asia sanotaan suomeksi), mutta useat oppilaat huomauttivat, että he eivät saa kotitehtäviä suomen kielessä, ja jotkut ilmoittivat, että he eivät tarvitse apua. Tämä myötäilee opettajien vastauksia, koska suurin osa opettajista vastasi, että he eivät anna kotitehtäviä suomen oppitunneilla vuosiluokalla 1 (katso kappale 3.4.2). Puolet oppilaista vastasi myös, että vanhemmat kannustavat heitä käyttämään suomen kieltä koulun ulkopuolella, esimerkiksi kotona tai matkoilla joko *usein* tai *joskus*. Ei kuitenkaan ollut niin yleistä keskustella siitä, missä suomen kieltä voi nähdä ja kuulla koulun ulkopuolella, ja 60 % ilmoittikin keskustelelevansa asiasta vanhempiensa kanssa *harvoin* tai *ei koskaan*. Vanhempien tukea koskevista vastauksista ei ollut suuria eroja A-finskaa ja mafia opiskelevien välillä.

Suuri osa oppilaista vastasi myös, että tarvittaessa he saavat apua ystäviltään suomen kielen liittyen, esimerkiksi silloin, jos he eivät ymmärrä tai tiedä jotakin sanaa suomeksi. Jopa 71 % vastasi, että he saavat *usein* tai *joskus* apua ystäviltään suomen kieleen liittyen (katso taulukko 16):

TAULUKKO 16. YSTÄVIEN APU SUOMEN OPPIMISESSA (N = 86).

	Usein	Joskus	En osaa sanoa	Vain joskus	Ei juuri koskaan	Ei vastausta
	31 (36 %)	30 (35 %)	4 (5 %)	5 (6 %)	10 (12 %)	6 (7 %)

Suunnilleen yhtä suuri osuus A-finskan ja mofin opiskelijoista vastasi, että he saavat *usein* tai *joskus* apua ystäviltään, joten se, että oppilaat saavat apua muilta oppilailta, ei näytä vaikuttavan oppilaiden omaan kielitaitoon. Jotkut oppilaat ilmoittivat, että he eivät yleensä tarvitse apua.

4.2 Oppilaiden suomen kielen taito

Tässä kappaleessa kuvataan oppilaiden suomen kielen taitoa suullisen tehtävän ja sanatestin perusteella.

4.2.1 Suulliset taidot ja ymmärtäminen

Oppilaiden suullista suomen kielen taitoa arvioitiin heidän suullisesta tehtävästä suoriutumisensa perusteella. Oppilas sai katsella kuvia (ks. esimerkki liitteessä 1), ja tutkija esitti kysymyksiä ja keskusteli oppilaan kanssa kuvista. Kysymykset esitettiin ensin suomeksi, ja oppilasta pyydettiin vastaamaan suomeksi. Jos oppilas ei ymmärtänyt suomenkielistä kysymystä, kysymys esitettiin ruotsiksi. Tutkijalla oli valmiit ohjeet siitä, mitä olisi kysyttävä ja mistä olisi keskusteltava, ja kysymykset perustuivat osittain oppikirjojen sisältöön.

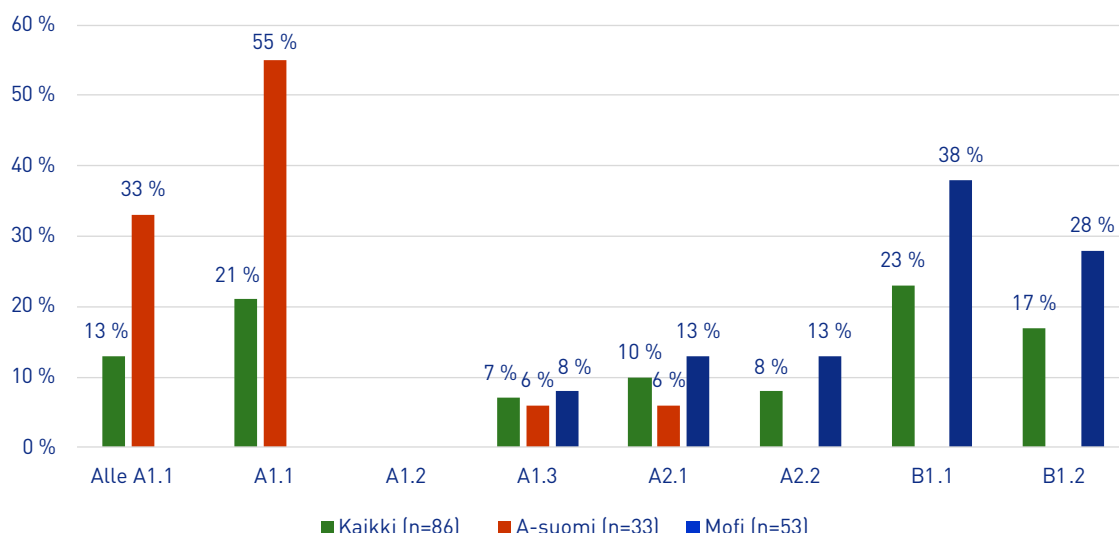
Oppilaiden suoritusten arvioinnin perustana käytettiin kielitaidon taitotasoasteikon (Opetushallitus, 2003) ja Kehittyvän kielitaidon tasojen kuvausasteikon (Opetushallitus, 2021a) osa-alueita kuullun ymmärtäminen ja puheen tuottaminen. Kehittyvän kielitaidon tasojen kuvausasteikko on kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen (EVK; The Common European Framework of Reference for Languages) (Council of Europe, 2000) suomalainen sovellus. Taitotasoasteikkoa ei kuitenkaan käytetty sellaisenaan tässä tutkimuksessa, vaan sen perusteella yhteistyössä Jyväskylän yliopiston hankeryhmän kanssa kehitettiin omat kriteerit eri taitotasoille kyseessä olevien tehtävien kannalta merkityksellisten osien pohjalta (ks. liite 3). Tämän asteikon lisäksi käytettiin myös neljää analyttistä kriteeriä (ks. liite 4). Jotta A1-finskaa ja A1-englantia koskevien tutkimusten arviointi olisi mahdollisimman yhdenmukainen, molemmissa osatutkimuksissa käytettiin arviointivaiheessa arviointiasteikkojen suomenkielisiä versioita.

Koska arvioinnin perustana oleva oppilailta kerätty aineisto on rajattu esimerkiksi vuorovaikutuksen muodon (haastattelu) ja aihealueiden (konkreettinen, arkisiin asioihin liittyvä) suhteen, arviointi on vain suuntaa antava, eikä se välttämättä anna objektiivista kuvaa oppilaiden todellisesta kielitaidosta, etenkin edistyneemmillä taitotasoilla. Tehtävää itsessään ei myöskään laadittu Kehittyvän kielitaidon taitotasoasteikon mukaan, joten rajanveto eri tasojen välillä ei aina ollut täysin yksiselitteinen. Arviointiprosessin aikana voitiin todeta, että tehtävä ei ollut tarpeeksi haastava mofi-oppilaille, minkä vuoksi vastaukset eivät välttämättä sisällä niin monipuolisesti tuotettua kieltä kuin mitä kaksikieliset oppilaat olisivat voineet tuottaa. Arviointi mahdollistaa kuitenkin vertailun A-finskan ja mofin opiskelijoiden välillä ryhmätasolla.

Arvioinnin perusteella voidaan todeta, että A-finskan opiskelijoilla oli vielä hyvin rajalliset suulliset taidot suomen kielessä vuosiluokan 2 syyslukukaudella, kun taas mofi-oppilaat pystyivät ilmaisemaan itseään suhteellisen sujuvasti. Useimmat A-finskan opiskelijat sijoituivat joko A1.1-tasolle (kielitaidon alkeiden hallinta) tai sen alapuolelle, kun taas useimmat mofi-oppilaat sijoituivat B1.1-tasolle (toimiva peruskielitaito), B1.2-tasolle (sujuva peruskielitaito) tai sitä korkeammalle tasolle (katso kuvio 12). Haastatteluvastausten mukaan ne muutamat A-finskan opiskelijat, jotka sijoituivat A1.3- ja A2.1-tasolle, osasivat jo jonkin verran suomea aloittaessaan suomen kielen opiskelun koulussa, esimerkiksi sen vuoksi, että he olivat osallistuneet suomenkieliseen varhaiskasvatukseen tai että heidän isovanhempansa puhuivat suomea. Sitä, että suurin osa A-finskaa opiskelleista oppilaista sijoittui

A1.1-tasolle tai sitä alemmalle tasolle, voidaan pitää oletettavana, koska he olivat opiskelleet suomea vain yhden tunnin viikossa hieman alle tai hieman yli vuoden ajan, ottaen huomioon, että A2.1-taso vastaa hyvää osaamista tai arvosanaa 8 vuosiluokan 6 lopussa (Opetushallitus, 2014). Näin ollen oppilaiden ei voida olettaa sijoittuvan näin korkealle tasolle vuosiluokan 2 alussa.

KUVIO 12. OPPILAIKEN SUULLISEN KIELITAIDON ARVIOINTI KEHITTYVÄN KIELITAIDON TAITOTASOASTEIKON SOVELLUKSEN MUKAAN.

Suullisessa tehtävässä useimmat A-finskan opiskelijat eivät ymmärtäneet kysymyksiä, kun ne esitettiin suomeksi. Kun kysymykset esitettiin ruotsiksi, he pystyivät vastaamaan yksittäisillä sanoilla, kuten mainitsemaan yksittäisiä eläimiä, värejä tai numeroita. Nämä olivat myös ne kolme aihealuetta, jotka opettajien vastausten mukaan olivat eniten käsiteltyjä aihealueita (katso kappale 3.4.2). Monet oppilaat myös sekoittivat vastauksissaan ruotsia ja suomea, kuten alla olevassa otteessa (oppilaan suomen kielen taidon on arvioitu vastaavan A1.1-tasoa):

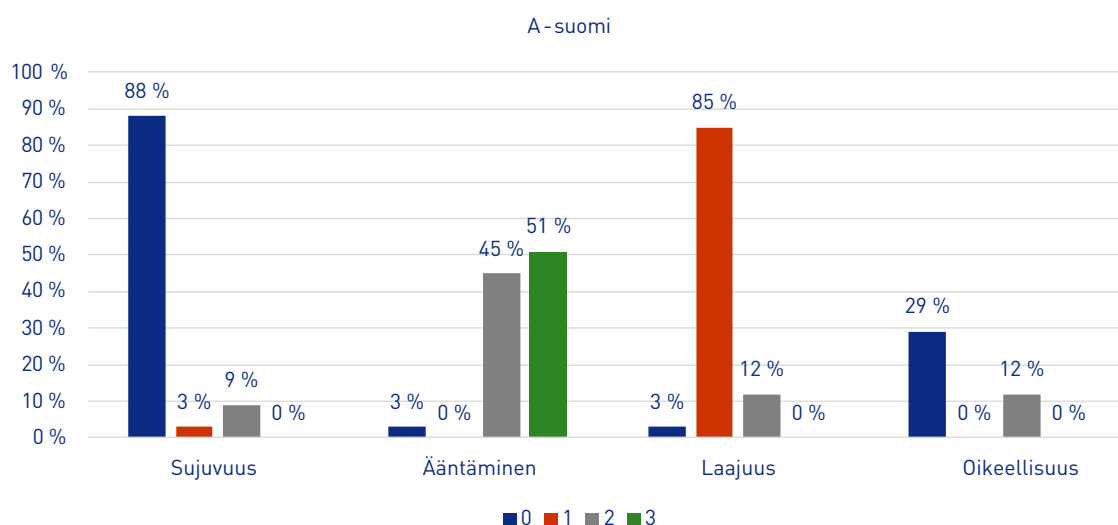
- I: Mitä näet kuvassa?
E: (4s)
I: Eller om ja säger osatko kerta jotain tästä kuvasta? Förstår du va ja frågar?
E: Nä
I: Ja frågar va ser du i bilden kan du berätta nånting? (4s) du kan säga på svenska eller på finska om du vill
E: Nå ja ser (2s) en koira
I: En koira, jo bra! E där någo andra djur som du vet namne på finska?
E: ((tvekljud)) (3s) susi
I: Joo bra, susi den sitter där. Finns de ännu nå djur som du kan på finska?
E: Okej ja tror int att de här e rätt men ((tvekan)) e de int tiik nä de va int
I: Prova bara, försök bara säga
E: Tiikeri
I: Joo de helt rätt! Tiikeri rätt, bra. Kommer du ännu på nå flera?
E: ((tvekljud)) ja ser en kissa

Useimmat mofi-oppilaat sen sijaan ymmärsivät suomenkieliset kysymykset ja pystyivät vastaamaan niihin monipuolisesti ja sujuvasti suomeksi. Monet käyttivät myös täytesanoja ja pohtivat asioita kattavasti suomeksi, kuten alla olevasta otteesta käy ilmi (oppilaan suomen kielen taidon on arvioitu vastaavan B1.2-tasoa):

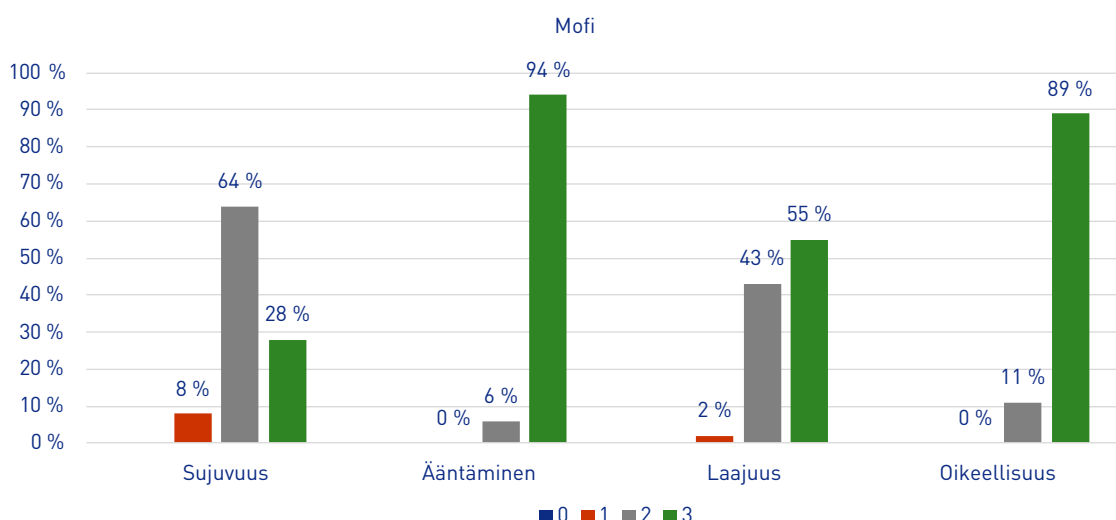
- I: Mitä näet tässä kuvassa? Osaatko kertoa jotain?
 E: No kyllä osaan, mä nään koiran ja luo- niitten luokka ja sit mä nään tiikerin ja orava kirjoja yhen koira lukee, yhdellä lapulla lukee Ella, ja siellä taulun yläpuolella lukee yyy kaa koo nee vii kuu see kasi ysi kymppi ja siellä näkyy karhu ja lepakko ja gorilla en mä tiedä jos se on apina tai gorilla no varmaan gorilla, ja kissa ((tvekljud)) niin se pelaa, ei pelaa vaan soittaa pianoa ja sit siellä näkyy kirjoja sit siellä näkyy tietokone ja (xxx) (vielä) kettu joka lukee ja hiiri joka kantaa kirjaa
 I: Mm kyllä
 E: Viikkotaulu
 I: Joo entä osaatko sanoa ne viikonpäivät?
 E: ((tvekljud)) joo kyllä, maanantai, tiistai, keskiviikko torstai, perjantai, lauantai, sunnuntai
 I: Osaatko myös kuukaudet?
 E: ((tvekljud)) no en mä, mä en niin paljon mut jotkut mä osaan
 I: Voit sanoa ne mitkä sä muistat
 E: Syyskuu heinäkuu joulukuu huhtikuu (xxx) (ei) tai oliko se niin joo ((tvekljud)) syyskuu tai oonks mä sanonu sen jo ((tvekljud)) kesäkuu ((tvekljud)) (9s) en tiedä enää

Jotta oppilaiden suullisesta suomen kielen taidosta saataisiin tarkempi kuva, suullinen tehtävä arvioitiin myös analyyttisten arviointikriteerien perusteella (liite 4). Nämä arviointikriteerit sisältävät neljä osa-aluetta: 1) sujuvuus (häiritsevien taukojen ja epäröintien puuttuminen), 2) ääntäminen (ääntäminen on ymmärrettävää ja kohdekielen mukaista), 3) laajuus (sanavarasto, rakenteet ja ilmaisut) ja 4) oikeellisuus (ymmärrettävä kielen tuottaminen kielipillisten rakenteiden ja sanavalintojen kannalta). Kuvioissa 13 ja 14 esitetään yleiskatsaus kaikkien oppilaiden suullisista suomen kielen taidoista analyyttisten kriteerien mukaisesti (taso 0 on alin ja taso 3 korkein).

KUVIO 13. ARVIOINTI OPPILAIDEN SUULLISISTA SUOMEN KIELEN TAIDOISTA NELJÄN ANALYYTTISEN KRITERIN MUKAISESTI, A-FINSKA (N = 33).

KUVIO 14. ARVIOINTI OPPILAIKEN SUULLISISTA SUOMEN KIELEN TAIDOISTA NELJÄN ANALYYTTISEN KRITERIN MUKAISESTI, MOFI (N = 53).

Näiden kriteerien mukainen arviointi osoittaa, että oppilaiden vahvin osa-alue oli ääntäminen, jonka osalta puolet A-finskan opiskelijoista ja valtaosa mofi-oppilaista arvioitiin tasolle 3. Jopa oppilaat, joilla oli hyvin rajallinen suomen kielen sanavarasto, osasivat useimmissa tapauksissa ääntää tuntemansa sanat erittäin hyvin. Toisaalta A-finskan opiskelijoiden kielenkäytön sujuvuus ja oikeellisuus olivat heikommalla tasolla, kun taas useimmat mofin opiskelijat saivat odotetusti paremmat tulokset kaikilla neljällä alueella. Sujuvuus oli osa-alue, jossa sekä A-finskan että mofin opiskelijoilla oli heikoimmat tulokset, mutta jopa siinä on selvä ero ryhmien välillä: 88 % A-finskan opiskelijoista arvioitiin tasolle 0, kun taas lähes kaksi kolmasosaa mofi-oppilaista arvioitiin tasolle 2. On luonnollista, että oppilaat, jotka osaavat yksittäisiä sanoja suomeksi, eivät osaa ilmaista itseään sujuvasti suomeksi. Niiden oppilaiden osalta, joilla oli kehittyneempi kielitaito, voivat kielitaidon lisäksi myös muut tekijät, kuten itse testitilanne, vaikuttaa kielen tuottamisen sujuvuuteen.

4.2.2 Sanavarasto

Oppilaiden suomen kielen sanaston tuntemusta arvioitiin sanatestillä, jossa testattiin, kuinka monelle ruotsinkieliselle sanalle oppilaat löysivät suomenkieliset vastineet. Testi koostui seitsemästä lohkoksi, joissa kussakin oli kuusi suomenkielistä sanaa ja ruotsinkieliset vastineet kolmelle kuudesta suomenkielisestä sanasta kussakin lohkossa:

1	skola____	1 äiti
		2 kello
	mamma ____	3 koulu
		4 auto
	hund____	5 koira
		6 kirja

Testitilanteessa oppilaille näytettiin yksi sanoja sisältävä lohko kerrallaan samalla, kun tutkija luki ruotsinkieliset sanat yksi kerrallaan ja kysyi oppilaalta, vastaako sana jotakin suomen kielen sanaa lohkossa (katso tarkemmat ohjeet liitteessä 2). Koulussa suoritetussa sanatestissä sanojen enimmäismäärä oli 21, ja etänä toteutetussa aineiston keruussa

enimmäismäärä oli 15. Tämän vuoksi näiden kahden ryhmän tuloksia on analysoitu osittain erikseen.

Kuten taulukosta 17 käy ilmi, lähes puolet oppilaista tunnisti kaikki sanat. Niiden oppilaiden osuus, jotka tunnistivat kaikki sanat, oli odotetusti suurempi mofi-oppilaiden keskuudessa: 72 % kaikista mofi-oppilaista tunnisti kaikki sanat, kun taas vastaava osuus A-finskaa opiskelevista oppilaista oli vain 9 %. Niiden oppilaiden osuus, jotka tunnistivat kaikki sanat, oli myös suurempi etänä toteutetussa aineiston keruussa kuin koulussa fyysisesti toteutetussa aineiston keruussa, mikä vastaa mofi-oppilaiden suurempaa osuutta Uudellamaalla, jossa aineiston keruu tapahtui etänä ja sanatesti oli lyhyempi.

TAULUKKO 17. OPPILAAT, JOILLA SANATESTIN KAIKKI SANAT OLIVAT OIKEIN.

	Lukumäärä	Prosentti
Kaikki oppilaat (n = 86)	41	48 %
Kaikki mofia opiskelevat oppilaat (n = 53)	38	72 %
Kaikki A-finskaa opiskelevat oppilaat (n=33)	3	9 %
Fyysisesti toteutettu aineiston keruu (n = 50)	20	40 %
Mofia opiskelevat oppilaat (n = 27)	17	63 %
A-finskaa opiskelevat oppilaat (n = 23)	3	13 %
Etänä toteutettu aineiston keruu (n = 36)	21	58 %
Mofia opiskelevat oppilaat (n = 26)	21	81 %
A-finskaa opiskelevat oppilaat (n = 10)	0	0 %

Taulukoissa 18 ja 19 esitetään, kuinka monta sanaa oppilaat keskimäärin saivat oikein sanatestissä. Sekä A-finskan että mofin opiskelijoiden keskiarvot olivat korkeammat etänä toteutetussa aineiston keruussa. Koulussa fyysisesti toteutetun ja etänä toteutetun aineiston keruun erot mofi-oppilaiden välillä olivat kuitenkin pienemmät kuin erot A-finskan opiskelijoiden välillä.

TAULUKKO 18. OIKEIDEN VASTAUSTEN OSUUS SANATESTISSÄ FYYSISESTI TOTEUTETUSSA AINEISTON KERUUSSA.

	Sanoja keskimäärin (enintään 21)
Kaikki oppilaat	16,2 (77 %)
A-finskaa opiskelevat oppilaat	11,3 (54 %)
Mofia opiskelevat oppilaat	20,3 (96 %)

TAULUKKO 19. OIKEIDEN VASTAUSTEN OSUUS SANATESTISSÄ ETÄNÄ TOTEUTETUSSA AINEISTON KERUUSSA.

	Sanoja keskimäärin (enintään 15)
Kaikki oppilaat	13,7 (91 %)
A-finskaa opiskelevat oppilaat	10,7 (71 %)
Mofia opiskelevat oppilaat	14,8 (99 %)

Oli vain yksi sana, jonka kaikki oppilaat osasivat, ja se oli sana *mamma – äiti*. Tämän jälkeen parhaiten tunnistettiin sana *hund – koira*, jonka 96,5 % oppilaista tiesi. Sana, joka tunnistettiin kaikkein heikoimmin, oli *se – nähdä*, jonka 69,8 % oppilaista tiesi. Verbit olivat sana-luokka, joka oli oppilaille vaikein, mutta erot eri sanaluokkien välillä eivät olleet suuria. Oppilaat tunnistivat keskimäärin 76 % verbeistä, 82 % adjektiiveista ja 85 % substantiiveista. Yhteenvedon voidaan todeta, että kaikki sanat näyttivät olevan oppilaille kohtuullisen tuttuja ryhmätasolla. Sanatesti osoittaa selvän eron mofin opiskelijoiden, jotka tunnistivat keskimäärin lähes kaikki sanat (96 % ja 99 %), ja A-finskan opiskelijoiden välillä, jotka tunnistivat keskimäärin 54 % ja 71 % sanoista.

4.3 Yhteenvedo oppilaiden kokemuksista ja taidoista

- Kielellinen tausta ja kielen käyttö vapaa-ajalla:
 - Oppilailla oli vaihtelevat suomen kielen pohjatiedot. Yli puolet oppilaista oli oppinut suomea kotona tai muualla ennen koulunkäynnin aloittamista, ja nämä oppilaat osallistuivat sen vuoksi äidinkielenomaisen suomen (mofi) opetukseen, ja loput niin A-finskan (ns. alkeissuomi) opetukseen.
 - Monet oppilaat käyttivät suomea myös vapaa-ajallaan, mofin opiskelijat merkittävästi paljon enemmän kuin A-finskan opiskelijat.
 - Mofin opiskelijat käyttivät suomea pääasiassa ystävien tai muiden suomenkielisten henkilöiden kanssa, kun taas A-finskan opiskelijat olivat kosketuksissa suomen kieleen lähinnä harrastustensa kautta.
- Itsearviointi suomen kielen taidoista ja oppimistaidoista:
 - Suurin osa oppilaista, jotka eivät käyttäneet suomea kotona, pitivät omia suomen kielen taitojaan hyvin rajallisina siinä vaiheessa, kun he aloittivat suomen kielen opiskelun koulussa.
 - Suurin osa kaikista oppilaista arvioi tutkimuksen aikana, että osa-alueet, jotka he hallitsivat *erittäin hyvin* tai *melko hyvin*, olivat laskeminen yhdestä kymmeneen, tervehtiminen, muutaman värin nimeäminen, opettajan ohjeiden ymmärtäminen ja ilmaisujen ymmärtäminen tilanteissa, joissa ystävät sanovat jotain suomeksi.
 - Oppilaiden mielestä oli helppointa opetella suomea harjoittelemalla ymmärtämään ja puhumaan ja toistamalla opettajan sanomia asioita sekä pelien ja leikkien kautta.
 - Mofia opiskelevat oppilaat arvioivat oman suomen kielen taitonsa lisäksi myös suomen kielen oppimiskykynsä korkeammalle tasolle kuin A-finskan opiskelijat.
- Suhtautuminen suomen kieleen ja suomen kielen opetukseen:
 - Suurin osa oppilaista suhtautui vuosiluokasta riippumatta myönteisesti suomen kieleen ja suomen kielen opetukseen.
 - Hauskimpina asioina suomen kielen opetuksessa pidettiin peleihin ja leikkeihin liittyvää toimintaa, opettajan ääneen lukemista, käsitöitä, musiikkia ja elokuvia.
 - Joidenkin oppilaiden mielestä asiat, joista he eivät pitäneet suomen kielen opetuksessa, olivat kirjoittaminen, se, etteivät he ymmärtäneet kaikkea tai se, että muut oppilaat häiritsivät opiskelua. Noin puolet oppilaista ei kuitenkaan osannut sanoa mitään, mistä he eivät pitäisi suomen opetuksessa.
 - Yleisimmät syyt, joiden vuoksi oppilaat halusivat oppia suomea, olivat mahdollisuus olla vuorovaikutuksessa suomea puhuvien kanssa ja se, että he kokivat tarvitsevansa suomea suomalaisessa yhteiskunnassa.
 - Oppilaat eivät olleet kovin hermostuneita puhuessaan suomea koulussa tai vapaa-ajallaan, vaikka A-finskan opiskelijat olivat hieman hermostuneempia kuin mofin opiskelijat.

- Oppilaat suhtautuivat myönteisesti myös suomeksi vastaamiseen oppitunnilla, vaikka he eivät olisikaan varmoja siitä, miten jokin asia sanotaan, ja kokivat tarvittaessa saavansa apua ja tukea suomen kieleen liittyen ystäviltään ja vanhemmiltaan.
- Kielitietoisuus:
 - Suurella osalla oppilaista oli vaikeuksia löytää yhtäläisyyksiä ruotsin ja suomen kielten välillä. Yhtäläisyyksistä nostettiin esiin esimerkiksi se, että tietyt sanat ovat samoja tai samankaltaisia tai että molempia kieliä puhutaan Suomessa.
 - Oppilaiden mainitsemat erot liittyivät siihen, että ääntäminen, sanasto, oikeinkirjoitus ja jotkut kirjaimet ovat erilaiset molemmissa kielissä.
 - Oppilaat olivat yleensä tietoisia muiden kielten olemassaolosta. Englanti oli yleisin kieli, jonka he tiesivät ruotsin ja suomen lisäksi, mutta myös monia muita kieliä mainittiin. Oppilaat olivat olleet kosketuksissa näiden kielten kanssa esimerkiksi ulkomailla tai perheen, sukulaisten, ystävien tai tuttavien kautta.
- Kielelliset taidot:
 - Kaikkien arviointikriteerien mukaan näiden kahden oppimäärän välillä oli hyvin selvä ero. Mofin opiskelijoiden suomen kielen taidot olivat odotetusti huomattavasti paremmat.
 - Kun oppilaiden suomen kielen taitoja arvioitiin suullisessa tehtävässä Kehittyvän kielitaidon taitotasosteikon sovelluksen avulla (liite 3), useimmat A-finskaa opiskelevat sijoituivat kielitaidon alkeiden hallinnan tasolle (taso A1.1 tai alempi) ja useimmat mofia opiskelevat puolestaan toimivan peruskielitaidon (B1.1) tai sujuvan peruskielitaidon (B1.2) tasolle tai niitä korkeammalle tasolle.
 - Ääntäminen oli osa-alue, joka useimmilla oppilailla oli vahva: jopa ne, jotka osasivat vain muutaman sanan, osasivat lausua ne ymmärrettävästi tai kohdekielen mukaisesti.
 - Haastavin osa-alue oli sujuvuus, ts. kielen tuottaminen ilman häiritseviä taukoja tai epäröintiä.
 - Sanatestissä mofia opiskelevat saivat keskimäärin melkein kaikki sanat oikein, kun taas A-finskaa opiskelevat tunnistivat keskimäärin hieman yli puolet sanoista.
 - Testausvälineistö soveltui paremmin A-finskaa opiskeleville, eikä se välttämättä antanut mofia opiskeleville mahdollisuutta osoittaa kielitaitoaan kokonaisuudessaan.

5 HUOLTAJIEN KÄSITYKSET JA KOKEMUKSET KIELTENOPETUKSESTA VUOSILUOKALLA 1

Tässä luvussa kuvataan huoltajien käsityksiä ja kokemuksia omien lastensa A1-finskan opetuksesta vuosiluokalla 1 sähköiseen kyselylomakkeeseen lähetettyjen vastausten perusteella. Kysely oli osoitettu kaikille huoltajille, joiden lapset opiskelivat keväällä 2020 niillä luokilla, joiden suunnitelman mukaan oli määrä osallistua tutkimukseen. Koska osalla tutkimukseen valituista kouluista ei ollut mahdollisuutta osallistua tutkimukseen ajankohtana, jolloin oppilaita koskeva aineisto kerättiin syksyllä 2020, on tässä luvussa vastauksia useammilta alueilta kuin mitä oppilaita koskevassa aineistossa on esitetty.

Kyselyssä oli sekä avoimia että valmiita vastausvaihtoehtoja sisältäviä kysymyksiä. Kysymyksiä oli yhteensä 41, joista pakollisia oli 18. Kysymykset oli jaoteltu seuraaviin aihealueisiin: 1) taustatiedot, 2) lapsen kielellinen tausta ja kielitaito, 3) lapsen suomen oppiminen koulussa ja vapaa-ajalla, 4) kokemukset ja käsitykset varhennetusta kieltenopetuksesta, 5) käsitykset ja kokemukset kielestä ja kieltenopetuksesta ja 6) huoltajien koulutustausta ja kielitaito. Kyselystä oli olemassa sekä ruotsinkielinen että suomenkielinen versio, ja huoltajat saivat valita, kummalla näistä kielistä he halusivat vastata. Avoimien kysymysten vastauksia on analysoitu sisällöllisesti ja kategorisoitu induktiivisesti aineistosta esiin nousseiden aihealueiden mukaan. Tulosten laskennassa esitetään eri kategoriat frekvenssin mukaan. Myös suljetut kysymykset on analysoitu ja esitetään frekvenssin mukaan.

Kyselyyn vastasi yhteensä 50 huoltajaa. Heistä 14 % oli Varsinais-Suomesta, 34 % Uudeltamaalta ja 40 % Pohjanmaalta. Huoltajista 12 % ei ilmoittanut asuinalueaan. Katsaus alueelliseen jakautumiseen on esitetty taulukossa 20:

TAULUKKO 20. KATSAUS HUOLTAJIEN ALUEELLISEEN JAKAUTUMISEEN.

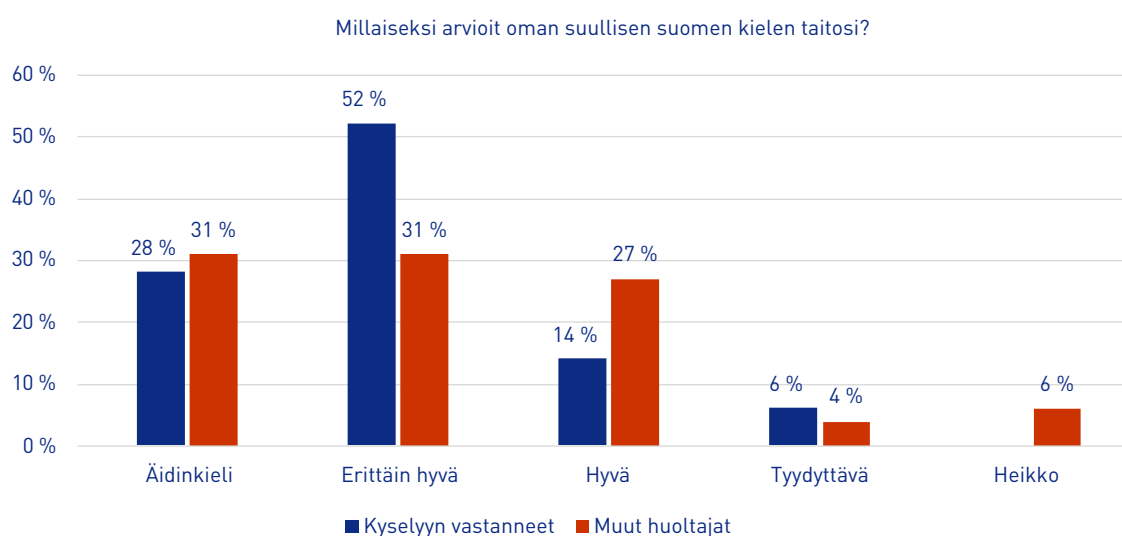
	Vastanneiden huoltajien lukumäärä	Oppilaiden kokonaismäärä	Vastausprosentit maakunnittain	Vastausten jakautuminen maakunnittain
Varsinais-Suomi	7	47	15 %	14 %
Uusimaa	17	88	19 %	34 %
Pohjanmaa	20	85	24 %	40 %
Aluetta ei ilmoitettu	6	-	-	12 %
Yhteensä	50	220	23 %	100 %

Kyselyyn vastanneet huoltajat ovat ryhmänä melko korkeasti koulutettuja: 26 %:lla oli alempi korkeakoulututkinto, 56 %:lla ylempi korkeakoulututkinto ja 4 %:lla tohtorin tutkinto korkeimpana tutkintonaan. Loppujen 14 %:n korkein koulutus oli joko perusasteen tai ammatillinen koulutus tai lukio.

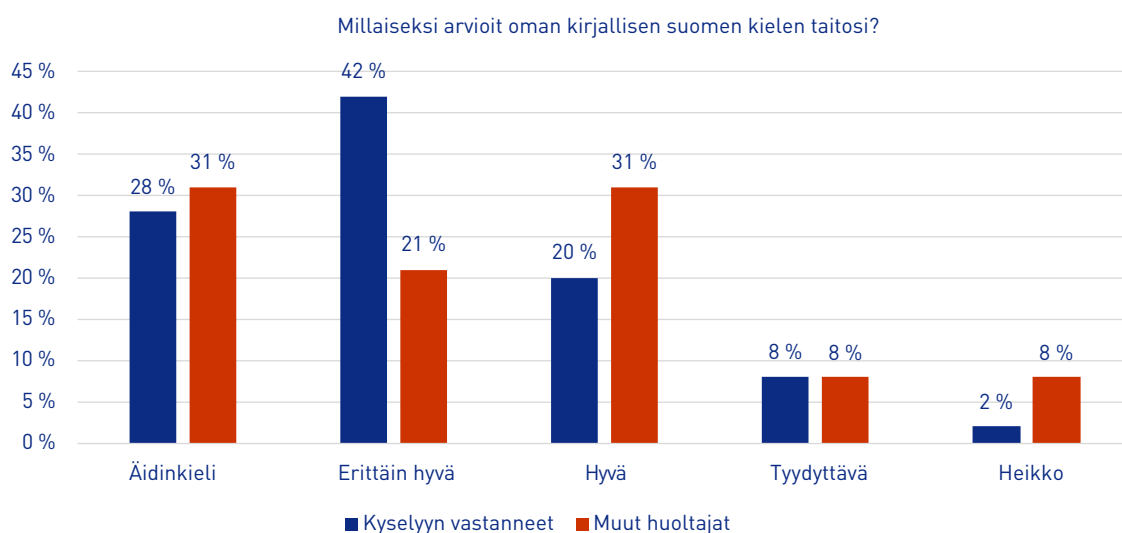
5.1 Huoltajien kielellinen tausta ja kielen käyttö kotona

Jotta huoltajien suomen kielen taitoa voitaisiin kartoittaa, heidän oli arvioitava omaa suullista ja kirjallista suomen kielen taitoaan. Noin 30 %:lla huoltajista suomi oli äidinkieli. Muista huoltajista suurin osa arvioi, että heidän suullinen ja kirjallinen suomen kielen taitonsa ovat joko *erinomaiset* tai *hyvät*, kuten kuviot 15 ja 16 osoittavat:

KUVIO 15. HUOLTAJIEN ARVIO OMASTA SUULLISESTA SUOMEN KIELEN TAIDOSTAAN (N = 50).

KUVIO 16. HUOLTAJIEN ARVIO OMASTA KIRJALLISESTA SUOMEN KIELEN TAIDOSTAAN (N = 50).

Kaiken kaikkiaan huoltajien suomen kielen taidot olivat suhteellisen korkealla tasolla sekä kyselyyn vastanneiden huoltajien että lapsen muiden mahdollisten huoltajien osalta. Vain 10 % vastaajista arvioi taitonsa *tyydyttäväksi* tai *heikoiksi*. Huoltajien suomen kielen taito vaikuttaa heidän kykyynsä tukea lapsiaan suomen kieleen liittyen koulunkäyntiin ja lasten vapaa-aikaan. Näin ollen voidaan todeta, että huoltajien voidaan olettaa ryhmänä pystyvän tarjoamaan hyvin tukea lastensa suomen kielen opinnoille (vrt. taulukko 15).

Monet tutkimukseen osallistuneiden huoltajien lapsista olivat oppineet suomea jo ennen koulun aloittamista. Hieman yli puolessa (56 %) kodeista käytettiin sekä ruotsia että suomea, jolloin toinen vanhemmista puhui lapsen kanssa suomea ja toinen ruotsia. Tämän lisäksi 16 %:lla huoltajista oli lapsia, jotka osasivat suomea suomen kielen opiskelun alkaessa, vaikka suomea ei käytetty kotona. He olivat oppineet suomea suomenkielisen

varhaiskasvatuksen, isovanhempien tai muiden tuttavapiirin aikuisten kautta. Yhteensä 72 %:lla huoltajista oli lapsia, jotka olivat oppineet suomea joko kotona tai jollakin muulla tavalla ennen koulunkäynnin aloittamista, ja vain 28 %:lla oli lapsia, jotka eivät osanneet suomea suomen kielen opiskelun alkaessa koulussa.

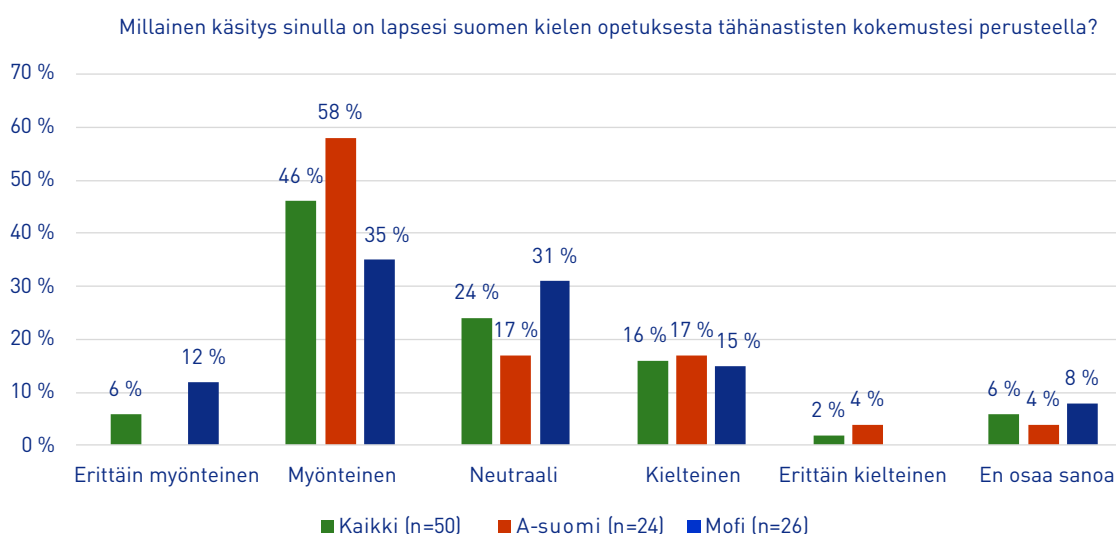
Ruotsin ja suomen lisäksi kodeissa puhuttiin myös useita muita kieliä. Yhteensä 14 % vastaajista ilmoitti käyttävänsä ruotsin (ja joissakin tapauksissa suomen) lisäksi kotona myös englantia. Lisäksi 10 % vastaajista ilmoitti käyttävänsä ruotsin (ja enimmäkseen englannin) lisäksi kotonaan myös jotain muuta vierasta kieltä, kuten latviaa, hepreaa, jorubaa, venäjää ja albaniaa. Huoltajien vastaukset kotona käytettävistä kielistä ovat siten yhdenmukaisia oppilaiden samaan kysymykseen antamien vastausten kanssa.

Tutkimukseen osallistuneiden huoltajien lapsista hieman alle puolet (48 %) osallistui A-finskan opetukseen ja loput (52 %) äidinkielenomaisen suomen (mofi) opetukseen. Näiden kahden ryhmän vastauksia on analysoitu erikseen, ja seuraavissa kappaleissa kuvataan sekä kaikkiin kysymyksiin saatuja vastauksia kokonaisuutena että toisaalta verrataan osaltaan A-finskan ja mofin opetukseen osallistuneiden lasten vanhempien vastauksia.

5.2 Kokemukset ja käsitykset suomen kielen opetuksesta vuosiluokalla 1

Huoltajien **käsitykset heidän omien lastensa suomen kielen opetuksesta** vaihtelivat. Enemmistöllä (52 %) oli *myönteinen* tai *erittäin myönteinen* käsitys, mutta neljäsosalla (24 %) oli *neutraali* ja hieman alle viidesosalla (18 %) (*erittäin*) *kielteinen* käsitys, kuten kuviosta 17 käy ilmi. Toisin sanoen huoltajilla ei ollut aivan yhtä myönteinen käsitys suomen kielen opetuksesta vuosiluokalla 1 kuin opettajilla ja oppilailla, joista useimmilla oli (*erittäin*) *myönteinen* käsitys (katso kappaleet 3.4.3 ja 4.1.2).

KUVIO 17. HUOLTAJIEN KÄSITYS OMIA LASTEN SUOMEN KIELEN OPETUKSESTA.

Huoltajat saivat perustella mielipiteensä pakollisessa avoimessa kysymyksessä. Yleisin kommentti myönteisen käsityksen saaneiden keskuudessa oli, että lapsi pitää koulunkäynnistä ja suhtautuu siihen myönteisesti ja ettei ongelmia ollut esiintynyt. Näin oli vastannut noin viidesosa huoltajista. Toiset mainitsivat monia myönteiseen käsitykseen vaikuttaneita tekijöitä, kuten sen, että opetus oli leikinomaista (10 %, katso esimerkki 42), tehtävät ja opetustahti koettiin sopiviksi (14 %, katso esimerkki 43), lapset saivat käyttää kieltä (4 %), kielten opiskelu on hyvä aloittaa ajoissa (4 %, katso esimerkki 44) ja että suomi on Suomessa tärkeä kieli (4 %, katso esimerkki 45).

[42] Koska lapsia kannustetaan nyt käyttämään kieltä, ja sitä opetetaan lapsille sopivalla leikinomaisella tavalla. Kun kävin itse koulua, oppilaat traumatisoituivat, sillä niitä oppilaita, jotka uskalsivat yrittää käyttää kieltä, rangaistiin antamalla heille miinus pisteitä virheistä. (nro 7, A-finska)

[43] On hyvät opettajat, jotka puhuvat heidän kanssaan suomea oppitunneilla ja antavat heille sopivan haastavia tehtäviä. (nro 30, mofi)

[44] Ajatteleminen kielistä yleisesti myönteisesti. Nuorena niitä oppii helpommin. (nr 38, mofi)

[45] Mielestäni on tärkeää, että opimme Suomessa omat kansalliskielemme mahdollisimman aikaisin (tämän tulisi päteä suurelta osin myös suomenkielisten ruotsin opetuksessa). (nro 44, A-finska)

Yleisin kielteiseen käsitykseen vaikuttava syy oli se, että opetusta pidettiin liian helppona (14 %). Kaikki näiden huoltajien lapset olivat oppineet suomea, ennen kuin suomen opetus koulussa alkoi, ja hieman yli puolella huoltajista lapset osallistuivat mofi-opetukseen (katso esimerkki 46):

[46] Yleiskuva, jonka olen saanut, yleensä lapseni kautta, on se, että opetus ei tue lapsia, jotka ovat oppineet kieltä kotonaan ja joilla ei myöskään ole vaikeuksia lukea ja kirjoittaa. Opetus on liian helppoa, mikä heikentää motivaatiota. (nro 25, mofi)

Muita syitä kielteiseen tai neutraaliin käsitykseen oli se, että yhtä oppituntia viikossa pidettiin liian vähäisenä määränä (6 %). Yhden huoltajan mielestä suomi oli liian vaikeaa, ja toisen mielestä lasten olisi kuultava enemmän suomea. Yhden vastaajan mukaan taas vaikutti siltä, että suomen kielen opetus on enimmäkseen laulujen laulamista, eikä lasten tarvitse siten tuottaa kieltä itse. Yksi vastaajista puolestaan ajatteli, että opetusmenetelmä, jossa suomen kieltä puhutaan selittämättä ilmaisujen merkitystä, ei sovellu hänen lapselleen (katso esimerkki 47):

[47] Menetelmä, jossa suomea puhutaan selittämättä, mitä jokainen lause tarkoittaa, tarkoittaa lapsemme kohdalla sitä, että suomen opetus ei tuota lainkaan tuloksia. Etäopetuksen aikana nyt korona-aikaan opettaja on sitä vastoin lähes päivittäin antanut suomen kielen harjoituksia suomenkielisten lastenlaulujen muodossa ja niihin liittyviä lyhyitä sanalistoja, mikä on toiminut paljon paremmin. (nro 6, A-finska)

Huoltajista 18 % vastasi, että heillä ei oikeastaan ole käsitystä suomen opetuksesta, kuten tästä kommentista käy ilmi:

(48) En oikein tiedä, mitä hänelle koulussa opetetaan. Hänen opettajansa on kertonut meille, että koulu ottaa ongelmatilanteissa tarvittaessa yhteyttä perheisiin. Meihin ei ole otettu yhteyttä, eli ongelmia ei siis ole, mutta en myöskään tiedä, mitä koulussa opetetaan. Emme ole vielä nähneet suomen kielen kotitehtäviä. (nro 8, mofi)

Myöskään huoltajat, joilla oli kielteinen näkemys suomen kielen opetuksesta vuosiluokalla 1, eivät yleensä suhtaudu kielteisesti suomen kieleen tai siihen, että sitä opetetaan A1-kielenä, vaan kritiikki koskee enemmänkin vaatimusten tasoa, tuntijakoa tai työtapoja.

Kun huoltajilla oli mahdollisuus kahdessa avoimessa kysymyksessä ottaa kantaa vuosiluokalla 1 aloitetun suomen kielen opiskelun **etuihin ja haittoihin**, kävi ilmi, että useimmat näkivät siinä enemmän etuja kuin haittoja. Ne 46 huoltajaa, jotka vastasivat opetuksen etuja koskevaan kysymykseen, perustelivat vastauksensa useimmiten sillä, että on hyvä aloittaa kielten opiskelu aikaisin (35 %):

(49) Siinä on vain etuja! Mitä aikaisemmin, sitä parempi: näin osaamista voi hyödyntää koko elämän ajan ja se perusta, jolle myöhemmät taidot rakentuvat, vahvistuu. (nro 37, A-finska)

Muina etuina mainittiin myös se, että varhain aloitettu kielten opiskelu tarjoaa oppilaille mahdollisuuden opiskella hitaammin ja että on hyvä tutustua kieleen helpolla tavalla. Lisäksi mainittiin, että se on hyödyllistä niille, jotka eivät ole osanneet suomea aiemmin, ja että näin molemmista kotimaisista kielistä tulee yhtä vahvoja. Joidenkin huoltajien näkemysten mukaan kaksikielisten oppilaiden on hyvä voida kehittää molempia kieliään samaan tahtiin ja varhain aloitetun kieltenopetuksen kautta oppilaiden asenteesta kielten oppimista kohtaan muodostuu myönteisempi, jonka seurauksena on myös helpompi opiskella muita kieliä myöhemmin. Huoltajat korostivat siten suomen kielen opetuksessa samanlaisia etuja kuin opettajat omissa kyselyvastauksissaan (katso kappale 3.4.3).

Niistä 45 huoltajasta, jotka vastasivat haittoja koskevaan kysymykseen, jopa 82 % vastasi, ettei varhain aloitetussa kielten opiskelussa heidän mielestään ollut haittoja. Ne harvat, joiden mielestä asiaan liittyi haittoja, vastasivat, että voi olla haitallista, jos johonkin muuhun asiaan opetuksessa keskitytään vähemmän suomen kielen opetuksen kustannuksella. A1-kielen varhentaminen toteutettiin kuitenkin lisäämällä sen vuosiviikkotuntien määrää. Muita yksittäisten huoltajien mainitsemia haittoja oli, että olisi hyödyllisempää oppia jokin toinen kieli ja että suomen kielen opetus vaikeuttaa koulunkäyntiä, koska koulussa on oppilaille muutenkin niin paljon uusia asioita vuosiluokalla 1.

Kahdella pakollisella avoimella kysymyksellä selvitettiin sitä, **mikä suomen kielen opetuksessa oli ollut lapsille helppoa ja mikä puolestaan vaikeaa**. Huoltajista vajaa kolmasosa vastasi, että kaikki oli ollut helppoa. Kymmenesosa huoltajista, joista useimmilla oli mofi-opetukseen osallistuvia lapsia, vastasi opetuksen olleen liian helppoa. Tätä yksi huoltajista perusteli oppilaiden monipuolisella kielitaidolla ja sillä, että opetuksen lähtökohtana eivät olleet kaksikielisen kotitaustan omaavat oppilaat (katso esimerkki 50), joka mainitaan opetussuunnitelman perusteissa mofi-opetuksen lähtökohtana.

(50) Mofi on tuntunut liian helpolta, koulussa on kannustettu kahtena ensimmäisenä vuonna mofi-tunneille myös sellaisia, jotka eivät ole kaksikielisestä perheestä eivätkä kuule eivätkä käytä suomea päivittäin. Ovat ehkä käyneet suomenkielisen päiväkodin. Opetus menee heikompien tason mukaan ja täysin kaksikieliset turhautuvat. (nr 41, mofi)

Viidesosa huoltajista vastasi, että sanat ja lauseet olivat helppoja, viidesosa mainitsi eri osa-alueita, kuten ymmärtämisen, lukemisen, kirjoittamisen ja suullisen esityksen, ja vajaa kymmenesosa mainitsi lorut ja laulut. Hieman yli viidesosa vastasi, ettei tiedä, mikä suomen kielen opetuksessa on ollut lapsille helppoa.

Vastaukset kysymykseen siitä, mikä on ollut vaikeaa suomen kielen opetuksessa, noudattivat samaa linjaa. Noin neljäsosa kaikista huoltajista vastasi, ettei mikään ollut vaikeaa, kun taas muutama vastasi, että kaikki tai suurin osa oli opetuksessa vaikeaa. Jotkut niistä, jotka edellisessä kysymyksessä olivat vastanneet, että mofin opetus oli liian helppoa, huomauttivat myös samasta asiasta tämän kysymyksen kohdalla. Joitakin vaikeina pidettyjä osa-alueita olivat kirjoittaminen ja oikeinkirjoitus (18 %), puhuminen (10 %), sanat (4 %), lukeminen (2 %), ymmärtäminen (2 %) ja motivaatio (4 %). Muita mainittuja tekijöitä oli, että sanojen toistaminen ilman kontekstia oli haastavaa, että uuden kielen ja sijamuotojen oppiminen oli vaikeaa ja että suomen kielen opiskelu oli vaikeutunut etäopiskeluaikana. Kymmenesosa huoltajista vastasi, että he eivät tienneet, mikä suomen kielen opetuksessa oli ollut vaikeaa heidän lapsilleen. Kun mofi-oppilaiden huoltajilta kysyttiin, mitä pidettiin vaikeina asioina, yleisimpiä vastauksia olivat oikeinkirjoitus tai se, ettei mitään asiaa pidetty vaikeana.

Pakollisessa avoimessa kysymyksessä kysyttiin myös suomen kielen oppimisesta ja käytämisestä, sekä siitä, **mistä huoltajat olivat keskustelleet lastensa kanssa liittyen suomen kielen opetukseen**. Noin kolmasosa vastasi, että he eivät olleet keskustelleet lainkaan tai että he olivat keskustelleet hyvin vähän suomen kielestä, ja jotkut huoltajat perustelivat tätä kertomalla, että suomen kieli on niin luonnollinen osa elämää, että siitä ei keskustella. Lastensa kanssa asiasta keskustelleiden huoltajien mukaan yleisimmin keskusteltiin siitä, kuinka tärkeää suomen kielen oppiminen oli (28 %), ja lapsia kannustettiin käyttämään ja oppimaan suomen kieltä (16 %, katso esimerkki 51). Näissä vastauksissa näkyy siten myönteinen asenne suomen kieltä ja kielen oppimista kohtaan.

[51] Olemme kannustaneet lasta oppimaan suomea sanomalla, että se on tärkeää, vaikka lapsi itse ei näytä olevan niin kiinnostunut. (nro 14, A-finska)

Lasten kanssa keskusteltiin muun muassa itse kielestä ja kielen oppimisesta sekä siitä, mitä suomen oppitunneilla tehtiin ja miten opiskelu oppitunneilla oli sujunut. Kymmenesosa huoltajista vastasi tähän kysymykseen, että suomen kielen opetus on liian helppoa (jotkut olivat samoja vastaajia, jotka olivat huomauttaneet tästä myös aiemmassa kysymyksessä). Kolme huoltajaa mainitsi keskustelleensa siitä, *ettei* koulussa puhuttaisi suomea:

[52] Että koulussa ei pitäisi puhua suomea ja että olisi puhuttava sen sijaan ruotsia... Koska koulun mielestä näin pitäisi tehdä. (nro 46, mofi)

Kahdessa tapauksessa tämä johtui koulun linjasta, jonka mukaan suomea ei tulisi käyttää koulussa, ja yhdessä tapauksessa huoltaja itse halusi, ettei lapsi sekoita kieliä. Huoltajat korostivat tässä samaa näkökohtaa, jonka myös jotkut oppilaat mainitsivat haastatteluvastauksissaan.

Opettajien tavoin myös huoltajat saivat ottaa kantaa pakollisessa avoimessa kysymyksessä siihen, miten suomen kielen **etäopetus** keväällä 2020 heidän mukaansa sujui. Mielenpiteet tästä jakautuivat. Monien näkemykset olivat varsin myönteisiä, ja puolet huoltajista kertoi sen toimineen hyvin. Jotkut perustelivat tätä sanomalla, että etäopetuksen työmäärä oli sopiva ja tehtävät olivat hauskoja, opetus sopi lapselle ja lapsi pystyi suoriutumaan tehtävistä

itsenäisesti. Kuitenkin 22 % huoltajista kommentoi, että suomen kielen opetusta oli ollut hyvin vähän tai ei lainkaan etäopetusjakson aikana tai että järjestetty opetus olisi voinut olla parempaa ja että se olisi voinut sisältää esimerkiksi enemmän yhteydenpitoa opettajaan verkossa. Muutaman huoltajan mielestä opetus oli ollut haastavaa tai se oli ollut liian helppoa. Kaksi huoltajaa ei voinut ottaa kantaa tähän asiaan, sillä heidän lapsensa osallistuivat lähiopetukseen, ja kaksi ilmoitti, etteivät he muistaneet. Se, että etäopetuksen järjestäminen ja kokemukset siitä vaihtelevat koulujen, opettajien ja perheiden välillä, on käynyt ilmi myös muissa tutkimuksissa (Ahtiainen ym., 2020).

5.3 Käsitykset suomen kielen oppimisesta koulussa ja vapaa-ajalla

Huoltajien oli ilmoitettava asteikolla 0–10 (jossa 0 vastasi vaihtoehtoa *erittäin huonosti* ja 10 vastasi vaihtoehtoa *erittäin hyvin*), kuinka hyvin heidän mielestään **heidän lastensa suomen kielen opiskelu oli sujunut koulussa**. Vastaukset olivat ylivoimaisesti myönteisiä. Kaikki vastaukset olivat lukujen 4 ja 10 välillä, ja vastausten keskiarvo oli 7,78. Huoltajat, joiden lapset osallistuivat mofi-opetukseen, näkivät näiden edistymisen hieman myönteisemmin (keskiarvo 8,46) kuin ne, joiden lapset osallistuivat A-finskan opetukseen (keskiarvo 7,04). Kun huoltajien oli ilmoitettava samalla asteikolla (jossa 0 vastasi vaihtoehtoa *ei lainkaan* ja 10 vastasi vaihtoehtoa *erittäin paljon*), kuinka paljon suomen kieltä heidän lapsensa olivat oppineet koulussa, mielipiteet jakautuivat enemmän. Vastauksissa oli kaikkia lukuja välillä 1 ja 10, ja koko ryhmän keskiarvo oli 4,92. Niillä huoltajilla, joiden lapset osallistuivat mofi-opetukseen, oli jälleen hieman korkeampi keskiarvo (5,15) kuin niillä, joiden lapset osallistuivat A-finskan opetukseen (4,38) (katso taulukko 21):

TAULUKKO 21. HUOLTAJIEN KÄSITYKSET SUOMEN KIELEN OPETUKSESTA.

	Kaikki (n = 50)	A-finska (n = 24)	Mofi (n = 26)
Kuinka hyvin suomen kielen opinnot ovat edistyneet	7,78	7,04	8,46
Kuinka paljon lapset ovat oppineet suomea koulussa	4,92	4,38	5,15

Huoltajia pyydettiin lisäksi kertomaan avoimessa kysymyksessä, **mitä heidän lapsensa olivat oppineet sanomaan suomeksi**. Tähän vastasi 38 huoltajaa. Lähes puolet vastasi lastensa oppineen erilaisia sanoja, kuten värejä, viikonpäiviä, vuodenaikoja ja vuorokaudenaikoja, laskemista, vaatteita, astioita, eläimiä, huonekaluja jne. Jotkut mainitsivat myös lyhyet lauseet. Kolme huoltajaa vastasi, että lapsi oli oppinut kirjoittamaan suomeksi, yksi ilmoitti, että lapsi oli oppinut lukemaan suomeksi, ja yksi mainitsi, että lapsi oli oppinut sanojen taiputusta. Kymmenen huoltajaa vastasi, että heidän lapsensa osaavat sujuvasti suomea, ja kolme, etteivät he tienneet, mitä heidän lapsensa olivat oppineet. Vastaukset ovat siis melko pitkälti yhdenmukaisia sen kanssa, kuinka oppilaat suoriutuivat suullisesta tehtävästä ja mitä opettajat kertoivat vastauksissaan opetuksen yleisimmistä aihealueista (katso 3.4.2).

Huoltajilta kysyttiin myös, kuinka paljon **suomea** he arvioivat **lastensa oppivan vapaa-ajallaan** asteikolla 0–10 (jossa 0 vastasi vaihtoehtoa *ei lainkaan* ja 10 vastasi vaihtoehtoa *erittäin paljon*). Vastausten mukaan lapset oppivat enemmän suomea vapaa-ajallaan kuin koulussa. Koko ryhmän keskiarvo oli 6,35 (verrattuna koulussa suoritettuna tutkimuksen keskiarvoon

4,92). Mofi-oppilaat oppivat luonnollisesti enemmän suomea vapaa-ajallaan (keskiarvo 7,71) kuin A-finskaa opiskelevat (keskiarvo 5,00).

Avoimessa kysymyksessä huoltajille annettiin tilaisuus **kertoa, millä tavoin he kannustavat lapsiaan käyttämään suomea vapaa-ajallaan**, ja 45 huoltajaa vastasi tähän kysymykseen. Noin kolmasosa vastasi, että suomea käytetään kotona. Useimmille vastaajista suomi oli yksi kotikielistä, mutta jotkut vastasivat, että he puhuvat joskus suomea kotona kannustaakseen lapsiaan käyttämään suomea. Viidesosa vastasi, että suomi on niin luonnollinen osa joka-päiväistä elämää, ettei sen käyttämiseen tarvitse kannustaa. Hieman yli neljäsosa vastasi, että lapsella on suomenkielisiä ystäviä tai että he kannustavat lasta käyttämään suomea lähiympäristössä, esimerkiksi naapureiden lasten kanssa tai kaupassa. Hieman yli viidesosa vastasi, että he katsovat tv-ohjelmia ja elokuvia ja lukevat kirjoja suomeksi, ja suunnilleen yhtä monet kertoivat, että heidän lapsensa osallistuvat vapaa-ajan toimintaan suomeksi. Yksi huoltajista vastasi, että suomen kieltä ei ole mahdollisuuksia käyttää vapaa-ajalla, koska perhe asuu alueella, jossa on paljon ruotsinkielisiä. Toinen huoltaja puolestaan vastasi, että lasta on kannustettava käyttämään enemmän ruotsia kuin suomea.

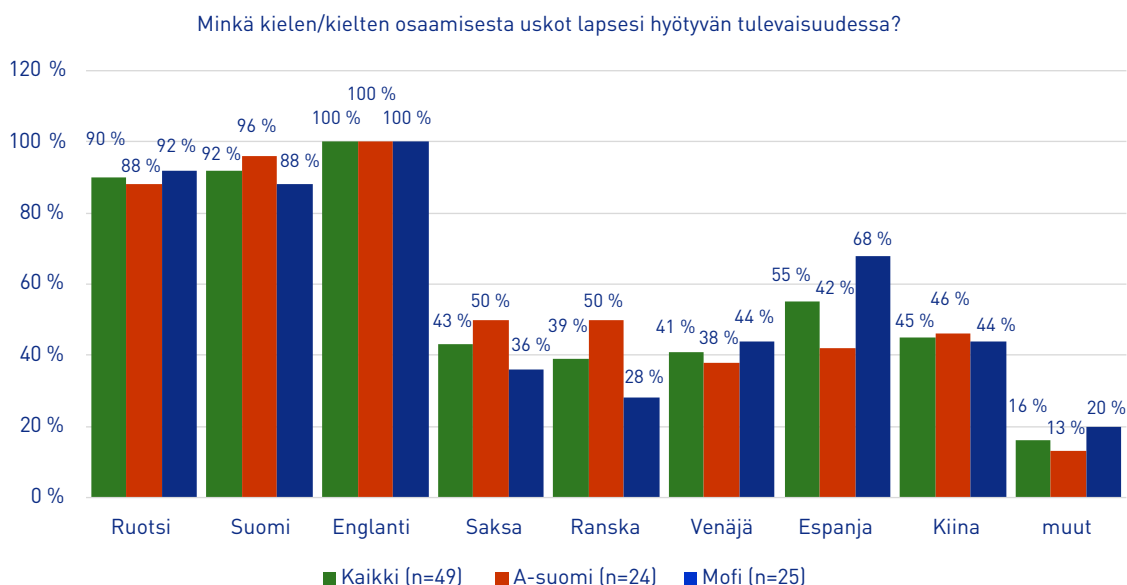
Toisessa avoimessa kysymyksessä oli mahdollisuus kertoa tarkemmin, osallistuuko lapsi sellaisiin **harrastuksiin** tai tekeekö hän vapaa-ajallaan sellaisia asioita, joiden yhteydessä hän on kosketuksissa suomen kielen kanssa. Tähän kysymykseen vastanneista 46 huoltajasta 80 % ilmoitti, että heidän lapsensa ovat jollakin tavalla kosketuksissa suomen kielen kanssa vapaa-ajallaan. Yleisimmin vastattiin, että lapsi osallistui johonkin urheilutoimintaan (46 %). Muita vaihtoehtoja olivat osallistuminen musiikki- tai taidetoimintaan (11 %) tai johonkin muuhun harrastukseen suomeksi (22 %) ja yhdessäolo suomenkielisten ystävien kanssa (17 %).

Monet olivat vastanneet myöntävästi kysymykseen siitä, **tukeeko suomen kielen käyttö vapaa-ajalla myös suomen kielen opiskelua koulussa**. Tähän avoimeen kysymykseen vastanneista 39 huoltajasta hieman alle puolet kommentoi, että se tukee opiskelua hyvin tai erittäin hyvin. Tässä kysymyksessä nimenomaisesti mainittuja osa-alueita olivat rohkeus ja motivaatio, sanavarasto, kirjoittaminen, lukeminen, puhuminen, ymmärtäminen, lauserakenteet ja oppiminen yleensä. Kaksikielistä yhteiskuntaa ja sen tarjoamia mahdollisuuksia olla kosketuksissa toisen kotimaisen kielen kanssa pidettiin siten myönteisenä asiana muodollisten kieliopintojen ja kieltenopetuksen kannalta.

5.4 Käsitykset kielistä ja kieltenopetuksesta

Kun huoltajilta kysyttiin, **mistä kielestä tai kielistä heidän lapsensa heidän mielestään hyötyisivät tulevaisuudessa**, vastauksista nousi selvästi esiin kolme kieltä: **englanti, suomi ja ruotsi**. Kaikki huoltajat pitivät englantia tärkeänä, ja sen jälkeen tärkeimpänä pidettiin suomea ja kolmanneksi ruotsia (katso kuva 18). Ne, joiden lapset osallistuivat A-finskan opetukseen, pitivät suomea jonkin verran tärkeämpänä kuin ne, joiden lapset osallistuivat mofin opetukseen ja joiden voitiin siis jo olettaa osaavan jonkin verran suomea.

KUVIO 18. MISTÄ KIELISTÄ HUOLTAJAT USKOIVAT LASTENSA HYÖTYVÄN TULEVAISUUDESSA?

Kuten kuvioista näkyy, muista kielistä yhtenä esiin nousi espanja. Ne, jotka valitsivat vaihtoehdon *muu*, ilmoittivat kieliksi latvian, italian, arabian, hindin, eurooppalaiset kielet ja kaikki kiinnostavat kielet.

Huoltajat **suhtautuivat yleensä hyvin myönteisesti** varhain aloitettuun kieltenopetukseen ja erityisesti suomen kielen opetukseen, kun heiltä kysyttiin näkemyksiä erilaisiin väittämiin asteikolla 0–10 (jossa 0 vastasi vaihtoehtoa *täysin eri mieltä* ja 10 vastasi vaihtoehtoa *täysin samaa mieltä*):

TAULUKKO 22. HUOLTAJIEN SUHTAUTUMINEN VARHAIN ALOITETTUUN KIELTENOPETUKSEEN.

	Kaikki (n = 50)	A-finska (n = 24)	Mofi (n = 26)
Suomen kielen opetuksen alkaminen vuosiluokalla 1 on tärkeää.	8,60	8,92	8,31
Olisi tärkeää aloittaa opetus muulla kuin suomen kielellä jo vuosiluokalla 1.	3,40	2,54	4,19
Mitä aikaisemmin kieliopinnot aloitetaan, sitä parempi kielitaito saavutetaan perusopetuksen aikana.	9,38	9,71	9,08
Mitä aikaisemmin kieliopinnot aloitetaan, sitä helpompi on oppia kieltä.	9,38	9,50	9,27
Oli hyvä päätös varhentaa A1-kielen opetusta alkamaan vuosiluokalla 1.	9,28	9,33	9,23
Mitä aikaisemmin kieliopinnot aloitetaan, sitä myönteisemmin lapset suhtautuvat kieliopintoihin.	9,04	9,21	8,54
Mitä aikaisemmin A1-kielen opiskelu aloitetaan, sitä matalampi on kynnys valita useita kieliä perusopetuksen aikana.	8,38	8,42	8,35

Kuten taulukosta 22 käy ilmi, lähes kaikkien väittämien keskiarvo oli yli 8, sekä koko ryhmässä että A-finskaa ja mofia käsittelevässä erillisessä katsauksessa. Ainoa joukosta erottuva väittämä on se, joka koskee jonkin muun kielen kuin suomen aloittamista vuosiluokalla 1. Tämän kysymyksen keskiarvo oli melko alhainen, vaikka se oli hieman

korkeampi mofin kuin A-finskan osalta. Huoltajat näyttivät siis yleisesti edelleen pitävän tärkeänä suomen opintojen aloittamista muita kieliä aikaisemmin.

5.5 Toiveet liittyen A1-finskan aloittamiseen vuosiluokalla 1

Huoltajat saivat myös kertoa avoimessa kysymyksessä, mitä **toiveita** heillä oli vuosiluokalla 1 alkavaan suomen opetukseen oman lapsensa kohdalla. Tähän kysymykseen vastasi 36 huoltajaa. Yleisimpiä toiveita oli se, että lapset saisivat puhua enemmän suomea (25 %), kuten esimerkissä 53 esitetään:

(53) Että myös lapset tuottaisivat kieltä itse. Vaikka he käyvät vasta 1. luokkaa, heidän voitaisiin odottaa osaavan kirjoittaa tai käyvän lyhyitä vuoropuheluja. He osaavat leikkejä ja lauluja, mutta niissä on erittäin helppo "olla vain mukana" oppimatta mitään. (nro 14, A-finska)

Toinen yleinen kommentti oli se, että haasteita pitäisi olla enemmän, mikä ilmeni myös aiemmissa kysymyksissä. Kaiken kaikkiaan noin viidesosa avoimiin kysymyksiin vastanneista huoltajista oli sitä mieltä, että suomen kielen opetuksen pitäisi olla haastavampaa. Heistä yli puolet oli sellaisia, joiden lapset osallistuivat mofi-opetukseen, ja useimmat muista sellaisia, joiden lapset osasivat myös suomea aloittaessaan koulun.

Muutamien yksittäisten huoltajien mainitsemat lisätöiveet koskivat oppilaiden selkeämpää jakamista tasoryhmiin sekä lukemisen ja kirjoittamisen lisäämistä opetukseen. Muina toiveina esitettiin, että lapset saisivat kuulla paljon suomea, kehittää sanavarastoaan ja oppia oikeellista ja hyvää suomen kieltä. Lisäksi toivottiin, että lapset omaksuisivat myönteisen asenteen kieliä kohtaan, että uusilla sanoilla olisi luonnollinen konteksti ja että opetus olisi entistäkin käytännönläheisempää, jotta mahdollisimman paljon asioita voitaisiin tehdä suomeksi, sekä sitä, että käytetyt opetusmenetelmät olisivat mielenkiintoisia eivätkä liian lapsellisia. Jotkut huoltajat vastasivat, että heillä ei ollut toiveita, kun taas yksi ajatteli, että suomen kieli olisi poistettava kokonaan.

5.6 Yhteenveto huoltajien kokemuksista

- Huoltajien kielellinen tausta ja kielen käyttö kotona:
 - Tutkimukseen vastanneiden huoltajien lasten joukossa oli sekä A-finskan että mofin opetukseen osallistuneita oppilaita.
 - Myös huoltajilla oli enimmäkseen hyvä suomen kielen taito, ja noin kolmasosalla äidinkielenä oli suomi.
- Kokemukset ja käsitykset suomen kielen opetuksesta vuosiluokalla 1:
 - Suurin osa huoltajista suhtautui myönteisesti suomen kielen opetukseen vuosiluokalla 1, vaikka mielipiteet vaihtelivat hieman enemmän kuin opettajien ja oppilaiden keskuudessa.
 - Kielteisemmän käsityksen yleisimpänä perusteluna oli se, että opetus on liian helppoa niille oppilaille, jotka osaavat puhua suomea jo koulun alkaessa.
 - Suurin osa näki enemmän etuja kuin haittoja suomen opintojen aloittamisessa vuosiluokalla 1 ja oli sitä mieltä, että heidän lastensa suomen kielen opiskelu koulussa oli sujunut hyvin.

- Suomen kielen opetusta pidettiin enimmäkseen melko helppona, ja vähemmän kuin puolet huoltajista otti esille asioita, jotka olivat olleet vaikeita opetuksessa, kuten kirjoittaminen ja oikeinkirjoitus tai puhuminen.
- Yli puolet huoltajista oli keskustellut lapsensa kanssa suomen kielen opetuksesta sekä sen oppimisesta ja käyttämisestä, kun taas jotkut pitivät suomen kieltä niin luonnollisena osana elämää, ettei siitä keskusteltu.
- Huoltajien yleisimpiä toiveita suomen opetuksen suhteen oli, että lapset saisivat puhua enemmän suomea ja että se olisi haastavampaa niille, jotka osasivat suomea jo entuudestaan.
- Käsitykset suomen kielen oppimisesta koulussa ja vapaa-ajalla:
 - Vastauksissa mainitut asiat, joita lapset ovat oppineet sanomaan suomeksi koulussa, olivat pääasiassa erilaisia sanoja, jotka liittyivät jokapäiväisiin aihealueisiin, kuten väreihin, viikonpäiviin, vuodenaikoihin, vuorokaudenaikoihin, laskemiseen, vaatteisiin, ruokiin, eläimiin, huonekaluihin jne.
 - Monet olivat sitä mieltä, että lapset ovat oppineet paljon suomea vapaa-ajallaan, koska he ovat silloin kosketuksissa suomen kielen kanssa, esimerkiksi perheen tai ystävien kesken tai harrastustensa kautta.
 - Monen mielestä myös suomen kielen käyttö vapaa-ajalla tukee suomen kielen opiskelua koulussa.
- Käsitykset kielistä ja kieltenopetuksesta:
 - Kielet, joista huoltajat uskoivat lapsensa hyötyvän eniten tulevaisuudessa, olivat englanti, suomi ja ruotsi.
 - Huoltajat suhtautuivat myönteisesti varhain aloitettuun kieltenopetukseen ja suomen kielen opetukseen, ja he pitivät tärkeänä sitä, että suomen opinnot alkavat muita kieliä aikaisemmin.

6 YHTEENVETO JA LOPPUSANAT

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on ollut kartoittaa eri ryhmien kokemuksia ja käsityksiä A1-kielen opetuksesta vuosiluokalla 1. Aineiston keruu suoritettiin vuoden 2020 aikana eli samana vuonna, jolloin tuntijakoa koskevaa asetusta muutettiin siten, että jatkossa kaikki oppilaat aloittaisivat A1-kielen opiskelun vuosiluokalla 1. A1-kielille varattiin yhteensä kaksi vuosiviikkotuntia vuosiluokilla 1–2, ja samalla opetussuunnitelman perusteisiin tehtiin muutoksia ja lisäyksiä, jotka koskevat A1-kielen opetusta vuosiluokilla 1–2 (Opetushallitus, 2019b). Tässä raportissa olemme keskittyneet A1-finskaan vuosiluokalla 1 opettajien, oppilaiden ja huoltajien näkökulmasta. Opettajien ja huoltajien kokemuksia kartoitettiin kyselytutkimuksilla, ja oppilaita haastateltiin ja heidän kielitaitoaan testattiin joko fyysisissä tapaamisissa tai etätapaamisissa tutkijoiden johdolla. Tutkimus koskee sekä suomen A1-oppimäärää (A-finska) että äidinkielenomaisen suomen (mofi) A1-oppimäärää, joita on osittain tarkasteltu tulosten osalta erikseen. Yhteenveto-osiossa osaa tuloksista tarkastellaan suhteessa suomenkielisissä kouluissa yleisintä A1-kieltä eli A1-englantia koskevaan rinnakkaiseen seurantatutkimukseen, jonka Jyväskylän yliopisto toteutti vastaavan aineiston keruun avulla (katso Mård-Miettinen ym., 2021).

Opettajien kyselyvastaukset osoittivat, että pääasiassa luokanopettajat opettavat suomea vuosiluokalla 1 ja että vain osa heistä oli pakollisten kieliopintojensa lisäksi opiskellut tutkintonsa osana enemmän suomen kieltä tai jotakin muuta kieltä. Suurin osa opettajista oli kuitenkin kosketuksissa suomen kielen kanssa jokapäiväisessä elämässään, sillä hieman yli puolet opettajista ilmoitti käyttävänsä suomea päivittäin työnsä ulkopuolella ja hieman yli kolmasosa heistä ilmoitti käyttävänsä sitä viikoittain. A1-finskan opetus vuosiluokalla 1 ei ole uutta suurelle osalle kouluista, sillä se oli aloitettu myös aikaisemmin vuosiluokan 1 aikana noin puolessa aineistossa edustettuina olevista kouluista. Useimmissa kunnissa, joissa vastaajat työskentelivät, on olemassa A1-finskan paikallinen opetussuunnitelma vuosiluokille 1–2, ja monet vastaajista kokivat saaneensa tukea paikallisesta opetussuunnitelmasta. A1-finskan opetus oli useimmissa tapauksissa ja useammin kuin A1-englannin opetus suomenkielisissä kouluissa järjestetty 45 minuutin pituisiksi oppitunneiksi. Tämä selittyy suurelta osin sillä, että monet koulut tarjoavat kaksi suomen kielen oppimäärää, A-finskan ja mofin (modersmålsinriktad finska) oppimäärät (Nummela & Westerholm, 2020), mikä tarkoittaa käytännössä sitä, että suomen oppituntien aikana luokat on jaettu kahteen ryhmään, joilla on kummallakin oma opettaja. Tämä vaikeuttaa suomen kielen ottamista käyttöön kiinteämmäksi osaksi koulupäivää ja -viikkoa vaikka se tukisi uuden kielen oppimista varhaisella iällä (vrt. Hahl ym., 2020, Savijärvi & Wallinheimo, 2020). Englannin käyttäminen suomenkielisten koulujen erilaisissa rutiini- ja opetustilanteissa koulupäivän ja -viikon aikana oli siten yleisempää. Myös yhteisopetus esimerkiksi luokanopettajien ja kielten aineenopettajien välillä oli yleisempää englannin opetuksessa suomenkielisissä kouluissa kuin suomen opetuksessa ruotsinkielisissä kouluissa, joissa se ei kyselyyn vastanneiden opettajien mukaan ole niin yleistä.

Tähän kyselyyn vastanneilla **oppilaille** oli vaihtelevat pohjatiedot suomen kielessä, mikä heijastui sekä heidän haastatteluvastauksissaan että kielitaidossaan. Hieman yli puolet oppilaista oli oppinut suomea kotona (tai muualla) ennen koulun alkua ja osallistunut mofi-opetukseen; loput osallistuivat A-finskan opetukseen. Kun oppilaiden kielitaitoa arvioitiin suullisen tehtävän ja sanatestin perusteella, havaittiin, että käytetty testausvälineistö soveltui paremmin alkeistasolle eli A-finskan ja A1-englannin testaamiseen, mutta ei välttämättä tarjonnut mofi-oppilaille täysiä mahdollisuuksia osoittaa (kaksikielistä) kielitaitoaan.

Arvioitaessa oppilaiden suorituksia suullisessa tehtävässä käytettiin tarkistettua ja mukautettua versiota Kielitaidon tasojen kuvausasteikosta (Opetushallitus, 2003) (katso liite 3). Tämän asteikon mukaan useimmat A-finskaa opiskelevat sijoittuivat *kielitaidon alkeiden hallinnan* tasolle (taso A1.1 tai alempi), mikä onkin oletettavaa, kun otetaan huomioon, että tuossa vaiheessa he olivat opiskelleet suomea yhden oppitunnin viikossa hieman yli puolesta vuodesta hieman yli vuoteen. A-finskan tulokset vastaavat pitkälti A1-englannin tuloksia suomenkielisissä kouluissa. Useimmilla mofi-oppilailla oli sen sijaan asteikon mukaan *toimiva peruskielitaito* (B1.1), *sujuva peruskielitaito* (B1.2) tai sitä paremmat taidot. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2014 mukaan (Opetushallitus, 2014) oppilailta edellytetään kykyä viestiä A-finskan osalta tasolla A2.1 ja mofin osalta tasolla B1.1 perusopetuksen 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten. Tässä tutkimuksessa useimpien mofi-oppilaiden suomen kielen taidot olivat jo vähintään tällä tasolla vuosiluokalla 2. Tehtäviä ei kuitenkaan ollut suunniteltu siten, että niiden aiheet tai laajuus olisivat mahdollistaneet taitojen osoittamisen taitotasoasteikon korkeimmilla tasoilla. Arviointi perustuu myös ainoastaan suulliseen tehtävään, joka sisälsi konkreettisia ja oppilaille tuttuja aiheita. Tuloksia ei siten voida yleistää, eikä niiden voida katsoa edustavan oppilaiden kokonaisvaltaista suullista kapasiteettia.

Arvioitaessa oppilaiden suullista kielitaitoa analyttisten kriteerien (sujuvuus, ääntäminen, laajuus ja oikeellisuus, ks. liite 4) perusteella kävi ilmi, että ääntäminen oli osa-alue, jolla oppilaat menestyivät parhaiten, ja sujuvuus taas osa-alueista kaikkein haastavin oppimäärästä riippumatta. Jopa ne oppilaat, jotka osasivat vain muutaman sanan suomeksi, pystyivät lausumaan sanat ymmärrettävästi ja kohdekielen mukaisesti. Toisaalta sujuva kielen tuottaminen ilman häiritseviä taukoja ja epäröintejä näytti olevan kaikille haastavampaa, mikä ei kuitenkaan välttämättä riipu pelkästään kielitaidosta, vaan myös muista tekijöistä, kuten siitä, että kyseessä oli testitilanne entuudestaan tuntemattoman aikuisen kanssa.

Oppilaiden sanallisia taitoja testattiin sanatestillä, joka perustui suomen kielessä ja suomenkielisissä oppimateriaaleissa esiintyviin yleisiin sanoihin. Useimmat sanatestiin valitut sanat näyttivät olevan ryhmätasolla oppilaille kohtuullisen tuttuja. Tutkimuksessa havaittiin kuitenkin selvä ero niiden mofi-oppilaiden välillä, jotka tiesivät keskimäärin lähes kaikki sanat, ja niiden A-finskan opiskelijoiden välillä, jotka tiesivät keskimäärin hieman yli puolet sanoista. Sanavaraston osalta suomea A1-kielenä opiskelevat oppilaat tiesivät keskimäärin enemmän sanoja kuin suomenkielisissä kouluissa englantia A1-kielenä opiskelevat oppilaat. Vaikka sanatestin tuloksia ei voida suoraan suhteuttaa Kehittyvän kielitaidon taitotasoasteikkoon ja vaikka myöskään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus, 2014, 2019b) ei ole esitetty erityisiä tavoitteita oppilaiden sanaston tuntemukselle, antaa sanavaraston laajuus jonkinlaisen kuvan kielitaidosta yleensä. Sanavarasto voidaan yhdistää kielitaidon kehittymiseen (katso myös kappale 2.2.2), mikä käy ilmi esimerkiksi toisen kotimaisen kielen oppiaineelle määritellystä tehtävästä: ”Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät.” (Opetushallitus, 2014: 125). Myös tässä tutkimuksessa havaittiin yhteys oppilaiden sanaston tuntemuksen ja viestintätaitojen välillä. Oppilaat, joilla oli monta sanaa oikein sanatestissä, sijoittuivat myös korkeammalle tasolle suullisessa tehtävässä, ja heidän voidaan olettaa sijoittuvan suunnilleen samalle tasolle myös niillä kielitaidon osa-alueilla, joita ei tutkittu tässä tutkimuksessa.

Tutkimukseen osallistuneiden **huoltajien** lasten joukossa oli sekä A-finskan että mofin opetukseen osallistuneita lapsia, ja huoltajilla oli mahdollisuus vastata kyselyyn joko ruotsiksi tai suomeksi. Huoltajien arvio sekä omasta että lapsensa toisen huoltajan suomen kielen taidosta osoitti, että useimmat arvioivat omat suomen kielen taitonsa vähintäänkin hyväksi

ja että lähes kolmasosalla suomi oli äidinkieli. Tuloksiin on voinut vaikuttaa se, että huoltajia koskeva aineisto kerättiin kolmella kaksikielisellä paikkakunnalla Suomen ruotsinkielisillä alueilla. Kyselyyn vastanneiden huoltajien ryhmä on suhteellisen rajattu, joten vastauksia ei voida yleistää laajemmin.

Tulokset osoittavat, että sekä opettajat, oppilaat että huoltajat **suhtautuvat yleensä myönteisesti** vuosiluokalla 1 aloitetun A1-kielen opetukseen ja heillä on siitä **myönteisiä kokemuksia**. Tämä koskee sekä suomea ruotsinkielisissä kouluissa että englantia suomenkielissä kouluissa ja erityisesti kahta opetukseen osallistuvaa ryhmää eli opettajia ja oppilaita. Opettajat olivat myös sitä mieltä, että opetus vuosiluokalla 1 eroaa vuosiluokalla 3 aloitetusta A1-kielen opetuksesta. Opetussuunnitelmien perusteissa oppimisympäristöille ja työta-voille määriteltyjen tavoitteiden (Opetushallitus, 2019b) mukaan A1-kielen opetuksen tulee vuosiluokalla 1 perustua konkreettisiin, monipuolisiin, oppilaslähtöisiin ja oppilaita osallistaviin työtapoihin, kuten leikkiin, draamaan ja musiikkiin, ja oppiaineen tehtävän mukaisesti keskittyä ensisijaisesti suulliseen kielenkäyttöön, varsinkin opiskelun alussa. Tämä näkemys heijastui myös eri ryhmien A1-finskan opetusta koskevissa vastauksissa. Opettajien näkemysten mukaan suomen kielen opetus vuosiluokalla 1 tarjoaa myönteisiä kokemuksia suomen kielen oppimisesta ja helpon alun suomen kielen oppimiselle, osittain leikinomaisten opetusmenetelmien ansiosta (vrt. Hahl ym., 2020, Savijärvi & Wallinheimo, 2020). Oppilaat olivat samoilla linjoilla, ja he pitivät hauskimpana suomen kielen opetuksessa peleihin ja leikkeihin liittyvistä aktiviteeteistä, opettajan ääneen lukemisesta, askartelusta, musiikista ja elokuvista.

Vaikka valtaosalla huoltajista oli myönteinen tai jopa erittäin myönteinen käsitys suomen kielen opetuksesta vuosiluokalla 1, oli myös niitä, jotka suhtautuivat siihen neutraalisti tai kielteisesti. Erityisesti huoltajat, joiden lapsilla oli pohjatiedot suomen kielessä ennen opetuksen alkamista, toivoivat vaativampaa opetusta. Vaihtelu oppilaiden suomen kielen pohjatiedoissa, minkä myös opettajat nostivat esiin haasteena, näkyi siis myös huoltajien vastauksissa. Vertailu suomenkielisissä kouluissa englantia A1-kielenä opiskelevien oppilaiden huoltajien kanssa osoittaa, että heillä oli useammin (erittäin) myönteinen näkemys A1-kielen opetuksesta vuosiluokalla 1. Kaiken kaikkiaan myös ruotsinkielisissä kouluissa opiskelevien lasten huoltajat suhtautuivat kuitenkin **myönteisesti vuosiluokalla 1 alkavaan kieltenopetukseen yleensä ja erityisesti suomen kielen opetukseen**, ja heidän mielestään oli **tärkeää aloittaa suomen opiskelu muita kieliä aikaisemmin**. Näin ajateltiin siitä huolimatta, että huoltajat uskoivat lastensa hyötyvän tulevaisuudessa ylivoimaisesti eniten englannin kielestä ja vasta sen jälkeen suomen ja kolmantena ruotsin kielestä. Myös englantia A1-kielenä opiskelevien suomenkielisten koulujen oppilaiden huoltajat mainitsivat samat kielet samassa järjestyksessä tärkeimpinä opiskeltavina kielinä. Näyttää siis siltä, että toista kotimaista kieltä, sekä suomea että ruotsia, pidetään jatkon kannalta tärkeinä kielinä, vaikka englantia pidetäänkin kielistä tärkeimpänä.

Suomen kielen osaamisen tärkeys suomalaisessa yhteiskunnassa heijastui myös oppilaiden vastauksissa. Oppilaat halusivat yleisesti ottaen oppia suomea, koska se tarjoaa mahdollisuuden **olla vuorovaikutuksessa** suomea puhuvien kanssa, ja koska he kokivat tarvitse- vansa suomen kieltä **yhteiskunnassa**. Oppilaat ilmaisivat siis viestinnällisen näkemyksensä kielestä, suomen kieli nähtiin yhteydenpidon välineenä ihmisten ja kieliryhmien välillä. Samanlainen näkemys oli myös suomenkielisillä oppilailla, joiden mielestä englannin kielen avulla on mahdollista viestiä kansainvälisemmin esimerkiksi matkoilla. Oppilaat eivät myöskään olleet kovin hermostuneita puhuessaan suomea koulussa tai vapaa-ajallaan, vaikka- kin A-finskan opiskelijat kokivat olevansa hieman hermostuneempia kuin mofin opiskelijat.

Oppilaat suhtautuivat myönteisesti myös suomen kielellä vastaamiseen oppitunneilla, vaikka he eivät olisikaan varmoja siitä, miten jokin asia sanotaan suomeksi. He kokivat lisäksi saavansa tarvittaessa apua ja tukea ystäviltään ja vanhemmiltaan suomen kieleen liittyen.

Suomen kielen vahva asema yhteiskunnassa näkyi niin ikään oppilaiden **suomen kielen pohjatiedoissa** ja siinä, millaisia **yhteyksiä heillä oli suomen kieleen koulun ulkopuolella**. Mofin opiskelijoille suomi oli yleensä luonnollinen osa jokapäiväistä elämää ja vapaa-aikaa, ja hieman yli kaksi kolmasosaa heistä ilmoitti käyttävänsä suomea ystävänsä tai jonkun muun kanssa lähes joka päivä. Mofin opiskelijat käyttivät siis suomea paljon enemmän vapaa-ajallaan kuin A-finskan opiskelijat, joista yhtä suuri osuus, hieman yli kolme neljäsosaa, ilmoitti, ettei koskaan käytä suomea ystävänsä tai jonkun muun kanssa vapaa-ajallaan. Vaikka suurin osa oppilaista, jotka eivät käyttäneet suomea kotona, pitivät omia suomen kielen taitojaan hyvin vähäisinä suomen kielen opintojensa aloitusvaiheessa, olivat monet A-finskan opiskelijoista kosketuksissa suomen kielen kanssa myös koulun ulkopuolella, erityisesti harrastuksissa. Tämä selittyy sillä, että tutkimus suoritettiin kaksikielisillä alueilla, joissa eri kieliryhmät voivat luonnollisesti sekoittua harrastustoiminnassa. Tässä voidaan havaita selvä ero lähiyhteisössä käytettävän toisen kotimaisen kielen ja englannin välillä. Suomenkielisten koulujen oppilaat ilmoittivat olevansa kosketuksissa englannin kieleen lähinnä vapaa-ajallaan pelien, musiikin ja ohjelmien tai videoiden kautta. Aiempien kartoitusten tulosten mukaan sama koskee myös ruotsinkielisiä lapsia ja nuoria (Stenberg-Sirén, 2020). Tuloksemme osoittavat myös, että ruotsinkielisten oppilaiden keskuudessa ei ole niin yleistä käyttää pelejä ja hyödyntää musiikkia/ tutustua peleihin ja musiikkiin/hyödyntää/käyttää pelejä ja musiikkia suomen kielellä. Myös huoltajien mielestä oli hyvä, että lapset oppivat paljon suomea koulun ulkopuolella olemalla yhteyksissä suomen kieleen, esimerkiksi perheen ja ystävien kesken tai harrastusten kautta. Monet huoltajat ajattelivat lisäksi, että suomen kielen käyttö vapaa-ajalla tukee suomen kielen opiskelua koulussa.

Tulokset osoittavat, että suomen kielen opetuksessa vuosiluokalla 1 korostetaan **suulista viestintää** opetussuunnitelman perusteissa kuvatun oppiaineen tehtävän mukaisesti (Opetushallitus, 2019b). Opettajien vastauksista käy ilmi, että tosiasiallinen suomen kielen käyttö suomen kielen oppitunneilla vaihteli: osan mukaan tunneilla käytettiin enimmäkseen suomea ja osan mukaan enimmäkseen ruotsia, mutta suomea käytettiin paljon enemmän mofin kuin A-finskan opetuksessa, jossa kohdekielen ja koulun opetuskielen käytön osuudet ovat pitkälti vastaavat kuin A1-englannin kielen opetuksessa suomenkielisissä kouluissa. Oppilaiden mielestä helpointa suomen kielessä on oppia ymmärtämään ja puhumaan suomea, toistamaan opettajan sanomia asioita sekä pelaamaan pelejä ja leikkimään leikkejä suomeksi. Vain vajaa viidesosa opettajista ilmoitti harjoituttavansa oppilaita **lukemaan ja kirjoittamaan** vuosiluokalla 1, kun taas neljäsosa ilmoitti, ettei koskaan harjoituta näitä taitoja. Luku- ja kirjoitustaidon puute alemmilla luokilla oli myös yksi haasteista, jotka opettajat mainitsivat suomen kielen opetuksen suhteen, vaikka opetussuunnitelman perusteissa kuvatun oppiaineen tehtävän mukaan oppilailta ei vaadita luku- tai kirjoitustaitoa opetuksen alkaessa (Opetushallitus, 2019b). Jotkut oppilaat mainitsivat kirjoittamisen vaikeana asiana, kun taas toiset pitivät kirjoittamisesta ja lukemisesta suomeksi. Myös osa huoltajista mainitsi kirjoittamisen ja oikeinkirjoituksen lapselleen vaikeina asioina, kun taas toiset toivoivat enemmän kirjoittamista ja myös muuten haastavampaa suomen kielen opetusta.

Opettajien mukaan yleisimmät suomen kielen opetuksen **aihealueet** olivat **tervehdysfraasit, numerot ja värit** sekä **koulu ja luokkahuone, koti ja perhe, viikonpäivät, kuukaudet ja vuodenajat, keho, vaatteet ja eläimet**. Tämä näkyy myös oppilaiden vastauksissa: tutkimuksen aikana suurin osa kaikista oppilaista ilmoitti, että osa-alueet, jotka he osasivat hyvin

tai melko hyvin, olivat laskeminen yhdestä kymmeneen, tervehtiminen, muutamien värien nimeäminen ja opettajan ohjeiden tai ystävien suomenkielisten ilmaisujen ymmärtäminen. Niin ikään huoltajien mielestä nämä olivat niitä aihealueita, jotka lapset olivat oppineet koulussa. Samat aihealueet olivat yleisiä myös A1-englannissa suomenkielisissä kouluissa. Toisaalta aihealueita, kuten opiskelijoiden kielellistä identiteettiä, monikielisyyttä tai kielellistä monimuotoisuutta, ei käsitelty kovin usein, vaikka identiteetti ja monitahoinen kulttuuritausta korostuvat opetussuunnitelman perusteissa erityisesti mofin opetuksessa, jonka yhteydessä myös useammat opettajat mainitsivat ne kuin A-finskan tai englannin opetuksen yhteydessä.

Se, että suomen opetus on yleensä jaettu kahteen oppimäärään, näkyi johdonmukaisesti tuloksissa. Opettajien näkemyksen mukaan oli ongelmallista, jos A-finskan ja mofin opetusta ei järjestetty erikseen, koska ryhmästä muodostui tällöin erittäin heterogeeninen kielitaidon suhteen. Sekä opettajat että huoltajat pitivät myös oppilaiden kielellisiä **tasoeroja** eri oppimäärissä ongelmallisina esimerkiksi sen vuoksi, että kaikilla mofin opetukseen osallistuvilla ei ole kaksikielistä kotitaustaa. Opettajat pitivät lisäksi oppilaiden erilaisia kognitiivisia ja kypsyystasoihin liittyviä eroja sekä vaihtelevia luku- ja kirjoitustaitoja haasteina kieltenopetuksessa vuosiluokalla 1. Nämä haasteet liittyvät kuitenkin enemmän kulloiseenkin ikä- ja oppilasryhmään kuin suomen kielen oppiaineeseen. Myös aiemmista opettajia koskevista tutkimuksista on saatu samankaltaisia tuloksia (Hahl ym., 2020, Savijärvi & Wallinheimo, 2020). Myös yksittäiset oppilaat mainitsivat vastauksissaan samanlaisia asioita, joista he eivät pitäneet suomen kielen opetuksessa, esimerkiksi sen, että muut oppilaat häiritsevät oppitunteja.

Vain kolmasosa opettajista oli osallistunut vuosiluokan 1 kieltenopetukseen liittyvään **täydennyskoulutukseen**, kun taas loput kaksi kolmasosaa ilmaisivat halukkuutensa osallistua tällaiseen täydennyskoulutukseen. Opettajat, jotka opettivat englantia suomenkielisissä kouluissa vuosiluokalla 1, olivat osallistuneet useammin täydennyskoulutukseen ja ilmaisivat vähemmän tarvetta lisäkoulutukselle. Tämä osoittaa täydennyskoulutuksen tärkeyden ja hyödyllisyyden erityisesti varhaisessa kieltenopetuksessa. Täydennyskoulutuksen lisäksi kaksi kolmasosaa opettajista koki saaneensa tukea opetussuunnitelmien perusteista ja paikallisista **opetussuunnitelmista**, joissa annettiin suuntaviivoja opetukselle ja aihealueiden valinnalle, vaikka jotkut opettajat toivoivatkin enemmän konkreettisuutta ja täsmennystä opetussuunnitelmiin. Yhtenä kehityskohteena mainittiin **oppimateriaalit**, joiden osalta opettajat toivoivat enemmän oppilaiden ikätasoa vastaavia, ei vain kirjoitukseen perustuvia oppimateriaaleja, sekä valmiita opetusmateriaaleja, jotka on helppo ottaa käyttöön. Oppimateriaalien tarve varhaisessa kieltenopetuksessa on noussut esiin myös muissa tutkimuksissa (Hahl ym., 2020, Savijärvi ja Wallinheimo, 2020). Tässä tutkimuksessa kaksi kolmasosaa opettajista ilmoitti käyttävänsä itse tuottamia opetusmateriaaleja, vaikka lähes yhtä monet käyttivät lisäksi jotakin oppikirjaa. Oppikirjaa käytettiin useammin suomen kuin englannin opetuksessa, jossa opettajat puolestaan käyttivät suurelta osin valmiita opetusmateriaaleja Internetistä. Materiaalien tuottaminen vie paljon aikaa etenkin luokanopettajilta, jotka opettavat monia oppiaineita. Tärkeitä tulevaisuudessa tarvittavia tukimuotoja A1-finskan alemmilla vuosiluokilla tapahtuvaan opetukseen liittyen ovat näin ollen mahdollisuudet muodostaa ryhmiä oppimäärien mukaan, jos kyseistä mahdollisuutta ei ole, sekä täydennyskoulutus ja oppimateriaalit tai muut valmiit opetusmateriaalit, jotka tukevat ikätaasoista opetusta ja eriyttämistä.

LÄHTEET

- Ahtiainen, R., Asikainen, M., Heikonen, L., Hienonen, N., Hotulainen, R., Lindfors, P., Lindgren, E., Lintuvuori, M., Oinas, S., Rimpelä, A. & Vainikainen, M.-P. (2020). *Koulunkäynti, opetus ja hyvinvointi kouluyhteisössä koronaepidemian aikana: Ensitulokset*. https://tuhat.helsinki.fi/ws/portalfiles/portal/141903720/Raportti_ensituloksista_elokuu_2020.pdf
- Alderson, C., Haapakangas, E.-L., Huhta, A., Nieminen, L. & Ullakonoja, R. (2015). *The Diagnosis of Reading in a Second or Foreign Language*. Routledge.
- Council of Europe (2020). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion volume*. Council of Europe Publishing. www.coe.int/lang-cefr
- European Commission (2011). *European strategic framework for education and training (ET 2020). Language learning at pre-primary school level: Making it efficient and sustainable* (Commission Staff Working Paper). https://ec.europa.eu/assets/eac/languages/policy/language-policy/documents/early-language-learning-handbook_en.pdf
- Friis, M. & Tammi, J. (2020). *Poni pyörällä*. Schildts & Söderström.
- Friman, M. (2014). *Tassu. Nybörjarfinska för år 1–2*. Schildts.
- Hahl, K., Savijärvi, M. & Wallinheimo, K. (2020). Varhennetun kieltenopetuksen käytäntöjä: opettajien kokemuksia onnistumisista ja haasteista. I R. Hilden and K. Dahl (Red.), *Kielididaktiikan katse tulevaisuuteen: Haasteita, mahdollisuuksia ja uusia avauksia kielten opetukseen*. Suomen ainedidaktisen tutkimusseuran julkaisuja (s. 77–104). Ainedidaktisia tutkimuksia 17. Helsingin yliopisto, kasvatustieteellinen tiedekunta. <http://hdl.handle.net/10138/312321>
- Huhta, A. & Leontjev, D. (2019). *Kieltenopetuksen varhentamisen kärkihankkeen seurantapilotti. Loppuraportti*. Jyväskylän yliopisto. Soveltavan kielentutkimuksen keskus.
- Huhta, A. & Suontausta, T. (1993). Suullisen kielitaidon testausmenetelmiä. I S. Takala (toim.) *Suullinen kielitaito ja sen arviointi*. Julkaisusarja B: Teoriaa ja käytäntöä 77 (s. 227–266). Kasvatustieteiden tutkimuslaitos, Jyväskylän yliopisto.
- Koizumi, R. & In'nami, Y. (2013). Vocabulary knowledge and speaking proficiency among second language learners from novice to intermediate levels. *Journal of Language Teaching and Research*, 4,(5), 900–913.
- Luoma, S. (2004). *Assessing speaking*. Cambridge University Press.
- Martin, K. (2020). *Pupu ja tiikeri*. Schildts & Söderström.
- Milton J. & Alexiou T. (2009). Vocabulary size and the Common European Framework of Reference for Languages. I B. Richards, M. Daller, D. Malvern, P. Meara, J. Milton, J. Treffers-Daller (Red.) *Vocabulary Studies in First and Second Language Acquisition*. (s. 194–214). Palgrave Macmillan.
- Mård-Miettinen, K., Huhta, A., Reini, A. & Stylman, A. (2021) *A1-englanti suomenkielisen perusopetuksen vuosiluokilla 1–6. Oppilaiden, opettajien ja huoltajien näkökulmia. A1-engelska i den finskspråkiga grundläggande utbildningen i årskurserna 1-6. Elevernas, lärarnas och vårdnadshavarnas perspektiv*. Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2021:12. <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/a1-englanti-suomenkielisen-perusopetuksen-vuosiluokilla-1-6>
- Nation, P. (2006). How large vocabulary is needed for reading and listening? *The Canadian Modern Language Review*, 63, 59–82.
- Nummela, Y. (2017). Modersmålsinriktad finskundervisning – ett dynamiskt verktyg för språkutveckling. I A. Westerholm & G. Oker-Blom (Red.), *Språk i rörelse – skolspråk, flerspråkighet och lärande* (s. 82–101). Utbildningsstyrelsen. Guider och handböcker 2016: 4. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/sprak_i_rorelse.pdf
- Nummela, Y. & Westerholm, A. (2020). *”Det är bra att börja i tid” – undervisningen i finska i de svenskspråkiga skolorna*. Utbildningsstyrelsen. Rapporter och utredningar 2020: 5. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/det_ar_bra_att_borja_i_tid.pdf
- Pyykkö, R. (2017). *Monikielisyys vahvuudeksi: Selvitys Suomen kielivarannon tilasta ja tasosta*. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:51. <https://minedu.fi/julkaisu?pubid=URN:ISBN:978-952-263-535-8>
- Schmitt, N., Cobb, T., Horst, M. & Schmitt, D. (2017). How much vocabulary is needed to use English? Replication of van Zeeland & Schmitt (2012), Nation (2006) and Cobb (2007). *Language Teaching*, 50(2), 212–226.
- Skinnari, K. (2018). Kieltenopetusta varhennetaan – ollaanko kunnissa valmiita? *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 9(7). <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-joulukuu-2018/kieltenopetusta-varhennetaan-ollaanko-kunnissa-valmiita>

Skinnari, K. & Sjöberg, S. (2018). *Varhaista kieltenopetusta kaikille. Selvitys varhaisen ja vapaaehtoisen kieltenopetuksen tilasta sekä toteuttamisen edellytyksistä kunnissa*. Jyväskylän yliopisto: Soveltavan kielentutkimuksen keskus.

Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta annetun valtioneuvoston asetuksen 6 §:n muuttamisesta. (793/2018). Valtioneuvosto. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180793>

Stenberg-Sirén, J. (2020). *Svenska, finska, engelska – komplement eller alternativ? En inblick i ungas språkanvändning*. Tankesmedjan Magma. http://magma.fi/wp-content/uploads/2020/01/magma1_2020_webb-1.pdf

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2018). Valtioneuvosto päätti peruskoulun tuntimäärän kasvattamisesta – kieltenopetus alkaa jatkossa jo ensimmäiseltä luokalta. <https://minedu.fi/sv/-/valtioneuvosto-paatti-peruskoulun-tuntimaaran-kasvattamisesta-kieltenopetus-alkaa-jatkossa-jo-ensimmaiselta-luokalta>

Opetushallitus (2003). *Kielitaidon tasojen kuvausasteikko*. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/119698_taitotasot_2003.pdf

Opetushallitus (2014). *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014*. Määräykset ja ohjeet 2014: 96. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Opetushallitus (2018). *Kieltenopetus alkaa jatkossa jo ensimmäiseltä luokalta – 4,3 miljoonaa valtionavustuksia jaettu*. <https://www.oph.fi/uitiset/2018/kieltenopetus-alkaa-jatkossa-jo-ensimmaiselta-luokalta-43-miljoonaa-valtionavustuksia>

Opetushallitus (2019a). *A1-kielen opetus luokilla 1–2*. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/a1-kielen-opetus-luokilla-1-2>

Opetushallitus (2019b). *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2014 muutokset ja täydennykset koskien A1-kielen opetusta vuosiluokilla 1–2*. Määräykset ja ohjeet 2019:1a. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_vuosiluokkien_1-2_a1-kielen_opetussuunnitelman_perusteet.pdf

Opetushallitus (2021a). *Kehittyvän kielitaidon tasojen kuvausasteikko*. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kehittyvan-kielitaidon-tasojen-kuvausasteikko>

Opetushallitus (2021b). *Kielten tutoropettajatoiminta*. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kielten-tutoropettajatoiminta>

LIITTEET

Liite 1: Kuva suulliseen tehtävään liittyvästä luokkatilanteesta

Liite 2: Ohjeita suomen kielen sanatestiin

Tutkija suorittaa tämän tehtävän suullisesti kahden kesken oppilaan kanssa eli käy läpi eri osat suullisesti ja merkitsee muistiin oppilaiden vastaukset. Oppilaalla on edessään sivu 2 (erillinen kopio, jota voidaan käyttää kaikkien oppilaiden kanssa; oppilas ei saa ottaa kopiota mukaansa). Kopion avulla oppilas voi seurata testin eri osia ja näkee siihen kuuluvat sanat ja sen, miten ne kirjoitetaan. Oppilas vastaa kysymyksiin kuitenkin suullisesti. Auta oppilasta esim. näyttämällä sormellasi, minkä sanan lausut ruotsiksi ja mistä suomenkielisistä sanoista oppilas voi valita vastauksensa (lue myös nämä ääneen). Tutkija tekee muistiinpanot sivulle 3.

Alla on ehdotus ohjeiden sanamuodosta. Pyri pitämään ohjeet mahdollisimman samanlaisina jokaiselle oppilaalle, mutta auta oppilasta ja selvennä ohjeita tarvittaessa, jotta hän varmasti ymmärtää, mitä hänen odotetaan tekevän. Tee ensin tämän sivun alareunassa oleva harjoitus.

”Tässä tehtävässä kysyn sinulta, mitä erilaiset ruotsinkieliset sanat tarkoittavat suomeksi. Sanon ensin ruotsiksi sanan, jonka näet myös paperilla. Kerro minulle, tarkoittaako se samaa kuin jokin kuudesta suomenkielisestä sanasta vai puuttuuko sana. Testissä on ylimääräisiä suomenkielisiä sanoja, eikä sinun tarvitse tietää, mitä ne tarkoittavat. Testissä voi myös olla sanoja, joita et ymmärrä. Sinun ei tarvitse silti huolestua siitä. Voit arvata niiden merkityksen, jos haluat, mutta sinun ei tarvitse arvata, jos et tiedä, mikä ruotsinkielisistä sanoista vastaa suomenkielistä sanaa.”

*”Teemme ensin harjoituksen. Ensimmäinen sana on **pallo** (se on kirjoitettu näin; näytä sana ‘pallo’ paperilla). Katso näitä kuutta suomenkielistä sanaa: **lintu, kenkä, kynä, pallo, seinä** ja **omena**. Tarkoittaako ruotsinkielinen sana **boll** sinun mielestäsi jotakin näistä suomenkielisistä sanasta (lintu, kenkä, kynä, pallo, seinä tai omena), vai tarkoittaako se jotain aivan muuta?”*

(1) Jos oppilas vastaa sanomalla **yhden näistä kuudesta sanasta**, kirjoita kyseisen suomenkielisen sanan numero ruotsinkielisen sanan viereen (jos ‘pallo’ olisi todellinen testisana ja oppilas vastaa, että se tarkoittaa ‘lintua’, kirjoita numero 1 sanan ‘pallo’ viereen).

(2) Jos oppilas vastaa, että ‘pallo’ **ei tarkoita mitään** kuudesta suomenkielisestä sanasta, älä tee muistiinpanoja.

(3) Jos oppilas vastaa, **ettei tiedä**, tarkoittaako ‘pallo’ jotain kuudesta suomenkielisestä sanasta, kirjoita kysymysmerkki sanan ‘pallo’ viereen.

*”Katsotaan seuraavaksi sanaa **lintu**. Tarkoittaako se sinun mielestäsi jotakin näistä kuudesta suomenkielisestä sanasta: **lintu, kenkä, kynä, pallo, seinä** tai **omena**?”*

Ja näin jatketaan edelleen. Kun harjoitus on suoritettu, siirry ensimmäiseen todelliseen testi-osaan eli osaan 1. Käy ruotsinkieliset sanat läpi yksi kerrallaan, kerro niiden suomenkielisten vastineiden vaihtoehdot ja varmista, että oppilas katsoo samaa sanaryhmää kuin sinä. Peitä toisella paperilla oppilaan paperista ne osat, joita ei vielä käsitellä: näin hän voi paremmin keskittyä vain kulloinkin käsiteltävään osaan. Testissä on yhteensä seitsemän eri osaa.

HARJOITUS	boll	1 lintu
		2 kenkä
	fågel	3 kynä
		4 pallo
	penna	5 seinä
		6 omena

Liite 3: Suullisen tehtävän arviointikriteerit

Alle A1.1.

- **Rakenteet ja sanasto:** sanoo vain muutaman yksittäisen sanan tai esimerkiksi numerot 1–10. Saattaa osata esim. yksittäisen tervehdyksen, mutta jos sanasto on hyvin suppea, se ei riitä A1-1-tasolle.
- **Ymmärtäminen:** Ei ymmärrä kohdekielellä esitettyjä kysymyksiä.

A1.1.

- **Erona edelliseen:** yksittäisiä sanoja muutamasta eri kategoriasta (eläimistä kissa ja koira, värit, viikonpäiviä tms.).
- **Rakenteet ja sanasto:** mahdollisesti muutama tervehdys tai vakiintunut ilmaisu (good morning, hi, hello, bye bye, my name is, numerot, viikonpäivät / *huomenta, moikka*).
- **Sujuvuus:** Vaatii paljon johdattelua ja ohjeistusta tuottaakseen kohdekieltä.
- **Ymmärtäminen:** osaa vastata kohdekielellä yksinkertaisiin äidinkielellä esitettyihin kysymyksiin: mikä eläin/väri tämä on. Ei tarvitse vielä ymmärtää kohdekielellä esitettyjä kysymyksiä.

A1.2.

- **Erona edelliseen:** vähän laajempi sanasto: esim. enemmän eläimiä kuin kissa ja koira, perhesanoja, ruokia, koulusanoja. **Jos ei tule yhtään pidempää ilmaisuja --> A1.1.**
- **Rakenteet ja sanasto:** vakiintuneet ilmaisut, mutta ei ehkä osaa luoda itse uutta lausetta: what's your name, how are you, I like ice cream, happy birthday. Verbien osaaminen vielä puutteellista.
- Muita apukeinoja: what animal is this, what colour is this, can you say these numbers.
- **Sujuvuus:** Poimii ja kertoo kuvasta kohdekielellä osaamia asioita toisinaan melko aloitteellisesti.
- **Ymmärtäminen:** Ymmärtää muutamia yksinkertaisia, tilanteeseen liittyviä kohdekielellä esitettyjä kysymyksiä ja osaa mahdollisesti vastata niihin kohdekielellä – apuna voitu käyttää kuvasta osoittamista.

A1.3.

- **Erona edelliseen:** luo lauseita itse + laajempi sanasto.
- **Rakenteet ja sanasto:** Osaa esim. enemmän eläimiä kuin kissa ja koira, perhesanoja, ruokia, koulusanoja. Osaa kertoa lyhyesti asioita, selviää yksinkertaisesta keskustelusta, osaa joitakin verbejä (enemmän kuin vakiintuneita ilmaisuja). Osaa muodostaa yksinkertaisia lauseita itsenäisesti (tekemisestä, olotiloista yms.): dog is happy, cat is black, dog reads/ is reading. *Koira pelaa/kirjoittaa/syö/lukee*. Verbien taivutuksessa voi olla virheitä, mutta lauseet ovat ymmärrettäviä (dog read, dog reading).
- **Ymmärtäminen:** Ymmärtää osan kohdekielellä esitetystä kysymyksistä ja osaa mahdollisesti vastata niihin kohdekielellä – apuna voitu käyttää kuvasta osoittamista.

A2.1.

- **Erona edelliseen:** pidempiä lauseita ja kertovia rakenteita.
- **Rakenteet ja sanasto:** pidempiä lauseita: gorilla is coming from the window, a cat playing the piano, do you have a pencil, it's under the tiger's chair, I see a fridge with the food.
- Osaa kertoa kuvasta ja sen tapahtumista melko yksinkertaisin lausein. Rakenteista osaa kysymyslauseita, prepositioita, omistusmuotoja. Verbien taivutus pääosin virheetöntä, mutta voi tehdä toisinaan virheitä - esim. cats are playing vs cats is playing, dog reads vs dog read.
- Puhe saattaa olla "kertovaa" tai "selostavaa" ja jossain määrin sidosteista: there is, I see ja / *tossa on, voitko sä antaa... ?* mutta äidinkieltä on vielä paljon seassa, ei vielä jatkuva ja yhtenäistä kerrontaa kohdekielellä
- **Sujuvuus:** Miettimistauot voivat olla melko pitkiä. Kaipaa tutkijalta ohjeistusta ja apua/ kannustusta tuottamiseen.
- **Ymmärtäminen:** Ymmärtää kuvasta esitettyjä selkeitä kysymyksiä, mutta voi vaatia toistoa tai omalle kielelle kääntämistä.

A2.2.

- **Erona edelliseen:** pidempiä ja vaativampia lauseita.
- **Rakenteet ja sanasto:** Pitkähköjä lauseita ja mahdollisesti sidosteisuutta. Kuitenkin jonkun verran virheitä. Esim. *"They are the kids, this all, and they are learning what all is this ones" "Doing some weird things except for learning". / "No tuo koira se piirtää yks kuva ja tuo tiikerikin piirtää. Sit tuo hevonen hän näyttää jotain ja tuo kissa pelaa pianoa."*
- **Sujuvuus:** Miettimistauot melko pitkiä.
- **Ymmärtäminen:** Ymmärtää kuvasta esitettyjä selkeitä kysymyksiä, mutta voi vaatia toistoa tai omalle kielelle kääntämistä.

B1.1.

- **Erona edelliseen:** Tuottaa enemmän ja sujuvampaa puhetta kohdekielellä kuin A2-tasolla.
- **Rakenteet ja sanasto:** Puhe säilyy vielä konkreettisella tasolla (vähemmän esim. ääneen pohdintaa kohdekielellä verrattuna B1.2.).
- **Sujuvuus:** Käyttää kohdekieltä melko sujuvasti. Puheessa jonkin verran miettimistaukoja. Lapsi saattaa pohtia kohdekielellä. Kaipaa tutkijalta ohjeistusta tai kannustusta jonkin verran.
- **Ymmärtäminen:** Ei ongelmia ymmärtää tutkijan puhetta / kysymyksiä.

B1.2.

- **Erona edelliseen:** Itsenäinen kielenkäyttäjä. Vaatii vain vähän apua tai kannustusta tutkijalta (vähemmän kuin B1.1.-tasolla).
- **Rakenteet ja sanasto:** Osaa selostaa kuvasta oma-aloitteisesti (jos on sen luonteinen lapsi kyseessä). Käyttää kohdekieltä runsaasti ja sujuvasti.
- Mahdollisesti korjaa omaa puhettaan, jos tulee virheitä. Puheessa saattaa olla esim. ääneen pohdintaa: *"could there be any other animals around here"*.
- Kieli sisältää monimutkaisia ja mahdollisesti idiomaattisia rakenteita (esim. *a dog who seems to be a little upset about drawing*).

- Kertoo kuvaillen, eritellen ja vertaillen.
- **Ymmärtäminen:** Ei ongelmia ymmärtää tutkijan puhetta / kysymyksiä.
- Liite 4: Analyttiset kriteerit suullisten taitojen arvioimiseksi
- (asteikot on kehitetty HY:n, Aallon ja JY:n yhteisessä DigiTala-tutkimusprojektissa)

Sujuvuus (Puheen sujuvuus ja vaivattomuus) [Fluency / Flyt]

0= Ei voi arvioida. [jos oppilas sanoo vain yksittäisiä sanoja, sujumisen arvioiksi tulee nolla]

1= Epäsujuva; paljon taukoja, toistoja, katkoksia ja empimistä.

2= Kohtalaisen sujuva; joitakin taukoja, toistoja, katkoksia ja empimistä.

3= Todella sujuva ja vaivaton; ei häiritseviä taukoja, toistoja, katkoksia tai empimistä.

Ääntäminen (äänteiden ja prosodisten piirteiden hallinta ja ääntämisen ymmärrettävyys)

[Pronunciation / Uttal]

0= Ei voi arvioida [oppilas ei käytä englantia tai sanoo vain 1-2 yksittäistä sanaa tehtävässä]

1= Heikko, vaikea ymmärtää, paljon ongelmia ääntämisessä.

2= Kohtalainen, melko helppo ymmärtää, vaikka tulisi vain vähän puhetta, mutta joitakin ongelmia ääntämisessä.

3= Hyvä, täysin ymmärrettävä, ei suurempia ongelmia ääntämisessä.

Ilmaisun laajuus (kuinka laajaa sanastoa, rakenteita ja ilmauksia puhuja käyttää)

[Vocabulary / Omfattning]

0= Ei voi arvioida.

1= Yksittäisiä sanoja ja/tai standardifraaseja/ilmauksia.

2= Perussanasto, tuottaa (yksinkertaisia) lauseita.

3= Monipuolinen sana- ja ilmaisuvaranto. Kertoo kuvasta monipuolisilla lauseilla.

Sanaston ja kieliopin tarkkuus (sanasto- ja kielioppivirheiden vaikutus ymmärrettävyyteen) [Vocabulary and grammar – Accuracy / Korrekthet]

0= Ei voi arvioida [vain yksittäisiä sanoja – ei fraaseja]

1= Paljon sanasto- ja kielioppivirheitä, virheet haittaavat ymmärtämistä.

2= Joitakin sanasto- ja kielioppivirheitä, virheet eivät oleellisesti vaikuta ymmärrettävyyteen.

3= Korkeintaan yksittäisiä sanasto- ja kielioppivirheitä, virheet eivät oleellisesti vaikuta ymmärrettävyyteen.

Online
ISBN 978-952-13-6772-4
ISSN 1798-8926